

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ
ÖĞRETİMİNDE SÖZEL MALZEME KULLANIMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yılmaz ERSOY

**Enstitü Ana Bilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Din Eğitimi**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Suat CEBECİ

AĞUSTOS 2009

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ
ÖĞRETİMİNDE SÖZEL MALZEME KULLANIMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yılmaz ERSOY

**Enstitü Ana Bilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Din Eğitimi**

Bu tez 24/08/2009 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Suat CEBECİ

Prof.Dr. Recep KAYMAKCAN

Doç.Dr. Muhittin AKGÜL

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Yılmaz ERSOY

15.05.2009

ÖNSÖZ

Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretim programlarında değişikliğe gitmesiyle beraber ders programları yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre yeniden düzenlenmiştir. Biz de; yeniden düzenlenen bu programa uygun olarak Din Kültürü ve Ahlâk bilgisi (DKAB) derslerinde öğrencilerin konuları daha iyi anlamalarına katkı sağlamak amacıyla "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretiminde Sözel Malzeme Kullanımı" konulu tezimizi tamamladık.

Bu tezin hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Suat CEBECİ'ye teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca, yeğenlerim Adem, Enes ve Emre ERSOY kardeşlere ve aileme de şükranlarımı sunarım. Katkıları olan tüm hocalarıma da minnettar olduğumu ifade etmek isterim.

Yılmaz ERSOY

24.08.2009

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1:ÖĞRETİMDE VE DİN ÖĞRETİMİNDE SÖZEL	
MALZEME	5
1.1. Öğretim Yaklaşımlarında Sözel Malzemenin Yeri	5
1.2. Sözel Malzeme İle İlgili Temel Kavramlar	5
1.2.1. Sözel	5
1.2.2. Sözel Malzeme	6
1.3. Sözel Malzemenin Genel Özellikleri	6
1.4. Sözel Malzeme Çeşitleri	6
1.4.1. Tekerleme	6
1.4.2. Bilmece	7
1.4.3. Masal	9
1.4.4. Fıkra	10
1.4.5. Atasözü	11
1.4.6. Mâni	13
1.4.7. Şiir	14
1.4.8. Hikâye	14
1.5. Sözel Malzemenin Öğretimde ve Din Öğretiminde Kullanılması	14
1.5.1. Hikâyelerin Öğretimdeki Yeri	14
1.5.2. Masalın Öğretimdeki Yeri	19
1.5.3. Şiirin Öğretimdeki Yeri ve Önemi	21
1.5.4. Bilmece, Tekerleme, Fıkra, Mani, vb. Halk Masallarının Öğretimdeki Önemi	23

BÖLÜM 2: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİMİNDE

KULLANILABİLECEK SÖZEL MALZEME ÖRNEKLERİ 25

2.1. İnanç Öğrenme Alanı	25
2.1.1. Dördüncü Sınıf: “Din Ve Ahlak Hakkında Neler Biliyoruz?”	25
2.1.1.1. Günlük Konuşmalarımızda Dine İlişkin İfadeler	25
2.1.1.2. Dini Öğrenmenin Önemi	34
2.1.1.3. Din Güzel Ahlaktır	36
2.1.1.4. Güzel Söz Söyleyelim	36
2.1.2. Beşinci Sınıf: “Allah İnanıcı”	37
2.1.2.1. İnsan Akıllı ve İnanan Bir Varlıktır	38
2.1.2.2. Evrende Bir Düzen Vardır	40
2.1.2.3. Her Şeyi Yaratan Allah’tır	42
2.1.2.4. Allah’ın Eşi Ve Benzeri Yoktur	44
2.1.2.5. Allah Her Şeyi İşitir, Bilir ve Görür	45
2.1.2.6. Allah’ın Her Şeye Gücü Yeter	48
2.1.2.7. İhlâs Sûresi ve Anlamı	50
2.1.3. Altıncı Sınıf: “Peygamberlere ve İlâhi Kitaplara İnanç”	53
2.1.3.1. Peygamber ve Peygamberlere İman	53
2.1.3.2. İlâhi Kitap ve İlâhi Kitaplara İman	55
2.1.3.3. Asr Sûresi ve Anlamı	59
2.1.4. Yedinci Sınıf: “Melek ve Ahiret İnanıcı”	62
2.1.4.1. Meleklerle İmanın Davranışların Güzelleşmesine Etkisi	63
2.1.4.2. Toplumda Yaygın Olan Bazı Bâtıl İnançlar	65
2.1.4.3. Ahirete İman	66
2.1.4.4. Kıyamet ve Yeniden Dirilme	67
2.1.4.5. Dünya Hayatında Yapılanların Karşılığı: Ahiret	69
2.1.4.6. Nas Sûresi ve Anlamı	71
2.1.5. Sekizinci Sınıf: “Kaza ve Kader”	72
2.1.5.1. Kader Ve Evrendeki Yasalar	73
2.1.5.2. İnsanın Çabası: Emek Ve Rızık	75
2.1.5.3. Dünya Hayatının Sonu: Ecel ve Ömür	77
2.1.5.4. Ayet’el Kürsî ve Anlamı	79

2.2. İbadet Öğrenme Alanı	81
2.2.1. Dördüncü Sınıf: “Temiz Olalım”	81
2.2.1.1. Elbiselerimizi Temiz Tutalım	81
2.2.1.2. Çevremi Temiz Tutar Ve Korurum	82
2.2.1.3. Fatıha Sûresi ve Anlamı	84
2.2.2. Beşinci Sınıf: “İbadet Konusunda Bilgilenelim”	86
2.2.2.1. İbadet Nedir?	86
2.2.2.2. Başlıca İbadetler	87
2.2.2.3. Camiyi Tanıyalım	90
2.2.2.4. Dua	91
2.2.2.5. Nasıl Dua Edilir?	94
2.2.2.6. Güzel İş Ve Güzel Davranış: Salih Amel	96
2.2.3. Altıncı Sınıf: “Namaz İbadeti”	98
2.2.3.1. Namaz Nedir ve Niçin Kılınır?	99
2.2.3.2. Namazın Kılınış Şartları	101
2.2.3.3. Namaza Çağrı: Ezan ve Kamet	102
2.2.3.4. Namazın İnsanlara Kazandırdıkları	103
2.2.4. Yedinci Sınıf: “Ramazan Ayı ve Oruç İbadeti”	105
2.2.4.1. Ramazan Ayı ve Önemi	105
2.2.4.2. Oruç Nedir?	107
2.2.4.3. Ramazan Ayı ve Oruçla İlgili Kavramlar	109
2.2.4.4. Orucu Bozan Durumlar	112
2.2.4.5. Ramazan Bayramı Sevinci	113
2.2.4.6. Maûn Sûresi ve Anlamı	114
2.2.5. Sekizinci Sınıf: “Zekât Hac ve Kurban İbadeti”	118
2.2.5.1. İnsanın Paylaşma ve Yardımlaşma İhtiyacı	119
2.2.5.2. İslam’ın Paylaşma ve Yardımlaşmaya Verdiği Önem	121
2.2.5.3. Paylaşma ve Yardımlaşma İbadeti Olarak Zekât	122
2.2.5.4. Toplumsal Dayanışma İbadeti Olarak Sadaka	124
2.2.5.5. Zekât ve Sadaka Verecek Duruma Gelmeye Çalışmalıyız	126
2.2.5.6. Hac Nedir ve Niçin Yapılır?	127
2.2.5.7. Kurban Nedir ve Niçin Kesilir?	130

2.3. Hz. Muhammed Öğrenme Alanı	131
2.3.1. Dördüncü Sınıf: “Hz. Muhammed’i Tanıyalım”	131
2.3.1.1. Doğumu ve Çocukluk Hayatı	132
2.3.1.2. Hz. Muhammed Haksızlıklara Güzel Bir Tavrıyla Karşı Çıkardı ..	132
2.3.1.3. Kevser Sûresi ve Anlamı	133
2.3.2. Beşinci Sınıf: “Hz. Muhammed ve Aile Hayatı”	135
2.3.2.1. Hz. Muhammed Aile Bireylerini Sever ve Aralarında Ayrım Yapmazdı	137
2.3.2.2. Hz. Muhammed Aile Bireyelerine Danışır ve Görüşlerine Değer Verirdi	137
2.3.2.3. Hz. Muhammed Akrabayı Ziyaret Ederdi	138
2.3.2.4. Hz. Muhammed’in Ailesinde Sevinçler ve Sıkıntılar Paylaşıldı	139
2.3.2.5. Hz. Muhammed’in Ailesinde Komşuluk İlişkilerine Önem Verilirdi	139
2.3.2.6. Hz. Muhammed’in Ailesinde Öksüzler Ve Yoksullar Gözletilirdi	141
2.3.2.7. Salavat Duaları ve Anlamı	144
2.3.3. Altıncı Sınıf: “Son Peygamber Hz. Muhammed”	147
2.3.3.1. Yakın Çevreye Çağrı	147
2.3.3.2. Nasr Sûresi ve Anlamı	147
2.3.4. Yedinci Sınıf: “Bir İnsan ve Peygamber Olarak Hz. Muhammed”	148
2.3.4.1. Hz. Muhammed İnsanlar İçin Bir Uyarıcıdır	149
2.3.5. Sekizinci Sınıf: “Hz. Muhammed’in Hayatından Örnek Davranışlar”	150
2.3.5.1. Hz. Muhammed İnsanlara Değer Verirdi	150
2.3.5.2. Hz. Muhammed Güvenilir Bir İnsandı	151
2.3.5.3. Hz. Muhammed Merhametli ve Affediciydi	152
2.3.5.4. Hz. Muhammed Sabırlı ve Cesaretliydi	154
2.3.5.5. Hz. Muhammed Zamanı İyi Değerlendirirdi	155
2.4. Kur’an ve Yorumu Öğrenme Alanı	157
2.4.1. Dördüncü Sınıf: “Kur’an-ı Kerim’i Tanıyalım”	157
2.4.1.1. Son İlahi Kitap Kur’an-ı Kerim	157

2.4.1.2. Kur'an-ı Kerim'in Hz. Muhammed'e İndirilişi	158
2.4.2. Beşinci Sınıf :“Kur'an'da Kıssalar”	161
2.4.2.1. Allah'ı Arayan İnsan: Hz. İbrahim	162
2.4.2.2. Sevgi ve Merhamet Örneği: Hz. Yusuf	163
2.4.2.3. Sabır Örneği: Hz. Eyyûb	170
2.4.2.4. Fil Sûresi ve Anlamı	171
2.5. Ahlâk Öğrenme Alanı	173
2.5.1. Dördüncü Sınıf: “Sevgi, Dostluk Ve Kardeşlik”	173
2.5.1.1. Dostluk ve Kardeşliğin Temeli Sevgidir	174
2.5.1.2. İslam Dini Dostça ve Kardeşçe Yaşamayı Öğütler	178
2.5.1.3. Yaşatmak Sevgi İşidir	179
2.5.2. Beşinci Sınıf: “Sevinç ve Üzüntülerimizi Paylaşalım”	180
2.5.2.1. Sevinçlerimizi Paylaşalım	180
2.5.2.2. Üzüntülerimizi Paylaşalım	181
2.5.2.3. Geçmişlerimizi Anarız	182
2.5.2.4. Tahiyat Duası ve Anlamı	183
2.5.3. Altıncı Sınıf: “İslam Dininin Sakınılmasını İsteddiği Davranışlar”	185
2.5.3.1. Yalan Söylemek ve Hile Yapmak	185
2.5.3.2. Gıybet ve İftira	191
2.5.3.3. Hırsızlık	193
2.5.3.4. Kıskançlık (Haset)	195
2.5.3.5. Alay Etmek	199
2.5.3.6. Büyüklenmek (Kibir)	201
2.5.3.7. Kötü Zanda Bulunmak	204
2.5.3.8. Başkalarının Kusurlarını Araştırmak	206
2.5.3.9. Anne, Baba Ve Büyüklere Saygısızlık	209
2.5.4. Yedinci Sınıf: “İslam Dinine Göre Kötü Alışkanlıklar”	210
2.5.4.1. Başkalarına Zarar Vermek: Kul Hakkı	211
2.5.5. Sekizinci Sınıf: “Din ve Güzel Ahlak”	214
2.5.5.1. Emaneti Korumak	214
2.5.5.2. Hoşgörü ve Bağışlama	215
2.5.5.3. Sözünde Durmak	217

2.5.5.4. Görgülü Olmak	218
2.5.5.5. Savurganlıktan Kaçınmak	220
2.6. Din ve Kültür Öğrenme Alanı	221
2.6.1. Dördüncü Sınıf: “Aile Ve Din”	221
2.6.1.1. Aile Toplumun Temelidir	222
2.6.1.2. Anne-Babam Benim İyiliğimi İster	223
2.6.1.3. Ailemizde Birbirimize Saygı Gösterir, Yardım Ederiz	226
2.6.2. Beşinci Sınıf: “Vatanımızı ve Milletimizi Seviyoruz”	226
2.6.2.1. Biz Vatanımızı ve Milletimizi Çok Severiz	227
2.6.2.2. Manevi Değerlerimizi Koruyup Saygı Gösteririz	229
2.6.2.3. Bayrağımıza ve İstiklâl Marşı’mıza Saygı Duyarız	230
2.6.2.4. Askerlik Yapmak Vatan Borcumuzdur	231
2.6.3. Altıncı Sınıf: “İslâmiyet ve Türkler”	232
2.6.3.1. Ahmet Yesevî	232
SONUÇ VE ÖNERİLER	233
KAYNAKLAR	235
ÖZGEÇMİŞ	241

KISALTMALAR

- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
- DKAB** : Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
- TDV** : Türkiye Diyanet Vakfı
- DİB** : Diyanet İşler Başkanlığı
- TDK** : Türk Dil Kurumu
- Hz.** : Hazreti
- Sas** : Sallallahu Aleyhi Vesellem
- as** : aleyhi's selam
- ra** : Radiyallahü anhü
- vb.** : ve benzeri
- s.** : sayfa
- c.** : cilt

Tezin Başlığı: “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Sözel Malzeme Kullanımı”	
Tezin Yazarı: Yılmaz ERSOY	Danışman: Prof. Dr. Suat CEBECİ
Kabul Tarihi: 24 Ağustos 2009	Sayfa Sayısı: ix (ön kısım) + 241 (tez)
Anabilimdalı: Felsefe ve Din Bilimleri	Bilimdalı: Din Eğitimi
Türkiye’de eğitim sistemi farklı zamanlarda dünyadaki eğitim alanında yapılan değişiklikleri dikkate alarak öğretim programlarında değişikliğe gitmiştir. 2004 yılında eğitimde model arayışları devam etmiş, bu çerçevede öğrenciyi merkeze alan bir sistem uygulanmaya başlanmıştır. Bu programla birlikte ilköğretim okullarındaki eğitim daha verimli hale gelmiştir. Bu programın verimini artırabilmek için bazı yardımcı materyallere ihtiyaç duyulduğu da bir gerçektir. Bu programın, hem daha faydalı bir biçimde uygulanabilmesini sağlamak, hem de Din Kültür ve Ahlak Bilgisi öğrenimi ve öğretiminde öğrenci ve öğretmenlere katkı sağlamak amacıyla “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Sözel Malzeme Kullanımı” başlıklı bir çalışma yapma ihtiyacı duyulmuştur. Bu çalışmada sadece ilköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi konuları incelenmiştir. Öncelikle sözel malzemenin ne olduğu belirtilmiş, sonra sözel malzeme çeşitleri belirtilmiş, bu malzemeler ayrı ayrı tanımlanarak öğretimdeki kullanım alanlarıyla ilgili bilgiler verilmiş, bu malzemelerin doğru ve yerinde kullanımının DKAB öğretimine sağlayacağı katkılar belirtilmiştir. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi konuları değiştirilmeden sınıf seviyelerine ve öğrenme alanlarına uygun olarak, her konu ile ilgili sözel malzeme örnekleri sunulmuş, bu malzemelerin kullanımıyla elde edilebilecek fayda ve kazanımlar belirtilmiştir. Sözel malzeme kullanımında dikkat edilmesi gereken hususlar vurgulanmıştır.	
Anahtar Kelimeler: Sözel, Sözel Malzeme, Sözel Malzeme Kullanımı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	

Title of theThesis: “Use of Verbal Materials in Religious Culture and Moral Knowledge Teaching”	
Author: Yılmaz ERSOY	Supervisor: Prof. Dr. Suat CEBECİ
Date: 24 August 2009	Number of Pages: ix (introduction part) + 241 (thesis)
Department: Philosophy and Religious Sciences Subfield: Religion Education	
In turkey, educational system has been reformed according to the changes on educational systems all over the world in different times. In 2004, studyings about new educatinal systems continued and so a new system which based on students has been started to use. By using of this system education on primary schools has become more efficient. It is a fact that this programme also needs some supplementary materials in order to increase efficiency. In order to make using of this programme both more efficiency and more usefull in teaching and learning Religious Culture and Moral Knowledge lessons for students and teachers, this work titled “Using of Verbal Material in Teaching Religious Culture and Moral Knowledge” was needed. In this work only the primary school subjects of Religious Culture and Moral Knowledge were examined First of all definitions of verbal material were made and the verbal material types were given and then by defining each of these materials, some information about how to use them in teaching was explained and advantages of using these materials correctly in teching Religious Culture and Moral Knowledge were explained. Without any changing, Religious Culture and Moral Knowledge subjects for primary school have been presented according to learning areas and level of classes and also benefits and gains of using of these materials were given. The matters which must be looked out about using of verbal materials were stressed.	
Key Words: Verbal, Verbal Material, Verbal Material Usage, Religious Culture and Moral Knowledge	

GİRİŞ

Ülkemizin tarihini, kültürünü ve sanatını İslâm dininin getirdiği kültürel mirası dikkate almadan anlamak mümkün değildir. Camiler, sanat eserleri, musikî, dil ve edebiyatımızın bütün ürünleri, dini günler, dini bayramlar, kandil geceleri, ezan, sünnet düğünleri, cenaze merasimleri, bu mirasın göstergeleridir. Örf ve âdetlerimize girmiş pek çok tutum ve davranışın analizinin yapılması, taassup, hurafe, batıl inançların ayıklanmasında, eleştirel bir dinî anlayışın getirilmesi, kısaca dinin doğru öğretilmesinde yaşanmış tecrübelerin ve bunların sözel ürünlerinin önemli birer öğretici malzeme olarak kullanılması önem taşımaktadır.

İnsanların öğrendikleri herhangi bir şeyi bir müddet sonra, ya tamamen ya da kısmen unuttukları bir gerçektir. Ancak bir âyetin ya da hadisin, bazen yaşanmış bir olayın, güzel bir anının, bir hikâyenin, güzel bir sözün, bazen bir şiirin, belli söz kalıplarının ya da atasözlerinin insanlar üzerindeki etkisinin uzun yıllar devam ettiğini görmekteyiz.

Kişilerin bazı olayları hayatı boyunca unutmadıklarına, onlardan ders çıkardıklarına şahit olmaktayız.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de birçok sûrede insanların ibret almaları için geçmiş milletlerin ve peygamberlerin hayatlarından bahsedilmiştir. Birçok Hadis-i Şerifte de yaşanmış olaylar hakkında hikâye tarzında ifadeler vardır.

Ayrıca atasözlerinin büyük küçük herkes tarafından çabucak benimsendiğini, bazen bir cümleyle hatta bir kelimeyle sayfalar dolusu bilgi sunulduğu da bir gerçektir.

Halk Edebiyatının içinde yer alan tasavvufî şiirlerin de bilginin yanında içindeki edebi sözlerle ve insicamlı sözcüklerle belli bir duygu yoğunluğu oluşturduğu gözlenmektedir.

Bireyin, sağlıklı mânevi gelişiminin temeli olan dinî değerlerinin, bireyin karakterine etkisi, eğitim ve yetişme şartlarının kalitesine göre kendisini gösterebilir. Bu yüzden din eğitimi ve öğretimi, yüksek karakterli insan yetiştirme hedefini gütmektedir.

Esasen bir ülkenin geleceği de bilgi yönünden olduğu kadar ahlâk ve karakter yönünden de mükemmelliği yakalamış bireylerin sayısının artmasına bağlıdır.

DKAB dersleri, öncelikle bireye kişilik ve karakter kazandırarak, bireyin maddî ve mânevi potansiyellerini geliştirerek, onun topluma katılmasını amaçlamaktadır. Bu amaçları yerine getirmek için DKAB derslerinin sunumunda kullanılacak yöntemler, teknikler ve yardımcı kaynaklar iyi tespit edilmelidir.

Yürürlükteki son öğretim programı ve bu doğrultuda hazırlanan ders kitapları incelendiğinde, konuların iyi hazırlandığı görülmektedir. Ancak ders konularının yanında, bu konuların daha iyi anlaşılmasını sağlayacak nitelikte, konularla alakalı sözel malzemenin yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Kısıtlı da olsa sunulan bu malzemeler incelendiğinde, bunların bazı konuların sonunda bazen bir şiirle, bazen de bir okuma parçasıyla sunulduğu gözlemlenmiştir.

Sınıf içerisinde öğrencilerin anlama ve idrak etme kabiliyetleri farklı olduğundan, diğer derslerde olduğu gibi DKAB derslerinde de verilen herhangi bir konunun bütün öğrenciler tarafından eşit seviyede anlaşılması mümkün olmamaktadır.

İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin merak ve ilgilerine hitap edebilmek için DKAB öğretmenlerinin öğretimi düzenlerken ve yürütürken öğrencilerin ihtiyaçlarını, bireysel farklılıklarını dikkate alması, öğrencilerin ve sınıftaki grupların etkinliklere aktif olarak katılmasını sağlaması, grup çalışmalarını özendirilmesi, öğrenmeyi kolaylaştırması, kısaca öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşım izlemesi gerekmektedir.

İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin bu derslere, sebepleri değişik de olsa gerekli ilgiyi göstermedikleri, özellikle ortaöğretimde bu dersin zaman zaman angarya olarak görüldüğü gözlenmekte, bu da ciddi bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu problem ilk bakışta DKAB dersinin bir problemi olarak görüldüğü, konumuzla ilgili olmadığı düşünülse de sözel malzemenin doğru, yerinde ve yeterince kullanılması halinde, dersin çekici hale geleceği, dolayısıyla din öğretiminde hedeflenen amaca daha çabuk ulaşılacağı kanaatini taşımaktayız.

Tezin Amacı

Bu çalışmada amaç, derslerde belli başlı konularda sözel malzeme kullanarak DKAB derslerini daha câzip hale getirmek, dersin yeterince ilgi görmesi ve yüce dinimizin sevilmesi için, öğretmenlere ve öğrencilere, hatta velilere yardımcı olmaktır.

Tezin Önemi

Bu çalışma, ilk dinî bilgilerini aileden alan ve sonra din eğitime ve öğrenimine örgün eğitimde devam eden öğrencilerin, ilköğretimde DKAB derslerinde onlara hem dersi sevdirmek hem de onların dinî konuları doğru anlamalarını, gerektiğinde kendilerine dersler çıkarmalarını temin etmek için yapılacak bir kaynak araştırmasıdır.

Bu çalışma, hacim itibariyle küçüklüğüne rağmen bütün ilköğretim öğrencilerinin dine ilgilerini arttırması ve ihtiyaçlarını kısmen de olsa karşılaması açısından önem taşımaktadır.

Sınırlılıklar

Bu tez, sadece ilköğretim öğrencilerinin DKAB ders konularıyla sınırlı bir çalışmadır. Tespit ve tekliflerimiz bu program kapsamında olmuştur. İlköğretim düzeyindeki öğrencilerin DKAB dersi konuları hedef olarak belirlenmiştir. Bunların dışındaki din öğretimi teknikleri çalışmamızın kapsamı dışındadır.

Yöntem

Araştırmamızın amacına uygun olarak konulara uygun materyallerle ilgili kaynaklara ulaşılmaya çalışılmış, kaynakları temin etme yoluna gidilmiş, temin edilen bu materyallerin hangi seviyede ne şekilde sunulması gerektiği üzerinde çalışma yapılmış, oluşabilecek yanlış anlamalar, ilgili yerlerde gerekli açıklamalar yapılarak giderilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmayla öğrencilerin DKAB dersleri ile ilgili tutumlarını olumlu yönde değiştirmek, dersi daha anlaşılır ve sevimli hale getirmek, bu konuda öğretmenlere ve öğrencilere hatta velilere yardımcı olmak temel hedeftir.

Yaptığımız çalışmada takip ettiğimiz yol şu şekildedir:

Öncelikle geniş bir kaynak taraması yapılmış başvurulması gereken kaynaklar tespit edilmiş ve kaynaklar bölümünde belirtilmiştir.

Öğretimde Sözel malzemenin kullanımının yeri ve önemi ile ilgili görüşler belirtilmiş, sonra sözel malzemeyi oluşturan unsurlar (hikâye, şiir, atasözü, mâni, güzel söz vb.) tanıtılmıştır.

Öğretim programında bulunan konular, sınıf seviyelerine ve öğrenme alanlarına göre tespit edilmiş, öğrenme alanları ve sınıf seviyelerine uygun bir konu listesi hazırlanmıştır.

Konulara uygun materyaller tespit ve temin edilmiş, malzeme-konu uyumuna dikkat edilerek, gruplandırma yapılmıştır.

Başlıklar ve alt başlıklar oluşturulurken DKAB dersi öğretim programında kullanılan altı öğrenme alanı esas alınmış, her öğrenme alanında, 4-8. sınıf konuları sırasına göre örneklendirilmiştir.

Çalışmamızda, kullanımı kolaylaştırmak amacıyla öğretim programındaki ünite ve konu isimleri değiştirilmeden kullanılmıştır.

Verilen örneklerden sonra gerekli olan bölümlere açıklama ve yorum yazılmış, çekinceler belirtilmiştir.

Son olarak da rapor etme (yazma) işlemi yapılmıştır.

BÖLÜM 1: ÖĞRETİMDE VE DİN ÖĞRETİMİNDE SÖZEL MALZEME

Bu bölümde sözel malzeme, sözel malzemenin öğretim ve din öğretimindeki yeri ve önemi, sözel malzemenin özellikleri, sözel malzeme türleri, bu türlerin özellikleri ve kullanım alanları hakkında bilgi verilmiştir.

1.1. Öğretim Yaklaşımlarında Sözel Malzemenin Yeri

İnsanların öğrendikleri herhangi bir şeyi bir müddet sonra ya tamamen ya da kısmen unuttukları bir gerçektir. Ancak, bazen yaşanmış bir olayın, güzel bir anının, bir hikâyenin, güzel bir sözün, bazen bir şiirin, belli söz kalıplarının ya da atasözlerinin insanlar üzerindeki etkisinin uzun yıllar devam ettiğini görmekteyiz.

Kişilerin bazı olayları hayatı boyunca unutmadıklarına hatta bazen onlardan ders çıkardıklarına bile şahit olmaktayız.

Ayrıca atasözlerinin büyük küçük herkes tarafından çabucak benimsendiğini, bazen bir cümleyle hatta bir kelimeyle sayfalar dolusu bilgi sunulduğu da bir gerçektir.

Halk Edebiyatı'nın içinde yer alan tasavvufî şiirlerin de bilginin yanında içindeki edebi sözlerle ve insicamlı sözcüklerle belli bir duygu yoğunluğu oluşturduğu gözlenmektedir.

Sözel malzeme, ileri sürülen noktaların açıklığa kavuşması ya da savların kanıtlanması için kullanılabilir. Tanımlar, örnekler ve karşılaştırmalar için kullanılabilir. Soyut konuların anlaşılması için somut örnekler verilerek konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir (Sönmez, 2005:194).

1.2. Sözel Malzeme İle İlgili Temel Kavramlar

1.2.1. Sözel

Sözle, kelimeyle ifade edilen her çeşit bilgi, açıklama vb. söz birim ve dizisidir (Ong, 1999:5).

1.2.2. Sözel Malzeme

Anlatılan noktaların açıklığa kavuşması ya da savların kanıtlanması için kullanılan, kalıcılığı olan, tekrarlanabilen, sözle ve kelimeyle ifade edilen söz kalıpları ve her çeşit bilgi kaynağı olarak tanımlanabilir.

1.3. Sözel Malzemenin Genel Özellikleri

- ✓ Kazandırılacak hedef davranışlara uygun olmalıdır.
- ✓ Öğrencinin kavrayabileceği bir biçimde düzenlenmelidir.
- ✓ İçeriğe uygun olmalıdır.
- ✓ İlginç ve dikkat çekici olmalıdır.
- ✓ Ne çok uzun ne de çok kısa olmalıdır.
- ✓ Gerçeğe uygun olmalı yani hayattan alınmalıdır.
- ✓ Öğrencilerin yaşına, cinsiyetine, içinde buldukları kültürel değerlere göre açık ve anlaşılır bir şekilde düzenlenmelidir (Sönmez, 2005:194).

1.4. Sözel Malzeme Çeşitleri

1.4.1. Tekerleme

Ölçü, uyak, ses taklidi, yineleme ve ikilemeden yararlanılarak belirli bir şiir düzenine uydurulan, birbirini tutmaz bir takım hayallerle düşüncelerin sınırlanmasından oluşan söz dizilerine tekerleme denir (Batur, 1998:129).

Tekerlemeler, masal, halk hikâyesi, oyun, aşk şiirleri, bilmece, türkü, geleneksel halk tiyatrosu gibi türler içinde ya da bağımsız olarak ortaya çıkan türlerdir (Batur, 1998:129).

Tekerleme: Çoğunlukla, masalların başında bulunan “Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde” gibi uyaklı giriş veya uyaklı sözlerdir (Türk Dil Kurumu, 2005:1936).

Tekerleme oluşturulurken aliterasyon (ses yinelemesi), seci (düzyazıda cümle içinde ya da sonunda görülen uyak), onomatope-yansıma (Doğadaki sesleri taklit yoluyla veren sözcük: fısır fısır, takır tukur vb.), simetri (sözcüklerin biçim ya da anlam yönünden birbirine benzemeleri) ve kakofoniden (harfler, heceler ve sözcükler arasında ses

çatışması: Yaz köşesi kış köşesi vb.) yararlanılır. Karşıtlığa, abartmaya yer verilerek güldürme ve şaşırtma amaçlanır.

Tekerlemelerin belli bir konusu yoktur. Karşıt düşünceler, olmayacak durumlar, art arda sıralanarak şaşırtıcı bir etki yaratılmak amaçlanır. Bu özelliğiyle söz ustalığı göstermeye yarayan bir anlatı biçimidir.

Tekerlemeler genellikle şiir biçiminde kurulurlar. Masal tekerlemeleri ile kakofoniye dayanan tekerlemeler ise çoklukla düz yazı biçiminde kalıplaşmalarına karşın seci, aliterasyon vb. şiir öğeleriyle beslenirler (Batur, 1998:129).

1.4.1.1. Tekerlemelerin İşlevleri

-Tekerlemeler, çocukların dil gelişimini olumlu yönde etkiler. Özellikle yanıtmaçlar, çocukların kelimeleri, cümleleri doğru söylemelerine, dolayısıyla da konuşmaların gelişimine katkı sağlar.

-Tekerlemeler çocukların topluluk karşısında heyecanlanmadan konuşmalarına yardımcı olur.

-Oyunlardaki çoğu tekerlemeler belli bir ritimle, bir ezgiyle söylenmektedir. Bu özelliği nedeniyle de tekerlemeler çocukta söze uygun ritimler oluşturma yeteneğinin gelişimine katkıda bulunur.

-Çocuklarda sayı kavramının gelişmesine yardımcı olur.

-Çocukların vücuttaki organları tanımalarına yardımcı olur.

-Bazı tekerlemeler çocukların yer, şehir, ülke, devlet adamı, sinema ve ses sanatçılarının isimlerini öğrenmelerine ve tanımalarına yardımcı olur (Özhan, 1997:56-57).

1.4.2. Bilmece

Bilmece: Bir şeyin adını anmadan niteliklerini üstü kapalı söyleyerek, o şeyin ne olduğunu bulmayı, dinleyene veya okuyana bırakan oyun, muamma (Türk Dil Kurumu, 2005:272).

Bilmeceler eşya, insan, hayvan, bitki doğa ve inanışla ilgili bilgilerin üstü kapalı olarak anlatılması ve onun ne olduğunun düşünülerek bulunmasını hedefleyen çoğu kalıplaşmış sözlerdir (Özhan, 1997: 70).

Bireyin; bir eğitim, öğretim, eğlence, oyun ve zekâ gelişim aracı olarak, doğa öğeleri ile bu öğelere bağlı olayları; insan, hayvan, bitki gibi canlıları; eşyayı, soyut kavramlarla, dinsel konu ve motifleri vb. kapalı bir biçimde uzak-yakın ilgiler ve çağrışımlarla birbirine sorarak yanıt istedikleri kalıplaşmış sözlere bilmece denir.

Bilmecelerde sorular hem biçim, hem de deyişleriyle özenilerek meydana gelmiş, özleştirilmiş söz gruplarıdır, şiire özgü çağrışımlı anlatmalar onların oldukları gibi, bozulmadan saklanmasını gerektirir; herhangi bir sanat eseri için duyulan bu türlü saygı onları rastgele yozlaştırılmaktan korur. İşte bilmece bu nitelikleriyle bir halk edebiyatı türü değeri taşır.

Bilmeceler, düşünce zekâ, karşılaştırma ve dikkat testleri yanında eğlence ve oyun niteliği taşımaları açısından da sevilip yaygınlık kazanmışlardır. Bilmeceler, oyun türü ile özellikle de bilmeceli oyunlarda benzerlikler taşımaya karşın, kalıplaşmış söz dizelerinden oluşması ve önceden bilinen kesin bir yanıtın olması yönlerinden oyundan ayrılırlar.

Bilmeceler diğer halk edebiyatı ürünleri gibi başlangıçta bireysel eserlerdir, ancak zamanla ilk oluşturucuları unutulup halkın ortak malı olmuşlardır (Batur, 1998:141).

Bu nedenle Anonim Halk Edebiyatı nazım türlerinden biri sayılırlar.

Bilmeceler günümüzde özellikle çocuk toplulukları arasında eğlenmek ve hoşça vakit geçirmek için başvurulan bir oyun niteliği taşımaktadır. Ayrıca halk geleneklerinin güçlü kaldığı bazı bölgelerde kış geceleri toplantılarında, imecelerde ve toplu çalışmalarda yetişkinler tarafından da işi tekdüzelikten kurtarmak, toplu çalışmayı renklendirmek için karşılıklı bilmece söyleme geleneği sürüp gitmektedir (Batur, 1998:142).

Bilmece Örnekleri:

Anası var. Babası yok (İsa Peygamber)

Gökten üç elma düştü.

On iki aya ayrıldı.

On birini yediler.

Birine hayır dediler (Ramazan) (Batur,1998:160).

Çok eski çağlardan beri yaşaya gelen bilmece sorma geleneği günümüzde de sürmektedir. Bilmeceler, çok eskilerde, savaşlarda karşılıklı sorularak, savaşmadan bilen tarafın galip geldiği, kan dökmeden savaş kazanılan bir bilgi yarışması olarak işlev yapmıştır. Değişen toplum yapısı ve yeni eğlence araçlarının gelişmesi sonucu unutulmuş görünse de çocuklar arasında ve çeşitli nedenlerle toplanan yetişkinler arasında bilmece sorma geleneğinin sürdüğü araştırmacılar tarafından belirlenmiştir (Özhan, 1997:71).

Sosyal ve ekonomik yaşam biçimindeki hızlı değişiklik sonucu eğlence araçlarının çoğalması bu zengin folklor ürünlerini tarihe mal etmiş gibi görünmekle birlikte bilmecelerden okullarda öğrenim aracı olarak yararlanılmaya başlanmıştır (Özhan, 1997:71).

1.4.3. Masal

Masal sözcüğünün Türkçe'ye, halk dilinde meşhur olan âdap ve öğütleri anlatan söz anlamındaki Arapça meselden geçtiği sanılmaktadır. Sözcük, Arapça'ya da Habeşçe'den girmiştir.

Masal, anonim halk edebiyatının en yaygın ürünlerindedir. Düz yazıyla oluşturulan, tümüyle hayal ürünü, sunulan kişileri inandırma amacı gütmeyen kısa bir anlatı türüdür.

Masalların yalnızca olağanüstü olayları anlattığı düşünülmemelidir. Bu, bir kısım masallar için geçerlidir. Ancak, bazı masallar yine tümüyle hayal ürünü olmakla birlikte olağanüstü nitelik taşımazlar. Masallar, olağanüstü nitelikte de olsalar, gerçekçi öğelerle örülmüş de olsalar tüm anlatılanların hayalde yaratıldığı izlenimini dinleyici ya da okuyuculara sürekli duyururlar. Masalı efsaneden, hikâyeden ve destandan ayıran yönü de buradan gelir. Ayrıca dil ve anlatım özellikleri yönlerinden de diğer türlerden ayrılır. Anlatı kısa ve yoğundur. Masal, insanlara bir ders veren ve hoşça vakit geçirten türlerden biridir (Batur, 1998:349).

Sözlü anlatım türleri içerisinde büyükten küçüğe hemen herkes tarafından sevilen ve büyük bir zevkle dinlenen masal, olayları hayalî bir mekânda ve bilinmeyen bir zamanda geçen, kahramanları insan, hayvan ve olağanüstü varlıklar olabilen, dinleyenleri eğlendirirken eğiten, gerçeği bazı sembollerle veya olağanüstü kalıplara

sokarak anlatmaya çalışan, daha çok iyiyle kötünün çatışmasını konu edinen olayların anlatıldığı, bir tekerlemeyle başlayıp, bir tekerlemeyle ve mutlu sonla biten mensur türdür (Gökşen, 2009:22).

Masallar, başlangıç, asıl masal ve dilek olarak üç bölümden oluşur.

Başlangıç bir tekerlemedir. Bu bölümde dinleyenleri masal havasına sokmak amacı güdülür.

Asıl masal, masal olaylarının anlatıldığı bölümdür. Kendi içinde giriş, gelişme, sonuç olarak ayrılır.

Dilek ise masalı sona erdiren bölümdür. Başlangıç gibi bir tekerlemeden oluşur (Batur, 1998:350).

1.4.4. Fıkra

Yeri geldikçe herhangi bir düşünceyi örnek vererek güçlendirmek, dinleyenleri ona inandırmak, herhangi bir durumu açıklamak için anlatılan, içinde nükte, mizah, eleştiri ve hiciv öğeleri bulunan, kalıcılığı olan, tekrarlanabilen, kısa, kalıp öykülere fıkra denir.

Daha çok sözlü edebiyatın ürünü olan fıkralar, kısa, yoğun bir anlatım tekniğine dayanırlar. Fıkra ya bir ders verir, bir dünya görüşü belirtir, ya da insanı güldürür. Her iki amaç da fıkra içinde bulunabilir.

Yaşamda var olan her durum fıkralara da konu olabilir. Yönetenlerle yönetilenler arasındaki çelişkiler, inançlar ve dinsel kurallara ilişkin davranışlar, sosyal, ekonomik, siyasal görüş ayrılıklarından doğan çatışmalar fıkraların konularını oluşturur.

Ayrıntılardan, betimleme ve öyküleme anlatım biçimlerinden yararlanılmadan oluşturulan fıkralar genellikle tek bir olaya dayanır. Girişte olay ya da düşünce ile ilgili bilgiler sıralanır. Tezle karşı tezin çarpışmasını hazırlayan konuşma, tartışma ve savunma ile devam eder. Bitişte nüktenin tam gücü kısaca çok etkili, anlamlı ve oldukça örtülü anlatımla vurgulanır. En önemli özellikleri çarpıcı bir biçimde sonlanmalarıdır (Batur, 1998:571).

Prof. Dr. Şükrü Elçin'in fıkra tanımı şöyledir: "Umumiyetle gerçek hayat hadiselerinden hareketle hisse kapmayı hedef tutan ve temelinde az çok nükte, mizah,

tenkit ve hiciv unsuru bulunan sözlü, kısa, mensur hikâyelere fikra denir (Karadağ, 1999:233).

1.4.4.1. Fıkraların Sınıflandırılması

Fıkraları iki ana bölümde gösterebiliriz:

I. Kişileri belli halk tipleri olan fıkralar:

a.) Adları, tarihe mal olmuş kişiler çerçevesinde oluşanlar: Nasreddin Hoca, Bekri Mustafa, İncili Çavuş, Esenpulat, Ahmet Akat, Aldarköse vb.

b.) Bir topluluğu, bir bölge halkını ya da bir meslek grubunu temsil eden kahramanları konu edinenler: Bektaşî, Tahtacı, yörük, laz, cimri, doktor vb.

II. Belli bir tip söz konusu olmaksızın sıradan insanların serüvenlerini işleyen, çoklukla çift kahramanlı olanlar: Karı-koca, çocuklarla ana-baba, uşak-efendi, asker-subay, usta-çırak vb (Batur, 1998:572).

1.4.5. Atasözü

Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, darbimesel (Türk Dil Kurumu, 2005:140).

Atalarımızın uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştırılan ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş öz sözlere atasözü denir (Batur, 1998:603).

Ömer Âsım Aksoy'un atasözü tanımı ise şöyledir: “Bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaşan ve kalıplaşmış, atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını yansıtan, genel kural, şekilleri bulunan kamuca benimsenmiş özsözler” (Karadağ, 1999:255).

Türker Acaroğlu'nun atasözleri konusunda son kaynaklardan biri olan Türk Atasözleri eserindeki tanımı ise şöyledir: “Atasözü, çoğunlukla mecazi biçimde, halk felsefesinin yaşam deneylerini anlattığı, açıkça vurgulanmış bir genel kural, bir düsturdur” (Karadağ, 1999:256).

1.4.5.1. Atasözlerinin Özellikleri

- Atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Cümle biçimini değiştirmek, içinden bir sözcük çıkarmak ya da içindeki bir sözcüğün yerine anlamdaşını kullanmak mümkün değildir.

- Atasözleri kısa ve özlü sözlerdir.
- Atasözlerinin çoğu geniş zaman kipiyle, öğüt verenleri de emir kipiyle kurulmuştur. Başka kiplerle kurulan atasözlerinde ve eylemi belirtilmeyenlerde ya geniş zaman ya da emir anlamı gizlidir.

Örnek:

Bir selam bir hatır yapar.(Geniş zaman)

Ayağını yorganına göre uzat.(emir kipi)

- Bazı atasözleri kısaltmış bir anlatı yapısı gösterir. Bu atasözlerinde bir fikra edası sezilir.

Örnek:

Deveye “inişi mi seversin, yokuşu mu ?” demişler; “düz yere mi girdi?” demiş.

- Bazı atasözleri bir şiirden kopmuş izlenimi verecek biçimde ölçülü, uyaklı sözlerdir.

Örnek:

“Gönülsüz yenen aş, ya karın ağrıtır ya baş”

“Tarlayı taşlı yerden, kızı kardaşlı yerden” (Batur, 1998:603-604).

1.4.5.2. Atasözlerinin Konuşmadaki Yeri

Yüzyıllar boyu sözlü gelenekte süzüle süzüle gelerek kısa ve dolgun söz kalıbı biçiminde dilin en yalın anlatımını kazanan atasözü, gündelik konuşma sırasında sözün uygun bir yerinde, konuşmanın bütünlüğünü bozmadan doğal bir biçimde dile getirilir. Atasözü, masal, halk hikâyesi gibi tek başına söylenmez. Konuşma arasında konu ile ilgili durumu ya da davranışı özlü bir biçimde anlatmak; tecrübe üzerine ortaya çıkan durumu pekiştirmek ve birine öğüt vermek, yol göstermek için söylenir.

Güzel konuşma yeteneğine sahip kişiler, konuşmalarına akıcılık ve inandırıcılık kazandırmak için, ustalıklarla bu türden yararlanırlar. Atasözleri konuşmanın yanında yazılı edebiyatta da önemli bir yer tutar (Batur, 1998:608).

Örnek:

Yolsuza nasihat kuru emektir

Yola gelmeyenin hakkı kötüktir

Çubuğu yaş iken içmek gerektir

Küçükken yetişir sıbyan demişler (Karadağ, 1999:260).

1.4.6. Mâni

Anonim halk edebiyatının en yaygın ürünlerinden olan mâni, dört dizelik bir bütün içinde kendine özgü bir ezgiyle söylenen şiirlerdir (Batur, 1998:106).

Türk halk şiirinin en yaygın türüdür denilebilir. Mânilerin ana konusu sevgidir. Mâni karşılığı olarak bayatı, hoyrat, alagözlü, dörtleme, karşı-beri adlarına da rastlamaktayız.

Genellikle dört mısralı ve 7'li hece vezniyle söylenmişlerdir. Bununla beraber; 4'lü, 5'li, 8'li, 11'li hece vezniyle söylenmiş, mısra sayılarında 16-20'ye ulaşmış mânilerimiz bulunduğunu da bilmekteyiz.

Kullanılış yerlerine ve söyleniş amaçlarına göre de mânileri şu bölümlere ayırmak mümkündür:

1. Atışma Mânileri
2. Bilmece Mânileri
3. Düğün Mânileri
4. Hikâye ve Masal Mânileri
5. İnsan Adına Bağlı Mâniler
6. Mektup Mânileri
7. Niyet-Fal-Yorum Mânileri (Hıdırellez Mânileri vb.)
8. İş Mânileri (İmece Mânileri vb.)
9. Oyun Mânileri
10. Ramazan Mânileri
11. Satıcı Mânileri
12. Saya Mânileri
13. Semai Kahvelerinde Söylenen Cinaslı Mâniler
14. Şehir Adına Bağlı Mâniler

15. Türkü Mânileri (Tan, 1981:28).

Konumuz itibarı ile çalışmamızda genellikle Ramazan mânilerini kullanacağız.

1.4.7. Şiir

Mehmet Doğan: “Vezne veya vezin tesiri oluşturan ahenge sahip, kâfiyeli veya kâfiye tesiri uyandıran ses uyuşumu oluşturan edebi eser” olarak tanımlar (Doğan, 1996:1026).

TDK sözlüğü ise: “Zengin sembollerle, ritimli sözlerle ve seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebî anlatım biçimidir” şeklinde tarif eder. Osmanlı döneminde genel olarak “mevzun ve mukaffâ söz” yani “vezinli ve kâfiyeli söz” tanımı kabul görmüştür (Türk Dil Kurumu, 2005:1867).

Şiir, duygulardan, düşüncelerden, özelemlerden oluşmuş bir üründür. Kendine özgü duygusal bir yoğunluğu vardır. Şiir, genellikle en az sözcükle en çok şey anlatma sanatı olarak tanımlanır. Ancak güzel sanatların bir kolu olarak şiirde, düz anlatımın yanında belli biçimsel kurallara uyma, sözcük seçimi, iç ve dış uyumun yanında estetik bir kaygı da söz konusudur (Gücal Şahin, 2007:25).

1.4.8. Hikâye

“Gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düz yazı türü, öykü.” şeklinde tanımlanabilir (Komisyon, 2005:891).

Bir edebiyat türü olan hikâye, belli bir zaman ve yerde birkaç kişinin başından geçen, gerçeğe uygun bir olayı anlatan veya bir takım kimselerin karakterlerini çizen ve çoğu kez birkaç sayfa tutan kısa yazılardır. Bu yazılar, bir tasarlama ürünü olabileceği gibi, bir gözleme de dayanabilir (Okumuşlar, 2006:237).

1.5. Sözel Malzemenin Öğretimde ve Din Öğretiminde Kullanılması

Sözel malzeme çeşitlerini tanıttıktan sonra, bu bölümde, tanıtılan bu malzemelerin öğretimde ve din öğretimindeki yeri ve öneminden bahsetmek yerinde olacaktır.

1.5.1. Hikâyelerin Öğretimdeki Yeri

Öğretimde başvurulan yöntemlerin ve malzemenin yerli yerince kullanılması durumunda, öğretimin kolaylaştırılması ve hedeflere daha rahat ulaşılması mümkün

olacaktır. Burada önemli olan hangi yöntem ve tekniğin, hangi malzemenin, nerede ve nasıl kullanılacağını iyi belirlemek ve dikkat edilmesi gereken ilkeleri bilmektir. Dolayısıyla hikâyelerle öğretimin, nerede ve nasıl kullanılacağı iyi tespit edilirse, öğretimi kolaylaştırması ve öğrenciye zengin bir muhteva sunması açısından vazgeçilmez bir yöntem olacaktır.

Hikâye, kişisel ve ruhsal gelişimle ilgili birçok alanda uluslararası geçerliliği olan bir konuma sahip olup, çocuk ve gençlerin psikolojik gelişimlerinde önemli bir pedagojik araçtır. Onun anlam iletmedeki rolü, aynı zamanda sosyoloji, edebiyat, tarih, antropoloji, hikâyeleştirilmiş teoloji ve dini öğretiler gibi çok çeşitli alanlarda da dikkate alınmaktadır. Hikâye, evde ve geleneksel anlatımlarda olduğu kadar, eğitimsel teori ve pratikte de özellikle dinî ve ahlâkî eğitimde, sosyalleştirme ve kültürlendirmede de oldukça önemlidir. Kültürel, etnik ve dini geleneklerin iletişimi ile ilgisi olanlar, açıklama, anlama, yorum gibi yöntemleri izlerken sık sık hikâyeye başvururlar. Hikâye ile eğitim yaklaşımı, genelde eğitim için, özelde de din ve ahlâk eğitimi için sahip olduğumuz yöntemlerin en iyilerinden biri olarak kabul edilebilir. Çünkü hikâye, eğitimde önemli bir yeri olan örnek alma ve özdeşleşmenin sağlanabilmesi için güzel bir araçtır. Bir konunun soyut biçimde anlatılması ya da soyut kavramların yine soyut olarak anlatılması, bir diğer ifadeyle anlatılan konunun yaşanılabilir nitelikte örneklendirilmeden sunulması, öğrenmeyi geciktirir. Özellikle gelişim evrelerine göre anlama ve öğrenme seviyesi bu durumu daha belirgin hale getirir. Bu yüzden hikâye, hem soyut kavramların anlaşılması, hem de anlatılan konunun somut örneklerle ifade edilmesi açısından farklı bir önem taşımaktadır (Okumuşlar, 2006:237-252).

Hikâyeler, çoğunlukla gerçek hayatı aksettiren örneklerdir. Öğretimin daha kalıcı ve etkili olması için başvuru hikâyeler, eskiden beri hep kullanılmış ve vazgeçilmez bir öğretim malzemesi olarak her zaman onlardan yararlanılmıştır. Anlaşılması zor konular, kapalı problemler ve soyut kavramlar hikâyelerle göz önüne getirilerek tablolaştırılır, olayların adeta resmi çizilir ve böylelikle hadiseler, net olarak zihinde yer eder.

Çocuk bir dersi dinlerken, etrafındaki bazı noktalara dikkati kayabilir. Dersi anlatan kişinin yüzü, elbisesi ve başka yönleri zihni dağıtabilir. Her ne sebepten olursa olsun dikkati dağılan çocuk, hikâyelerle içinde bulunduğu ortamdan sıyrılıp, başka âlemlere,

hikâyenin geçtiği zamana ve mekana seyahat eder. Böylece kendini olaya ve anlatılmak istenen derse daha rahat verebilir.

1.5.1.1. Hikâyelerin Öğretimde Kullanılması

Hikâyeler öğretimde genellikle aşağıdaki yöntemlerle kullanılırlar:

Örnek olay incelemesi yöntemi: Örnek olay; bir bütünü açıp izah etmek veya bir problemi çözmek için, o konuda ortaya koyulan en iyi biçimdeki olgu veya misallere denir.

Örnek olay incelemesi yöntemi; öğrencilere, öğretim sırasında her türlü bilgi ihtiva eden örnek olayları inceleme, olay ve kahramanları üzerinde konuşma ve tartışma imkânı veren bir yöntemdir (Akıncı, 2001:37).

Düz anlatım yöntemi: Hikâyeler genellikle bu yöntemle kullanılmaktadır. Bu yöntemde hikâyelerin kullanılmasında şu yol takip edilir: ilk olarak anlatılmak istenen konuyla ilgili hazırlık soruları verilir. Bu, konuya zihni hazırlık açısından önemlidir. Hazırlık soruları işlendikten sonra konu detaylarıyla sunulur. Devamında ise konuyu açıklayıcı, konuya tam uygunluk arz eden ve yeni bilgileri uygulamaya yönelik bir hikâye anlatılır. Seçilen hikâyede gerekli detaylar tam olarak verilmeli ve uygulama esnasında önemli ipuçlarına dikkat çekilmelidir. Hikâyede verilmek istenen mesaj öğretmen tarafından genişçe anlatılır ve olayın konuyla bağlantısı kurularak, konuya açıklık getirilmiş olur. Hikâyeler anlatıldıktan sonra istenen sonuca ne kadar ulaşıldığını ölçmek gereklidir. Bunun için değerlendirme soruları sorulabilir. Böylece konunun işlenmesi tamamlanmış olur (Akıncı, 2001:44-45).

1.5.1.2. Hikâyelerin Din Öğretimindeki Yeri ve Önemi

Hikâyelerle öğretim en etkili anlatım biçimlerinden biridir. Hikâye tekniği sayesinde en zor konular kolayca anlatılır, hatırdaki kalacak bir etkiye kavuşur (Akıncı, 2001:49).

Hikâyeler anlatımı kolaylaştırır, öğretime renk katar, karmaşık meselelerin çözümüne yardımcı olur. Kuran-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde sıkça kullanılan hikâyelerle, birçok meseleye açıklık getirilmiş ve böylelikle konuların zihinde canlı tutulması sağlanmıştır.

Hikâye en etkili anlatım biçimlerinden biridir. Hikâye tekniği sayesinde en zor konular kolayca anlatılır, hatırdâ kalacak bir etkiye kavuşur. Çünkü insan fıtrâtı ve tabiatı, anlayış ve kavrama yönünden soyut ve kuru fikirleri dinlemekten çok, somut fikirlere yatkındır. Hikâyelerde fikirler adeta somutlaşır, dinleyenlerin anlaması kolaylaşır. Böylece fikirler, zihinde daha iyi yerleşir ve kalıcı olur. Oysa çıplak gerçekler ve soyut anlamlar, hem daha çabuk unutulur, hem de akli yorarak dikkatleri dağıtabilir.

Hikâye ile anlatım, din eğitimi için geleceği en parlak yaklaşımlardan birisidir. Ancak dinî hikâyeler dendiği zaman Kur'an kıssalarından tasavvufî menkıbelere kadar çok geniş bir yelpaze akla gelmektedir. İçerdikleri bilgilerin doğruluğu ve tutarlılığı açısından Kur'an kıssaları dışındaki hikâyeler ciddi bir eleştiriye tâbi tutulmalı, buna göre değerlendirilmelidir. Bu bağlamda dinî diye nitelendirilen hikâyelerin muhtevasında din olmasından çok, dini doğru biçimde öğretmeye yardımcı olması hedeflenmelidir. Yani, bir hikâyenin içinde dinî motifler bulunmayabilir. Ama o hikâye dinî bir konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı oluyorsa işte asıl olan budur. Öte yandan dini hikâyeler adı altında yazılan/okunan hikâyelerin birçoğu yanlış bilgilerle okuyanları yanıltmaktadır. Bu yüzden, "dinî ve ahlâkî hikâyeler" tamlamaları yerine din ve ahlâk eğitiminde kullanılacak hikâyeler demek daha doğru bir yaklaşım olsa gerekir.

Çocukları eğitirken, onların empati kurarak öğrenmelerin sağlamak amacıyla kullanılacak hikâyeler, dinî ve ahlâkî gelişim özelliklerine uygun olmalıdır. Hikâyeler, çocukların ahlâkî kuralları içselleştirmesine katkı sağlamalı ve çocukların bu yönlerini geliştirmelidir. Bu şekildeki hikâyeler, çocukların dinî ve ahlâkî eğitimlerini kolaylaştıracaktır.

Buraya kadar ifade edilen biçimde dinî ve ahlâkî konuları anlatan ama adı dini ve ahlâkî konulmamış hikâyeleri somut işlem evresinde okuyarak yetişen bir çocuk, daha sonraki akılcı ve bilinçli öğrenme yaşlarında bu konuların dinî temelleriyle karşılaştığında öğrenme zorluğu çekmeyecek, sadece formal bir bilgi ile karşılaşmış olacaktır. Çünkü aynı konuları hikâyelerdeki anlatım biçimiyle önceden öğrenmişti (Okumuşlar, 2006:237-252).

1.5.1.3. Din Öğretiminde Kullanılabilecek Hikâye Türleri

- ✓ Kuran-ı Kerim ve Hadis-i Şeriflerdeki hikâyeler
- ✓ Gerçek hayattan alınmış hikâyeler
- ✓ Konuya uygun olarak hazırlanan hikâyeler
- ✓ Masallar (Akıncı, 2001:58).

1.5.1.4. Din Öğretiminde Hikâyelerin Kullanılmasında Dikkat Edilecek Hususlar

- ✓ Dini hikâyelerin etkili olabilmesi ve istenen verimin elde edilebilmesi, onların metotlu bir şekilde işlenmesine bağlıdır. Gereksiz ayrıntılarla zihinler meşgul edilmemeli, bu ayrıntılarla vakit doldurulmamalıdır. Öğrenciler, hikâyenin niçin anlatıldığını, onu dinlerken neleri düşünmeleri gerektiğini bilmelidirler.
- ✓ Örnek olarak seçilen hikâyede izahı zor noktalar varsa ve bu zor meseleleri çocuklar anlamayacaksa, ya olayın o bölümlerine hiç girilmemeli ya da o olay hiç anlatılmayıp başka bir öykü bulunmalıdır.
- ✓ Anlatılan olay İslâmî esaslara ve ahlâkî prensiplere uygun olmalıdır.
- ✓ Seçilen hikâyeler aşırılıktan uzak olmalıdır.
- ✓ Hikâyeleri anlatırken çocukların dikkatlerinin kısa süreli olabileceğini unutmamak gerekir.
- ✓ Seçilen hikâyeler öğrencilerin yaş seviyelerine uygun olmalıdır (Akıncı, 2001:86-94).

1.5.1.5. Kıssa

Bir kısmı Türkçemize de geçmiş olan kıssa, kasas, kısas ve bunların değişik fiil kalıpları Arapça “kaf-sad” kökünden türemiştir. Kur’ân’da toplam 26 âyette 30 kez bu kökten türeyen kelimeler kullanılmıştır.

Arapların bu kökten türettikleri kelimelerde, “bir şeyin ardına düşmek, ardınca gitmek” veya bunlarla doğrudan veya dolaylı ilişkisi bulunan anlamların kastedildiği görülmektedir. Geçmişe ait haberlerin anlatılması anlamında “kassa” fiilinin kullanılması da, haberleri anlatılan kişinin ayak izlerini takip ederek nereye vardığının tespit edilmesine benzetilmiştir.

Bu köke ait türevlerin Kur’ân’da geçtiği yerler, anlam kategorilerine göre şöyledir:

- ✓ Bir nesnenin veya kişinin izini sürerek ardınca gitmek. Türkçedeki “iz sürmek” deyimiyile aynı anlamı ifade etmektedir.
- ✓ Bir eyleme, ona denk bir eylemle karşılık vermek.
- ✓ Bir olayı hikâyeye etmek, anlatmak, nakletmek (Abay, 2007:11-12).

1.5.1.5.1. Kıssa ile Benzerleri Arasındaki Farklar

“Kasas” kelimesi mastardır ve bir şeyin izini takip ederek peşine düşmek demektir. Araplar bu kelimeyi “takip edip peşine düşmeye, başkalarına hikâyeye etmeye, anlatmaya değer buldukları haberleri anlatmak” için kullanmaya başladılar. Anlattıkları haberler için de zamanla “kıssa” ve çoğulu olan “kısas” kelimelerini kullandılar.

Kıssa ayrıca, izi takip edilmeye layık hal anlamına da gelir. Bu açıdan kaleme alınan, dillerde dolaşan hikâyelere de kıssa denilir. Destan ve efsane yerine de kullanılırsa da destan daha çok, şöret bulmuş hikâyeye, efsane marnlamayacak kadar acayip hikâyeye, kıssa da ibret alınacak yönü bulunan hikâyeye anlamlarında kullanılmaktadır (Abay, 2007:13).

1.5.1.5.2. Kıssa İle Hikâyeye Arasındaki Farklar

Kıssa kavramı ile hikâyeye kavramı da birbirinden farklıdır. “Hikâyeye” bir şeyin benzerini getirmek anlamına gelmektedir. “Sözü hikâyeye etti” dediğimizde de, nakledilen sözü, en küçük bir değişiklik yapmadan aynen aktardı demek isteriz. Ayrıca hikâyeye, gerçek olan veya gerçek olmayan anlatımlar için de kullanılmaktadır. Her iki açıdan da kıssa kavramı ile hikâyeye kavramı arasındaki fark açıktır. Kıssada olay olduğu gibi anlatılmaz, sadece ibret alınacak yönleri seçilip alınır. Ayrıca Kur’ân kıssaları açısından baktığımızda, kıssaların mutlaka gerçek olaylara dayandığını görmekteyiz (Abay, 2007:13-14).

1.5.2. Masalın Öğretimdeki Yeri

Masalları eğitim açısından değerlendirdiğimizde, kendini gerçekleştirme, sosyalleşme, dil gelişimi, içinden çıktığı toplumla ve onun değer yargılarıyla bütünleşme, hayata olumlu bir gözle bakma, çevreye ve başkalarına karşı duyarlı olabilme, iyi-kötü, hak hukuk olgularını anlamlandırma ve şekillendirme, düşünme, yalan, mertlik, dürüstlük,

hayal dünyasını geliştirebilme gibi konularda, çocuğun duyuşsal, bilişsel, zihinsel ve psiko-sosyal gelişimine katkı sağladığını söyleyebiliriz. Bu katkıları en genel haliyle beş ana başlık altında toplayabiliriz. Bunlar:

1. Eğitim yöntem ve teknikleri açısından sağladığı katkılar
2. Çocuğun kendini gerçekleştirme ve sosyalleşmesine olan katkılar
3. Dinleme eğitimi açısından sağladığı katkılar
4. Dilin öğrenilmesine ve geliştirilmesine olan katkılar
5. Çocuğunun ufkunun geliştirilmesine olan katkılar

Masallar çocukların birçok duygusuna birden hitap eden ürünlerdir. Her ne kadar basit bir yapıya sahip görünseler de aslında hiç de öyle değillerdir. Tıpkı şiir gibi, rüya gibi kendilerine mahsus bir yapıları vardır.

Son dönemdeki yapısalıcı veya yapılandırmacı eğitim anlayışına göre öğretmen, veli yani eğitimci, çocuğa bilgi aktaran kişi değil, bilginin nerede olduğunu ve ona nasıl ulaşılacağını, bir başka deyişle öğrenmeyi öğreten kişidir. Hiçbir masalda, masal kahramanının işini, onun yardımcısı durumunda olan kahramanların yaptığını görmeyiz. Masal kahramanına, sadece nerede, ne zaman, ne yapması gerektiğini veya neyi nerede nasıl elde edebileceğini söylerler. Ne Arap bacı, ne dev, ne zenci, ne padişah ne de ihtiyar nine... gibi tipler, masal kahramanının yerine kendilerini tehlikeye atarlar. Bunlar, masal kahramanına karşılaştığı güçlükleri aşma noktasında sadece öğüt ve önerilerde bulunurlar. Bazen de, gerekirse, malzeme konusunda destek olurlar. Masallarda bu şekilde gerçekleştirilen eğitim, bugün üzerinde ısrarla durulan, uygulamalı, yani yaparak, yaşayarak gerçekleştirilmek istenen eğitimin ta kendisidir (Gökşen, 2009:22).

Masalın sonunda, iyilerin ödüllendirilmesi, kötülerin cezalandırılması, çocuktaki olumlu davranışların gelişmesine katkı sağlar.

Masal dünyası çocukların gerçek dünyasıdır, ihtiyaçlarının, gelişmesinin, olgunlaşmasının temelinde daima masalı bulmak mümkündür. Bu bakımdan masalın eğitimde büyük değeri vardır. Çocuklara okuyacak, anlatacak veya onların kendilerine okuyacakları masallarda bazı özelliklerin bulunması gerekmektedir. Bu özelliklerin

hepsinin veya bir kısmının masalda mevcut olması, masalın eğitim değerini göstermeye yetmektedir (Kantarcıoğlu, 1991:41).

1.5.2.1. Masal Sunulurken Dikkat Edilecek Hususlar

- ✓ Masalda olaylar, birbirine mantıki bir şekilde bağlı, her olay çocuğun dikkatini çekecek harekette ve canlılıkta olmalıdır.
- ✓ Masalda kullanılan dil, çocuğun anlayacağı sadelikte olmalı ve masalda akıcı bir üslup kullanılmalıdır.
- ✓ Masalda daima aynı masal başı (giriş bölümü) yerine, değişik masal başları ve tekerlemeler kullanılmalıdır.
- ✓ Masalarda olayların, tasvirlerin, konuşmaların yapıldığı ve geliştirildiği gövde bölümü çocuğu sıkmayacak, ilgisini dağıtmayacak, onu hayal alemine götürecekt adeta çocuğa olayı yaşatacak ustalıklarla ele alınmalıdır.
- ✓ Masalda geçen olaylar, verilen öğütler, çocuğun devamlı üzülmesini değil, zaman zaman neşelenmesini, gülmesini sağlamalı ve aniden sonuçlanmalıdır.
- ✓ Masalın konusu günlük hayatta karşılaştıklarından ayrı bir dünya kuracak şekilde değil, kahramanlarının davranışları, iyilik, güzellik, doğruluk duygusunun gelişmesine yardım edecek nitelikte olmalı ve sonunda hayal dünyası, masalın sonunda onu tatmin edecek, rahatlatarak şekilde gerçek dünyasına yön verecek hale kavuşturulmalıdır (Kantarcıoğlu, 1991:42).

1.5.3. Şiirin Öğretimdeki Yeri ve Önemi

Şiirler; çocukların hayal ve duygu gücünü artırıp, zenginleştirmektedir. Bu da kültürün kavranmasında ve geliştirilmesinde önemli bir role sahiptir. Çocukta iyilik, kötülük, güzellik, çirkinlik, adalet, vatan sevgisi, ana sevgisi, gibi duyguların oluşmasına yardımcı olmuştur. Şiirler yalnızca çocukların dinlemekten zevk aldığı bir edebiyat türü olmayıp, yediden yetmişe tüm bireylerin sevdikleri ve dinlemekten zevk aldıkları bir edebiyat türüdür. Şiirler insanların özlemlerini, hayallerini, umutlarını, sevdalarını ifade eder.

Çocuk, edebiyat yazınlarının bir türü olan şiirler yardımıyla çevresindeki olaylar ve kişilerle özdeşim kurar, başkalarıyla aynı duyguları yaşadığını fark eder ve duygu paylaşımı sağlayarak yalnızlık hissinden kurtulur. Ben merkezlikten kurtularak onun

dünyayı başkaları açısından da görmesi sağlanır. Şiirleri okuyarak ve dinleyerek duyguların doğallığını keşfeder. Yaşadığı ve yaşayacağı duygusal olaylarda nasıl davranacağına edebiyat ürünleri ile hazırlık yapar. İfadesi zor ve çocuk için soyut olan duyguların, çocuk edebiyatı yazınları ile ve şiirlerle somut ve anlaşılır hale getirilir. “Kendi toplumsal değerlerini ve kültür yapısını öğrenir. Bu nedenle çocukta olumlu duygu değişimleri sağlayacak şiirler seçilmelidir.” Çocuklara verilen soyut öğeler, şiirler yoluyla somutlaştırılarak kazandırılır.

Hayal dünyasında yaşayan çocuğa ulaşmak için; çocuk edebiyatının bir türü olan şiirlerden yararlanırız. Çocuğa güzellik ve insanlık duyguları ile ulus ve yurt sevgisi, doğa sevgisi, ana dilini sevdirmeye, kültürel ve dini değerlerimizi öğretme bakımından şiirin, çocukların eğitiminde yadsınamaz bir yeri vardır.

Şiirler hoşgörü, dayanışma, çalışkanlık, sevgi gibi insana özgü temel duyguları geliştirip pekiştirirler. Şiirler insana özgü bazı değer ve niteliklerin kazanılmasında ve bir takım değerlerin benimsenmesinde önemli rol oynarlar. Şiirler çocukların hayal ve duygu gücünü artırıp, zenginleştirmektedir. Bu da ana dilin kavranması ve geliştirilmesinde önemli bir role sahiptir. Ayrıca dinleme alışkanlığı; ifade becerisi de kazandırmaktadır. Şiirler, sadece çocukların dinlemekten zevk aldıkları bir edebiyat türü olmayıp çocukların okurken özlemlerini, hayallerini, umutlarını ve yaşama heyecanlarını da buldukları bir edebiyat ürünüdür.

Çocuklar her yaşta şiirden hoşlanırlar. Okuma öncesi dönemde kendilerine okunan uygun şiirleri dinlemekten ve daha ileri yaşlarda da anlamını tam olarak kavrayamamaları bile ses değeri üstün basit mısra ve beyitleri ezberleyip söylemekten zevk duyarlar. Aslında çocuk ile şiir arasında doğal bir ilişki vardır. Çocuk konuşmaya başlarken şiirlerde uygulanan cümle yapısına benzer bir tutum gösterir. Uyaklı ve ses özelliği bakımından birbirine benzer sözcükler kullanır. Sözcüklere başka bir anlam, başka bir hava katar. Kendi iç dünyasını ve düşünme biçimini yetişkinlere göre daha değişik benzetme ve mecazlarla anlatır. O da, şair gibi, duygularını ve düşüncelerini söylemeye çalışırken kişisel özgünlüğünü ve hayal gücünü ortaya koyar. Ayrıca şiir; kafiyesi, ahengi ve genellikle kısalığı ile her normal çocukta var olan ritim duygusunu besler.

Çocuğa sevgiyi, şefkati, arkadaş ilişkisini şiir yoluyla kazandırabiliriz. Çocuk, karmaşık bilgileri zorlanmadan kendi bilişsel ve duyuşsal özelliklerine uygun olarak şiir

yoluyla öğrenebilir. Çocukların kazanması gereken konular, şiir yoluyla sezdirilir. Böylece; ezbere dayalı öğretim yerine, kalıcı öğrenme gerçekleşmiş olur.

Çocuklar, zekâları, anlama yetenekleri ve hayal güçleri ile yetişkinlerden ayrılırlar. Bu nedenle; şiirle çocuğu derse teşvik edip, onların üretken güçleri ile hayal güçlerini harekete geçirebiliriz. Hayal dünyaları yetişkinlere göre daha renkli olduğu için, karmaşık konuları öğretirken şiirden yararlanabiliriz.

Çocuk şiirlerini seçerken dikkat etmemiz gereken hususlar:

- ✓ Okunacak şiirler çocuğun duygusal dünyasına ve ilgi alanına uygun olmalı,
- ✓ Dizeleri uzun olmamalı, sözcüklerin hece sayısı az olmalı, şiirdeki sözcükler çocuğun sözcük dağarcığıyla örtüşmeli,
- ✓ Kutlanan bayram ya da belirli günle ilgili şiir türü arasında bir anlam olmalı
- ✓ Durum, olay ve düşünceler açık ve kısa olarak anlatılmalı,
- ✓ Hayal ve duygular çocukların yaşantılarıyla ilgili olmalı,
- ✓ Çocuklara aile, yurt ve ulus sevgisi aşılamanın yanında onların yaşama gücünü ve sevincini geliştirici nitelikler taşımalı,
- ✓ Doğa, insan ve cansız varlıklarla ilgili betimlemeler yalın olmalı (Gücal Şahin, 2007:26-27).

1.5.4. Bilmece, Tekerleme, Fıkra, Mâni, vb. Halk Masallarının Öğretimdeki Önemi

Bilmece, masal, tekerleme, fıkra, sayışma, mâni, vb. halk masalları, çocuklar için bitmez tükenmez bir kültürel ve sosyal hazine niteliği taşımaktadır. Çocuklar, ana dilin evrensel elementleri olan, söz dizimi, anlam ve dili sosyal bağlamda kullanmayı ilk çocukluk döneminden başlayarak, orta çocukluk döneminde, sözel olarak, ileri çocukluk dönemlerinde de hem yazılı hem de sözel olarak farkında olmadan ana dilin yapı taşları olan halk anlatıları bağlamında edinebilmektedirler.

Sosyal bir ders malzemesi olan bu halk anlatıları sayesinde çocuklar, sosyal bir ortamda ana dili Türkçe'yi etkin bir şekilde öğrenmeye ve kullanmaya başlamaktadırlar (Kabadayı, 2005: 4).

İnsanların en iyi öğrenme zamanları rahat olduğu anlarıdır. Fıkraların daha çok güldürücü ve rahatlatıcı özellikleri dikkate alındığında fıkraların öğrenmeye katkı sağladıkları söylenebilir. Ayrıca fıkralar güldürürken düşündüren özellikleri sayesinde öğrencileri hem eğlendirir hem de olay hakkında düşünmeye sevk eder. Bu özellikleri bakımından öğretimde önemli bir yardımcı kaynak olarak kullanılabilir.

BÖLÜM 2: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİMİNDE KULLANILABİLECEK SÖZEL MALZEME ÖRNEKLERİ

Bu bölümde kullanılan örnekler, İlköğretim DKAB dersi öğretim programındaki öğrenme alanları ve bu alanlarda kullanılan kazanımlar esas alınarak, sınıf seviyelerine göre ayrı ayrı sunulmuştur.

Alt başlıklar oluşturulurken DKAB dersi öğretim programında kullanılan altı öğrenme alanına göre sıralanarak, her öğrenme alanında 4-8. sınıf konuları sırasına göre örneklendirilmiştir.

Çalışmamızda, kullanımı kolaylaştırmak amacıyla müfredattaki ünite ve konu isimleri değiştirilmeden kullanılmıştır. Verdiğimiz örnekler, bu konu isimleri ve sınıf seviyeleriyle örtüşmektedir.

Bu bölümde, ünite ve konu başlıklarından sonra, ünite veya konuda nelerin anlatıldığı kısaca belirtilmiş, verilen örneklerden sonra da, o örneklerle nelere vurgu yapılmak istendiği açıklanmıştır. Ayrıca, sunulan örneklerin, öğrencinin hangi kazanımlara ulaşmasına yardımcı olacağı ayrıca belirtilmiştir.

2.1. İnanç Öğrenme Alanı

2.1.1. Dördüncü Sınıf: “Din ve Ahlak Hakkında Neler Biliyoruz?”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ Dinî ifadelerin günlük konuşmalarımızda nerede ve nasıl kullanıldığını fark eder.
- ✓ Çevremizde bulunan dinî sembollere örnekler verir.
- ✓ Din hakkında bilgi sahibi olmanın önemli olduğunu fark eder.
- ✓ Dinin, ahlâklı olmayı gerektirdiğini fark eder.
- ✓ Din ve ahlâk kavramlarını tanımlar.

2.1.1.1. Günlük Konuşmalarımızda Dine İlişkin İfadeler

Dilimizde birçok sözcük, deyim ve atasözünün inançlarımızla ilgili olması, dinin yaşamımızda önemli bir yere sahip olduğunu gösterir.

Konu öğrencilere anlatıldıktan sonra, konunun daha iyi kavranmasını sağlamak için aşağıdaki örnek verilebilir.

Örnek Şiir:

Elimizden Tut

Elimizden tut, ne olur!

Eline kurban olduğum.

İlet bizi Hak yoluna!

Yoluna kurban olduğum.

Sensin tutduğumuz dal,

Sensin kokladığımız gül,

Sensin güç aldığımız kol

Koluna kurban olduğum.

“İşte Hak din, işte tek din;

Müslüman ol, kurtul!” dedin.

Bize gerçeği söyledin

Diline kurban olduğum (Kandemir, 2000b:25).

Bu şiir, çocuğun dinî ifadelerin günlük konuşmalarımızda nerede ve nasıl kullanıldığını fark etmesine yardımcı olacaktır.

2.1.1.1.1. Bismillâhirrahmânirrahim

Besmele'nin, kişinin günlük hayatındaki yeri ve önemi anlatılır, hangi manaya geldiği söylenir. Günlük işlerimize Besmele ile başlamanın önemi anlatılır.

Aşağıdaki örneklerle konu pekiştirilebilir:

Örnek Şiir 1:

Nine

Sen hatırlarsın ilkin

Çocukların

Daha minicikken

Hecelemesi gerek

*Besmeleyi
Bana da sen öğrettin
Bismillah demeyi
Miniciğim daha
Bildiklerim sadece iki kelime
Bir anne
İkincisi bum demek
Su isteyince*

*Baktın ki
Dilim dönüyor
Ay ay
Artık konuşuyor, dedin
Bu çocuk*

*Zor olmadı
Öğrendim
Aradan
Bak kaç ay geçti
Unutmadım*

*Şimdi anne diyorum
Bum diyorum
Bismillah diyorum*

*Bismillah
Mamaya başlarken
Emeklerken
Uyurken
Bismillah diyeceğim
İlk adımı atarken Cahit Zarifoğlu (Akgün, 2002:76-77).*

Örnek Şiir 2:

Besmele

Allah'tır ilk sözümüz

İman dolu özümüz

Uyanırken her sabah

Derim hemen Bismillah

Bir şey yerken içerken

Kitabımı açarken

Yönelirim Rabbime

Kuvvet gelir kalbime

Düşürmem hiç dilimden

Allah tutar elimden M. Asım Köksal (Akgün, 2002:15).

Bu şiirler, çocuğun, Besmele'yi günlük hayatımızda, nerede ve nasıl kullanıldığını fark etmesine yardımcı olacaktır.

Ayrıca, bu şiirler, 'Dinî ifadelerin günlük konuşmalarımızda nerede ve nasıl kullanıldığını fark eder.' kazanımının elde edilmesine katkı sağlayacaktır.

Örnek Okuma Parçası 1:

Öfkesi Geçer

Birbiri ile kavgalı iki kişi Rasulullah'ın (sas) huzuruna geldiler.

Anlaşmazlıkları orada da devam etti. O kadar ileri gittiler ki sonunda birbirlerine hakaret etmeye başladılar.

Onlardan biri çok fena halde kızdı. Olaya şahit olan Hz. Muaz der ki:

"Adamın öfkesinden, neredeyse burnunun patlayacağını zannettim."

Efendiler Efendisi (sav) onların bu kadar öfkeli olmalarının Şeytan'dan kaynaklandığını bildiği için yakınında bulunan Hz. Muaz'a şöyle buyurdu:

Ben, bir kelime biliyorum,

O bunu söyleyecek olsa öfkesi gidecektir. Hz. Muaz sordu:

- O kelime nedir Ya Rasûlallah?

Peygamberimiz:

-"Allah'im! Kovulmuş Şeytanın şerrinden Sana sığınırım" demendir, buyurdu. (Ebû Dâvud, Edeb, bab:4, nr:4780)

Bu örnekle, öfkenin şeytandan kaynaklandığı, Besmele çekmenin de, Şeytan'ı kovarak, insandaki öfkeyi geçirdiği vurgusu yapılabilir. Ayrıca, öfkeyi yenmenin en iyi yolunun Besmele çekmek olduğu vurgusu yapılabilir.

Örnek Okuma Parçası 2:

Bismillah De

Peygamber Efendimiz, bineğinin üzerinde yolculuk yapıyordu.

Bir ara hayvanın ayağı aniden kayıverince terkisindeki arkadaşı yere yuvarlandı.

Canı sıkılan sahabe toparlanmaya çalışırken:

"Kör şeytan!" demekten kendini alamadı.

Bunun üzerine Rasulü Allah aleyhissalâtu vesselam şu öğüdü verdi:

Böyle söyleme!

Böyle dersen Şeytan büyür, hatta ev kadar olur ve "kendi gücümlle onu yere attım" der.

Bunun yerine sen: "Bismillah" de. Böyle söylersen o küçülür ve sinek kadar olur.

(Ebû Dâvud, Edeb, 85)

Bu örnekle, olumsuz bir durumdan sonra, kötü ifadeler kullanmak yerine "Bismillah" demenin gerektiğine vurgu yapılabilir.

Örnek Okuma Parçası 3:

Yemeğin Bereketi

Peygamberimiz Efendimiz (sas) bir gün çok sevdiği dostlarıyla yemeğe oturdu.

Herkes “Bismillah” diyerek yemeğe başladı.

Bir mucize olarak yemek o kadar yenmesine rağmen hiç azalmıyordu. Sanki onlar yedikçe artıyordu.

Az sonra yanlarına bir misafir geldi. Onu da sofraya buyur ettiler.

Misafir yemeğe başlayınca bu kez azaldığı görüldü. Bunun üzerine bir Sahabe şöyle sordu:

- Ey Allah'ın Rasûlü, yemek başta azalmıyordu, ama birdenbire azalmaya başladı. Acaba bunun sebebi nedir?

Peygamber Efendimiz:

“Hepimiz yemeğe başlarken “BİSMİLLAH” dedik. Bu yüzden yemeğimiz bereketlendi.

Sonra bir misafir geldi. Yemeğe oturdu. Fakat “Besmele” çekmeden yemeğe başladı.

Şeytan da onunla birlikte yedi. Bu yüzden de yemeğimizin bereketi azaldı.” buyurdu. (Tirmizî, Şemâil, 244)

Bu konu için kullanılan şiir ve hikâyeler sayesinde çocuk, insan hayatında Besmele'nin ne denli önemli bir yere sahip olduğunu kavrar. Hayatının her alanında Besmele'yi kullanması gerektiğini anlar.

Konunun önemine binâen fazla örnek sunulmuştur.

2.1.1.1.2. Allah'a Şükür

Allah'ın insanlara sunduğu sayısız nimetten bahsedilerek, bu nimetlerden dolayı O'na şükretmek gerektiği vurgulanır. Konu ile ilgili, İbrahim Sûresi, 7. ve 34. âyetler ile Bakara Sûresi, 152. âyetin mealleri verilir.

Aşağıda sunulan örnek konunun kavranmasına yardımcı olacaktır.

Örnek Şiir:

Allah'a Şükür

Annem için, Allah'im!

Babam için, Allah'im!

Senin bana verdiğin

Her şey için, Allah'im!

Şu güzel çiçek için,

Uçan kelebek için,

Yediğim ekmek için

Sana şükür, Allah'im!

Bembeyaz karlar için.

Kırmızı narlar İçin,

Yeşil baharlar için

Sana şükür, Allah'im (Kandemir, 2000a: 9).

Burada kullanılan şiirle çocuk, dünyada sahip olduğu her nimetin Allah'tan geldiğine inanır. O'na her nimet için teşekkür etmesi gerektiğinin bilincine varır.

Ayrıca konu ile ilgili çocuklara kendi duygularını ifade etmeleri için şiir veya kompozisyon yazdırılıp okutturulabilir.

2.1.1.1.3. Helal, Haram, Sevap ve Günah Kavramları

Helal, haram, sevap ve günah kavramlarının tanımları yapılır. Hangi davranışların günah, hangi davranışların da sevap olduğu vurgulanır. Haram olan davranışları yapmanın yol açtığı zararlar anlatılır. Konu ile ilgili, Bakara Sûresi 168. âyet ve En'am Sûresi 151. âyetin mealleri verilir.

Aşağıda sunulan örnek bu kavramların iyi öğrenilmesine yardımcı olacaktır.

Örnek Masal:

Helal Mal

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, memleketin birinde iyi yürekli bir tüccar varmış.

Bu adam, ne kadar çalışkansa, o kadar da iyi yürekli biriymiş. İşine hile katmaz, yalan söylemezmiş.

Günlerden bir gün, mallarını develere yükleyip sefere çıkmış. Tüccarın yola çıktığını gören iki haydut da kılık değiştirip tüccar görünümüne bürünmüşler. Hayırsever adamın kervanına katılıp yola koyulmuşlar. Tüccar adama kendilerini zengin insanlar olarak tanıtmışlar. İyi kalpli tüccar da inanmış.

Az gitmişler, uz gitmişler... Dere tepe düz gitmişler. Gide gide bir kuyunun başına varmışlar. Orada çadır kurup mola vermişler. Kuyunun yakınında bir köy, köyde de tüccarın bir dostu varmış. Adam hasta yatıyormuş. Tüccar, buraya kadar gelmişken dostunu ziyaret etmek istiyormuş. Haydutlara:

— *Arkadaşlar, mallarıma birkaç saat göz kulak olun. Ben hasta yatan arkadaşımı ziyaret edip geleyim, demiş.*

İki haydut, sevinçten az kalsın yakayı ele vereceklermiş. İkisi birden:

— *Hay hay dostum! Mallarını gözümüz gibi koruruz. Haydi uğurlar ola... demişler.*

İyi kalpli tüccar düşmüş yola. Hayırlısı Allah'tan ola. Aşmış tepeyi, görünmez olmuş.

İki haydut da tez davranmışlar. Devecilerin ellerini ayaklarını bağlamışlar. Develeri önlerine katıp uzaklaşmışlar.

Az gitmişler, uz gitmişler... Yol boyunca birbirlerine kuracakları tuzakları düşünmüşler. Derken develer yorulmuş, onların da karınları acıkmış. Bir su kenarında mola vermişler. Azıklarını açmışlar. Haydutlardan biri:

— *Sen çok yoruldun. Şöyle uzan, ben yemek hazırlarım, demiş.*

Öteki haydut, arkadaşının dediğini yapmış. Uyur gibi yapıp arkadaşının açığını kolluyormuş. Diğeri de arkadaşının tabağına kuvvetli bir zehir koymuş. Yemeği, tabaklara boşaltmak için eğilmiş. Beriki hançerini çekip arkadaşının sırtına saplamış. Tek başına mallara sahip olacağını düşünen öteki haydut, zehir konan tabağın hangisi olduğunu şaşırmuş, zehirli yemeği yemiş.

Çok geçmeden karnına bir sancı saplanmış ve acı içinde ölmüş.

Haydutları kuyu başında bırakalım, biz dönelim tüccara... Tüccar köye gidip arkadaşını ziyaret ettikten sonra geri dönmüş. Bir de ne görsün! Develerin yerinde yeller esiyor... Devecilerin her biri bir ağaçta bağlı, ağızları tıkalı. Koşup devecileri çözmüş. Adamlar:

— Efendim, dost sandıklarınız birer haydutmuş. Develeri önlerine katıp gittiler, demiş.

Tüccar, üzüntüden ne yapacağını bilmez bir hâlde adamlarıyla düşmüş yola. Bir süre sonra çan sesleri duymuşlar. Sesin geldiği tarafa yürümüşler. Sonunda develeri, yüklerin tamamı olduğu hâlde bulmuşlar.

Sağa sola bakarken yerde cansız yatan iki haydudu görmüşler. Tüccar, devecilere:

— Siz, siz olun, doğruluktan ayrılmayın. Bu güne kadar çalıştım. Alın teriyle kazandım. İşime hile karıştırmadım. İşte görüyorsunuz. Benim helal malıma göz dikenler belalarını bulmuşlar, demiş (Özeren, 2008: 56-59).

Bu masal ile çocuk, helal ve haram arasındaki farkı kavrar. “Helal kazanç zarara uğramaz.” İfadesinin ne manaya geldiğini öğrenir. Ayrıca, çocuklardan konu ile ilgili çevrelerinden örnekler sunmaları da istenebilir. Haksız kazancın yol açacağı olumsuz sonuçlar vurgulanabilir.

2.1.1.1.4. Selamlaşıyoruz

Selamın tanımı yapılır. Kişilerin birbirleriyle karşılaştıklarında, birbirlerine selam vermelerinin ne denli önemli olduğu vurgulanır.

Konu ile ilgili aşağıdaki âyet, hadis ve bilmece örnek olarak sunulabilir.

Örnek Âyet:

“Bir selam ile selamlandığınız zaman, siz de ondan daha güzeli ile selamlayın, yahut aynı ile karşılık verin” (Nisa Sûresi, 86. âyet).

Örnek Hadis:

“Siz mü'min olmadıkça cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de mü'min olamazsınız. Yaptığınız takdirde sevineceğiniz bir şeyi size söyleyeyim mi? Aranızda selamı yayınız” (Kandemir ve diğerleri, 1997: c. 2, s. 587).

Bilmece Örneği:

Kapıdan girdim hayladım,

Bir elmayı kırk kişiye payladım (Selam) (Komisyon, 2007b:90).

Bu bilmece ile selamın önemine vurgu yapılabilir. Ayrıca, öğrencilerden, konu ile ilgili değişik bilmeceler bulmaları istenebilir.

2.1.1.2. Dini Öğrenmenin Önemi

Din duygusunun doğuştan gelen bir duygu olduğu anlatılır. Dinin, kişinin ailesi ve tüm insanlarla olan ilişkilerinde yol gösterici bir rol oynadığı belirtilir. Dini doğru öğrenmenin önemine işaret edilir. Kişinin dünya ve ahiret huzuru için dinin vazgeçilmez bir unsur olduğu ifade edilir.

Aşağıda verilen şiirlerle de konu pekiştirilebilir.

Örnek Şiir 1:

Küçük Kul

Mutluluğa uzanan

Sevgi, dostluk yoluyum.

Ben Yüce Allah'ımın

Küçücük bir kuluyum.

İpek gibi kalbimle

Mevlânın hikmetiyim,

*Son Resûl'e inanan .
Muhammed ümmetiyim.*

*Ahirete, Kur'an'a,
Meleğe var imanım.
Rabbime çok şükür ki
Doğuştan Müslümanım Bestami Yazgan (Komisyon, 2007a:21).*

Örnek Şiir 2:

Din

*Okursanız bir kitabı,
Sahibini sorarsınız
Gördünüz mü bir hoş yapı
Yapan kimse ararsınız*

*Sahipsiz mi yerler, gökler?
Düşününce insan anlar;
Her şey, bize ispat eder
Büyük, Kadir bir Allah var,*

*Hepimizi yaratanı
Sorup bilmek vazifedir
Vazifedir fakat O'nu
Bize işte din öğretir.*

*Doğruluğun, iyiliğin,
Yolu onunla bulunur.
Bunu iyi bilin ki din,
Vicdanların kanunudur.*

*Allah bize bir peygamber
Bir de Kur'an'ı göndermiş.*

Onun ile bize söyler

Doğru nasıl olur her iş.

İbrahim Alaaddin Gövsa (Akgün, 2002:82-83).

Bu şiirlerle öğrenci, din hakkında bilgi sahibi olmanın önemli olduğunu ve dinin ahlâklı olmayı gerektirdiğini fark eder.

2.1.1.3. Din Güzel Ahlâktır

Ahlakın tanımı yapılır. Dinin amaçlarından birinin de insanları güzel ahlâk sahibi yapmak olduğu ifade edilir. Güzel ahlâklı olmak için uyulması gereken kurallar anlatılır. Aynı zamanda hoş karşılanmayan davranışlardan uzak durulması gerektiği vurgulanır.

Konu ile ilgili aşağıda verilen örnekler konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Örnek Âyet:

“Gerçekten Allah; adaleti, iyiliği ve akrabaya yardım etmeyi emreder. Çirkin işleri, kötü davranışları ve taşkınlığı da yasaklar. O, düşüncesiniz ve tutasınız diye size öğüt veriyor” (Nahl Sûresi, 90. âyet).

Örnek Hadis:

“Müslüman ’ın elinden ve dilinden, başkasına zarar gelmez.” (Tirmizî, İman, 12)

Örnek Atasözleri:

“Güzel huylu olanın can verirler sözüne, çirkin huylu olanın kimse bakmaz yüzüne” (Atasözü) (Meb, 2001b:5).

“Terbiyesiz insan, kalaysız kap gibidir” (Atasözü) (MEB, 2001b:135).

2.1.1.4. Güzel Söz Söyleyelim

Sözlerin, kişinin başkalarıyla olan ilişkilerini etkilediği vurgulanır. Kişilerle iyi ilişkiler kurmanın yolunun güzel söz söylemeden geçtiği ifade edilir.

Konuyu daha iyi aydınlatabilecek örnekler de sunulabilir.

Örnek Âyetler:

“ (Ey Muhammed) dinleyip de sözün en güzeline uyan kullarımı müjdele. İşte Allah’ın doğru yola ilettiği kimseler onlardır. Gerçek akıl sahipleri de onlardır” (Zümer Sûresi, 18. âyet).

“Kullarıma söyle, sözün en güzelini söylesinler...” (İsra Sûresi, 18.âyet).

Örnek Atasözleri:

“Söz var iş bitirir. Söz var baş yitirir” (Atasözü) (MEB, 2001b:123).

“Kötü söz insanı dininden çıkarır, tatlı söz yılanı deliğinden” (Atasözü) (Meb, 2001b:75).

Kullanılan âyetler ve atasözleriyle, güzel söz konusunda öğrenciler bilinçlendirilebilir. Ayrıca öğrencilerden benzer atasözleri bulmaları istenebilir.

2.1.2. Beşinci Sınıf: “Allah İnancı”

Bu ünite sonunda, öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ İnsanın akıllı ve inanan bir varlık olduğunun farkında olur.
- ✓ Evrendeki düzenden hareketle yaratıcının varlığını kavrar.
- ✓ Allah’ın bizi ve her şeyi yarattığının farkında olur.
- ✓ Allah’ın eşi ve benzeri olmadığını kavrar.
- ✓ Allah’ın her şeyi işittiği, bildiği, gördüğü ve her an bizimle beraber olduğunun bilincine varır.
- ✓ Allah’ın her şeye gücünün yettiğine evrenden örnekler verir.
- ✓ Çalışmanın Allah tarafından karşılıksız bırakılmayacağı bilinci ile iyi işler yapmaya istekli olur.
- ✓ Allah inancının hayatımızdaki yerini ve önemini fark eder.
- ✓ İhlas sûresini ezbere okur ve anlamını söyler.

Konuya girmeden önce, Allah’a iman öğretiminde temel duygulardan ve Allah’a İman duygusunun ruh sağlığı açısından önemine vurgu yapmak yerinde olacaktır.

İman Öğretiminde Söz Sahibi Olan Temel Duygular:

Ümit ve Bağlanma Duygusu, Allah Sevgisi, Allah Korkusu'dur (Ay, 2008:134-137).

Allah'a İman Duygusunun Ruh Sağlığı Açısından Önemi:

Modern toplumlarda görülen ruhî bozukluklar ve sinir hastalıkları, genellikle ümidini ve mânevi desteğini kaybeden inançsız ve ümitsiz insanlarda ortaya çıkmaktadır. İntiharların % 95'i de aynı şekilde, inançsız ve mânevi desteğini kaybedenler arasında görülmektedir.

İman sahibi kimselerin, ruhi yönden huzurlu olmalarını, bizzat iman sağlamaktadır. Allah'a iman, insana çeşitli zorluklara karşı dayanma gücü verecektir.

Çocuklar, Allah'a inanmakla kendini güçlenmiş ve O'na yakınlaşmış hissetmektedir. Allah'ın, kendisini her zaman koruyacağına ve suçlarını affedeceğine inanmak, çocuğa büyük bir rahatlık ve huzur vermektedir.

Hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine inanmak, sonsuz bir dayanma gücü demektir.

Sağladığı ruhî huzur yanında, Allah'a iman, eşya ve olaylara bakışta da insana birtakım faydalar sağlamakta ve davranış tutarlılığına olumlu katkılarda bulunmaktadır (Ay, 2008:138-139).

2.1.2.1. İnsan Akıllı ve İnanan Bir Varlıktır

İnsanı, hayvanlardan ayıran en önemli özelliğin, insanda bulunan akıl ve düşünme yeteneği olduğu anlatılır. Akıl sayesinde iyi ve kötü ayrımı yapıldığı belirtilir. Kur'an-ı Kerim'de, akli kullanmanın önemine işaret eden âyetler okunur. Ahlaki değerlerin öneminin akli kullanarak anlaşılacağı ifade edilir. Akıl sayesinde, doğruyu yanlıştan ayırabileceği anlatılır.

Aşağıdaki örnekler konunun daha iyi kavranmasına katkı sağlayacaktır.

Örnek Âyetler:

“ De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu, ancak akıl sahipleri bunları hakkıyla düşünür” (Zümer Sûresi, 9. âyet).

“(Resulüm) Sana bu mübarek kitabı, âyetlerini düşünsünler ve akli olanlar öğüt alsınlar diye indirdik” (Sa'd Sûresi, 29. âyet).

Örnek Şiir:

Düşün Çocuğum

*Kim durdurur dizi dizi,
Gökte asılı yıldızı,
Kim var etti yoktan bizi,
Düşündün mü hiç çocuğum?*

*Bir çiçekte kaç renk açar,
Miskü amber koku saçar,
Bunca canlı ne yer içer,
Düşündün mü hiç çocuğum?*

*Güneş her gün neden doğar,
Karanlığı nasıl boğar,
Çiçeklerden kim bal sağar,
Düşündün mü hiç çocuğum?*

*Sevgi dostluk kalmasaydı,
Gönüllere dolmasaydı,
Ya aklımız olmasaydı,
Düşündün mü hiç çocuğum?*

*Yüreğimiz sade ettir,
Sevgi bize bir nimettir,
Hakk'ı sevmek ibadettir,
Düşündün mü hiç çocuğum (Yazgan, 1991:22,23).*

Atasözü Örnekleri:

“Akıl kişiye sermayedir” (Atasözü) (MEB, 2001a:16).

“Akıl kimde ise devlet ondadır” (Atasözü) (MEB, 2001a:16).

Bu âyetlerle, şiir ve atasözleriyle aklın insan hayatındaki yeri ve önemi ile, aklın dini sorumluluk almadaki değeri vurgulanabilir.

Ayrıca bu örnekler öğrencinin, “İnsanın akıllı ve inanan bir varlık olduğunun farkında olur.” kazanımını elde etmesine katkı sağlar.

2.1.2.2. Evrende Bir Düzen Vardır

Yeryüzündeki tertip ve düzenden örnekler verilir. Tabiattaki mükemmel uyum anlatılır. Bu mükemmel uyumun kendi kendine oluşamayacağı ifade edilir. Bu uyumun kesin olarak, sonsuz bir güce sahip olan Allah tarafından oluşturulduğu anlatılır. Konu ile ilgili âyetler verilir.

Aşağıdaki âyetler ve değişik örnekler konunun anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Örnek Âyetler:

“Güneş’i parlak bir ışık (kaynağı) ve Ay’ı aydınlık kılan ve yılların sayısını bilesiniz, (zamanı) ölçebilesiniz diye ona evreler koyan O’dur. Allah, bunları, ancak bir gerçeğe binaen yaratmıştır. O, âyetlerini, bilen bir topluma ayrı ayrı açıklamaktadır (Yunus Sûresi, 5. âyet).

“Yeryüzünde birbirine komşu kara parçaları, üzüm bağları, ekinler; bir kökten ve çeşitli köklerden dallanmış hurma ağaçları vardır ki hepsi aynı su ile sulanır. (Böyle iken) yemişlerinde onların bir kısmını bir kısmına üstün kılarız. İşte bunlarda akıllarını kullanan bir toplum için ibretler vardır” (Ra’d Sûresi, 4. âyet).

Örnek Şiir:

Farkında Mısın?

*Yıldızlar, bir adım yolundan şaşmaz,
Dağlar haddin bilir, denizler taşmaz,
Karıncanın yükü boyunu aşmaz,
Bunca dengelerin farkında mısın?*

*Etrafına bir bak, gör nicesini,
Gel de çöz şu insan bilmecesini,
Bazen ömür bile tek hecesini,
Çözmeye yetmiyor, farkında mısın?*

*İnsanlar, el, ayak, kol, kafa, beden,
Hiçbiri, birine benzemez, neden?
Bir güç, bir irade var ki, hükmeden,
Dört yanını sarmış, farkında mısın?*

*Beden vermiş, et kemikten oluşan;
Bir kalp vermiş, gece gündüz çalışan;
Bir ruh vermiş, düşündükçe gelişen,
Daha neler vermiş, farkında mısın (Numanoğlu, 2006:3-5).*

Evrendeki tertip ve düzeni anlatan bu örneklerle, çocuğun hafızasında alemin, Allah tarafından yaratıldığı imajı oluşturulabilir.

Örnek Fıkra:

Allah'ın İşine Karışmak

Hoca yazın sıcağında eşekle bir köye gidiyormuş. Yolda biraz dinlenmek istemiş. Koca bir ceviz ağacının altına uzanmış. O sırada koca koca bal kabaklarına bakmış bir de koca ağaçtaki küçük cevizlere.

- Yüce Rabb'im, şu incecik kabak sapında kocaman kabak yaratmışsın. Şu dalları gökyüzüne çıkmış, koca ceviz ağacında ise küçücük ceviz yaratmışsın. Koca kabakları, ceviz ağacında, ceviz tanelerinin de kabakta bitmesi daha uygun olmaz mıydı, demiş.

Derken bir ceviz tanesi Hoca'nın tam alınına düşmez mi! Hoca'nın gözünde şimşekler çakar. Hemen kavuğu başına geçirip:

-Tövbe Yüce Rabbim, bir daha senin işine karışmam. Ne yaratmışsan bir hikmet üzere yaratmışsın. Şimdi ağaçta ceviz yerine kabak olsaydı ne olurdu hâlim, demiş (Sevim, 2005:209-210).

Allah'ın her şeyi yerli yerinde yarattığı, bizim kavrayışımızın ne denli kısıtlı olduğu bu örnekle verilebilir. Ayrıca, bu konu ile ilgili çocuklardan değişik örnekler bulmaları da istenebilir.

Bu örnekler, öğrencinin, “Evrendeki düzenden hareketle yaratıcının varlığını kavrar.” kazanımına ulaşmasına katkı sağlar.

2.1.2.3. Her Şeyi Yaratın Allah’tır

“Canlı ve cansız tüm varlıkları yaratan Allah’tır. Bitkileri, hayvanları ve insanları Allah yaratmıştır. Her şeyi yoktan var eden O’dur.”

Konu, bu ana fikir çerçevesinde sunulur. Konu ile ilgili âyetlerin mealleri okunur.

Ayrıca, sunulacak aşağıdaki örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek Âyetler:

“...Allah, gökler ile yeri ve bu ikisi arasındakileri, ancak hak ve hikmete uygun olarak ve belirli süre için yaratmıştır...” (Rum Sûresi, 8. âyet).

“Allah’ın, yaratmayı nasıl başlattığını, sonra bunu (nasıl) tekrarladığını görmediler mi? Şüphesiz bu, Allah’a göre kolaydır” (Ankebut Sûresi, 19. âyet).

Örnek Şiir 1:

Her şey, her şey şu tek müjdede;

Yoktur ölüm Allah diyene!

Canım kurban başı secdede,

İki büküm Allah Diyene (Kısakürek, 1994:26).

Örnek Şiir 2:

Yaradılış

Rabbim bir nakış gibi

Kainatı işlemiş.

Gökyüzünü yıldızlar,

Ay, güneşle süslemiş,

Yeryüzünü donatmış,

Dağ, tepe, ovalarla,

Mis kokulu çiçekler,

Sevimli hayvanlarla.

*Sonunda, en üstünü,
“İnsanları” yaratmış.
Hassas duygular verip,
“En güzel mahlûk” yapmış.*

*İstemiş ki; kulları,
“Allah” kimdir bilsinler,
Ve, O’nu sevip saysın,
Emrini dinlesinler Zariife Canan (Akgün, 2002:21).*

Örnek Şiir 3:

Allah’ı Gösteriyor

*Lüfer, sazan, hamsi, dil,
Aslan, kaplan, tavşan, fil,
Papatya, gül, karanfil
Allah’ı gösteriyor.*

*Bulut, rüzgâr, su, şimşek
Arı, kovan, bal, petek,
Bütün varlıklar tek tek
Allah’ı gösteriyor.*

*Şu söğütler, kavaklar,
Dalındaki yapraklar,
Bastığımız topraklar
Allah’ı gösteriyor (Kandemir, 2000a:16).*

Örnek Mâni:

Bülbülün sevdası ne

Zikreder Hüda'sına

Âşıklar boyun eğmiş

Yalvarır Mevla'sına (Komisyon, 2007b:149).

Örnek Atasözü:

“Ağlatırsa Mevla, yine güldürür” (Atasözü) (MEB, 2001a:12).

Bu örneklerle, evrendeki her şeyin Allah'ı işaret ettiği, kafiyeli bir şekilde verilerek, Allah fikrinin çocuğun hafızasında daha kolay yer tutması sağlanabilir.

Ayrıca bu örnekler öğrencinin, “Allah'ın bizi ve her şeyi yarattığının farkında olur.” kazanımını elde etmesine yardımcı olur.

2.1.2.4. Allah'ın Eşi ve Benzeri Yoktur

Allah'ın eşi ve benzeri olmadığı, hiçbir varlığın, O'na denk olmadığı değişik örneklerle anlatılır. Yaratıcı ve yaratılmış ayrımı vurgulanır. Konu ile ilgili örnekler verilir.

Sunulacak örneklerle de konu pekiştirilir.

Örnek Âyetler:

“...O'nun benzeri hiçbir şey yoktur” (Şura Sûresi, 11. âyet).

“De ki: O, Allah'tır, bir tektir. Allah sameddir. (Her şey O'na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir.) Kendisi de doğmamıştır. Hiçbir şey O'na denk ve benzer değildir” (İhlas Sûresi, 1-4. âyetler).

Örnek Hikâye:

Allah'ın Benzeri Yoktur

Ayşe, her akşam babasına o gün okulda ne olduğunu anlatırdı.

Bu konuşmaların birisinde babasına, “Babacığım, bugün öğretmenimiz Ferhat ile Serhat’ı yine karıştırdı. Birbirlerine o kadar benziyorlar ki hepimiz onları karıştırıyoruz.” dedi.

Babası, “Aslında her insan birbirine az çok benzer; ama ikizlerde bu benzerlik daha fazla oluyor. Allah, ikizleri böyle yaratmış.” karşılığını verince Ayşe, “Acaba Allah’ın da benzeri var mı?” diye sordu. Babası, “Hayır kızım, Allah’ın benzeri yoktur. O, hiçbir şeye benzemez. Çünkü Allah birdir.” dedi. Ayşe, “Allah’ın bir olduğunu nasıl anlıyoruz?” diye bir soru daha sordu. Babası, “Eğer birden fazla ilah bulunsaydı, aralarında anlaşmazlık çıkardı. Biri yağmur yağdırmak isterken diğeri kar yağdırmak isteyebilirdi. O zaman da evrendeki düzen bozulur, her şey altüst olurdu.” cevabını verdi (Komisyon, 2002:8).

Bu metinden sonra çocuklara “Eğer yerde ve gökte Allah’tan başka ilahlar bulunsaydı, yer ve gök (bunların nizamı) kesinlikle bozulup gitmişti.” (Enbiya, 22) âyeti referans gösterilerek yaşadığımız çevreden örnekler verilebilir. Allah’ın yaratıklara benzemediği, benzemiş olsaydı yaratılmışlardan farklı olmayacağı vurgusu yapılabilir.

Bu örnekler, öğrencinin, “Allah’ın eşi ve benzeri olmadığını kavrar.” kazanımına ulaşmasına katkı sağlar.

2.1.2.5. Allah Her Şeyi İşitir, Bilir ve Görür

Yukarıdaki başlık çerçevesinde, Allah’ın sıfatlarından hareketle Allah’ın sonsuz işitme, bilme ve görme gücüne sahip olduğu anlatılır. Konu ile ilgili âyetler sunulur.

Aşağıda verilen örneklerle de konunun daha iyi anlaşılması ve hafızada yer tutması sağlanabilir.

Örnek Âyetler:

“Allah, göklerde ve yerde olanları bilir. Gizlediklerinizi ve açığa vurduklarınızı da bilir. Kalplerde olanı bilen Allah’tır” (Teğabun Sûresi, 4. âyet).

“Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz” (Kaf Sûresi, 16. âyet).

Örnek Şiir 1:

Bilirsin

*Gökte uçan kuşları,
Gördüğümüz düşleri,
Yaptığımız işleri
Bilirsin, Yüce Rabbim!*

*Göğü, denizi, dağı,
Yere düşen yaprağı,
Olmuşu olacağı
Bilirsin, Yüce Rabbim!*

*Yarın neler olacak?
Kim ölüp kim kalacak?
Kim ağlayıp gülecek?
Bilirsin, Yüce Rabbim (Kandemir, 2000a:30).*

Örnek Şiir 2:

Sen Duyarsın

*Fısıltılı sesleri
Kalpteki hevesleri
En zayıf nefesleri
Sen duyarsın, Allah'ım
Göğün gürültüsünü.
Suyun şırıltısını,
Dua mırıltısını
Sen duyarsın, Allah'ım*

*Arılar ne söylese,
Kuşlar niyaz eylese,
Bir çocuk, "Allah!" dese
Sen duyarsın, Allah'ım (Kandemir, 2000a:30).*

Örnek Şiir 3:

Duaları Kabul Eden Sen'sin Sen

*Duaları kabul eden Sen'sin Sen,
N'olur kabul et bu dualarımı da!*

Uçurtmam

Tüm uçurtmalardan yüksek olsun ipini saldığımda.

*Zihin açıklığı ver bana,
Matematik daha kolay girsin aklıma.*

*Annem daha çok zencefilli kurabiye yapsın
Ve babaannem daha uzun masallar anlatsın bana*

*Sağıma yatıp gözlerimi yumduğumda
Peygamberimi göreyim rüyamda.*

*Ve daha iyi bir çocuk olayım,
“Öf bile demeyeyim anneme ve babama.*

*Duaları kabul eden Sen'sin Sen,
N'olur kabul et bu dualarımı da Ahmethan Yılmaz (Komisyon, 2007a:218).*

Sunulan bu şiirlerin de yardımıyla, Allah'ın sıfatlarından hareketle, Allah'ın yüceliği fikri belleklere yerleştirilebilir.

Örnek Okuma Parçası:

Gerçek İman Sahibi Bir Genç Kız

Hazreti Ömer, halifeliği zamanında sütçülerin süte su katmasını yasaklamış ve bu emrini her tarafa duyurmuştu. Şehrin asayişini kontrol etmek için bir gece Medine'de dolaşırken yoruldu ve biraz dinlenmek üzere bir evin duvarına yaslandı. Evin içinde anne ile kızı arasında geçen şu konuşmayı duydu;

Anne;

-Haydi kızım, kalk da sütlere biraz su katıver.

-Halifenin sütlere su katılmasını yasakladığını bilmiyor musun?

Anne;

-Evet biliyorum.

Kız:

-Öyle ise Halifenin yasakladığı işi nasıl yapabilirim?

Anne:

-Kalk da su koy şu sütlere. Ömer seni nereden görecek?

Kız;

-Ömer görmez ama Rabb'im görür. Vallahi ben onun göreceği yerde yapmadığım bir işi görmediği yerde de yapmam" (Yazıcı, 2006:35).

Bu okuma parçası ile insanlardan bazı şeyler saklansa da Allah'tan hiçbir şeyin saklanamayacağı vurgulanır. Ayrıca hikâyedeki genç kızın gösterdiği hassasiyetin bizler tarafından da hayatın her safhasında gösterilmesi gerektiği vurgulanabilir.

2.1.2.6. Allah'ın Her Şeye Gücü Yeter

İnsanoğlunun bilgisi ve gücünün sınırlı olduğu, Allah'ın bilgisinin de gücünün de sınırsız ve sonsuz olduğu örneklerle anlatılır. Sorumluluklarını yerine getirip Allah'a güvenenlerin, huzur ve güven içinde yaşayacakları ifade edilir. Konu ile ilgili âyet mealleri sunulur. Aşağıda verilen örnekle de konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Örnek Âyetler:

"...Sana Allah bir hayır dokunduracak olsa onu da kimse gideremez. Bil ki O, her şeye hakkıyla gücü yetendir" (En'am Sûresi, 17. âyet).

"...Her türlü iyilik senin elindedir. Gerçekten sen her şeye kadirsin" (Âl-i İmran Sûresi, 26. âyet).

Örnek Hikâye:

Bir Kayısı Öyküsü

Güzel bir yaz günüydü, Metin ile Mine bahçeye çıktılar, İki kardeş, ağaçtan kayısı topladılar. Güzelce yıkayıp yemeğe başladılar. Meyveler çok lezzetliydi. Tadına doyum olmayan bu meyveleri yerken birdenbire Mine, “Allah’ım” dedi, “Sana şükürler olsun. Biz insanlar için ne güzel şeyler yaratmışsın.”

“Gerçekten öyle.” diye tamamladı Metin, “Allah’a ne kadar şükretsek azdır,” Sonra bir kayısı çekirdeğini iki parmağı arasında tutarak Mine’ye sordu; “Bak kardeşim, Bu çekirdeği toprağa gömersek bundan ne çıkar?”

Mine yanıt verdi:

Bir kayısı ağacı çıkar,

-Peki bu kayısı ağacı ne kadar meyve verir?

-Ooo... yüzlerce meyve verir, Seneleri hesaba katarsak binlerce kayısı verir,

-Peki, o binlerce kayısının çekirdeğini toprağa ekersek ne olur?

-Binlerce kayısı ağacı çıkar, Bir kayısı ormanı olur,

Metin, Mine’ye baktı. Elindeki kayısı çekirdeğini tekrar ona göstererek;

-Demek ki şu çekirdeğin içinde, nice ormanlar saklı değil mi? dedi. Mine:

-Oh... Bu ne akıl almaz bir şey! diye mırıldandı. Allah’ım sen ne büyüksün bir çekirdeğe ormanlar sığdırmışsın (Evliyaoğlu, 2006:39-40).

İnsanların başarması mümkün olmayan birçok şeyin, Allah tarafından kolayca yaratıldığı vurgulanan bu örnekle Allah’ın gücünün sınırsız olduğu duygusu pekiştirilebilir.

Bu örnekler, öğrencinin, “Allah’ın her şeye gücünün yettiğine evrenden örnekler verir.” kazanımına ulaşmasına katkı sağlar.

2.1.2.7. İhlâs Sûresi ve Anlamı

İhlâs Sûresi hakkında bilgi verilir. Verdiği mesajlar vurgulanır. İhlâsın, her türlü hurafe ve batıl inanışlardan samimiyetle arınma olduğu ifade edilir.

Öğrencilere, bu sûreyi ve mealini ezberleme ödevi verilir.

Aşağıda verilen örneklerle de sûrenin fazileti hakkında öğrencilerin daha detaylı bilgi sahibi olmaları sağlanabilir.

Örnek Hikâye :

Allah'ın Annesi Babası Oğlu Kızı Yoktur

Güzel bir bahar günüydü.

Keriman, annesi ve küçük kardeşleri birlikte gezintiye çıkmışlardı.

Çayırda otlayan kuzuları görünce Keriman:

-Anne, kuzulara bak! diye sevinçle bağırdı.

Çocuklar o tarafa doğru koşmaya başladılar. Kuzularla oynamak istiyorlardı. Fakat kuzular çocukların elinden kurtulup hep annelerinin yanına kaçıyor ve onlardan bir türlü ayrılmıyorlardı.

Keriman:

-Kuzuların da bir ailesi var, değil mi anne? diye sordu.

Annesi:

-Evet kızım, dedi. Her canlının bir annesi, bir de babası vardır. Allah böyle olmasını istemiştir.

-Allah'ın da bir ailesi var mı, anneciğim?

-Allah, yarattığı varlıklara benzemez, yavrum. Onun bir aileye ihtiyacı yoktur.

-Onun da bir annesi, babası yok mu?

-Hayır kızım, Allah'ın annesi de, babası da yoktur.

-Çocukları var ama, değil mi?

-Çocukları da yoktur. Senin her gün okuduğun İhlâs Sûresi'nde Allah'ın doğmadığı ve çocuğu olmadığı anlatılır.

-Fakat Sibel "Allah baba" diyor. Yanlış mı bu?

-Bu söz doğru değil, kızım. Allah kimsenin babası değildir. Sibel de böyle söylememeli.

-O zaman Allah çok yalnız kalıyordur, değil mi?

-Allah her an bizimle beraberdir, çocuğum. O, hiç yalnız kalmaz. Bizi de yalnız bırakmaz.

Allah böyle buyurdu:

"Allahın çocuğu yoktur; kendi de doğmamıştır" (İhlâs Sûresi, âyet 3).

"Gökleri ve yeri yoktan var eden Allah'ın karısı bulunmadığına göre, hiç oğlu, kızı olabilir mi" (En'âm sûresi, âyet 101) (Kandemir, 2000a:47-48).

Örnek Hadis 1:

Kur'ân'ın Üçte Biri

Rasûlullah aleyhisselâtu vesselam Efendimiz bir gün sahabilere şöyle buyurdu:

"Sizden biri bir gecede Kur'ân'ın üçte birini okuyamaz mı?" Bu onlara zor geldi ve şöyle dediler:

- Ya Rasûlallah! Bizden kim bunu yapabilir ki? Efendimiz onlara:

"Kul Huvallahu Ahad... Kur'ân'ın üçte birine karşılıktır." buyurdu (Buhârî, Fedâilu'l Kur'an, 13' den nakledilmiştir) (Akkaya, 2006b: 58).

Örnek Hadis 2:

Ben Bir Olanım

Yüce Allah buyurdu:

Ademoğlu beni yalanladı; bu onun hakkı değildir. O bana sövüp saydı; bu da onun hakkı değildir.

Beni yalanlaması,”Artık öldükten sonra O beni hayata geri çevirmeyecektir.” demesidir.

Oysa ilk yaratmak, onu öldükten sonra tekrar hayata döndürmekten daha kolay değildir.

Onun bana sövüp sayması şöyle demesidir. “Allah oğul edildi.” Oysa Ben, bir olanım; hiçbir şeye ihtiyaç duymam. Doğurmadım ve doğrulmadım. Hiçbir şey bana denk, (ortak ve benzer) olamaz (Buhârî, Tefsir, 2,112,201 den nakledilmiştir) (Akkaya, 2006b: 59-60).

Örnek Hadis 3:

Cennete Girecek

Medineli bir sahabe, Kûba Mescidi’nde cemaate imamlık ediyordu.

Ancak onlara kıldırđığı her namazda hangi âyet veya sûreyi okuyacak olsa, önce İhlâs Sûresi’ni okuyordu. Cemaat ona:

- Sen İhlâs Sûresi’yle başlayıp okuyorsun, sonra da onunla yetinmeyip bir diğer sûreyi okuyorsun. Ya yalnız İhlâs’ı oku, ya da onu bırak başka bir sûre oku, dediler. O da onlara:

- Ben İhlâs sûresini okumaya devam edeceğim. İsterseniz size bu şekilde imamlık yaparım, istemezseniz, imamlığı bırakırım, dedi.

Cemaat ise onu kendilerinden üstün gördükleri için başkasının imamlık yapmasını uygun görmüyorlardı.

Bir gün Peygamber Efendimiz’e geldiklerinde durumu O’na bildirdiler. Peygamber o imama:

“Arkadaşlarının sana tavsiye ettiğini yapmaktan seni alıkoyan şey nedir? Hem her rekâtte bu sûreyi okumana seni iten sebep nedir?” diye sordu. Adam şu cevabı verdi:

- Ya Rasûlallah! O sûreyi çok seviyorum.

Bunun üzerine Rasûlullah Efendimiz şöyle buyurdu:

“İhlâs Sûresi’ni sevmen, seni Cennet’e girdirecektir” (Buhârî, Ezan, 106’ dan nakledilmiştir) (Akkaya, 2006b: 61-62).

Bu örneklerle İhlas Sûresi’nin fazileti ve Allah’ın bir olduğu, doğmadığı, doğrulmadığı, hiçbir şeyin O’na denk olmadığı fikri verilebilir. Ayrıca, toplumdaki bazı yanlış ifadelerin kullanılmaması gerektiği vurgulanabilir.

Bu örnekler, öğrencinin, “İhlas sûresini ezbere okur ve anlamını söyler.” kazanımını elde etmesine katkı sağlar.

2.1.3. Altıncı Sınıf: “Peygamberlere ve İlahi Kitaplara İnanç”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ Peygamber, resul ve nebî kavramlarını açıklar.
- ✓ Peygamberlerin insanlardan seçilmesinin nedenlerini irdeler
- ✓ Bütün peygamberlere gelen vahiylerin ortak yönlerini fark eder.
- ✓ Peygamberlerin sahip oldukları nitelikleri açıklar.
- ✓ Mucize kavramının ne anlama geldiğini açıklayarak bunun peygamberlere ait bir özellik olduğunun farkında olur.
- ✓ Kur’an’da adı geçen peygamberleri bilir.
- ✓ İlahî kitabın anlamını açıklar.
- ✓ Allah’ın insanlara niçin vahiy gönderdiğini temellendirir.
- ✓ İlahî kitap ve sahifelerin hangi peygamberlere gönderildiğini belirtir.
- ✓ Asr Sûresi’ni ezbere okur ve anlamını söyler.

2.1.3.1. Peygamber ve Peygamberlere İman

Bu bölümde, peygamber kavramının tanımı yapılır. Peygamberlere imanın önemi üzerinde durulur. Allah’ın, değişik zamanlarda değişik topluluklara, insanları doğru yola iletmek için peygamberler gönderdiği anlatılır. Peygamberlerin nitelikleri ve

Kur'an'da adı geçen peygamberlerin isimleri belirtilir. Peygamberlere imanın, iman esaslarından biri olduğu ifade edilir.

Aşağıdaki âyet ve metin, konunun aydınlanmasına katkı sağlayacaktır.

Örnek Âyet:

“ Deyin ki: Biz Allah'a, bize indirilene (Kur'an'a), İbrahim, İsmail, İshak, Yakub ve Yakuboğullarına indirilene, Musa ve İsa'ya verilen (Tevrat ve İncil) ile bütün diğer peygamberlere Rab'lerinden verilene iman ettik. Onlardan hiçbirini diğerinden ayırt etmeyiz ve biz O'na teslim olmuş kimseleriz” (Bakara Sûresi, 136. âyet).

Örnek Okuma Parçası:

Kılavuz Kaptan

İstanbul'u gördünüz mü?

Boğaziçi'ni gezdiniz mi?

Dünyanın bu eşsiz incisini henüz görmeyenleriniz varsa, inşallah bir gün onu görür, gezer ve iyice tanırırlar.

Marmara'dan Karadeniz'e, Karadeniz'den Marmara'ya giden gemiler hep Boğaziçi'nden geçer. O kocaman, dev gibi gemilerin bir kısmı, yabancı bayrak taşırlar. Bunlar Boğaz'dan geçerken kazaya yol açmamak için, yanlarına bir kılavuz kaptan alırlar. “Buna ne gerek var?” demeyin çünkü Boğaziçi'nin iki yakası, bazen daralır, bazen genişler. Çoğu yerde de akıntı vardır. Bu akıntılar, gemileri kaptığı gibi sürükler, götürür.

Bazen, “Benim kılavuz kaptana ihtiyacım yok!” diyen gemiler de olur.

Ama onlar, Boğaz'ı iyi tanımadıkları için ya bir kıyıya ya bir kayaya bindirirler. Vapurlarla çarpışırlar. Olmadık kazalar yaparlar.

Yanlarına kılavuz kaptan alan gemiler için böyle bir tehlike yoktur. Onlar, kılavuz kaptan sayesinde Boğaz'ı rahatça geçerler.

Sevgili yavrular!

Dünya, tıpkı Boğaziçi gibi uzun, kıvrım kıvrım bir yoldur. Hayat, bu Boğaz' da yabancı bir gemi gibi kayıp gitmektedir. Öyleyse kendimize soralım;

Dünya boğazından, gelip geçenlerin de bir kılavuz kaptana ihtiyaçları yok mudur?

Elbette vardır. Bu sebeple de Yüce Rabb'imiz, dünya denilen bu boğazdan geçen her kuluna, kılavuz kaptanlık yapmaları için peygamberler göndermiştir (Kandemir, 2000b:5-7).

İnsanların hayatlarının her döneminde yardım alacakları bir kılavuza ihtiyaç duydukları vurgulanarak, insanların, dini daha iyi anlayıp, kavrayarak uygulayabilmeleri için de peygamberlerin rehberliğine ihtiyaç duydukları fikri pekiştirilebilir.

Örnek, aynı zamanda, “Peygamber, resul ve nebi kavramlarını açıklar.”, “Kur’an’da adı geçen peygamberleri bilir.” kazanımlarının elde edilmesine katkı sağlar.

2.1.3.2. İlahî Kitap ve İlahî Kitaplara İman

Bu konuda, ilahî kitap tanımı yapılır. İlahî kitaplar tanıtılır. Tüm ilahi kitaplara imanın gerekliliği üzerinde durulur. Konu ile ilgili âyetler sunulur.

Örnek Âyet:

“Onlar sana indirilene de, senden önce indirilenlere de inanırlar. Ahirete de kesin olarak inanırlar” (Bakara Sûresi, 4. âyet).

2.1.3.2.1. Kur’an

Kur’an’ın, son ilahi kitap olduğu, özellikleri, sonsuza dek bizzat Allah tarafından korunacağı anlatılır. İndiriliş süreci hakkında bilgi verilir. Konu ile ilgili âyetlerin mealleri okunur.

Sunulan örneklerle konunun daha iyi kavranması sağlanabilir.

Örnek Âyetler:

“(Resulüm) Şüphesiz ki bu Kur’an, hikmet sahibi ve her şeyi bilen Allah tarafından sana verilmektedir” (Neml Sûresi, 6. âyet).

“(Ey Muhammed) Sana da o Kitab'ı (Kur'an'ı) hak, önündeki kitapları doğrulayıcı ve denetleyici olarak indirdik” (Mâide Sûresi, 48. âyet).

Bilmece Örneği:

Erguvan yaprağı,

Hacı Osman yaprağı (Kur'an-ı Kerim) (Komisyon, 2007b:14).

Şiir Örnekleri:

Yüce Kitabım

Elimde Kur'ân

Dilimde Kur'ân

Benimle her an

Yüce Kitabım

Rabbimin sözü

Her şeyin özü

Uyarır bizi

Yüce Kitabım

Der ki: Hakk'a tap!

Görevini yap!

Îlâhî hitap

Yüce Kitabım

Müjdeler verir

Çok sevindirir

Hakkı gösterir

Yüce Kitabım

Seni okuyan

Sesini duyan

Mutlu her zaman

Yüce Kitabım

Sendedir hayat

Ruhumu parlat

Beni aydınlat

Yüce Kitabım

Sen başlara tâc

Ruhlara ilâç

Biz sana muhtaç

Yüce Kitabım (Kandemir, 2000b:63).

Kur ‘an Olmasaydı Ne Yapardım Ben?

Onunla pakladım, kalbimi kirden,

Onunla arındım gizli kibirden,

Onunla açıldı, ufuklar birden

Cehalet yararı, onunla sardım,

Kur’an olmasaydı, ben ne yapardım?

Türbelere bez bağladım, mum yaktım,

Falcılara gaybı sordum, fal baktım,

Nazar dedim, kapılara nal çaktım.

Hiç haberim yoktu, şirkten küfürden;

Kur’an olmasaydı, ben ne yapardım (Numanoğlu, 2006:282-283).¹

Oku Yavrurum

Oku! Ey güzel çocuk.

Oku! Yer, gök inlesin.

Rabbimin buyruğunu

---

¹ Bu örnek aynı zamanda, Yedinci Sınıf İnanç Öğrenme alanı, “Toplumda Yaygın Olan Bazı Batıl İnançlar” konusunda da verilebilir.

Melekler de dinlesin

*O minik elindeki
Kur'ân, Allah sözüdür.
Mukaddes kitabımız
Kâinatın özüdür.*

*Doyur beni Kur'ân'a,
Şu gönlüm kansın, oku!
Rabbimin sözleriyle
Ruhum yıkansın, oku (Kandemir, 2000b:70).*

Kur'an

*Kur'an Allah sözüdür
Tüm sözlerin özüdür,*

*En büyük kitap derim
Okurum, ezberlerim*

*Cebraîl, yüce melek
Hak yanından gelerek*

*İndirmiş bu kitabı
Bu en büyük hitabı*

*Fatiha ile başlar
Yüzondört sûresi var*

*Âyetleri şifadır
Tüm dertlere devadır*

*İbadettir okumak
Okumak ve anlamak*

*Getiremez hiç kimse
Ömrü boyu didinse*

*O'nun bir benzerini
Göstereyim yerini*

*Cahil, O'nu bilmeyen
Hak yoluna gelmeyen*

*Şükür, elimde duran
En büyük kitap: Kur'an
Ahmet Efe (Akgün, 2002:88-89).*

Kur'an sevgisi bu veciz ve insicamlı ifadelerle pekiştirilebilir. Ayrıca bu şiirler, "İlahî kitabın anlamını açıklar." kazanımına ulaşılmasına katkı sağlarlar.

2.1.3.3. Asr Sûresi ve Anlamı

Asr Sûresi ve özellikleri hakkında bilgi verilir. Sûrenin içerdiği mesajlar anlatılır. Sûrenin fazileti vurgulanır.

Aşağıdaki örneklerle de Surenin fazileti daha detaylı vurgulanabilir.

Örnek Okuma Parçası:

Asıl Zarar Edenler

Peygamber Efendimiz'in (sas) gençliğinden beri en yakın dostu Hazreti Ebûbekir idi. Çünkü ahlâk ve karakter yönüyle birbirlerine çok benziyorlardı.

Hz. Ebûbekir, dostunun peygamber olarak gönderileceğini ümit ediyordu. Çünkü Varaka'nın, Muhammed'in (sas) peygamberliği ile ilgili söylediklerini Hatice'den öğrenmişti.

Aradan yıllar geçti. Peygamberimiz'e (sas) Hira mağarasında vahiy geldi. O gün Hazreti Ebûbekir bir arkadaşının yanında oturuyordu.

Hizmetçilerinden bir kadın şöyle bir haber getirdi:

“Hatice bu gün ilginç bir iddiada bulundu. Kocası Muhammed’in peygamber olduğunu söylüyor.”

Ebûbekir duydukları karşısında heyecanlandı ve daha önce gördüğü bir rüya gözlerinin önünde canlanıverdi.

Rüyasında ay Mekke üzerine inmiş, sonra parçalara ayrılarak Mekke’nin bütün evlerine girmiş, en sonunda ise kendi kucığına inmişti.

Rüyasını tabir ettirdiği bilgiler:

“Beklenen peygamberin zamanı yaklaşmıştır. Sen ona uyacak ve insanlar içinde ona en yakın kişi olacaksın, demişlerdi.

Yerinden bir ok gibi fırladı. Yıllardır beklediği müjdeyi almıştı. Bir an önce ona kavuşmalıydı.

Hızlı adımların ardından şimdi Peygamber Efendimizin yanındaydı.

Rasûlullah ona “Allah’ın elçisi” olduğunu söyledi. Ve “Yaratan Rabbinin adıyla oku” (Alak Sûresi, 1) diye başlayan âyetleri okudu.

Bu güzel sözler onu çok etkiledi. Çocukluğundan beri, doğruluğunu, güvenilirliğini, güzel ve üstün ahlâkını bildiği bu yüce insana iman ederek müslüman oldu. Rasûlullah’ı tebrik etti.

Peygamberimiz onun Müslüman olmasına çok sevindi. O günden sonra Hz. Ebûbekir, Mekkeliler’i Yüce Allah’a ve Resulüne imana davet etmeye başladı.

Hazreti Ebûbekir’in bu tavrı arkadaşlarının tepkisine yol açtı. Bazıları ona şöyle dediler:

- Ebûbekir! Zarara girdin. Çünkü atalarının dinini bıraktın.

Bunun üzerine Hazreti Ebûbekir şunları söyledi:

-Zarar, gerçeği kabul etmede değildir. Asıl zarar eden sizsiniz. Çünkü siz hiç görmeyen, işitmeyen, ihtiyaçlarınıza cevap veremeyen, başınıza gelen belaları gideremeyen putlara tapıyorsunuz.

Müşriklerin bu tavrına karşılık Yüce Allah asıl zarar edenleri indirdiği Asr sûresinde açıkladı.

Buna göre iman etmeyenler, güzel işler yapmayanlar, iyiliği tavsiye edip bu konuda sabırlı olmayanlar bu dünya ticaretinde zarar etmiş oldular (Akkaya, 2006a:76-78).

Bu örnekle, Asr Sûresi'nin fazileti anlatılır. Örnek bir şahsiyet olarak Hz. Ebû Bekir'den bahsedilir. Asıl zararın, mânevi zarar olduğu vurgusu yapılabilir.

Örnek Hikâye:

Ayrılık Vakti Gelince

Mehmet ile Ali aynı okulda okuyan iki arkadaşlıklar. Hafta sonları bir araya gelerek ödevlerini yaparlardı.

Bu sırada oyun oynar, sohbet eder, birbirlerinin dertlerini paylaşırlardı.

Yine bir hafta sonu Ali'lerin evlerinde ödevleri yaptıktan sonra koyu bir sohbe daldılar. Zamanın nasıl geçtiğini anlayamadan akşam olmuştu.

Mehmet:

- Hava kararmadan gitsem iyi olacak, dedi.

Ali:

- Bu akşam bizde kal, yemekten sonra gidersin.

Mehmet:

- Bizimkiler çok meraklanır şimdi, dedi ve Asr sûresini okudu. Ardından anlamını da söyledi. Ali, Mehmet'in bu alışılmadık tavrı karşısında:

- İlginç. İlk kez böyle bir şey yaptın, neden acaba, merak ettim doğrusu, dedi.

Mehmet zaten bu soruyu bekliyordu. Dedi ki:

- Aliciğim! Bir kitapta okumuştum. Asr sûresi bütün tavsiyeleri içine alan en özlü sûreymiş. Hatta büyük bir bilge olan Şâfiî, Asr sûresi hakkında şöyle demiş:

“İnsanlara bu sûre dışında başka bir sûre indirilmeseydi bu sûre onlara yeterdi!”

Bu nedenle Peygamber Efendimiz'in arkadaşları bir araya geldiklerinde, ayrılmadan mutlaka "Asr Sûresi"ni okurmuş. Sonra selam verip ayrılırlarmış. Ben de bu güzel sünneti uygulamak istedim.

Bu yeni bilgileri öğrenen Ali şöyle söyledi:

Teşekkür ederim kardeşim, İnşallah bundan sonra ben de Asr sûresini okurum (Akkaya, 2006a:79-80).

İnsanların bir araya geldikten sonra ayrılırken Asr Sûresi'ni okumanın faziletine vurgu yapılabilir. Bu güzel davranışı hayata tatbik etmeleri çocuklara tavsiye edilebilir.

Örnekler, öğrencinin, "Asr Sûresi'ni ezbere okur ve anlamını söyler." kazanımını elde etmesine katkı sağlar.

2.1.4. Yedinci Sınıf: "Melek ve Ahiret İnancı"

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ Varlıklar âlemini sınıflandırarak özelliklerini örneklerle açıklar.
- ✓ Meleklerin özellikleri ve görevlerinin neler olduğunu belirtir.
- ✓ Meleklerin iyiliğin ve güzelliğin sembolü olduğunun farkında olur.
- ✓ Melek inancının, davranışları güzelleştirmedeki rolünü fark eder.
- ✓ Ruh çağırma, falcılık, sihir ve büyü gibi batıl inançların toplum üzerindeki olumsuz etkilerini fark eder.
- ✓ Ahiret, kıyamet, yeniden dirilme gibi kavramların anlamlarını açıklar.
- ✓ Hesap, mîzan, cennet ve cehennem gibi kavramların anlamlarını açıklar.
- ✓ Ahiretin varlığını Kur'an'dan örneklerle açıklar.
- ✓ Allah'ın adil, merhametli ve affedici olması ile ahiret inancı arasındaki ilişkiyi fark eder.
- ✓ Ahiret inancının bireyin hayatı anlamlandırmasına nasıl katkı sağladığının farkında olur.
- ✓ İnsanın dünya hayatında yaptıklarının karşılığı olduğunu günlük hayattan örneklerle açıklayarak iyi davranışlarda bulunmaya, kötü davranışlardan

sakınmaya istekli olur.

- ✓ Nas sûresini ezbere okur ve anlamını söyler.

2.1.4.1. Meleklerle İmanın Davranışların Güzelleşmesine Etkisi

Varlıklar âlemi hakkında bilgi verilir. Bu âlem içinde meleklerin yeri, önemi ve görevleri belirtilir. Meleklerin özellikleri söylenir. Meleklerin, inanan insanın yanında olduğu vurgulanır. Meleklerle inanan insanın, kararlı ve çalışkan olmaya önem verdiği ifade edilir. Konu ile ilgili âyet mealleri okunur.

Ayrıca, aşağıdaki örnekler konunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayabilir.

Örnek Âyetler:

“Rabb’imiz Allah’tır, deyip sonra doğru olanların üzerine melekler iner, ‘Korkmayın, üzülmeyin, size söz verilen cennetle sevinin! Biz dünya hayatında da ahirette de sizin dostlarıyız. Orada size canlarınızın çektiği her şey var. Orada istediğiniz her şey sizin için hazırdır.’ derler” (Fussilet Sûresi, 30-31. âyetler).

“...(Melekler), Rab’lerini överek tespih ederler, ona inanırlar ve ondan müminleri bağışlanmasını isterler, ‘Ey Rabb’imiz! Senin rahmet ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O hâlde tövbe eden ve senin yoluna gidenleri bağışla, onları cehennem azabından koru!’ (derler).”

“Rabb’imiz! Müminleri ve atalarından, eşlerinden, soylarından iyi olanları, kendilerine söz verdiğin Adn cennetlerine koy; şüphesiz güçlü olan, hakim olan ancak sensin.”

“Bir de onları kötülüklerden koru! O gün kötülüklerden kimi korursan ona merhamet etmiş olursun. Bu büyük kurtuluştur” (Mü’min Sûresi, 7-9. âyetler).

Bu âyetlerle, meleklerin bile mü’minlerin kurtuluşu için Allah’a dua ettikleri vurgulanabilir. Meleklerle inanmanın güzel hasletlerinden söz edilerek itaat konusunda meleklerin örnek alınabileceği vurgulanabilir.

Örnek Şiir 1:

NİNİNİ

Hu hu hu Allah

La İlahe İllallah

Uyursun da büyürsün

Tıpış tıpış yürürsün

Hu hu hu yavruma ninni,

Diyeyim büyüsün

Ninni derim özüne

Uyku gelir gözüne

Melekler yardım etsin

Benim körpe kızıma (Kuş, 1995:14).

Örnek Şiir 2:

Biricik Anneciğim

Güzel yüzün ne tatlı,

Sana sevgim bin katlı,

Bir meleksin kanatlı

Biricik anneciğim!

Evimizin direği,

Koruyucu meleği,

Sevgi dolu yüreği

Biricik Anneciğim Memduha ÖZYÜREK (Komisyon, 2002:75).

Annelerin faziletlerinin anlatıldığı bu şiirlerle annelerin bu faziletlerinden dolayı meleklerle benzetildiği belirtilebilir.

Ancak, burada benzetmeyi özellikler (iyi huylar) yönüyle kullanmalı, çocukların zihinlerinde oluşabilecek “varlık olarak melek” özelliklerinin annelerde olmadığı açıklanmalıdır.

Bu örnekler, öğrencinin, “Meleklerin özellikleri ve görevlerinin neler olduğunu belirtir.”, “Meleklerin iyiliğin ve güzelliğin sembolü olduğunun farkında olur.”, “Melek inancının, davranışları güzelleştirmedeki rolünü fark eder.” kazanımlarını elde etmesine yardımcı olur.

2.1.4.2. Toplumda Yaygın Olan Bazı Batıl İnançlar

Toplumda yaygın olan batıl inançlardan söz edilerek, bunların toplum hayatında yol açacağı zararlar anlatılır. Bâtıl ve hurâfe terimlerinin tanımları yapılır. Bu davranışlardan kaçınılması gerektiği vurgulanır. Konu ile ilgili aşağıdaki örnekler sunulabilir.

Âyet Örnekleri:

“...Yaptıkları, sadece bir büyücü hilesidir. Büyücü nereye gitse kurtulamaz” (Taha Sûresi, 69. âyet).

“Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar (putlar) ve fal okları şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz” (Mâide Sûresi, 90. âyet).

Hadis Örneği:

“Sözlerin en güzeli Allah’ın kitabı; yolların en doğrusu Hz. Muhammed’in yoludur. İşlerin en kötü ve zararlısı, dinden olmadığı halde sonradan uydurulup dine sokuşturulanlardır. Böyle uydurulmuş her şey batıldır, her batıl inanç ise kişiyi doğru yoldan çıkarır” (Buhârî, İ’tisam, 2)

Şiir Örneği:

Hurafeler, üfürükler, düğüm düğüm bağlar.

Mezar mezar dolaşp hasta baktıran sağlar.

Bir baksana gökler uyanık, yer uyanıktır.

Dünya uyanikken uyumak maskaralıktır (Ersoy, 1985:265).

Toplumda doğru bilinen fakat İslâm'ın yasakladığı davranışlardan kaçınılması gerektiğine işaret edilebilir.

Örnekler ayrıca, öğrencinin, “Ruh çağırma, falcılık, sihir ve büyü gibi batıl inançların toplum üzerindeki olumsuz etkilerini fark eder.” kazanımını elde etmesine katkıda bulunabilir.

2.1.4.3. Ahirete İman

Ahirete imanın gerekliliği ve insan hayatına olumlu etkileri anlatılır. Ahirete iman etmenin iman esaslarından olduğu belirtilir. Ahiret ile ilgili âyet mealleri verilir. Değişik örneklerle konu anlatımı zenginleştirilebilir.

Örnek Âyet:

“Dünya hayatı bir oyun ve eğlenceden başka bir şey değildir. Sorumluluk sahibi olanlar için ahiret yurdu muhakkak ki daha hayırlıdır. Hala akıl erdiremiyor musunuz” (En'am Sûresi, 32. âyet).

Örnek Şiir:

Asıl Yurdumuz

Zehra sordu:

*Gülleri hiç solmayan,
Kokusu kaybolmayan,
İnsanları ölmeyen
Bir ülke yok mu, anne?*

Annesi şöyle cevap verdi:

*Bizim asıl yurdumuz
Cennetimiz var, kızım.
Gülleri solmaz, çünkü
Her günü bahar, kızım.*

*Beyaz gülü kar gibi,
Kırmızısı nar gibi,*

*Kokla beni der gibi
İnsana bakar, kızım.*

*Orda her şey olacak.
Mutluluk kucak kucak.
İnsanlar yaşayacak
Sonsuza kadar, kızım (Kandemir, 2000c:38).*

Ahirete imanın farz olduğu vurgusu yapıp, gerçek huzur ve mutluluğun ahiret hayatında olduğu, cennette her türlü nimete kavuşulacağı ifade edilebilir.

Örneklerle, öğrencinin, “Ahiretin varlığını Kur’an’dan örneklerle açıklar.”, “Ahiret inancının bireyin hayatı anlamlandırmasına nasıl katkı sağladığının farkında olur.” kazanımlarını elde etmesi sağlanabilir.

2.1.4.4. Kıyamet ve Yeniden Dirilme

Allah’ın dışında her varlığın bir sonu olduğu, yaşayan tüm canlıların zamanı gelince hayatının son bulacağı anlatılır. Öldükten sonra, hesap vermek üzere tekrar dirilme olacağı ifade edilir. Kıyametin tanımı yapılır. Çeşitli örnekler verilerek konu pekiştirilebilir.

Âyet Örneği:

“Sûra üflenince, Allah’ın diledikleri müstesna olmak üzere göklerde ve yerde ne varsa hepsi ölecektir. Sonra ona bir daha üflenince, bir de ne görürsün, onlar ayağa kalkmış bakıyorlar” (Zümer Sûresi, 68. âyet).

Hikâye Örneği:

Bir Filmi Geriye Alınca

Ahmet’in doğum gününde babası ona küçük bir sinema makinesi ve birkaç film hediye etmişti. Ahmet, hafta sonlarında ev ödevlerini bitirdikten ve oyun oynadıktan sonra bu filmleri seyrederek dinleniyordu.

Bir pazar günü Ahmet, arkadaşlarını eve davet ederek onlara bir macera filmi seyrettirdi. Filmin bir sahnesinde ıssız bir adada yaşayan insanlardan biri, öykünün

konusu gereğince, arkadaşlarıyla yolda giderken hastalanıp ölüyordu. Arkadaşları dinî bir törenle onu gömüyorlar ve dua ederek mezarından uzaklaşıyorlardı. Geride tek bir mezar görünüyordu.

Ahmet tam bu sırada sinema makinesini durdurdu. Sonra geriye doğru çalıştırarak filmi geriye almaya başladı. Çocuklar acıklı sahnenin üzüntüsü içindeyken hayretle gülmeye başladılar. Çünkü öykü tersine oynamaya başlamıştı. Uzaklaşan insanlar gerisin geriye tekrar mezarın başına geliyorlar, topraklar açılıyor, ölü dışarı çıkarılıyor, adam nasıl öldüyse öylesine diriliyor ve arkadaşlarıyla konuşarak filmin başındaki gibi yürümeye başlıyordu. Sanki hiç ölmemişti. Çocuklar gülmeye devam ediyorlardı. Ahmet makineyi durdurarak dedi ki:

“Şimdi hep beraber gülüyoruz ama aslında ben filmin bu sahnesini, bir konu üzerinde düşünmeniz için geriye doğru aldım. Geçen gün DKAB dersinde “Ölümden sonra dirilmek” konusunu öğrenmiştik ya... Dersten sonra da birbirimize sormuştuk; “İnsan öldükten sonra bir daha nasıl dirilir?” diye.

İşte tıpkı bu filmdeki gibi... Kıyamet günü gelip de ahiret yaşamı başladığında insanlığın yaşam serüveni geriye alınan bir film gibi devam edecek... Her şeyi yaratmış ve dünya sahnesinde bir rol vermiş olan yüce yaratıcımız olan Allah’ın emriyle herkes mezarından işte böyle kalkacak, sonra dünyada yaptıklarının hesabını verecek...

Arkadaşları Ahmet’in bu konuşmasını dikkatle ve düşünerek dinlediler. Ona hak verdiler. Ahmet’e teşekkür ettiler. “Şimdi öldükten sonra dirilmek konusunu daha iyi anladık. Öldükten sonra dirileceğimize inanıyoruz ve yüce Allah’ın huzuruna ak yüzle çıkmak için dünya yaşamımızda ona ibadet ederek, iyi işler yaparak yaşayacağız.” dediler (Evliyaoğlu, 2006:47-48).

Dünyadaki bazı olaylar örnek verilerek, öldükten sonra dirilmenin nasıl oluşabileceği anlatılıp bu konudaki merak giderilmeye çalışılabilir. Örnekler, öğrencinin, “Ahiret, kıyamet, yeniden dirilme gibi kavramların anlamlarını açıklar.”kazanımına ulaşmasını sağlayabilir.

2.1.4.5. Dünya Hayatında Yapılanların Karşılığı: Ahiret

İnsanların, dünyada yaptığı her şeyin karşılığı olduğu, bu karşılığı da ahirette bulacağı vurgulanır. Ahirette karşımıza çıkacak olan, cennet, cehennem, mîzan, mahşer, sırat gibi kavramların açıklaması yapılır. Çeşitli örnekler verilerek konu anlatımı zenginleştirilebilir.

Örnek Âyetler:

“Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görür. Kim de zerre miktarı kötülük işlemişse onu görür” (Zilzal Sûresi, 7-8. âyetler).

“Sorumluluk bilinci taşıyanlara vaat edilen cennetin durumu şöyledir: İçinde bozulmayan sudan ırmaklar, tadı değişmeyen süttten ırmaklar, içenlere lezzet veren içecekten ırmaklar ve süzme baldan ırmaklar vardır. Orada meyvelerin her çeşidi onlarındır, Rablerinden de bağışlama vardır” (Muhammed Sûresi, 25.âyet).

Örnek Şiir 1:

Dönme Dolap

Ağaçlar yaprak döker

Yeniden açmak için

Sonra döner çiçeğe

Kokular saçmak için

Beden çürür, yok olur

Dünyadan kaçmak için

Yeniden hayat bulur

Sonsuza göçmek için

Mahşerde bir telâş var

Sıratı geçmek için

Cehennemi görmeden

Cennete uçmak için

*Mü'min yanıp tutuşur
Kevserden içmek için
Dünyada ektiğini
Ahrette biçmek için (Kandemir, 2000c:16).*

Örnek Şiir 2:

Haydi Koşun Cennete

*Ey Allah'a tapanlar, sizin gününüz bugün
Ey iyilik yapanlar, haydi eğlenin gülün*

*Peygamberi dinleyip sözüne inandınız
Allahü ekber sözü, oldu sizin andınız*

*Sonu alındı artık dünya denen yokuşun
Haydi koşun cennete, sonsuz cennete koşun*

*Bal ırmakları burda, burda süt ırmakları
Sunarlar için diye, billurdan bardakları*

*Yemyeşil ağaçların dalları yere bakar
Uzanınca toplanır muzlar, kırmızı narlar*

*Gürültü yok cennette, cennet sakin mi sakin
Ne yorgunluk bezginlik, ne öfke var ne de kin*

*Yalan duyulmaz burda, ne de sen ben dâvası
Böylesine güzeldir işte cennet havası*

*Çilesi bitti artık dünya denen yokuşun
Haydi koşun cennete, güzel cennete koşun (Kandemir, 2000c:44).*

Ahret hayatı ve cennet nimetleri hakkında bilgi veren bu akılda kalıcı ifadelerle cenneti kazanmak için yapılacak şeylerden bahsedilebilir. Sevdirci olması için daha çok cennet örnekleri verilmiştir.

Örneklerle öğrenci, “Hesap, mîzan, cennet ve cehennem gibi kavramların anlamlarını açıklar.”, “Ahiretin varlığını Kur’an’dan örneklerle açıklar.”, “Ahiret inancının bireyin hayatı anlamlandırmasına nasıl katkı sağladığının farkında olur.”, “İnsanın dünya hayatında yaptıklarının karşılığı olduğunu günlük hayattan örneklerle açıklayarak iyi davranışlarda bulunmaya, kötü davranışlardan sakınmaya istekli olur.” kazanımlarını elde edebilir.

2.1.4.6. Nas Sûresi ve Anlamı

Nas Sûresi hakkında bilgi verilir. İçerdiği mesajlar anlatılır. Sûre ve meali öğrencilere ezberlettirilir. Verilen örneklerle, sûrenin fazileti konusunda öğrenciler aydınlatılabilir.

Örnek Okuma Parçası:

Nasıl Yarışalım

Mekke’de, İslâm’ın doğuşu ve yayılışı ilk zamanlar müşrikleri fazla tedirgin etmedi. Çünkü Rasûlullah aleyhisselâtu vesselam ile uzlaşabilmeyi ümit etmekteydiler.

Bir gün müşriklerin liderleri Peygamberimiz’e gelerek bu işi bırakması için türlü vaatlerde bulundular. Efendimiz’in (sas) cevabı ise kesindi:

“Sağ elime güneşi, sol elime de ayı verseniz yine bu davamdan vazgeçmem.”

Müşriklerin düşmanlığı iyice zirveye ulaştı. Özellikle kendi yakınlarından İslâm’ı kabul edenlerin durumu, onları çileden çıkarıyordu.

Mekke’de çoğu müşrik Rasûlullah’a cephe almıştı. Ölsün, hastalansın veya deli olsun diye Rasûlullah’a sihir yapıyorlardı.

Peygamberimiz’i ortadan kaldırmak en büyük amaçlarıydı. Cin ve insan şeytanları, Efendimize düşmanlık etmeleri için türlü yalanlarla onu kötülüyorlardı.

Ayrıca başka bir kabilenin kendilerinden önde olması onları kahrediyordu.

Bu düşmanlardan en azılısı Ebû Cehil, Rasûlullah'a olan muhalefetini şöyle açıklamıştı:

- Bizimle Abdu Menaf (Rasûlullah'ın kabilesi) arasında yarış vardır. Onlar yedirir, biz de yediririz. Onlar binek verir, biz de veririz. Onlar bağış yapar, biz de yaparız. Biz ve onlar hep eşit olduk.

Şimdi onlar, 'Bize bir peygamber geldi ve gökten vahiy alıyor.' diyorlar. Bu konuda onlarla nasıl yarışabiliriz?

Allah'a yemin ederim ki, kesinlikle ona inanmayacak ve onu doğrulamayacağız.

Efendiler Efendisi'ne türlü zararlar vermek için çare arayan Müşrikler bir gün şöyle karar aldılar:

- Gelin bir süre aç kalalım sonra Muhammed'e nazar yapalım. Gerekeni yaparak Peygamberimizin yanına geldiler ve:

- Ne sağlam pazun, ne kuvvetli sırtın, ne güzel yüzün var, diye göz değdirmek istediler.

Müslümanlar zor şartlar içindeyken ve Rasûlullah'a nazar değmeye çalışılırken Felak ve Nas sûreleri indirildi.

Böylece Yüce Allah bütün kötülüklerden kendisine sığınılmasını istedi.¹ Yazar, bu bölümü (İbni Hişam, I, 337-338) den nakletmiştir (Akkaya, 2006b:72-74).

Felak ve Nas Sûreleri'nin fazileti anlatılarak insanların zor anlarında bu sûreleri okumaları gerektiğine işaret edilebilir.

2.1.5. Sekizinci Sınıf “Kaza ve Kader”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ Kaza ve kader kavramlarını açıklar.
- ✓ Allah'ın her şeyi bir ölçüye göre yarattığına örnekler verir.
- ✓ Evrendeki fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasaları fark eder.
- ✓ İnsanın akıl ve irade sahibi olması ile özgür ve sorumlu bir varlık olması

---

¹ Bu örnek, aynı zamanda, altıncı sınıf, “Ahlak” öğrenme alanı “Felak Sûresi ve Anlamı” konusunda da verilebilir.

arasındaki ilişkiyi açıklar.

- ✓ İnsanın çalışmasının karşılığını alacağı bilinciyle hareket eder.
- ✓ Her canlının bir sonu olduğunun farkına varır.
- ✓ Allah'a güvenmenin (tevekkül) pasif bir bekleyiş olmadığını farkında olur.
- ✓ Kaza ve kaderle ilgili toplumda yaygın olan yanlış anlayışların sebeplerini irdeler.
- ✓ Âyete'l-Kürsî'yi ezbere okur ve anlamını söyler.

2.1.5.1. Kader ve Evrendeki Yasalar

Kaderin tanımı yapılır. Allah'ın her şeyi bir program dahilinde yarattığı anlatılır. Evrende var olan her şeyin bu program doğrultusunda düzenlendiği belirtilir. Değişik örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek Âyetler:

“Biz her şeyi bir kadere (bir düzene, ölçüye, plana) göre yarattık” (Kamer Sûresi, 49. âyet).

“Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılışında, gece ve gündüzün değişmesinde, insanların faydasına olan şeyleri denizde taşıyıp giden gemilerde, Allah'ın gökten su indirip onunla ölmüş olan yeri dirilterek üzerine her çeşit canlıyı yaymasında, rüzgarları ve yer ile gök arasında emre hazır bekleyen bulutları evirip çevirmesinde, elbette düşünen bir topluluk için deliller vardır” (Bakara Sûresi, 164. âyet).

“Bazen bir şeyi seversiniz halbuki o şey sizin için bir şerdir. Allah Teâlâ bilir, sizler bilmezsiniz” (Bakara Sûresi, 216. âyet).

Hikâye Örneği:

İmtihan

Delikanlı, ülke çapındaki bir inşaat şirketinin imtihanlarına hazırlanırken:

- Hayâllerim hakikat olacak, diye keyifleniyordu. Bizim ihtiyarlar ne derse desin, bu işte kader sökmez.

Fakülteyi bitirmesinin üzerinden beş yıl geçmiş ve bu süre içinde çeşitli bürolarda çalışarak ustalaşmıştı. Şimdi ise, yıllardır hasretini çektiği o şirket, tecrübeli

mühendislerin arandığını bildiren bir ilân vermişti. Gazetelerde birkaç yabancı dille yayınlanan bu ilânda gün ve tarih belirtildikten sonra: “ilk imtihan yazılı olacak ve saat on’da yapılacak” deniyordu.

Delikanlı, haberi okuduğunda işyerinden iki hafta izin alıp çalışmaya başladı ve bu arada konuyu ailesine açtı. Oldukça yaşlı olan anne ve babası, ağızbirliği yapmışlar gibi:

- Kısmetse olur evlâdım, diyorlardı. Sen çalış da, kaderinde varsa işe girersin.

Genç mühendis, her nedense onların söylediklerine sinirlenmiş ve horoz gibi kabarıp:

- İnsan, kendi kaderini kendi çizer, demişti. Yeter ki tedbirde kusur etmesin.

Delikanlı, bu sözlerini ispatlamak ve daha rahat çalışabilmek için, imtihana bir hafta kala şehir dışındaki yazlık evlerine taşındı. Programını yaparken:

- İmtihan gününe kadar bana radyo, televizyon ve gazete yasak, diyordu. Dersten başka hiçbir şeyle meşgul olmayacak ve bu işe nasıl girileceğini göstereceğim.

Delikanlı, bir hafta boyunca eve kapanacağı için tedbirli davranmış ve yanına birkaç tane saat alıp masanın üzerine yerleştirmişti. Bu arada şirketi arayıp imtihan saatini kontrol etmeyi de unutmadı. Tedbir, elbette her şeyde esastı. Olur ya, gazeteler yanlış yazabilirdi.

Mühendis bey her işini sağlama bağladıktan sonra gerçekten mükemmel bir şekilde hazırlandı. Ve imtihan sabahı erkenden kalkarak yarım saat öncesinden şirkete gitti. Zira ciddiyetiyle tanınan bu şirkette birkaç dakikalık gecikmenin bile affedilmediğini çok iyi biliyordu.

Bekleme salonuna girip etrafa bir göz attı. Saat on’a yaklaşmasına rağmen nedense pek hareket görünmüyordu. “Danışma”ya uğrayıp bunun sebebini sorduğunda, masa başında oturan gözlüklü kadın alaycı bir gülümsemeyle:

-İmtihana yarım saat önce girdiler, dedi ve okumakta olduğu gazeteyi uzatarak delikanlıya gösterdi.

Sayfanın sağ alt köşesinde:

“Yaz saati uygulaması dün gece başladı” yazıyordu. “Gece yarısı saat bir’den itibaren saatler almış dakika ileri alındı”¹ (Suavi, 2002:139).

İnsanın elinden gelen her türlü çabayı göstermesi gerektiği, her şeyin Allah’ın takdirinde olduğu belirtilebilir.

Öğrenci, bu örneklerle, “Kaza ve kader kavramlarını açıklar.”, “Allah’ın her şeyi bir ölçüye göre yarattığına örnekler verir.”, “Evrendeki fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasaları fark eder.”, “İnsanın akıl ve irade sahibi olması ile özgür ve sorumlu bir varlık olması arasındaki ilişkiyi açıklar.” kazanımlarını elde edebilir.

2.1.5.2. İnsanın Çabası: Emek ve Rızık

Emek ve rızık kavramları açıklanır. Yaşayan her canlının rızıkının Allah tarafından verildiği vurgulanır. Bununla birlikte rızık elde etmek için de insanın çaba sarfetmesi gerektiği ifade edilir. Konuyla ilgili verilecek örneklerle konunun daha iyi kavranması sağlanabilir.

Örnek Âyetler:

“Gerçekten insan için kendi çalışmasının karşılığında başka bir şey yoktur” (Necm Sûresi, 39. âyet).

“Allah, gökleri ve yeri yerli yerince yaratmıştır. Böylece herkes kazancına göre karşılık görür. Onlara haksızlık edilmez” (Câsiye Sûresi, 22. âyet).

Örnek Hadis:

“Kimse kendi kazancından daha hayırlı bir rızık asla yememiştir” (Buhârî, Büyu, 15).

Örnek Hikâye:

Aslan mı yoksa Topal Tilki mi Olmalı?

Bir gün adamın biri avlanmak için ormana gider. Geceyi orada geçirmeye karar verir. Fakat yırtıcı hayvanlardan korktuğu için büyük bir ağaca çıkar. Ağaçta iken bir inilti duyar. Etrafına bakınır ve aşağıda kötürüm bir tilki görür. Adam:

---

¹ Bu örnek aynı zamanda, sekizinci sınıf, “İnanç” öğrenme alanı, “Tevekkül” konusunda ve altıncı sınıf “Ahlâk” öğrenme alanı, “Kibir” konusunda da sunulabilir.

“Acaba bu tilki ne yer, ne içer?” diye düşünürken uzaktan bir aslanın geldiğini görür. Aslanın ağzında bir ceylan vardır. Aslan ağacın dibine gelir. Ceylanı parçalar, bir güzel karnını doyurur ve çekilir gider. Aslan gidince kötürüm tilki sürüne sürüne ceylandan arta kalanları yemek üzere yaklaşır. O da aslanın artıkları ile karnını doyurur.

Ağaçtaki adam şöyle düşünür:

“Yaaa... demek ki kötürüm bir hayvanın bile yiyeceğini Allah (c.c.) ayağına gönderiyor ve onu aç bırakmıyor. Öyle ise ben niye çalışıp yoruluyorum? Bundan sonra ben de bir köşeye çekilip beklemeliyim...”

Bu düşünce ile adam, yol üzerindeki bir mağaraya girer, başlar beklemeye. Bir gün, iki gün, üç gün bekler. Fakat gelen giden olmaz. Kimse ona yiyecek içecek bir şey getirmez. Sonunda adam açlıktan baygın düşer. Uyku ile uyanıklık arasında kendisine şöyle seslenildiğini işitir:

“Kalk, behey tembel adam! Ne yatıp duruyorsun? Elin ayağın tutuyorken bu miskinlik, bu tembellik niye? Niçin kendini kötürüm tilkinin yerine koyuyorsun? Git, aslan gibi ol, avlan. Hem kendin ye hem de artanı ile başka bir yatalak geçinsin” (Sadi, 1997:118-119).

Yukarıdaki metnin emek ve rızık açısından değerlendirilmesi öğrencilerden istenebilir.

Örnek Okuma Parçası:

Siz Hazır Yiyicisiniz

Hz. Ömer bir gün camiye girdiğinde, oturmuş sohbet eden bir topluluk görür. Yanlarına yaklaşır sorar:

- Sizler kimsiniz, ne iş yaparsınız?

-Bizler mütevekkil (Allah ‘a tevekkül eden) insanlarız. Çalışmayız. Allah her canlının rızıkını yaratmıştır. Bizler vaktimizi ibadetle geçiririz.

Bu sözlere çok kızan Hz. Ömer,

-”Sizler mütevekkil değil, müteekkil (hazır yiyici, başkasının sırtından geçinen, asalak) insanlarsınız! Gerçek mütevekkil, tohumunu tarlaya atan ve ondan sonra Allah’a güvenip dayanan kimsedir.” der ve onları camiden çıkartır (Komisyon, 2002:83).

Bu örneklerle, çalışmadan, emek sarfetmeden bir şey elde etmenin doğru olmayacağı, çalışmanın fiilî dua olduğu vurgusu yapılabilir. Rızık elde etmek için de gayret sarfetmek gerektiği ifade edilebilir. Örnekler ayrıca, öğrencinin, “İnsanın çalışmasının karşılığını alacağı bilinciyle hareket eder.” kazanımını elde etmesine katkı sağlar.

2.1.5.3. Dünya Hayatının Sonu: Ecel ve Ömür

Ecel ve ömür kavramları açıklanır. Dünya hayatının mutlaka bir sonu olduğu vurgulanır. Değişik örneklerle konu detaylandırılabilir.

Örnek Âyetler:

“Yeryüzünde bulunan her canlı sonludur. Sadece kerem sahibi, Yüce Rabb’inin varlığı süreklidir (Rahman Sûresi, 26,27. âyetler).

“Allah’ın İzni olmadan hiçbir kişi ölmez.(Ölüm) belirli bir süreye göre yazılmıştır” (Âl-i İmran Sûresi, 145. âyet).

Örnek Atasözleri:

“Ecel geldi cihane, baş ağrısı bahane”

“Ecelsiz kul olmaz”

“Ecelsiz kul ölmez” (Atasözleri) (MEB, 2001a:109).

Örnek Hikâye 1:

Trajedinin Ardındaki Rahmet

Yıllar önce İskoçya’da yaşayan dokuz çocuklu Clark ailesinin bir rüyası vardı, Amerika Birleşik Devletleri’ne gitmek ve orada yaşamak. Bunun için planlar yaptılar, karı-koca birlikte para biriktirmeye başladılar. Yeterli parayı biriktirmeleri yıllar sürdü, ama sonunda bunu başardılar. Pasaportlarını aldılar ve yolcu gemisinde yerleri ayırtıldı. Bütün aile sabırsızlıkla o günü beklemeye başladı.

Gel gelelim, yolculuğa bir hafta kala en küçük oğullarını köpek ısırıldı. Doktor yarayı dikti ve gerekli pansumanı yaptı. Ama hiç ummadıkları bir şey daha yaptı; kapılarının

üzerine sarı bir kâğıt yapıştırdı. Kuduz ihtimaline karşı bütün aile iki hafta karantinaya alınmıştı!

Bütün hayalleri suya düşmüştü. Amerika'ya planladıkları o rüya yolculuğu gerçekleşemeyecekti. Kendilerinin binemediği gemi şehirden ayrılırken, ümitsizlik ve kızgınlık dolu baba, pencerede gözyaşları döktü; içinden, hem oğlunu ısırarak köpeğe, hem de bu işi başlarına getiren kadere lanetler yağdırdı.

Beş gün sonra, İskoçya'da trajik bir haber yayıldı. Bilet aldıkları, ama binemedikleri gemi batmıştı! Hiç batmayacağı düşünülen Titanic isimli bu gemi batmış, yüzlerce canı da beraberinde götürmüştü. Clark ailesi, bir köpek çocuklarını ısırmasaydı, bu gemiye binmiş ve belki de okyanusun dondurucu sularında boğulmuş olacaktı.

Bay Clark haberi duyunca, minik oğlunu bağrına bastı ve ailenin kurtulmasına vesile olduğu için teşekkür etti. Önceleri bir trajedi gibi görünen bu olayla rahmetini gösteren Allah'a da yüzlerce, binlerce kez şükretti (Çiftkaya, 2003d:36).

Örnek Hikâye 2:

Bu Akşam Hindistan'da

Hz. Süleyman'ın sarayına kuşluk vakti saf bir adam telaşla girer. Nöbetçilere, hayati bir mesele için Hz. Süleyman'la görüşeceğini söyler ve hemen huzura alınır. Hz. Süleyman (a.s) benzi sararmış, korkudan titreyen adama sorar:

“Hayrola ne var? Neden böyle korku içindesin? Derdin nedir? Söyle bana...”

Adam telaş içinde

“Bu sabah karşıma Azrail (a.s) çıktı. Bana hışımla baktı ve hemen uzaklaştı. Anladım ki, benim canımı almaya kararlı...”

“Peki ne yapmamı istiyorsun?”

Adam yalvarır:

“Ey canlar koruyucusu, mazlumlar sığınağı Süleyman! Sen her şeye muktedirsin. Kurt, kuş, dağ, taş senin emrinde. Rüzgarına emret de beni buradan ta Hindistan'a ilet sin. O zaman Azrail (a.s) belki beni bulamaz. Böylece canımı kurtarmış olurum. Medet senden!”

Hz. Süleyman, adamın haline acır. Rüzgarı çağırır ve:

“Bu adamı hemen al. Hindistan’a bırak!” emrini verir. Rüzgar bu... Bir eser, bir kükreler. Adamı alır ve bir anda Hindistan’da uzak bir adaya götürür.

Öğleye doğru Hz. Süleyman, divanı toplayarak gelenlerle görüşmeye başlar. Bir de ne görsün, Azrail (a.s.) da topluluğun içine karışmış, divanda oturmaktadır. Hemen yanına çağırır:

“Ey Azrail! Bugün kuşluk vakti o adama neden hışımla baktın? Neden o zavallıyı korkuttun?” der. Azrail (a.s) cevap verir:

“Ey dünyanın ulu sultanı! Ben, o adama öfkeyle, hışımla bakmadım. Hayretle baktım. O yanlış anladı. Vehme kapıldı. Onu, burada görünce şaşırdım. Çünkü Allah (cc) bana emretmişti ki:

“Haydi git, bu akşam o adamın canını Hindistan’da al!”

“Ben de bu adamın yüz kanadı olsa, bu akşam Hindistan’da olamaz. Bu nasıl iştir, diye hayretlere düştüm. İşte ona bakışımın sebebi bu idi” (Topbaş, 2008:150-151).

Sunulan bu örneklerle, Allah’ın tüm canlıların ecellerini takdir ettiği, bu takdirin, kim ne yaparsa yapsın değişmeyeceği belirtilir. Takdirin oluşması için Allah’ın çeşitli sebepler ortaya çıkardığı belirtilir. Ancak, buna rağmen insanın elinden gelen tüm gücü kullanarak çaba sarfetmesinin önemine vurgu yapılabilir.

Örnekler, bununla birlikte, öğrencinin, “Her canlının bir sonu olduğunun farkına varır.”, “Allah’a güvenmenin (tevekkül) pasif bir bekleyiş olmadığını farkında olur.” kazanımlarına ulaşmasına katkı sağlayabilir.

2.1.5.4. Âyet’el Kürsî ve Anlamı

Âyet’el Kürsi ve anlamı belirtilir. İçerdiği mesajlar anlatılır. Âyetlerden çıkarmamız gereken dersler anlatılır, faziletleri konusunda bilgi verilir. Âyet’el Kürsi ve meali öğrencilere ezberlettirilir. Aşağıda verilen örneklerle konu detaylandırılabilir.

Örnek 1:

En Sevaplı Âyet

Adamın biri Hz. Peygamber'e geldi ve:

- Kur'an'ın en faziletli âyeti hangisidir, diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- "Allahu Lâ ilahe illâ huve'l-Hayyul-Kay-yûm... diye başlayan âyettir.

Ve yine buyurdu ki: "Bu âyet, bir evde okunduğu zaman şeytan oradan uzaklaşır."

"Kim farz olan her namazın ardından Âyete'l-Kürsî okursa, ondan sonraki namaza kadar korunur" (Kütüb-i Sitte, c.3, s. 329 dan nakledilmiştir) (Akkaya, 2006a:54).

Örnek 2:

Âyetlerin Efendisi

Rasûlullah Efendimiz buyurdu:

Her şeyin zirvesi vardır.

Kur'an-ı Kerim'in zirvesi de Bakara sûresidir.

Bu sûrede bir âyet vardır ki, Kur'an âyetlerinin efendisidir:

O, Âyete'l-Kürsî'dir"

(Tirmizî, Sevabu'l- Kur'an 2, nr: 2881 den nakledilmiştir) (Akkaya, 2006a:55).

Örnek 3:

En Büyük Âyet

Efendimiz aleyhissalâtu vesselam buyurdu:

Kur'an'da en büyük âyet, Âyete'l-Kürsî'dir.

Bunu kim okursa, Allah o anda bir melek gönderir, ertesi güne kadar iyiliklerini yazar ve günahlarını siler.

Bu âyet, bir evde okunsun da şeytanlar o evi otuz gün bırakmasın! Bu olmaz.

Ve kırk gün o eve ne sihirbaz kadın ne de sihirbaz erkek girer.

Ey Ali! Bunu çocuklarına, ailene ve komşularına öğret.

Bundan daha büyük bir âyet indirilmedi (Ahmed bin Hanbel, V/142, 178 den nakledilmiştir) (Akkaya, 2006a:55-56).

Bu örneklerle Âyete’1-Kürsî’nin insan hayatında ne denli öneme haiz olduğu vurgulanabilir.

2.2. İbadet Öğrenme Alanı

2.2.1. Dördüncü Sınıf: “Temiz Olalım”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ İslâm dininin temizliğe verdiği önemin farkında olur.
- ✓ İbadet ile temizlik arasında ilişki kurar.
- ✓ Beden ve giyim temizliğine özen gösterir.
- ✓ Çevreyi temiz tutmaya ve korumaya önem verir.
- ✓ Beden ve çevre temizliğinin sağlık açısından önemini açıklar.
- ✓ Manevi temizliğin ne olduğunu kavrar ve sözünde durmanın, dürüst ve güvenilir olma gibi davranışların mânevi temizlik olduğunu fark eder.
- ✓ Allah’ın sevgisini kazanmada temizliğin önemini kavrar.
- ✓ Fatiha sûresini ezbere okur ve anlamını söyler.

2.2.1.1. Elbiselerimi Temiz Tutarım

Temizliğin önemi anlatılır. Beden temizliğinin yanında elbise temizliğinin de önemine işaret edilir. Aşağıdaki örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek Âyet:

"Elbiseni temiz tut" (Müddessir Sûresi, 4. âyet).

Örnek Hikâye:

Kirli Yuva

Titiz mi titiz bir güvercindi ve yaşadığı yerin temizliğine son derece önem verirdi. Ama bir türlü anlayamadığı bir nedenden ötürü, yuvasını bir kokudur kaplıyor ve orayı yaşanılmaz hale getiriyordu. Bu yüzden defalarca yuva değiştirmişti, ama her yeni yuvada aynı sorun kendisini arayıp buluyordu.

Temiz bir yuvada mutluluk içinde yaşama özlemini bir türlü gerçekleştiremeyen bu güvercin, bir gün, dalın üzerinde düşünceli düşünceli tüniyordu. Yanına, yaşlı bir güvercin geldi. Halini hatırlı sorduktan sonra, mutsuzluğunun nedenini öğrenmek istedi. Genç güvercin başından geçenleri tek tek anlattı. Temiz yuva sorununu bir türlü çözemediğinden şikâyet etti.

Yaşlı güvercin, anlayışla, kafasını bir iki defa öne arkaya sallayıp şu cevabı verdi ona:

“Değerli dostum, sen her yuva değiştirişinde sorunu çözmüyorsun ki! Aslında hiçbir şey değişmiyor. Çünkü seni rahatsız eden koku, yuvadan değil senden geliyor. Yapman gereken, farkında olmadan sürdürdüğün alışkanlıklardan vazgeçmek ve kendini değiştirmek” (Çiftkaya, 2003b:104).

Örnekle, temizliğin önemine işaret edilir. Kirliliğin kaynağının araştırılması gerektiği vurgulanır. Örnek ayrıca, öğrencinin, “İslâm dininin temizliğe verdiği önemin farkında olur.”, “Beden ve giyim temizliğine özen gösterir.” kazanımlarını elde etmesine yardımcı olur.

2.2.1.2. Çevremi Temiz Tutar ve Korurum

Temizliğin önemi anlatılır. Beden temizliğinin ve elbise temizliğinin yanında çevre temizliğinin de önemine işaret edilir. Aşağıdaki örneklerle konu pekiştirilebilir. Temizlik terk edilirse doğabilecek olumsuzluklar belirtilir. Manevî temizlik kavramı da izah edilir.

Örnek Âyet:

“İnsanların bizzat kendi işlediklerinden dolayı karada ve denizde düzen bozulur” (Rûm Sûresi, 41. âyet).

Örnek Şiir:

Temiz Olalım

*Temiz olun çocuklar,
Bu bir yaşam gereği.
İyi bilin çocuklar:
Sağlığın bu direği*

*Kendinizi, çevreyi
Aman temiz tutunuz;
Bilin ne kötü, ne iyi,
Erken yatıp kalkınız.*

*Sakın ha yıkamadan
Meyve sebze yemeyin;
Çok çirkindir durmadan
Yerlere tükürmeyin*

*Tehlikeli mikroplar,
Pis yerlerde ürerler.
Karasinek, sivrisinek
Hastalığa olur sebep (Eryalaz, 2002:120).*

Bu örneklerle temizliğin önemine işaret edilebilir. Ancak sadece maddi temizlik ve çevre temizliğinin yeterli olmadığı, aynı zamanda beden ve ruh temizliğinin de olması gerektiği vurgulanmalıdır.

Örnek ayrıca, öğrencinin, “Çevreyi temiz tutmaya ve korumaya önem verir.”, “Beden ve çevre temizliğinin sağlık açısından önemini açıklar.”, “Manevi temizliğin ne olduğunu kavrar ve sözünde durmanın, dürüst ve güvenilir olma gibi davranışların mânevi temizlik olduğunu fark eder.”, “Allah’ın sevgisini kazanmada temizliğin önemini kavrar.” kazanımlarına ulaşmasını sağlayabilir.

2.2.1.3. Fatiha Sûresi ve Anlamı

Fatiha Sûresi ve anlamı belirtilir. İçerdiği mesajlar anlatılır. Âyetlerden çıkarmamız gereken dersler anlatılır, faziletleri konusunda bilgi verilir. Fatiha Sûresi ve meali öğrencilere ezberlettirilir. Aşağıda verilen örneklerle konu detaylandırılabilir.

Örnek 1:

En Büyük Sûre

Sahabeden Ebû Saîd, Efendimizin Mescidi'nde namaz kılıyordu. Bu sırada Rasûlullah aleyhisselâm onu çağırdı.

Ebû Saîd, namazda olduğundan karşılık veremedi.

Namazını tamamladıktan sonra Peygamberimizin huzuruna gelerek:

- Ey Allah'ın Resulü namaz kılıyordum bu sebeple cevap veremedim, dedi. Peygamberimiz O'na:

- Allahü Teâla Kur'an-ı Kerim'de "Ey iman edenler, Allah ve Rasûlü sizi çağırdıkları zaman hemen icabet edin!" (Enfal Sûresi, 24) buyurmuyor mu? dedi ve: "Mescidden çıkmadan önce, sana Kur'an-ı Kerim'in en büyük sûresini öğreteyim mi?" buyurarak elinden tuttu.

Ebû Saîd, Rasûlullah ile el ele tutuşmanın sevinci ve kendisine hangi sûreyi öğreteceğinin merakı içinde yürümeye başladı. Artık mescidin kapısına gelmişlerdi. Ebû Saîd:

- Ya Rasûlallah! En büyük sûreyi öğreteceğim, dememiş miydiniz? diye sordu.

Âlemlerin Efendisi (sav) şöyle cevap verdi:

"- O sûre, Elhamdü lillâhi Rabbi'l âlemîn'dir. O namazlarda tekrar tekrar okunan yedi âyet ve bana verilen yüce Kur'an'dır" (Buhârî, Tefsir 1; Nesâî, İftitah 26' dan nakledilmiştir) (Akkaya, 2005a:34-35).

Örnek 2:

İyice Dinle

Peygamber Efendimize Hira mağarasında vahiy yeni gelmişti.

Tedirgin bir şekilde evine gitti. O'ndaki bu hali fark eden Hazreti Hatice'ye:

- Bana bir şey karışmış olmasından korkuyorum... dedi.

Hz. Hatice:

- Neden böyle bir korkuya kapıldın, diye sordu. Efendimiz aleyhisselâtu vesselam

şöyle cevap verdi:

- Yalnız olduğum bir sırada "Oku!" diye, bana seslenildiğini duydum.

Hz. Hatice, Efendiler Efendisine "iyi birisi olduğunu, akrabaları gözettiğini, zayıfları koruduğunu dolayısı ile bir kötülükle karşılaşmayacağını" söyledi. Ama yine de tedirginliğinin yok olması için dönemin büyük bilgesi Varaka'yla görüşmeyi teklif etti.

Efendiler Efendisi (sas), Varaka'ya olanları anlatınca, o şu tavsiyede bulundu:

- Sana anlattığın şekilde tekrar seslenilirse olduğun yerde kal, kaçıp orayı terketme, iyice dinle.

Hz. Cebrail aleyhissalâtu vesselam Rasulü Allah'a yine gelince, Efendimiz de aynen Varaka'nın dediği gibi yaptı. Bunun üzerine Cebrail O'na:

"Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla.

El-hamdu lillâhi Rabbi'l âlemîn." de, diyerek Fatiha sûresini okudu (Fahru'r Râzi, Et-tefsiru'l Kebîr, 1,177' den nakledilmiştir) (Akkaya, 2005a:32-33).

Bu örneklerle Fatiha Sûresi'nin insan hayatında ne denli öneme hâiz olduğu vurgulanabilir. Örnekler, öğrencinin, "Fatiha sûresini ezbere okur ve anlamını söyler." kazanımına ulaşmasına katkı sağlar.

2.2.2. Beşinci Sınıf: “İbadet Konusunda Bilgilenelim”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ İbadetin anlamını kavrar.
- ✓ İbadetle ilgili kavramları açıklar.
- ✓ Niçin ibadet edildiğini gerekçelendirir.
- ✓ Camiyi genel özellikleri ile tanıyarak birlik, beraberlik ve sosyal barışı sağlamadaki önemini fark eder.
- ✓ Başlıca ibadetlerin hangileri olduğunu belirtir.
- ✓ Dua etmenin anlamını kavrar.
- ✓ Niçin ve nasıl dua edilmesi gerektiğini açıklar.
- ✓ Her güzel iş ve davranışın (salih amel) dinimizdeki önemini örneklerle açıklar.
- ✓ İbadetlerin davranışlar üzerindeki etkisini fark eder.

2.2.2.1. İbadet Nedir?

İbadetin tanımı yapılır. Önemi vurgulanır. Dindeki yeri ve önemi hakkında bilgi verilir. İbadet ile ilgili kavramlar açıklanır. Konu ile ilgili âyet mealleri verilir. İbadetin Yalnızca Allah’a yapılması gerektiği vurgulanır.

Örnek Âyetler:

“...Rabb’inize ibadet edin, hayır işleyin ki kurtuluşa eresiniz (Hac sûresi, 77. âyet).

“Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz” (Fatiha Sûresi, 5. âyet).

Örnek Şiir:

İbadet

Küçük bir tebessüm, içten bir selam

Dosta hatır soran, bir iki kelam,

Kısaca diyor ki insana İslâm,

İhlasla yaptığın, her iş ibadet (Numanoğlu, 2006:232-233).

Bu örnekle, bazı olumlu davranışların da ibadet hükmünde olabileceği vurgusu yapılabilir.

2.2.2.2. Başlıca İbadetler

İbadet çeşitleri anlatılarak, insanın sorumlu olduğu başlıca ibadetler hakkında detaylı bilgi verilir. Sunulacak örneklerle konuyu daha iyi kavranması sağlanabilir.

Örnek Âyetler:

“...Namazı kılın, zekâtı verin...” (Hac Sûresi, 76. âyet).

“Ey iman edenler! Oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi size de farz kılındı...” (Bakara Sûresi, 183. âyet).

“...Gücü yetenlerin o evi (Kâbe) hacetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır” (Âl-i İmran Sûresi, 97. âyet).

Bilmece Örnekleri:

Bir dalda beş elma,

İkisi güneş görür, üçü görmez (Namaz) (Komisyon, 2007b:13).

Bir elma ağacım var;

Üzerinde bal olmuş,

On sekizi gündüz yenir,

Yirmi ikisi de gece (Namaz) (Komisyon, 2007b:32).

Hak Teala hoş yaratmış beş yemiş,

Beşi dahi birbirini görmemiş.

İkisine gün dokunur yaz ve kış,

Üçü dahi gün yüzünü görmemiş (Namaz) (Komisyon, 2007b:90).

Şiir Örnekleri:

Namaz

*Namaz dinin direği,
Aydınlatır yüreği.
Kulluğun bir gereği,
Müminler kılar onu.*

*Rabb'imizin isteği,
Peygamberimizin sünneti,
Beştir namazın vakti,
Müminler kılar onu.*

*Sabah, öğle, ikindi,
Akşam ile yatsıyı,
Arkasından vitiri,
Müminler kılar onu.*

*Haftada bir Cuma var.
Yılda iki bayram var.
Affedilir günahlar;
Müminler kılar onu.*

*Ramazan ayı gelir,
Teravihe gidilir,
Neşe ile kılınır.
Müminler kılar onu
Murat Ökçesiz (Komisyon, 2002:39).*

İslâmın Şartları

*İslâm'ın beş şartı vardır
Bunu bilen bahtiyardır*

*Hakk katında çökerek diz
Bu şartları sayalım biz*

*Beş vakitte namaz kılmak
Böyle mümkün Hakk'ı bulmak
Müminlerin miracı o
Hepimizin baş tacı o*

*Oruç tutmak tam otuz gün
Her Türk için bayram düğün
Günü güne ekleriz biz
Ramazanı bekleriz biz.*

*Zengin olup hacca gitmek
Beytullah'ı tavaf etmek
Hem farz hem de güzel âdet
Çok zevklidir bu ibadet.*

*Malca zengin olanlara
Kalbi aşkla dolanlara
Farz kılınmış zekât vermek
Kırkta birle sevap dermek.*

*Elde Kur'an, kalpte iman
Gece gündüz her Müslüman
Der: "Lâ ilahe illallah*

Muhammedün Rasûlullah Esmâ KILIÇ (Komisyon, 2007a:37).

Sunulan bu örneklerle öğrenci," İbadetin anlamını kavrar.", "İbadetle ilgili kavramları açıklar.", "Niçin ibadet edildiğini gerekçelendirir.", "Başlıca ibadetlerin hangileri olduğunu belirtir." kazanımlarını elde edebilir.

2.2.2.3. Camiyi Tanıyalım

İbadet mekânı olarak cami tanıtılır. Caminin işlevi ve bölümleri hakkında bilgi verilir. Konu ile ilgili âyet mealleri ve örnekler verilerek konu pekiştirilir.

Örnek Âyet:

“Ey Ademoğulları! Mescide her gidişinizde, güzel elbiselerinizi giyiniz” (A’raf Sûresi, 31. âyet).

Şiir Örnekleri:

Cami

*Çiçek çiçek, nakış nakış
İçimizde çinilerin,*

*Pırıl pırıl, ışık ışık
Yanar durur kandillerin.*

*El ele, omuz omuza
Küçük büyük kubbelerin,*

*Duyulur nefesleri
Fatih’lerin Selim’lerin*

*Minareler gökyüzüne
Doğru çıkan merdivenin*

*Saf saf olmuş”Yâ Râb” diye
Dua eder mü’minlerin.*

*Kirimizi yıkar durur
Ezanların, tekbirlerin.*

*Kubbelerin öyle eşsiz
Arkadaşıdır göklerin*

*Kanat kanat uçar durur
Bembeyaz güvercinlerin Rıfki Kaymaz (Akgün, 2002:90-91).*

Minareler

*Minare caminin eli,
Beş vakit konuşan dili,
Ezan, seslerin en güzeli,
Uzun ince minareler Seyit Ahmet Arıcı (Akgül, 2007b:41).*

Bilmece Örnekleri:

*O yanı taş, bu yanı taş
İçinde var yüz elli baş (Cami) (Komisyon, 2007b:92).*

*Bismillahi sivri baş,
İçi oyuk dışı taş (Minare) (Komisyon, 2007b:28).*

*İçi taş, dışı taş
Ha dolaş, ha dolaş (Minare) (Komisyon, 2007b:37).*

Sunulan bu örneklerle öğrenci, “Camiyi genel özellikleri ile tanıyarak birlik, beraberlik ve sosyal barışı sağlamadaki önemini fark eder.” kazanımını elde edebilir.

2.2.2.4. Dua

Duanın tanımı yapılır. Duanın sadece Allah’a yapılması gerektiği vurgulanır. Duanın insan hayatındaki yeri ve önemi anlatılarak çeşitli örnekler verilip konunun daha iyi kavranması sağlanır.

Örnek Âyetler:

“Gerçek dua ancak O’nadır” (Ra’d Sûresi, 14. âyet).

“...Bana dua edin, duanıza karşılık vereyim” (Mü’min Sûresi, 60. âyet).

Örnek Şiirler:

Dua

*Yarabbi, eksik etme
Ezanı camilerden,
Eksik etme imanı,
Seni seven kalplerden.*

*Yolunda yürümekten
Ayırma gece gündüz,
Söyleyelim adını
Bitene dek ömrümüz.*

*Adaleti koruyup,
Doğruyu gözetelim,
Senin için yaşayıp,
Senin için ölelim Zariife Canan (Akgün, 2002:38).*

Dua

*Her daim
Günahlardan koru ve sakla bizi
Arındır kalbimizi
Gözlerimizi ve ellerimizi
Arındır bizi
Cennet ırmaklarında
Ey ulu Allah'ım Mustafa Oğuz (Akgün, 2002:39).*

Böyle Ol Böyle Söyle

*Beşikten başlayıp
Mezara kadar
Allah'ım
Yol boyunca
Bırakma ellerimi*

*Düſerim sonra
Allah'ım
Niçin halk ettinse beni
Kalbime iyice söyle
Bırakma elimi
Allah'ım
Nasıl pırıl pırıl
Güzelse sevdiğin kulların
Öyle güzel kıl beni*

*Allah'ım
Peygamberimiz Efendimiz
Hangi iyilikleri dilediyse senden
Dilerim ben de öylelerini
Allah'ım
O
Hangi şeylerden sığındıysa sana
Upuzak tut benden de böylelerini*

*Allah'ım
Yol boyunca
Tarih boyunca
Başboş bırakma bizi Cahit Zarifoğlu (Akgün, 2002:41).*

Dua
*Bir ihtiyar
Yorgun argın
Çöktü yere
Susadım, dedi.*

*Bir çırpıda
Koşum eve
Su getirdim
İçti ve ...
Su gibi aziz ol! Dedi (Akgül, 2007b:44).*

Gece Duası

*Geldi uyku zamanı
Huzur gönder ya Rabbi,
Bütün yaratıklara
Rahatlık ver ya Rabbi.*

*Temiz yatağımızda
Sağ yatıp sağ kalkalım
Sabahleyin neşeyle
Yolumuza çıkalım (Evliyaoğlu, 2006:9).*

Bu sözel malzemelerle ibadet kavramı, ibadet çeşitleri, ibadet mekanları ve dua konusunda öğrencilerin zihinlerinde yer tutacak ifadelerle sunulur.

Sunulan bu örneklerle öğrenci, “Dua etmenin anlamını kavrar.”, “Niçin ve nasıl dua edilmesi gerektiğini açıklar.” kazanımlarına ulaşabilir.

2.2.2.5. Nasıl Dua Edilir?

İslâm dininin duaya verdiği önem anlatılır. Duanın her zaman yapılması gerektiği vurgulanır. Toplu duanın önemine işaret edilir. Âyet mealleri ve değişik örnekler verilerek konu zenginleştirilir.

Örnek Âyet:

“Rabb’ini, içinden yalvararak ve ondan ürpererek yüksek olmayan bir sesle sabah ve akşam an. Sakın umursamaz kimselerden olma” (A’raf Sûresi, 205. âyet).

Örnek Okuma Parçası:

Nasıl Dua Ederiz?

Sevgili çocuklar,

Ne zaman dua ederiz ve nasıl dua ederiz?

Anımsayın bakalım. Ben bu soruları bazı küçük öğrencilere sordum ve onlardan hangi yanıtları aldım? Size önce bunları anlatayım. Siz de bunu düşünün.

Onlardan birisi bana şöyle söyledi:

- Öğretmenim! Ben, yatarken dua ederim ...

- Hangi duayı, okuyorsun?

- Besmele çekiyorum, Kulhu 'yu okuyorum, o zaman rahat uyuyorum.

(Kulhu dediği, İhlas sûresidir değil mi çocuklar?)

-Yemekte de dua ederiz öğretmenim!

Yemeğe başlarken: "Bismillahirrahmânirrahim" deriz.

Bitirince de: "Elhamdülillah, yarabbi şükür." deriz.

Diğer öğrenci de korunmak için dua ettiğimizi hatırladı ve dedi ki:

- Her sabah evden çıkarken veya bir yolculuğa çıkarken dua ederiz. Öğretmenim! Tanrım! Sen her zaman yanımızda ol, kazadan, beladan bizleri esirge." deriz ...

Diğer öğrenciler de şunları eklediler:

- Sınavlarda başarılı olalım diye dua ederiz.

- Dileklerimiz için dua ederiz.

- Ölmüşlerimiz için dua ederiz.

- Bayramlarda ve sünnet düğünlerimizde mezarlığa gideriz, orada dua ederiz. Ayrıca mezarı sularız ve Fatiha okuruz ...

- Bu yanıtlarda ne görüyoruz çocuklar? Dualarımızın hem yaşayanlara hem de ölmüşlere dönük olduğunu, değil mi? Ayrıca dualarımızda Allah'a istek ve beklentilerimizi iletmişimizi ...

Sevgili çocuklar!... Hangi dille, ne zaman ve nerede dua edeceğimizin önemi yoktur. İçinizden her geldiğinde Allah' a dua edebilirsiniz. O da sizlerin dualarını kabul eder. Çünkü o, yarattıklarını sever (Bilgin, 1993:42-45).

Bu örnekle dua etme zamanı ve yöntemi konusunda bilgi verilir. Ancak bu örnek sonunda öğrencilerin duayı sadece bir karşılık bekleme aracı veya bir sıkıntıdan kurtulmak için bir vasıta olarak kullanmalarının yanlış olduğu belirtilmelidir.

2.2.2.6. Güzel İş ve Güzel Davranış: Salih Amel

Güzel davranışların önemine vurgu yapılır. İnsanların faydalanması için yapılan her işin "Salih Amel" olarak nitelendirildiği belirtilir. Âyet mealleri ve diğer örneklerle konunun daha iyi anlaşılması sağlanır.

Örnek Âyet:

"İman edip Salih ameller işleyenlere gelince halkın en hayırlısı da onlardır... Allah kendilerinden hoşnut olmuş, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır" (Beyyine Sûresi, 7-8. âyetler).

"İman edenler ve salih amellerde bulunanlar ise işte onlar cennet ashabıdır. Onlar cennette ebedi katacaklardır" (Bakara Sûresi, 82. âyet).

Örnek Hikâye 1:

Yoldaki Diken

"Bir adam yolda yürürken, yol üzerinde bir dikene rastladı. Onu alıp dışarı attı. Cenab-ı Hak bu davranışından memnun kalarak ona mağfiret etti." (Buhârî, Müslim'den nakledilmiştir.)

Bir adam yolda yürüyordu. Bir ara gözüne yol üzerindeki bir diken ilişti. Bu diken, bir atın ya da devenin ayağına batıp hayvana acı verebilir, hayırlı bir iş peşindeki bir yolcuyu yolundan geciktirebilirdi. Adamın içinden bir ses:

“Sen kendi yoluna devam et, kendi işine bak” dedi. “Elalemi düşünmek sana mı düştü?”

Şeytanın sözcülüğünü yapan nefsinin sesiydi bu, onu hayırlı bir hareket yapmaktan alıkoymak istiyordu.

Ama hayır meleği kalbine hemen güzel şeyler ilham etti: “O dalı oradan kaldırmakla başkalarına yardım etmiş olursun ve bu da Rabbinin memnun eder.”

Adam eğildi ve dikenini alıp yolun uzağına attı. Ruhu hafiflemişti.

Ama nefsi bu defa başka bir taraftan aldatmaya çalıştı onu:

“İyi ki kaldırdın o dalı; insanlar senin sayende rahat edecekler, sen bu işi yapmasan kim bilir, kimin başına neler gelecekti? Kendinle ne kadar övünsen azdır!”

Ama adamın hayır meleği bir kez daha bu sesi susturdu: “Bu hayrı sana ilham eden, başkalarına şefkat etme duygusunu veren, o dikenini yerden kaldırıp uzağına atman için gerekli gücü veren Rabbindir. O yüzden, bu hayrı işlemeyi sana nasip ettiği için Rabbinin hamd ve şükür etmelisin.”

Adam bir kez daha ilham meleğinin sözlerini onayladı ve yüksek sesle Rabbinin hamdetti.

Cenab-ı Hak da, onun dikenini yerden alıp kenara atmasından ve bu hareketini sahiplenmeyip Rabb'ine şükretmesinden memnun oldu ve onun geçmiş günahlarını bağışladı (Çiftkaya, 2003c:64).

Örnek Hikâye 2:

Yoldan Güzel Geçmek

Bir kral, halkı için geniş bir yol yaptırmayı diledi ve yapımı tamamlanan yolu halka açmadan önce, bir yarışma düzenlemeye karar verdi, isteyenlerin bu yarışmaya katılabileceğini ilan ettiren kral, yoldan en güzel geçecek kişiyi belirleyeceğini söyledi.

Yarışma günü, insanlar akın ettiler. Bazıları en güzel arabalarını, bazıları en güzel elbiselerini getirmişti.

Gençlerden bazıları spor kıyafetler içinde yol boyunca koşmaya hazırlanıyordu.

Nihâyet, tüm gün insanlar yoldan geçtiler, fakat yolu kat edip tekrar kralın yanına döndüklerinde hepsi aynı şikâyette bulundu. Yolun bir yerinde büyükçe bir taş ve moloz yığını vardı ve moloz yığını yolculuğu zorlaştırıyordu.

Günün sonunda, yalnız bir yolcu da bitiş çizgisine yorgun argın ulaştı. Üstü başı toz toprak içindeydi, ama krala büyük bir saygıyla yönelerek elindeki altın kesesini uzattı: “Yolculuğum sırasında, yolu tıkayan taş ve moloz yığını kaldırmak için durmuştum. Bu altın kesesini onun altında buldum. Bu altınlar size ait olmalı.”

Kral gülümseyerek cevap verdi: “O altınlar sana ait delikanlı.” “Hayır, benim değil. Benim hiçbir zaman o kadar çok param olmadı.” “Evet” dedi kral. “Bu altınları sen kazandın, zira yarışmanın galibi sensin. Yoldan en güzel geçen kişi sensin. Çünkü, yoldan en güzel geçen kişi ardından gelenler için yoldaki engelleri kaldıran kimsedir” (Çiftkaya, 2003a:111).

Güzel davranışların bir menfaat karşılığı yapılmaması gerektiği vurgulanabilir. Ayrıca yapılacak iyiliklerin başkaları tarafından yapılmasını beklemek yerine, iyiliği kişinin bizzat kendisinin yapmasının daha doğru bir davranış olacağı hatırlatılabilir.

Sunulan bu örneklerle öğrenci, “Her güzel iş ve davranışın (salih amel) dinimizdeki önemini örneklerle açıklar.” kazanımını elde edebilir.

2.2.3. Altıncı Sınıf: “Namaz İbadeti”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ Namaz ibadetinin anlamını ve namazın niçin kılınması gerektiğini açıklar.
- ✓ Namazın hazırlık şartlarından olan abdestin, boy abdesti (gusül)nin ve teyemmümün hangi durumlarda ve nasıl yapıldığını açıklar.
- ✓ Namaza hazırlık şartlarını belirtir.
- ✓ Namazın kılınış şartlarını açıklar.
- ✓ Ezan ve kametin namazla ilişkisinin farkında olur.
- ✓ Namazın kılınışını gösterir.
- ✓ Namazın bireysel ve toplumsal katkılarının farkında olur.
- ✓ Namazın, kişinin duygu dünyası, davranışları, temizlik bilinci ve zamanı iyi

kullanma alışkanlığı üzerindeki etkisini açıklar.

2.2.3.1. Namaz Nedir ve Niçin Kılınır?

Namazın tanımı yapılır. Namazla ilgili âyetlerin mealleri verilir. Namazın kimlere farz olduğu anlatılır. Namazın niçin kılınması gerektiği anlatılır. Verilecek örneklerle konu pekiştirilir.

Örnek Âyetler:

“...Şüphesiz namaz, mü’minlere vakitleri belirlenmiş bir farzdır” (Nisa Sûresi, 103. âyet).

“Ey inananlar, sabır ve namazla (Allah’tan) yardım isteyin, muhakkak ki Allah, sabredenlerle beraberdir” (Bakara Sûresi, 153. âyet).

Örnek Şiir:

Namaz Kılmak Ne Güzel

Abdest alır güzelce,

Sonra namaz kılarım

Ulaşır Allah’ıma

Ettiğim dualarım.

Ne güzel günde beş kez

Namaz kılmak ne güzel!

Boş çevrilmez böylece

Allah’a uzanan el Ahmet Efe (Akgün, 2002:80).

Bu şiirle öğrenci, “Namaz ibadetinin anlamını ve namazın niçin kılınması gerektiğini açıklar.”, “ Namazın, kişinin duygu dünyası, davranışları, temizlik bilinci ve zamanı iyi kullanma alışkanlığı üzerindeki etkisini açıklar.” kazanımını elde edebilir.

Örnek Hikâye:

Yeşil Elbise

Yolda karşılaştığımızda, ezan okunuyordu.

- Gel seni camiye götüreyim, dedim, bugün cuma biliyorsun. Daha önceki tekliflerimi de reddettiği için:

- Sen de benim camiye gitmediğimi biliyorsun, dedi. Boşuna ısrar etme.

- Peki, dedim. Neden direniyorsun?

- Ne bileyim olmuyor işte, diye karşılık verdi. Belki çevrenin de tesiri var. Hem pantolonumun ütüsü de bozulup dizleri aşınır diye endişe ediyorum.

İster istemez gülerek:

- Herhalde şaka yapıyorsun, dedim, bunun için cami terk edilir mi?

- Ciddi söylüyorum, dedi. Giyimime ve özellikle yeşil'e çok düşkün olduğumu bilirsin.

Gerçekten de öyleydi. Giydiği birbirinden güzel elbiseleri mutlaka yeşilin bir başka tonundan seçer ve her zaman ütülü tutardı.

- Hayatında hiç camiye gitmedin mi, dedim.

- Çocukken dedemle birkaç kere gitmiştim, diye cevap verdi. Fakat artık gitmeye niyetim yok.

Söyledikleri beni son derecede şaşırtmış ve bu konuyu açtığıma pişman etmişti. Daha sonra el sıkışıp ayrıldık.

Onunla konuşmamızdan iki ay sonra, kendisinin camide olduğunu söylediler. Hemen gittim. Bahçede namaz saflarının en önünde duruyordu. Ve üzerinde yine yeşiller vardı.

Yavaşça yanına yaklaştım ve kısık bir sesle:

- Hani, dedim. Camiye gelmeyecektin?

Hiç sesini çıkartmadı. Çünkü musalla taşının üzerinde, yeşil örtülü bir tabut içinde yatıyordu (Suavi, 2002:152).

Bu örneklerle öğrenci, namazın önemini kavrar. Basit sebeplerle namazın terk edilmemesi gerektiğini anlar. Ayrıca öğrenci bu örneklerle, "Namaz ibadetinin anlamını ve namazın niçin kılınması gerektiğini açıklar." kazanımını elde edebilir.

2.2.3.2. Namazın Kılınış Şartları

Namazın kılınış şartları, namaza hazırlık aşamaları anlatılır. Âyet mealleri söylenir. Abdest ve çeşitleri hakkında bilgi verilir. Sunulacak örneklerle konu detaylandırılabilir.

Örnek Âyetler:

“Ey iman edenler! Namaz kılmaya kalktığınız zaman yüzünüzü, ellerinizi ve dirseklere kadar kollarınızı yıkayın; başınızı mesh edip topuklarınıza kadar ayaklarınızı da (yıkayın)” (Mâide Sûresi, 6. âyet).

“...Eğer cünüp oldunuz ise boy abdesti alın” (Mâide Sûresi, 6. âyet).

“...Su bulamadığınız zaman temiz bir toprakla teyemmüm edin” (Nisa Sûresi, 43. âyet).

Örnek Şiir:

Ablama Dua

*Ablam namaz kılıyor,
Ben kılınca gülüyor.
Sebebi belli değil,
Sizce neden gülüyor?*

*Neymiş, ben küçükmüşüm,
Namazda konuşmuşum.
Sadece “Çekil” dedim,
Bir de gıdıkladınca
Az bir şey gülüverdim.*

*Günde beş vakit namaz,
Kim demiş ben kılamam?
Küçükler de şükreder,
Sordum, söyledi babam*

*Yok, abdest almamışım.
Dur, bitsin bir namazım,*

Abdesti de alırım.

Güldü, dedi ki, "Olmaz!"

Abdest alınırımı önce,

Gülmeden söylesene,

Duyana duymayana,

Koşup yetiştirmesene.

Ablan varsa derdin var.

Kalkıp abdest alayım,

Bari dua edeyim

Hem ona hem müslümanlara Ahmet Mercan (Komisyon, 2007a:141).

Örnek, namazla ilgili bazı terimleri eğlendirici bir tarzda sunması açısından önemlidir. Bu örneklerle, namaza bir de küçük çocukların bakış açısıyla bakılabilir. Öğrenci, "Namazın hazırlık şartlarından olan abdestin, boy abdestinin ve teyemmümün hangi durumlarda ve nasıl yapıldığını açıklar.", "Namaza hazırlık şartlarını belirtir", "Namazın kılınış şartlarını açıklar." kazanımlarını elde edebilir.

2.2.3.3. Namaza Çağrı: Ezan ve Kamet

Ezan ve kametin önemi belirtilir. Ezanın ortaya çıkışının tarihi serüveni anlatılır. Ezan ve kamette kullanılan ifadelerin manalarının izahı yapılır. Örneklerle konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Örnekler:

Biliyorum Anne

Biliyorum anne

Bu ezanlar,

Sabah serinliğinde

Namaza çağırıyor

Kuşlarla bizi

Biliyorum anne

Usulca kalkmalıyım

*Serin sularla
Uyandırmalıyım gözlerimi*

*Biliyorum anne
Yanıbaşımdayım şimdi
Seccaden, örtün...
Seni göreceğim
Açıversem gözlerimi Serdar Akgün (Akgün, 2002:31).*

İstiklâl Marşı

*Ruhumun senden, ilahi, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar ki şehadetleri dinin temeli;
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli. M. Âkif ERSOY*

Bu örneklerle öğrenci, “Ezan ve kametin namazla ilişkisinin farkında olur.” kazanımına ulaşabilir.

2.2.3.4. Namazın İnsanlara Kazandırdıkları

Namazın insan ve toplum hayatındaki yeri ve önemi anlatılır. Namazın sağladığı faydalar hakkında bilgi verilir.

Örnek Âyetler:

*“Gerçekten mü’minler kurtuluşa ermiştir; ki onlar namazlarında huşu içindedirler”
(Mü’minun Sûresi, 1-2. âyetler).*

“Kendisini kötülüklerden arındıran, Rabb’inin adını anıp namaz kılan, mutluluğa ermiştir” (A’lâ Sûresi, 14-15. âyetler).

Örnek Şiir:

Namaz

*Namaz bana arkadaş.
Namaz dinimle adaş
Gökler yolculuğunda.*

Namaz vefalı sırdaş,

Düşündüğümde biraz;

İnsan onsuz olamaz.

Peygamber dileğinde,

Gözbebeğidir namaz

Namaz evimde huzur,

Kalbi yaşatan yağmur,

Doğru namaz kılanı

Allah, şeytandan korur Ali Sacit Türker (Akgül, 2007c:53).

Örnek Okuma Parçası:

Camiye Koşan Çocuk

Hz Ömer mescide her zaman erken giderdi Bir gün yine erkenden mescide giderken bir çocuğun koşarak aceleyle mescide gittiğini gördü.

Hz. Ömer çocuğa,

- Yavrum! Neden acele ediyorsun? diye sordu.

Çocuk,

-Namaza gidiyorum. Vakit yaklaştı, abdest alacağım, dedi,

Hz, Ömer,

- Sen daha küçüksün. Sana namaz farz değil ki, dedi.

Çocuk,

- Efendim, bu işin küçüğü, büyüğü olur mu? Daha dün benden küçük bir çocuk vefat etti, dedi. Hz. Ömer çocuktan bu sözleri duyunca çok duygulandı, ve:

- Yarabbi! Bu ne iyi bir çocuk, dedi (Çağlayan, 2003-129).

Bu örneklerle namaz ve önemine vurgu yapılabilir, namazın bir yaşam tarzı olarak hayatta yer tutması gerektiğine işaret edilebilir. Ayrıca öğrenci, bu örneklerle, “Namazın bireysel ve toplumsal katkılarının farkında olur.”, “Namazın, kişinin duygu

dünyası, davranışları, temizlik bilinci ve zamanı iyi kullanma alışkanlığı üzerindeki etkisini açıklar.” kazanımlarını elde edebilir.

2.2.4. Yedinci Sınıf: “Ramazan Ayı ve Oruç İbadeti”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ Ramazan ayının önemini ve bu ayı önemli yapan hususları açıklar.
- ✓ Orucu tanımlayarak niçin oruç tutulduğunu açıklar.
- ✓ Sahur, imsak, iftar, mukabele, teravih namazı ve fitrenin anlamlarını tanıır.
- ✓ Oruç tutan kimsenin dikkat etmesi gereken hususları örnekleri ile açıklar.
- ✓ Orucu bozan durumların neler olduğunu belirtir.
- ✓ Ramazan ayına ve bayramına yönelik duygu ve düşüncelerini paylaşır.
- ✓ Maûn sûresini ezbere okur ve anlamını söyler.

2.2.4.1. Ramazan Ayı ve Önemi

Ramazan ayının ve oruç ibadetinin, müslümanların hayatındaki yeri ve önemi anlatılır. Oruç ve ramazanın fazileti ve farziyeti hakkında değişik örneklerle bilgi verilir.

Örnek Âyetler:

“Ramazan ayı, insanlara yol gösteren, hidâyeti, doğruyu ve yanlış ayırt edip açıklayan Kur’an’ın indirildiği aydır” (Bakara Sûresi, 185. âyet).

“...Öyle ise içinizden kim bu aya ulaşırsa onu oruçla geçirsin” (Bakara Sûresi, 185. âyet).

Örnek Hadis:

“Ramazan ayı geldi. Bu ay, Allah’ın oruç tutmayı farz kıldığı mübarek bir aydır” (Nesâi, Siyam, 5).

Bilmece Örnekleri:

Gökten bir elma düştü,

On ikiye bölündü,

On birini yediler

Birine sabır dediler (Ramazan) (Komisyon, 2007b:51).

Yere vurdum yumruğu,

Budur Hakk'ın buyruğu,

Otuz okka gövdesi,

Beş okkadır kuyruğu (Namaz-oruç) (Komisyon, 2007b:19).

Şiir Örnekleri:

Mübârek Ramazan

Tertemiz, dolaşsam hangi mâbedi,

Melekler kıskanır bu ibadeti.

Düşler, kubbelerde kucak kucaktır;

Bana madde kadar mana da lazım,

Gürül gürül Kur'an oku, hafızım;

Bu aşk içerimde salkım saçaktır Feyzi Halıcı (Akdemir, 1991:162).

Hoş Geldin Ey! On Bir Ayın Sultanı

Yürekler bir başka hislenir şimdi,

Beden değil, ruhlar beslenir şimdi,

Ezanlar bir başka seslenir şimdi,

Hoş geldin ey! On bir ayın sultanı (Numanoğlu, 2006:139).

Değişik tarzlardaki bu örneklerle konu pekiştirilebilir. Ayrıca bu örnekler, öğrencinin, “Ramazan ayının önemini ve bu ayı önemli yapan hususları açıklar.” kazanımına ulaşmasına yardımcı olabilir.

2.2.4.2. Oruç Nedir?

Oruç hakkında bilinmesi gerekenler anlatılır. Farziyeti ile ilgili âyet meali verilir. Örneklerle konunun ayrıntılarına girilebilir.

Örnek Âyetler:

“Ey inananlar! Allah’a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi sizlere de farz kılındı” (Bakara Sûresi, 183. âyet).

Şiir Örnekleri:

Oruç Tutacağım

Davulcu amca,

Davulcu amca!

Bu gece geldiğinde

Çok hızlı vur davula,

Annem diyor ki bana:

“Çok küçüksün,

Zayıfsın,

Oruç tutmak neyine,

Kaldırmam gece seni

Yat, uyu,

Bak keyfine”

Ne olur davulcu amca,

Ne olur!

Sen davula hızlı vur

Söz veriyorum sana

Ben hemen kalkacağım,

Bir güzel yemek yiyip,

Orucumu tutacağım Zariife Canan (Akgün, 2002:85).

İslâm’ın Şartları

İslâm’ın beş şartı var;

Bilmek bile saadet,

*Bunlara kim uyarsa,
Ona açılır cennet.*

*Şartlardan birincisi:
Kelime-i şahadet,
Tek ve büyük Allah'tan,
Başka tanrı yok elbet.
Onun son peygamberi,
Şanı yüce Muhammed.*

*İkinci şart namazdır,
O, ne güzel ibadet.
Günde yarım saate,
Sığar beş vakit nöbet.*

*Üçüncü şart ramazan
Orucunadır niyet,
Gündüz yiyip içmeden,
Sevinçle geçer müddet.*

*Dördüncü şart zekâttır,
Allah vermişse servet,
Bedelini kırka böl,
Birini hediye et.*

*Bir defa hacca gitmek
Olabilirse kısmet,
Beşinci şart İslâm'ın
Kâbe'sini ziyaret (Evliyaoğlu, 1991:10-11).*

Değişik tarzlardaki bu örneklerle konu pekiştirilebilir. Ayrıca bu örnekler öğrencinin, “Ramazan ayının önemini ve bu ayı önemli yapan hususları açıklar.”, “Orucu tanımlayarak niçin oruç tutulduğunu açıklar.” kazanımına ulaşmasına yardımcı olabilir.

2.2.4.3. Ramazan Ayı ve Oruçla İlgili Kavramlar

Oruçla ilgili kavramların ne manaya geldikleri izah edilerek değişik örneklerle konu desteklenebilir.

Örnek Hadisler:

“Sahurda yemek yiyiniz, çünkü sahur yemeğinde bereket vardır” (Buhârî, Savm, 20).

“Oruçlunun iki zevinci vardır: Biri iftar ettiği vakit, diğeri de Allah’a kavuştuğu zamandır” (Buhârî, Savm, 9).

Örnek Şiir:

Oruç Sözlüğü

*Oruç tutmak istersen
Beklersin Ramazanı.
Ayların sultanıdır,
Takip eder Şaban'ı.*

*Bir günlük orucunun
İmsaktır başlangıcı,
Sahur bitince başlar
“Tutmak” onun anlamı.*

*Sahur nedir, der isen
Diyeyim manasını:
Gece bir vakit kalkar,
Doyurursun karnını.*

*Bir günün orucunun
İftardır son noktası
Akşam ezanla başlar
Şenlendirir sofranı*

*Yatsı vakti kılarısın
Teravih onun adı
Bol bol namaz kılınır
Ramazan rahmet ayı Alpaslan Durmuş (Komisyon, 2007a:147).*

Örnek Ramazan Mânileri:

*Allı beyazlı olur
Bahçe kirazlı olur
Sahura kalkmayanın
Orucu nazlı olur (Komisyon, 2007b:184).*

*Ramazan geldi dayandı
Camiler nura boyandı
Top atıldı, kandil yandı
Kalbimiz ona inandı*

*Besmeleyle çıktım yola
Selam verdim sağa sola
Benim saadetli efendim
Bayramın mübarek ola*

*Ulu cami direk ister
Söylemeye yürek ister
Benim karnım toktur ama
Arkadaşım börek ister*

*Hanım kızlar yattınız mı?
Baklavayı yaptınız mı?
İşte sahur vakti geldi
Şerbetini kattınız mı?*

*Sabah namazı kılındı
Müminler yola yayıldı
Bayramınız kutlu olsun
Bir aylık oruç tutuldu*

*Ramazan 'in iptidası
Kuruldu cennet binası
Bu ayda oruç tutanın
Kabule geçer duası*

*Davulumu aldım ele
Koyuldum neşeyle yola
Bir ay oruç tutan dostlar
Bayram size kutlu ola*

*Ramazan 'in on beşinde
Çok çocuk vardır peşimde
Buradan bahşiş çıkmazsa
Uğursuzluk var işimde*

*Aldım bahşişimi giderim
Yedi bin dua ederim
Seneye nasip olursa
Yine davulculuk ederim*

*Yumurtanın beyazına
Kalkın hakkın niyazına
Dokuz tekbir iki rekat
Buyurun bayram namazına (Tan, 1981:36-37).*

Bu örneklerle, oruç ve önemi ile orucun ferdî ve toplumsal faydaları belirtilebilir. Ramazan ve oruçla ilgili kavramlar eğlendirici bir yöntemle verilir. Aile hayatının Ramazan ayındaki değişimine işaret edilebilir. Örnekler, öğrencinin, “Sahur, imsak,

iftar, mukabele, teravîh namazı ve fitrenin anlamlarını tanır.” kazanımlarına ulaşmasına katkı sağlayabilir.

2.2.4.4. Orucu Bozan Durumlar

Orucu hangi davranışların bozduğu, hangi davranışların da orucu bozmadığı ifade edilir. Oruç tutarken sakınılması gereken davranışlar anlatılır. Aşağıdaki eğlendirici örnekle de konu pekiştirilebilir.

Örnek Hadis:

“Kim ramazan ayında oruçlu olduğu halde unutarak yer veya içerse orucunu bozmadan tamamlasın” (Buhârî, Savm, 26).

Örnek Dialog:

Hacivat ile Karagöz

HACİVAT: Vay benim Karagözüm. Nerelerdesin?

KARAGÖZ: Vay vay vay vay vay! Yine ne var Hacı cavcav?

HACİVAT: Duydun mu Karagöz'üm? Ramazan ayına iki gün kalmış.

KARAGÖZ: Ne! Ramazan raylara mı takılmış? Peki, ölmüş mü? Yoksa sen de mi takıldın raylara Hacı cavcav?

HACİVAT: Dur, Karagöz'üm, heyecanlanma. Sakin ol, derin bir nefes al.

KARAGÖZ: Kafes mi alayım? Benim kafese falan ihtiyacım yok ki.

HACİVAT: Yav ne laf anlamaz adamsın bre cahil! Ne kafesi, ne rayı! Ben ramazana iki gün kalmış diyorum. Sen Ramazan'ın raylarından bahsediyorsun. Ayrıca da Ramazan çok sağlıklı, bütün bunlar olacak iş mi?!

KARAGÖZ: Deme, Hacı cavcav! ... Ben bunu tamamen unutmuşum.

HACİVAT: Hiç unutulur mu Karagöz'üm? Ramazan geldi ve bizler de oruç tutarak Allah'a olan görevimizi yerine getireceğiz.

KARAGÖZ: Ben oruç tutmayı çok severim. Hele de o iftar sofralarına bayılırım. Bizim hanım öyle güzel yemekler hazırlar ki çoğu kez parmaklarımı yerim.

HACİVAT: Bırak şimdi sulanmayı Karagöz'üm. Oruç tutmak için bazı kurallar vardır. Örneğin orucu bozan durumları bana anlatabilir misin?

KARAGÖZ: Orucu.....oorucu ne bozabilir ki Hacivat'ım?

HACİVAT: Anlaşıldı Karagöz'üm. Sana orucu bozan durumlardan bahsetmek gerekiyor. Şimdi beni çok iyi dinle (Doğan ve Tosun, 2003:3).

Bu bölümden sonra orucu bozan durumlar ile ilgili öğrencilerin bilgileri yoklanabilir.

Bu örneklerle öğrenci, “Orucu bozan durumların neler olduğunu belirtir.” kazanımına ulaşabilir.

2.2.4.5. Ramazan Bayramı Sevinci

Oruç ayından sonra gelen “Ramazan Bayramı”nın kişi ve toplum hayatındaki önemine işaret edilerek örnek şiirlerle konunun daha iyi kavranması sağlanabilir. Bayramların toplumdaki dayanışma ruhunun gelişmesine yaptığı katkılar anlatılır.

Örnek Şiirler:

Bayram ve Çocuk

Bayram geldi hep birleşti çocuklar,

Şeker yedi şekerleşti çocuklar.

Kimisi tomurcuk, kimisi çiçek,

Kimi daldan dala uçan kelebek

Neşeli bir gülüş, pamukça bir el,

Bayramlar sizinle daha da güzel.

Sevgi sizin, neşe sizin, haz sizin,

Doyulmayan eda sizin naz sizin.

Siz doğacak günün pembe şafağı,

Siz yuvanın süsü, adam ufağı.

*Bayram geldi hep birleşti çocuklar,
Şeker yedi şekerleşti çocuklar (Kılıç, 2006:76).*

Bayram Sevinci

*Tuttuk orucumuzu,
Ödedik borcumuzu,
Açtık ovucumuzu,
Şükrederiz Allah'a.*

*Darginlarla barıştık,
Mutluluğu paylaştık
Bayramlara eriştik,
Şükrederiz Allah'a (Evliyaoğlu, 2006:33).*

Yapılan ibadetlerden sonra yaşanacak bayram sevincinin önemi belirtilir.

Bu örneklerle öğrenci, “Ramazan ayına ve bayramına yönelik duygu ve düşüncelerini paylaşır.” kazanımına ulaşabilir.

2.2.4.6. Maûn Sûresi ve Anlamı

Maûn Suresinin fazileti ve sunduğu mesajlar anlatılır, sûre ve mealî öğrencilere ezberlettirilir. Aşağıda verilen örneklerle konunun daha iyi kavranması sağlanabilir.

Örnek Hikâye 1:

Yetime Yapılan Kötülük

Mekke döneminde müşriklerin ileri gelenleri gösteriş için kurban keserlerdi. Kurban etlerini dağıtarak kendilerinin çok cömert oldukları görüntüsü verirlerdi. Ama gerçek yüzleri tamamen bir başkaydı.

Toplumun en zayıf tabakası olan yoksullar ve yetimler onlar için bir şey ifade etmiyordu. Hatta müşrikler onları bir baş belası olarak görürdü.

Gösteriş gereği “zayıfları koruyor” desinler diye Ebû Cehil de gösteriş amaçlı bir yetimin sorumluluğunu üstlenmişti. Çocuğun babası öldüğü için büyüyene kadar malı Ebû Cehil’e emanet edilmişti.

Yıllar sonra paraya sıkışan yetimin annesi çocuğunu Ebû Cehil’e gönderdi. Yetim çocuk, yırtık ve yarı çıplak, eski bir elbiseyle Ebû Cehil’e yaklaşıp paralarından bir miktarını vermesini istedi.

Ebû Cehil yetim çocuğu küçümsedi ve parasını vermek yerine “defol git başımdan” dercesine onu itti.

Bu kötü davranışın bir benzerini de o zamanlar henüz müslüman olmayan Ebû Süfyan yaptı.

Ebû Süfyan her hafta bir deve kurban keserek dağıtırdı.

Yine kurban kestiği bir gündü.

Pejmürde kıyafetli bir yetim kurbandan pay istedi.

Gösteriş yapacağı yerlere vermek varken bir yetime vermeyi uygun bulmayan Ebû Süfyan, onu elindeki asa ile kovalayarak bir şey vermedi. İşte Mekkeli müşriklerin buna benzer tutumlarından dolayı Yüce Allah Maûn Sûresi’ni indirdi” (Çetiner, 2003: 2/972).

Örnek Hikâye 2:

Yetim Malı

Bir gün aptal bir kuş bir çayıra gitti. Orada bir avcı tuzak kurmuştu. Daha sonra da bir kenarda büyük yaprakların ardına saklanarak avını beklemeye başlamıştı.

Aptal kuş avcının etrafında dolaşmaya başladı. Avcının yapraklarla kendini gizlemesine bir türlü anlam verememişti. Ona yaklaşıp:

- Sen kimsin? Neden böyle yeşiller giyinmişsin? Böyle تنها bir yerde vahşi hayvanlardan korkmuyor musun, diye sordu.

Avcı:

- Ben insanlardan uzak yaşamayı seven biriyim. Bu ıssız yerde otlara yapraklara sarınarak halime razı olup gidiyorum, dedi.

Kuş ona başka sorular da sordu. Aptal kuş sonunda tuzak olarak dizilmiş buğday tanelerini gördü. Avcıya:

- Bunlar kimindir, dedi.

- Bunlar bana kimsesi olmayan bir yetimin emanetidir.

- Çok açım, izin verirsen bunlardan biraz yiyip karnımı doyurayım. Çünkü benim zorunluluğum var. Bu gibi durumlarda ölmek için her şey yenebilir, dedi. Avcı:

- Sahibi bu buğdayları bana güvendiği için emanet etti. Yetim malı helal olmaz.

Aptal kuş çok açtı. Onun öğütlerine kulak asacak durumda değildi. İsteğini tekrarladı:

- Ey yalnız yaşayan adam! İzin ver de karnımı doyurayım, dedi. Avcı ona tekrar öğüt vererek:

- Zor durumdayım diye kendine bir fetva uydurdun. Zor durumda olsan bile çekinmen, haramdan sakınman daha iyidir, dedi.

Aptal kuşun artık dayanacak gücü kalmamıştı. Büyük bir iştahla buğdayları yemeğe başladı. Ama tuzağa çoktan yakalanmıştı. Kandırıldığını şimdi anlamıştı. Kurtulmak için çırpınırken kendi kendine:

- Sahtekârların, yalancılardan dış görünüşüne ve sözlerine kananın hali böyle olur, diyordu.

Bunu duyan avcı ise ona şöyle seslendi:

-Hayır! Durum senin düşündüğün gibi değil, haksız yere yetim malını yiyen, hırslı kimselerin sonu budur (Akkaya, 2006a:106-108).

Örnek Hikâye 3:

Namazda Gaflet

Bir gün Rasûlullah Efendimiz (s.a.s.) Maûn sûresindeki “Vay haline o namaz kılanların ki, namazlarından gaflet içindedirler” âyetini okudu ve şöyle buyurdu:

Allah en büyüktür!

Sizden birine dünyanın tamamının bir benzeri verilmektense, bu (Allah'ın bu uyarısı, veya ihlâs üzere sadece Allah için kılınan namaz) daha hayırlıdır. Namazdan gaflet eden kişi; namaz kılsa, namazının hayrını ummaz, Onu kılmayı bıraksa, Rabbi'nden korkmaz.

Bir başka gün İki Cihan Güneşi Peygamberimiz'e (sas) “Vay haline o namaz kılanların ki, namazlarından gaflet içindedirler!” âyeti soruldu.

Buyurdu ki:

Namazı geciktirip vaktinin dışına çıkaranlardır. Bunlar namaza gerektiği gibi önem vermezler. Bundan dolayı vaktinden sonraya ertelerler (Akkaya, 2006a:109-110).

Örnek Hikâye 4:

Akşam Yemeği

Kerim, dinini daha iyi yaşamak için çabalayan bir insandı. Nefsinin kötü arzularından kurtulmak için uğraşmayı kendine bir görev biliyordu. Bunun için hoşuna gidecek şeylerden uzak durmaya çalışıyordu.

Bir akşam arkadaşları onu iftara davet ettiler. Kerim davetten döndüğünde yatsı vakti yaklaşmıştı. Eşi Meryem Hanım'a ricada bulundu:

- *Mümkünse benim için hemen bir sofraya hazırlar mısınız? Meryem Hanım şaşkın bir şekilde:*

- *A efendi, sen davette değil miydin? Ne yemeği, deyince Kerim:*

- Sorma hanım, dedi. Çok yersem, arkamdan ihlaslı, dinine sıkı sıkıya bağlı gözükiyor ama samimi bir insan değilmiş canım' derler diye konuşmalarından korktum, pek bir şey yiyemedim...

Meryem Hanım onun bu iki yüzlü tavrına üzüldü. Kerim Bey'e bir ders vermek istedi.

- Tamam efendi, dedi ve ekledi:

- Sen şu akşam namazını kıl da, ben sofrayı hazırlıyorum. Bu şartlı teklif Kerim'in tuhafına gitti:

- Hanım, dedi: Yatsı vakti yaklaştı. Akşam namazı hiç bu vakte kalır mı? Orada namaz kılamadığımı düşündün galiba? Ben akşam namazını kıldım. Meryem Hanım da bu tepkiyi bekliyordu ondan. Cevabı hemen yapıştırdı:

- Efendi, efendi, dedi. Sen arkamdan kötü konuşurlar diye gösteriş yaparak yemek yiyemediğine göre, arkamdan iyi konuşunlar diye de namazı uzatmışsındır!

Hadi, yatsı vakti girmeden orada kıldığın akşam namazını tekrar kıl da, bu arada ben de sofrayı hazırlayayım...

Bu ibretli sözler Kerim'i uyandırmaya yetmişti. Gösteriş için yapılan her işin ne kadar kötü olduğunu düşündü ve Allah'tan af diledi. Önemli olan Allah'ı memnun etmektir, insanları değil (Akkaya, 2006a:111-112).

Örneklerle, Maûn sûresinin yaşantımıza uyarlamamız için, bize sunduğu mesajlar belirtilir. Sure, namazın öneminden bahsettiği için, konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla fazla örnek sunulmuştur.

Örnekler, ayrıca öğrencinin, "Maûn sûresini ezbere okur ve anlamını söyler." kazanımına ulaşmasına katkı sağlar.

2.2.5. Sekizinci Sınıf: "Zekât Hac ve Kurban İbadeti"

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ Paylaşma ve yardımlaşmanın birey ve toplum için önemini kavrar.
- ✓ İslâm'ın paylaşma ve yardımlaşmaya verdiği önemi araştırır.
- ✓ Paylaşma ve yardımlaşma ibadeti olarak zekât ve sadakanın kimler tarafından,

kimlere, nelerden, nasıl verileceğini açıklar.

- ✓ Zekât ve sadakanın birey ve topluma katkılarını araştırır.
- ✓ İslâm'ın ekonomik gelişmeyi ve insanların zekât ve sadaka verebilecek hale gelmesini özendirdiğinin farkında olur.
- ✓ Hac ve umre ile ilgili mekân ve kavramların anlamlarını kavrar.
- ✓ Hac ibadetinin nasıl ve niçin yapıldığını açıklar.
- ✓ Haccın birey ve toplum üzerindeki etkilerini bilir.
- ✓ Hac ve umrenin Müslümanlar arası iletişim ve etkileşime nasıl katkı sağladığının farkında olur.
- ✓ Kurban ibadetinin anlamını, sosyal dayanışma ve yardımlaşma açısından önemini açıklar.

2.2.5.1. İnsanın Paylaşma ve Yardımlaşma İhtiyacı

İnsanların toplum içinde yaşadıkları, birbirine muhtaç oldukları vurgusu yapılarak paylaşma ve yardımlaşmanın önemi vurgulanır. Verilecek örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek Âyetler:

“Mallarında, muhtaç ve yoksullar için bir hak vardır” (Zariyat Sûresi, 19. âyet).

“Kim Allah'tan korkarsa Allah ona (darlıktan genişliğe doğru) bir çıkış yolu ihsan eder. Hiç beklemediği yerden kendisine bir nimet lütfeder” (Talak Sûresi, 2-3. âyetler).

Örnek Hikâye:

Salih Amcanın Bulduğu Cüzdan

Salih Amca, ikindi namazını kıldığı camiden çıkarken çok üzgündü. Çünkü işi bozulmuş hiç parası kalmamıştı. Halbuki çocukları evde yiyecek bekliyorlardı.

Ne yapacaktı? ...

Üzüntü ile yürürken, gözüne bir cüzdan ilişti. Hemen eğilip cüzdanı aldı, içindeki paranın binlerce liradan fazla olduğunu görünce, sevindi. Artık çocuklarının istediklerini alabilirdi.

Ama bu sevinci çok sürmedi. Bir başka düşünce aldı onu. Diyordu ki:

- Ben şimdi namazdan çıktım. Nasıl olur da başkasına ait bir parayı alır, evime götürebilirim? Haram paradan çoluk çocuğuma nasıl yedirebilirim?

Salih Amca, düşünceye daldı. Bir adım gidiyor, yine duraklıyordu; bir türlü ilerleyemiyordu.

Daha fazla gidemedi, geri dönüp cüzdanı bulduğu yere geldi. Baktı ki bir adam orada bir şeyler arıyor. Ne aradığını sordu.

Adam da:

- Sorma birader, buraya cüzdanımı düşürmüştüm, onu arıyorum, içinde çocuklarıma alacağım şeylerin parası vardı. Bulamazsam çok üzüleceğim, dedi.

Salih Amca hemen cüzdanı uzattı:

- Bu mu yoksa?

- Evet evet o Allah razı olsun sen mi buldun?

- Evet, ben buldum.

- Niye geri veriyorsun öyleyse? Bak bulurken kimse de görmemiş.

- Kimse görmedi, ama birinin görmesinden bir türlü kaçıramadım.

- Kim o?

- Allah. Allah her şeyi görür, bilir. Melekler de yazar. Bu yüzden çocuklarıma haram para yedirmekten korktum. Allah bana başkasının hakkını nasip etmesin diye dua ederek geri getirdim.

Adam birden gülmeye başladı:

- Duan kabul oldu aziz dostum, cüzdan sende kalsın. Bu paranın hepsi senin. Hem de helâl olarak.

- Nasıl olur?

- Ben zengin bir adamım. Dürüst bir adama iyilik etmek istedim. Ama adamın dürüst olduğunu nasıl bilebilirdim. Namazdan çıkınca içi para dolu cüzdanımı buraya kasten düşürdüm. Ben de geriye çekilip bakmaya başladım. Az sonra sen geldin cüzdanı alıp götürdün, ama çok geçmeden geri dönüp sahibini aradın. Anladım ki, sen benim yardım etmek istediğim dürüst bir insansın. Allah'a verdiğim sözü tutuyor, bu paranın hepsini sana hediye ediyorum. Al, güle güle harca (Şahin, 2002:41).

Bu örnekle, hem iyilik yapılacak kimseyi araştırarak hak edene iyilik yapmanın, hem de zor durumda olursa bile hak etmediği bir şeyi almaya yeltenmemenin önemi belirtilir. Örnek, öğrencinin, “Paylaşma ve yardımlaşmanın birey ve toplum için önemini kavrar.” kazanımını elde etmesine katkı sağlar.

2.2.5.2. İslâm’ın Paylaşma ve Yardımlaşmaya Verdiği Önem

Paylaşma ve yardımlaşma konusu işlendikten sonra, İslâm’ın konuya bakışı hakkında bilgi verilir. Âyet ve hikâye örnekleriyle konu detaylandırılabilir.

Örnek Âyet:

“Onlar, kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler” (İnsan Sûresi, 8. âyet).

Örnek Hikâye:

Bire On

Bir dilenci, Hz. Ali’den bir şeyler istedi. O da Hasan, Hüseyin Efendilerimizden birisine, “Annene git, kendisine verdiğim altı dirhemden birini al getir.” dedi. Giden, geri geldiğinde, “Annem onları un almak için sakladığını söylüyor” dedi. Hz. Ali, “Kişi kendi elinde bulunandan çok Allah’a itimat etmedikçe tam iman etmemiştir. Git, o paraların hepsini getir.” dedi. Hz. Fatıma, bu sefer paraların tamamını yolladı. Hz. Ali hepsini dilenciye verdi.

Bu hadisenin üzerinden birkaç dakika geçmemiştir ki buldukları yere bir deve satıcısı geldi. Hz. Ali, ona devenin kaç para olduğunu sordu, yüz kırk dirhem olduğunu öğrenince, “Paranı sonra almak üzere bana satar mısın?” dedi. Satıcı kabul etti ve devesini oraya bağlayıp gitti.

Biraz sonra birisi geldi ve devenin kime ait olduğunu sordu. Hz. Ali, kendisine ait olduğunu söyledi. Adam, “Satar mısın?” diye sorunca, Hz. Ali Efendimiz iki yüz dirheme adama sattı. Yüz kırk dirhemini deveyi satın aldığı adama verdikten sonra evine gitti. Biraz evvel altı dirhem aldığı Hz. Fatıma’ya, altmış dirhem verdi. O, hayretle, “Bu nedir?” diye sordu. Hz. Ali: “Allah Teala’nın, Peygamberimiz (s.a.s.) vasıtasıyla “Kim (Allah’ın huzuruna) bir hayır ile gelirse, ona onun on misli verilir” (En’am, 160) şeklindeki vaadinin neticesidir.” buyurdu.

Efendimiz (s.a.s.), “Cömertlik kökü cennette, dalları dünyada olan bir cennet ağacıdır.” buyurarak insanlara cömertliği tavsiye ediyor, Hz. Ali Efendimiz de, bu hadise ile güven dersi veriyordu (Akar, 2001:55-56).

Bu örneklerle, yapılan iyiliklerin kat kat sevap kazandırdığı vurgulanır. Ayrıca bu iyiliklerin kat kat fazlasına dünyada iken de kavuşulabileceği ifade edilir. Örnekler, ayrıca öğrencinin, “İslâm’ın paylaşma ve yardımlaşmaya verdiği önemi araştırır.” kazanımına ulaşmasını sağlayabilir.

2.2.5.3. Paylaşma ve Yardımlaşma İbadeti Olarak Zekât

Zekâtın tanımı yapılır. Farzıyeti hakkında bilgi verilir. Zekâtın İslâm’ın şartlarından biri olduğu vurgulanır. Zekât verme şartları anlatılır. Zekâtı, kimlerin, kimlere ve hangi mallardan vermesi gerektiği izah edilir. Verilecek örneklerle konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Örnek Âyetler:

“Namazı kılın, zekâtı verin, önceden kendiniz için yaptığımız her iyiliği Allah katında bulacaksınız” (Bakara Sûresi, 110. âyet).

“Mallarını Allah yolunda harcayıp da arkasından başa kalmayan, fakirlerin gönlünü kırmayan kimselerin Allah katında ödülleri vardır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir” (Bakara Sûresi, 262. âyet).

Örnek Şiir:

Bir Eken Binler Biçer

*Allah daha artırsın,
Dedemin çoktur malı.
Fakirlere dağıtır,
Kendi olmaz hamalı.*

*Hafifletir yükünü,
Her yıl kırkta bir verir.
Yüce Mevlâmız ona
Fazlasını gönderir.*

*Dedem her zaman der ki:
“Bir eken binler biçer,
Allah’a kul olmanın
Yolu zekâttan geçer.
Her müminin evinde
Zekât gülü açmalı,
İhtiyaç duyanlara
Mutluluklar saçmalı.*

*Güler yüz sadakadır,
Herkes aklında tutsun.
Parası olmayanlar
Gülücükler dağıtsın Bestami Yazgan (Komisyon, 2007a, 215).*

Bu örneklerle, öğrenci, “Paylaşma ve yardımlaşma ibadeti olarak zekât ve sadakanın kimler tarafından, kimlere, nelerden, nasıl verileceğini açıklar.”, “Zekât ve sadakanın birey ve topluma katkılarını araştırır.” kazanımlarını elde edebilir.

2.2.5.4. Toplumsal Dayanışma İbadeti Olarak Sadaka

Sadakanın fert ve toplum hayatındaki yeri ve önemi belirtilir. Sadaka veren kişinin dikkat etmesi gereken hususlar anlatılır. Aşağıda verilen örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek Âyet:

“Muhakkak ki sadaka veren erkek ve kadınlar ve Allah’a güzel ödünç ile ödünçte bulunmuş olanlar için (sevapları) kat kat olur. Ve onlar için pek hoş bir mükâfat da vardır” (Hadid Sûresi, 18. âyet).

Örnek Hadis:

“İnsanlar öldüğü zaman, amel defteri kapanır. Ancak kesintisiz iyilik yapanların, topluma yararlı bir ilim (eser) bırakanların ve kendisine hayır dua eden bir çocuk yetiştirenlerin amel defterleri kapanmaz” (Müslim, Vasiyet, 14).

Örnek Hikâye 1:

Ekmek

Soğuk bir kış günüydü. Hasan fırından ekmek almış, eve dönüyordu. Kemikleri dışarı fırlamış bakımsız bir köpeğin yalvarır gibi sesler çıkartarak sepetindeki ekmeklere baktığını gördü.

Zavallı hayvanın hali Hasan’ın yüreğine dokundu. “Ekmeğin birini köpeğe versem, annem kızar.” diye söylendi. Sonra da her şeyi göze alarak sepeti karların üzerine bıraktı. Ekmeklerden birini köpeğin önüne doğramaya başladı.

Fırından gelmekte olan bir adam Hasan’ın konuşmasını duymuştu. Kendi filesindeki ekmeklerden birisini Hasan’ın sepetine koydu. Hasan eve vardığında ekmeklerin eksilmediğini hayretle gördü.

Eğer Hasan, Peygamber Efendimizin (sas) şu hadisini bilseydi, olayı kendi kendine açıklayabilirdi;

“Sadaka, malı eksiltmez” (Kandemir, 1993:70).

Örnek Hikâye 2:

Hayalet

Tacirin biri geç vakit eve dönüyordu. Geceyi duvarın dibinde geçirmeye çalışan yaşlı bir zenci gördü. Çocuklarımız korkar diye zavallıyı kimse evine almamıştı. Tacir ona sıcak çorba, tertemiz çamaşır ve yatacak bir oda verdi.

Pencere kenarında uyuyan zenci, gece yansı irkilerek uyandı. Hafif ay ışığında iki haydut pencereden süzölmeye çalışıyordu. Taciri öldürecek, paralarını çalacaklardı. Zenci, ellerini kaldırarak:

- Heey! Ne yapıyorsunuz? diye haykırdı.

Onu bembeyaz don, gömlek içinde gören haydutlar.

-Anneee!.. Burada hayalet var, diye kendilerini dışarıya attılar. Birinin ayağı kırıldı, ötekini başı yarıldı. Gürültüye uyanan ev halkı, haydutları yakaladı.

Peygamber Efendimiz (sas) ne güzel buyurmuş:

“İnsan, kardeşine yardım ettiği sürece Allah da ona yardım eder” (Kandemir, 1993:16).

Örnek Okuma Parçası:

Sadaka Taşı

İstanbul Üsküdar'da, İmrahor Camii'nin avlusunda bir metre yüksekliğinde ve otuz santim kadar çapında ortası çukur, pembe bir sütun bulunmaktadır. Bu sütun, artık İstanbul'da sayıları epeyce azalan sadaka taşlarından biridir. Taşın Kanuni Sultan Süleyman devrinden kaldığı sanılmaktadır, O dönemde taşın yanından geçen varlıklı insanlar, semtin fakir insanları için belli miktarda parayı taşın üzerindeki çukura bırakırlarmış. Sektin fakirleri de bir öğün açlıklarını giderecek kadar para alırlarmış. Gerisini diğer ihtiyacı alam kimselere bırakırlarmış. Böylece bu taşlar, zenginlerle fakirler arasında köprü vazifesi görmüştür (Ünver, 1967:11).

Bu örneklerle öğrenci, “Paylaşma ve yardımlaşma ibadeti olarak zekât ve sadakanın kimler tarafından, kimlere, nelerden, nasıl verileceğini açıklar.”, “Zekât ve sadakanın

birey ve topluma katkılarını araştırır.” kazanımlarını elde edebilir.

2.2.5.5. Zekât ve Sadaka Verecek Duruma Gelmeye Çalışmalıyız

Zekâtın ve sadakanın önemi anlatıldıktan sonra, zekât ve sadaka verebilmek için gayret sarf edilmesi gerektiği vurgulanır. Verilecek örneklerle konunun daha iyi kavranması sağlanabilir.

Örnek Âyet:

“Gerçekten insan için kendi çalışmasının karşılığında başka bir şey yoktur” (Necm Sûresi, 39. âyet).

Örnek Hadis:

“Hiç kimse kendi elinin emeğiyle kazandığından daha hayırlı bir yemek yememiştir” (Buhârî, Büyu, 15).

Örnek Şiir:

Zekât

Vermeli, çok vermeli...

Malın kırkta birini,

Yoksula yedirmeli.

Sağlığın zekâtını,

Yaşarken ödemeli

Sağ elin verdiği,

Sol elin bilmemeli.

Dünyaları versen de,

Yine “azdır” demeli.

İnsan “cimri” sözünü,

Defterinden silmeli.

Sevenler yüreğinden,

Demet demet vermeli.

*Burada ektiğini,
Cennette devşirmeli.*

*Vermeli, çok vermeli...
Mülkün tek sahibini,
Vererek öğrenmeli
Cömertler listesine,
Vakit varken girmeli. Ali Sacit TÜRKER (Akgül, 2007e:39)*

Zekât ve sadakanın toplum hayatındaki önemi vurgulanır. Ayrıca, iyilik yapma adâbına işaret edilerek iyilik yapılan kişinin rencide edilmemesinin önemi belirtilir.

Bu örnekler öğrencinin, “İslâm’ın ekonomik gelişmeyi ve insanların zekât ve sadaka verebilecek hale gelmesini özendirdiğinin farkında olur.”, “Başkalarına yardım ettiğinde yaşadığı duyguları arkadaşları ile paylaşır.” kazanımlarına ulaşmasına katkı sağlayabilir.

2.2.5.6. Hac Nedir ve Niçin Yapılır?

Haccın farzıyeti anlatılır, tanımı yapılır. Şartları belirtilir. Hacla ilgili kavramlar izah edilir. Haccın toplumsal bir bütünleşme olduğu vurgulanır. Umre hakkında bilgi verilir. Umre ve hac arasındaki farklar anlatılır. Verilecek örneklerle konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Örnek Âyet:

*“Gücü yetenlerin o evi (Kâbe’yi) haccetmesi, Allah’ın insanlar üzerindeki bir hakkıdır”
(Âl-i İmran Sûresi, 97. âyet).*

Örnek Hikâye:

Karınca'nın Hikâyesi

“Kim hacca gider ve hac sırasında faydasız söz konuşmaz ve Allah’ın emirlerinden ayrılmazsa, anasından doğduğu gündeki gibi (günahsız) olarak geri döner.”

Vaktiyle bir karınca varmış. Küçüklüğünde başına bir kaza gelmiş, ayağı kırılmış. Zavalıcık topal kalmış.

Ama gece demez, gündüz demez çalışmış. Diğer arkadaşları gibi yuva yaparmış. Yuvasına kışlık yiyecek biriktirmiş.

Günlerden bir gün insanların Kâbe'ye gidip Hacı olduklarını öğrenmiş. Karınca kabilesinin reisine niçin hacca gidildiğini sormuş. Reis, bilgiç bilgiç başını sallamış:

- Hâlâ öğrenemedin mi? demiş. Hacca gitmek zengin müslümanlara farzdır. Allah'ın emridir. Suudi Arabistan'ın Mekke şehrinde bulunan Kâbe'yi ziyaret ederler. Arafat Dağı'nda vakfeye dururlar. Böylece "Hacı" olup dönerler. Topal karıncayı almış bir düşünce:

- Acaba ben gidemez miyim? diye, günlerce düşünmüş.

Yemeden içmeden kesilmiş. Hacca gitme fikri rüyalarına bile girmiş. O kadar istiyormuş ki her gün yaşlı karıncalara Kâbe'nin nasıl bir yer olduğunu soruyormuş. Ama gören yokmuş. Çünkü o zamana kadar hiçbir karıncanın aklına hacca gidip "Hacı Karınca" olmak gelmemiş.

Sonunda topal karıncanın sorularından bıkip usanmışlar:

- Amma sordun, diye kızmışlar. Ne o, yoksa hacı olmaya mı karar verdin?

Bir şey söylememiş. Fakat içinden: "Evet" demiş. "Hacca gidip Kâbe'yi ziyaret edeceğim ve hacı olacağım."

Bir gün eşyalarını sırtına vurduğu gibi yola koyulmuş.

Az gitmiş, uz gitmiş gece gitmiş, gündüz gitmiş... Yürüdükçe kırık bacağı daha beter ağrımaya başlamış. Nihâyet dayanamayacağını anlamış ama vazgeçmek de istememiş.

Topallaya topallaya yürümesi bir çöl faresinin dikkatini çekmiş. Acımış haline

-Zavallı dostum, böyle nereye gitmekteisin? diye sormuş.

Karıncacık durmuş, yüzünde biriken boncuk boncuk teri silmiş ve ciddi ciddi cevap vermiş:

- Hacca gidiyorum kardeşim. Çöl faresi şaşırmış:

- *Bu topal ayağınla, şu zayıf halinle ve yorgunluğunla nasıl hacca gidebilirsin ki? Topal karınca boynunu bükmiş:*

- *Olsun, demiş. Gidemesem bile hac yolunda ölüşüm ya (şahin, 2002:66).*

Örnek şiir:

Hac

Her zengin, ömründe bir kez

Hacca gider; bu bir farzdır.

Kâbe 'yi tavaş eylemek

Yüce Rabbe bir niyazdır.

Zenci, beyaz, kızıl, sarı...

Tüm dünya Müslümanları,

Kâbe 'de birlik olurlar;

Çünkü bir tektir Rabpleri.

Hacca gidip gelen kullar,

Tüm gúnahtan arınırlar.

Kâbe 'ye sürülen her yüz,

Mahşer 'de ay gibi parlar Üzeyir Gündüz (Akgün, 2002:87).

Haccın önemi vurgulanır. Ayrıca, bu ibadeti yerine getirmek için karıncanın fedakarlığı ve azmi örnek gösterilebilir.

Örneklerle öğrenci, "Hac ibadetinin nasıl ve niçin yapıldığını açıklar.", "Haccın birey ve toplum üzerindeki etkilerini bilir.", "Hac ve umrenin Müslümanlar arası iletişim ve etkileşime nasıl katkı sağladığının farkında olur." kazanımlarına ulaşabilir.

2.2.5.7. Kurban Nedir ve Niçin Kesilir?

Kurbanın tanımı yapılır ve toplumsal yararları belirtilir. Konu ile ilgili âyet ve hadisler verilir. Şartları ve adabı hakkında bilgi verilir. Değişik örneklerle konu daha iyi kavratılabilir.

Örnek Âyet:

“Biz, her ümmet için bir kurban ibadeti koyduk ki Allah’ın kendilerine rızık olarak verdiği hayvanların üzerine onun adını ansınlar. İlahınız, bir tek İlah’tır. Öyle ise O’na teslim olun” (Hac Sûresi, 34. âyet).

Örnek Hadis:

“Kim imkanı olduğu halde kurban kesmezse bizim mescidimize yaklaşmasın” (İbn Mâce, Edahi, 2).

Örnek Bilmece:

*Dışından çorap yaptım,
İçinden kebab yaptım,
Senede bir gün kestim,
Yüce bir sevap yaptım (Kurban) (Komisyon, 2007b:80).*

Örnek Hikâye:

Sahibini Cennete Götüren Binek

“Elbette ki onların ne etleri ve ne de kanları Allah’a ulaşır. Ve lakin Allah’a ulaşacak olan, ancak sizin O’nun için yaptığınız gösteriştense uzak amel iş ve ibadettir” (Hacc Sûresi, 37. âyet).

Muhammed bin ishak bin Huzeyme (ra) anlatır:

- Kardeşim Ahmet, çok ibadet eden, zahit bir kimse idi. Dünya malından hiçbir şeyi yoktu. Bu halde iken kendini zorlar, her sene kurban keserdi. Ne kadar sıkıntı çekse, bu ibadeti terk etmezdi. Bu kardeşim, bir gün dünyadan göçtü.

Rüyada gördüm ki, kıyametteyiz. Bütün insanlar Arasat Meydanı’nda toplanmışlar. Aniden kardeşimi gördüm. Bir eşini görmediğim çok güzel bir binek üzerinde idi. Ayrıca birçok binek etrafına toplanmıştı. Kardeşime:

- *Allahu Teâlâ sana ne yaptı, dedim.*

- *Allahu Teâlâ beni bağışladı, dedi.*

- *Allahu Teâlâ'nın seni bağışlama sebebi ne idi, dedim. O da şöyle anlattı:*

- *Bir gün Cuma Camii'nde namaz kılıyordum. Cebimde bir gümüşüm vardı. Bir ihtiyar geldi. Direğin önünde durup:*

'Allahu Teâlâ bana bir gümüş verene merhamet etsin, borcum var. Alacaklı da beni sıkıştırıyor, kötü sözler söylüyor.' dedi. Namazı çabuk kılıp, bir gümüşü ona verdim.

Beni kabre koyup gittikleri zaman bir ses duydum:

"Ey Ahmet bin İshak! Bir muhtaca merhamet ettin. Biz de sana rahmet eyledik. Yaptığın her şeyi affyledim. Seni cennet ve cemelime lâyık eyledim!" diyordu.

Kardeşıme, yanındaki bineklerin ne olduğunu sordum:

- *Bunlar, benim kestiğim kurbanlardır. Üzerinde oturduğum binek ise, ilk kurbanımdır, dedi.*

- *Şimdi nereye gidiyorsun, dedim.*

- *Cennete gidiyorum, dedi ve gözden kayboldu (Yalsızuçanlar, 2003:66).*

Bu örneklerle öğrenci, "Kurban ibadetinin anlamını, sosyal dayanışma ve yardımlaşma açısından önemini açıklar." kazanımını elde edebilir.

2.3. Hz. Muhammed Öğrenme Alanı

2.3.1. Dördüncü Sınıf: "Hz. Muhammed'i Tanıyalım"

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ Hz. Muhammed'in aile büyüklerini tanır.
- ✓ Hz. Muhammed'in doğumu, çocukluk ve gençlik yılları hakkında bilgi sahibi olur.
- ✓ Hz. Muhammed'in çocukluk ve gençlik yıllarındaki erdemli davranışlarından örnekler verir.
- ✓ Hz. Muhammed'in çocukluk ve gençlik yıllarındaki davranışlarını kendi hayatı ile ilişkilendirir.

- ✓ Kevser sûresini ezbere okur ve anlamını söyler.

2.3.1.1. Doğumu ve Çocukluk Hayatı

Hz. Muhammed (sas) tanıtılır. Doğumu ve çocukluk hayatı anlatılır. Ailesi hakkında bilgi verilir. Aşağıdaki örnekle konu pekiştirilebilir.

Örnek Şiir:

Hz. Muhammed

Annesi Âmine Hatun,

Abdülmuttalip'e torun,

İsmail'den gelir soyun.

Muhammed aleyhisselam!

Yirmi Nisan Pazartesi,

Beş yüz yetmiş bir gecesi,

Doğdu cihan bir tanesi

Muhammed aleyhisselam Muzaffer Çağlar (Akgül, 2007a:52).

Bu örnekle öğrenci, “Hz. Muhammed’in aile büyüklerini tanır.”, “Hz. Muhammed’in doğumu, çocukluk ve gençlik yılları hakkında bilgi sahibi olur.” kazanımlarına ulaşabilir.

2.3.1.2. Hz. Muhammed Haksızlıklara Güzel Bir Tavrıyla Karşı Çıkardı

Hz. Muhammed’in hayatı anlatıldıktan sonra, değişik olaylardaki erdemli davranışları hakkında bilgi verilir. Onun bu davranışlarından çıkarılacak dersler izah edilir. Örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek Okuma Parçası:

Günün birinde Mekke'nin zenginlerinden olan Ebû Cehil, Mekke'ye ticaret için gelen birinin malını zorla elinden alır. Adam kendisine yardım edecek kimse bulamaz, Mekkeli bazı kimseler ona; Muhammed'e gitmesini söylerler. Çünkü Hz. Muhammed'in

haksızlığa uğrayanlara yardım ettiğini herkes biliyordu. Adam Hz. Muhammed'i bulur. Durumunu anlatır ve kendisine yardım etmesini ister. Hz. Muhammed hemen adamla birlikte Ebû Cehil'in evine gider. Ebû Cehil'den adamın mallarını geri vermesini ister. Ebû Cehil tüccarın mallarını geri vermek zorunda kalır. Böylece Hz. Muhammed ve tüccar, malları alarak geri dönerler (Hamidullah, 1990:54).

Yüce Peygamberimiz'in (sas) değişik olaylar karşısındaki tavırları belirtilir. O'nu her şeyde örnek almanın önemi vurgulanır.

Bu örnekle öğrenci, "Hz. Muhammed'in çocukluk ve gençlik yıllarındaki erdemli davranışlarından örnekler verir.", "Hz. Muhammed'in çocukluk ve gençlik yıllarındaki davranışlarını kendi hayatı ile ilişkilendirir." kazanımlarına ulaşabilir.

2.3.1.3. Kevser Sûresi ve Anlamı

Kevser Sûresi ve anlamı hakkında bilgi verilir. Faziletleri ve içerdiği mesajlar anlatılır. Sure ve anlamı öğrencilere ezberlettirilir. Aşağıdaki örneklerle konu detaylandırılabilir.

Örnek Bilmece:

Hayvanlar içinde dilsiz,

Meyvalar içinde gülsüz,

Kur'an içinde mimsiz (Kevser Sûresi) (Komisyon, 2007b:74).

Örnek Hikâye 1:

Soyu Kesilenler

Sevgili Peygamberimiz ikinci erkek çocuğu dünyaya gelince ona Abdullah ismini verdi. Abdullah da ilk çocuğu Kasım gibi fazla yaşamadı. Dört yaşında iken vefat etti.

Peygamberimiz (sav), o gün Kabe'den çıkarken, Kureyş müşriklerinden Vâil'in oğlu As ile karşılaştılar ve ayakta biraz konuştular.

As daha sonra Kabe'nin yakınında oturan Kureyş liderlerinin yanlarına varınca ona:

- Kiminle konuşuyordun, diye sordular.

Şu ebter yani soyu tükenen adamla konuşuyordum! Bırakın O'nun peşinden gitmeyi!

Onun oğulları ölüp gitti, nesli kesildi! Erkek çocuğu yaşamıyor. Artık onun kendisinin adı sanı anılmaz olur. Ondan sonra, siz de rahata erersiniz.

Bunun üzerine Yüce Allah, Kevser sûresini indirdi:

“Şüphesiz yok ki, Biz sana Kevser’i verdik!

Sen de, Rabbin için namaz kıl ve kurban kes!

Sana buğzeden, kin besleyen (yok mu?) İşte asıl ebter (nesil ve zürriyeti kesik, her hayırdan uzak, adı sanı hayırla anılmayacak) olan, şüphesiz ki odur!”

Kevser; Cennette bir nehrin adı olduğu gibi, Kur’an, peygamberlik ve pek çok hayır.. diye de açıklanmıştır.

Yüce Allah, sevgili Peygamberimiz’e (sas) soyu kesik diyenlerin soyunu kesti. Ama Dostu’nun soyunu dünyanın en büyük soyu yaptı. Efendimiz’in soyundan gelen insanlar dünyanın her yerinde vardır ve kıyamete kadar da olmaya devam edecektir (Çetiner, 2003:2/973-974).

Örnek Hikâye 2:

Kevser Havuzu

Bir gün Rasûlullah Efendimiz sahabelerle otururken hafif uykuya dalmıştı. Biraz sonra gülümseyerek başını kaldırdı. Bu duruma meraklanan bir sahabi:

- Ya Rasûlallah! Sizi gülümseten nedir, diye sordu. Hazreti Peygamber:

“Az Önce bana bir sûre indirildi buyurdu.” ve Besmele çekip Kevser Sûresini okudu.

Sonra:

“Kevser’in ne olduğunu bilir misiniz?” diye sordu. Oradakiler:

- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dediler. Peygamberimiz (s.a.s.) şöyle buyurdu:

“O bir havuzdur. Rabbim onu bana vereceğini vaadetti.

O çokça hayırdır. Kıyamet gününde ümmetim gelip içerek susuzluklarını giderirler.

Çevresindeki kaplar gökteki yıldızlardan daha çoktur. Cennetin kaplarından kim içerse artık ömrünün sonuna kadar hiç susamaz.

Suyu süttten daha beyaz, baldan daha tatlıdır. Ümmetimden bazı kullar ona doğru koşarlar; (derken) ona erişemezler. Ben de:

Rabbim! Onlar benim ümmetimdendir, derim. Rabbim buyurur ki:

Senden sonra bunların ne bid'atlar yaptıklarını, dinin aslında olmayan neler ortaya çıkardıklarını sen bilmezsin! Ben de:

Dini benden sonra değiştirenler rahmetten uzak olsun, rahmetten uzak olsun, derim” (Müslim, Salat, 53,54).

Bu örnekle öğrenci, “Kevser sûresini ezbere okur ve anlamını söyler.” kazanımını elde edebilir.

2.3.2. Beşinci Sınıf: “Hz. Muhammed ve Aile Hayatı”

- ✓ Hz. Muhammed’in Hz. Hatice ile evliliği ve bu evlilikten dünyaya gelen çocukları hakkında bilgi sahibi olur.
- ✓ Hz. Muhammed’in çocuklara değer verdiğini örneklendirir.
- ✓ Hz. Muhammed’in ailesi içindeki örnek davranışları hakkında bilgi sahibi olur.
- ✓ Hz. Muhammed’in ailesiyle ilgili örnek davranışlar hakkında bilgi sahibi olur.
- ✓ Salavat dualarını ezbere okur ve anlamını söyler.

Hz. Muhammed’in (sas) aile hayatı hakkındaki bilgiler verilir. Aile fertleri tanıtılır. Konu anlatıldıktan sonra aşağıdaki şiirler örnek olarak sunulabilir.

Örnek Şiirler:

Şefaath Yâ Rasulallah

Senin sevgin kalbimizde

Güzel ismin dilimizde

Ol meşalen elimizde

Şefaath ya Rasulallah

*Sarsılmaz bu imanımız
Ateş olsa dört yanımız
Sana fedadır canımız
Şefaata ya Rasulallah*

*Ümmetlikdir görevimiz
Nurlu yolunda yürürüz
Aşkınla yanar özümüz
Şefaata ya Rasulallah Hayati Otyakmaz (Akgün, 2002:61).*

Dedem ve Ben

*Mescidin avlusunda oynayan
Küçük bir çocukken ben
Gölgede namaz kılardı dedem*

*Saçları saçlarıma karışırdı
Omuzlarına tırmanırken*

*Medine'nin çocukları ve ben
Ayrılamazdık çevresinden
Börtü böcek bile kulak kesilirdi
Bizle konuşurken*

*Pek düşünceli olurdu bazen
Çekiştirirdik sarığından, cüppesinden
“ Gel!...gel!...” derdik “hadi”
Asılırdık ellerinden “
Bak ne göstereceğiz...
Gel bizimlen!...”*

*Gül kokulu ellerini
Ayırmadan ellerimizden
Taa oyun kuracağımız hurmalığa kadar*

Gelirdi peşimizden (Komisyon, 2007a:236).

Bu örnekle öğrenci, “Hz. Muhammed’in Hz. Hatice ile evliliği ve bu evlilikten dünyaya gelen çocukları hakkında bilgi sahibi olur.”, “Hz. Muhammed’in çocuklara değer verdiğini örneklendirir.” kazanımlarını elde edebilir.

2.3.2.1. Hz. Muhammed Aile Bireylerini Sever ve Aralarında Ayrım Yapmazdı

Hz. Muhammed’in (sas) aile hayatı hakkında bilgi verilir. Hz. Muhammed’in (sas), aile bireyleri ile ilişkileri anlatılır. O’nun davranışlarından çıkaracağımız dersler anlatılır. Değişik örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek okuma Parçası:

Merhamet Etmeyene Merhamet Edilmez

Hz. Peygamber, torunları Hasan ile Hüseyin’i çok seviyordu. Onlarla şakalaşıyor ve oynuyordu. Bir gün torunlarından birini kucağına almış ve onu öpmüştü. Bir arkadaşı, onun bu davranışını şaşkınlıkla seyrediyordu. Sonunda dayanamayarak, “Benim on tane çocuğum var; ama bugüne kadar hiçbirini öpmedim.” dedi. Hz. Peygamber onun bu sözlerini hayretle dinledikten sonra şöyle buyurdu: “Merhamet etmeyene merhamet edilmez” (Akgül, 2007b:61).

Bu örnekle öğrenci, “Hz. Muhammed’in ailesi içindeki örnek davranışları hakkında bilgi sahibi olur.” kazanımına ulaşabilir.

2.3.2.2. Hz. Muhammed Aile Bireyelerine Danışır ve Görüşlerine Değer Verirdi

Hz. Muhammed’in aile bireyelerine verdiği önem anlatılarak, bize örnek teşkil eden bu davranışların, hayatımızın her alanında örnek alınması gerektiği vurgulanır. Değişik örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek okuma Parçası:

Hz. Muhammed’in Eşine Danışması

Hicretin altıncı yılında Müslümanlar, Kâbe’yi ziyaret etmek istedi. Ancak Mekkeli müşrikler bu ziyareti engellemeye çalıştı. Onlara amacın savaş değil Kabe’yi ziyaret etmek olduğu söylendiği hâlde yine de karşı koydular. Uzun süren görüşmeler

sonucunda iki taraf arasında bir anlaşma imzalandı. Bu anlaşmaya göre; Kâbe ertesi yıl ziyaret edilecekti. O yıl ziyaretin yapılmaması Peygamberimizin arkadaşlarını memnun etmedi. Peygamberimizin ihramdan çıkma emrini dinlemek istemediler. Hz. Peygamber çok üzüldü ve bu hususu Eşi Ümmü Seleme'ye aktardı. Eşinin bu üzgün durumunu gören Ümmü Seleme şöyle dedi: “Yâ Resulallah! Sen kalk ve kurbanlığını kes. Onlar da sana uyacaklar ve kurbanlarını kesecekler.” Hz. Peygamber eşinin dediğini yaptı. Arkadaşları da onun yaptıklarına uydu. Böylece yapılan anlaşmaya sadık kalındı ve ertesi yıl Kâbe ziyaret edildi (Buhârî, Şurut,15).

Bu örnekle öğrenci, “Hz. Muhammed’in ailesi içindeki örnek davranışları hakkında bilgi sahibi olur.” kazanımına ulaşabilir.

2.3.2.3. Hz. Muhammed Akrabayı Ziyaret Ederdi

Hz. Muhammed’in aile bireylerine verdiği önem anlatılarak, bize örnek teşkil eden bu davranışların, hayatımızın her alanında örnek alınması gerektiği vurgulanır. Değişik örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek Okuma Parçası:

Anneciğim!

Hz. Peygamber sütannesi Halime’yi zaman zaman görürdü. Ona karşı derin bir sevgi besledi. Onu her gördüğünde “Anneciğim!” diyerek saygısını dile getirirdi. Oturması için ona yer gösterir ve ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırdı. Halime’nin yaşadığı köyde kuraklık sonucu kıtlık olmuş ve hayvanlar hastalıktan ölmüştü. Bundan dolayı da yoksulluk baş göstermişti. Geçim sıkıntısı çeken Halime’nin aklına Hz. Muhammed geldi. Onu ziyaret etti ve derdini anlattı. Hz. Muhammed, Hatice ile evliydi ve maddi durumu iyiydi. Sütannesi Halime’yi misafir etti ve ona ikramda bulundu. Hatice, eşinin sütannesi Halime’ye kırk koyun ve bir deve hediye etti. Bu durumdan çokça memnun olan Halime, aldığı hediyelerle birlikte köyüne mutlu bir şekilde döndü (İbn Sa’d, 1985:113-114).

Bu örnekle öğrenci, “Hz. Muhammed’in ailesi içindeki örnek davranışları hakkında bilgi sahibi olur.” kazanımına ulaşabilir.

2.3.2.4. Hz. Muhammed'in Ailesinde Sevinçler ve Sıkıntılar Paylaşıldı

Hz. Muhammed'in (sas) ailesindeki örnek ilişkiler ve bu ilişkilerden çıkarmamız gereken dersler anlatılır. Verilecek örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek Okuma Parçası:

Üzülme!

Hz. Muhammed'e ilk vahiy Hira Dağı'nda gelmiştir, Peygamberimiz, vahiy meleği Cebrail'i görünce heyecanlanmış ve telaşlanmıştı. Telaş içinde evine dönerek eşi Hatice'ye başından geçenleri anlatmıştı. Hz. Hatice de eşinin bu sıkıntılı anlarını paylaşmış ve ona destek olmuştur. O'nu yalnız bırakmayarak şu sözleriyle ona moral vermiştir:

“Korku ve endişe duymana gerek yok.

Üzülme, Allah senin gibi bir kulunu utandırmaz

Çünkü sen sözün doğrusunu söylersin ve emaneti korursun.

Yoksula yardım eder, misafire ikramda bulunursun.

Başı sıkışanın yardımına koşarsın” (Akgül, 2007b:65).

Bu örnekle öğrenci, “Hz. Muhammed'in ailesi içindeki örnek davranışları hakkında bilgi sahibi olur.” kazanımına ulaşabilir.

2.3.2.5. Hz. Muhammed'in Ailesinde Komşuluk İlişkilerine Önem Verilirdi

Hz. Muhammed'in (sas) ailesindeki örnek ilişkiler ve bu ilişkilerden çıkarmamız gereken dersler anlatılır. Verilecek örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek 1:

Komşunun Komşu Üzerindeki Hakkı Nedir?

Bir gün Hz. Peygamberin arkadaşlarından biri ona şöyle sordu;

- Ey Allah'ın elçisi komşunun komşu üzerindeki hakları nelerdir?

Hz. Peygamber bu soruya şu şekilde cevap verdi:

*Borç İsteddiği zaman borç vermek,
Yardım istediğinde yardımına koşmak,
Hastalandığında ziyaretine gitmek,
Muhtaç olduğunda ihtiyacını gidermek.
Fakirliğe düştüğünde ona yardım etmek,
Sevincine ortak olup üzüntüsünü paylaşmak,
Taziyesinde bulunup cenazesine katılmak,
Evinde pişirdiğin yemekten ona ikram etmek (Akgül, 2007b:68).*

Örnek 2:

Yahudi Komşu

Hz. Ömer'in oğlu Abdullah bir deve kesti, parçalara ayırdı. Sonra da dağıtmaya başladı. Önce parçaları komşulara dağıtmayı düşündü. Bir parçayı da Yahudi komşusuna ayırmıştı. Kölesine:

- *“Evlâdim, şunu hemen Yahudi komşumuza götür, gel” dedi.*
- *“Olur efendim!”*

Aradan çok zaman geçmemişti. Köle işlerin arasında boğulup kaldı. Hz. Abdullah sordu:

“Oğlum, götürdün mü Yahudi komşuya eti?”

Götüreceğim efendim. Payını ayırdık, duruyor. Söyleyli çok zaman geçmedi.”

Biraz sonra Abdullah'ın: “Komşuya gidecek et ne oldu” dediği duyuldu. Köle:

- *“Rica ederim efendim,” dedi. “Götüreceğim götürüleceğim, ama niye bu kadar Yahudi komşunuzun üzerinde duruyorsunuz? Şimdiye kadar sözünüzü tutmadığım mı oldu ki bundan sonra tutmayacağım. Bunu da götürüleceğim elbette. Merak edecek bir şey yok.”*

Hz. Abdullah:

- “*Sen ne sanıyorsun evlâdım,*” dedi. “*Resulullah (sas) komşu hakkı üzerinde o kadar titizlikle durdu ki biz komşuyu komşuya varis olacak sanmıştık. Eti götürdün mü diye sık sık sormamın sebebi işte budur.*”

Köle diğer işleri bıraktı ve eti Yahudi komşuya götürdü (Döğen, 1997:277).

Bu örnekle öğrenci, “Hz. Muhammed’in ailesi ile ilgili örnek davranışlar hakkında bilgi sahibi olur.” kazanımına ulaşabilir.

2.3.2.6. Hz. Muhammed’in Ailesinde Öksüzler ve Yoksullar Gözetilirdi

Hz. Muhammed’in (sas) ailesindeki örnek ilişkiler ve bu ilişkilerden çıkarmamız gereken dersler anlatılır. Verilecek örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek 1:

Komşusu Aç İken

“Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir.”

Hazreti Ebû Zerr, komşusunun karnı açken bir Müslümanın kendi evinde tok olarak uyumayacağını söylüyor; elinde imkanı olan kimseleri, borç harç içinde inleyen din kardeşlerine yardım etmemeleri halinde, cehennemın şiddetli azabıyla ikaz ediyordu.

Onun bu iddiasında samimi olup olmadığını anlamak için, bir gün kendisine bir kese dolusu para gönderip, hediye olarak kabul etmesini istediler.

Ebû Zerr, bu parayı kabul edemeyeceğini, kendisinden daha fakir olanlara verilmesi gerektiğini ısrarla söyleyince, parayı getiren köle:

- *Bunu sen kabul edersen benim hürriyetime kavuşacağımı söylediler, diyerek kabul ettirdi.*

O gecenin sabahında köle tekrar gelerek:

- *Size akşam getirdiğim parayı yanlış yere getirmişim. Başkasına vermem gerekmiş; parayı geri istiyorum, dedi.*

Ebû Zerr’in buna cevabı şöyle oldu:

- Ben komşumun borç harç içinde kıvrandığı bir zamanda, evimde para biriktirip, zevk ve sefa içinde yaşamamın doğru olmayacağına inandığım için, sizin verdiğiniz parayı daha akşamdan fakir ve perişan kimselere dağıttım. Şu anda sana verecek param yoktur (Demirci, 2003:184).

Örnek 2:

Hz. Peygamber ve Küçük Kızın Gözyaşları

Bir gün, Hz. Peygamber çarşıya çıkmıştı. Yanında sadece on dirhem parası vardı. Dükkanlardan birine girdi. Dört dirhem vererek bir gömlek aldı. Dükkândan çıktığında, yoksul bir kişi ile karşılaştı. Bu yoksul kişi, uzun uzun bir Hz. Peygamber'e, bir de onun elindeki gömleğe baktı. İcini çekerek titrek bir sesle:

- Ya Resulallah! Böyle bir gömleğe benim çok ihtiyacım var, dedi. Hz. Peygamber bu yoksul kişiyi tepeden tırnağa süzdü. Gerçek bir yoksul olduğunu anlayınca, elindeki gömleği ona verdi. Sonra geri döndü, alışveriş yaptığı dükkana girdi. Dört dirhem karşılığında kendisine yeni bir gömlek daha aldı. Dükkândan çıktığında yanında sadece iki dirhem parası kalmıştı.

Yolda ilerlerken, yol kenarında oturmuş hıçkırığa hıçkırığa ağlayan küçük bir kız ile karşılaştı. Ona yaklaştı. Elini çocuğun başına koyarak saçlarını okşadı.

- Yavrurum! Niçin ağlarsın, neyin var senin? diye sordu.

Küçük kızın, zengin bir ailenin yanında kalan bir hizmetçinin çocuğu olduğunu öğrendi. Küçük kız ona:

- Efendim bana iki dirhem vererek çarşıya göndermişti. Ancak ben, alışveriş yapamadan bu parayı kaybettim. İsteneni alamadan, eli boş olarak eve dönersem, efendim beni cezalandıracaktır. Bunun için ağlıyorum dedi.

Hz.Peygamber, elinde kalan iki dirhem parayı ağlayan çocuğa verdi.

Gözyaşlarını silmesini ve bu parayla efendisinin istediği malı almasını önerdi (Otyakmaz, 1998:60-66).

Örnek 3:

Bayram Sevinci

Peygamberimiz ve ashabının Medine’de huzur ve güvenlik içinde yaşadığı yıllardan birinde güzel bir bayram sabahındayız:

O sabah Medine’yi bayram sevinci kaplamıştı, Medineli Müslümanlar en güzel elbiselerini giymiş, neşe içinde birbirleriyle bayramlaşıyorlardı. Hele hele çocuklar... Herkesten daha neşeliydiler.

Bu mutlu manzaranın içinde bir köşede kimsenin dikkatini çekmeden sessizce ağlayan bir çocuk vardı. Üzerindeki eski elbisesi, ayağındaki yırtık ayakkabısıyla yolun kenarında büzülmüş, boynunu bükmüş küçük bir kız çocuğu...

Küçük kız, kendi derdine dalmış içini çekerken hemen yanı başında bir ses işitti:

- Yavrucuğum, bu güzel bayram gününde neden ağlıyorsun?

Kızcağız kafasını bile kaldırmadan hıçkırıklar arasında cevap verdi:

- Babam... Babamı çok özledim. İlk defa onsuz bir bayram geçiriyorum. Peygamberimizle birlikte bir savaşa katılmıştı. Orada şehit oldu. Onu... Onu çok özliyorum...

- Bak sana ne diyeceğim? İster misin senin baban ben olayım? Fatma ablan, Ayşe de annen olsun... Haydi, sil artık gözlerini. Ne dersin, teklifimi kabul ediyor musun?

Küçük kız şaşkınlık içinde kafasını kaldırdı. Karşısında duran kişi, Allah’ın elçisi, sevgili Peygamberimizden başkası değildi. Çocuk çok sevinmişti. Ne diyeceğini bilemedi, sadece gülümseyerek kafasını sallayabildi.

Peygamberimiz, kızın elinden tutup onu evine götürdü. Evdeki herkes bu minik misafiri sevinçle karşıladı. Elini yüzünü yıkayıp saçlarını taradılar. Ona güzel elbiseler giydirdiler. Bayram harçlığı da verdiler.

Kısa bir süre sonra küçük kız oyun oynamak için dışarıya çıktı. Medine sokaklarındaki en mutlu çocuk şimdi oydu (Komisyon, 2007a:157).

Peygamberimizin hayatından bahsedilir, değişik olaylar karşısındaki tavırları belirtilir. Onun bu davranışlarının hayatımızın her alanında örnek almamız gereken davranışlar olduğu vurgulanır.

Bu örnekle öğrenci, “Hz. Muhammed’in ailesi ile ilgili örnek davranışlar hakkında bilgi sahibi olur.” kazanımına ulaşabilir.

2.3.2.7. Salavat Duaları ve Anlamı

Salavat duaları ve anlamı hakkında bilgi verilir. Fazileti anlatılır. Öğrencilere bu dualar ve anlamları ezberlettirilir. Verilecek örneklerle konu daha iyi kavratılabilir.

Örnek Âyet:

“Allah ve melekleri, peygambere çok salavat getirirler. Ey mü’minler! Siz de salavat getirin ve tam bir teslimiyetle selam verin” (Ahzâb Sûresi, 56. âyet).

Örnek Hikâye 1:

Üç Yüz Altın

Medine’de yaşayan Hasan’ın durumu borcunu ödeyemeyecek kadar kötüye gitmişti. Ne yapacağını bilemiyordu.

Düşüncelere dalmışken ezan sesiyle irkildi. Doğruca Mescid-i Nebî’ye gitti. Namazdan sonra, Efendimiz’in (sas) mübarek kabrinin yanı başına gelip:

- Ey Allah’ım! Bana yardım et, diye yalvardı.

Bir ara uyuyakaldı. Rüyasında Rasullerin Sultanı’nı görüp durumu O’na anlattı. Efendimiz:

“Falan yere git, orada bir zengin var, ondan borcun kadar parayı iste. Sana 300 altın verir. İnandırmak için de, her akşam bana 10 salavat getirmeden yatmazdı, diin unuttu. Ona hatırlat da bu akşam getirsin.” buyurdu.

Heyecanla uyanan adam, zengin adamı arayıp buldu. Adamın evine vardığında onu, samanlıkta saman elerken gördü.

Adam samanının içine bir altın düşürmüştü. Onu bulmak için bütün samanı elekten geçiriyordu.

Bu durumu görünce, bu kadar cimri bir adamdan bir iyilik gelmez ama, yine de ben vazifemi yapayım deyip, Rasûlullah'ın selamını ilettili:

- Efendimiz'in sana selamı var. Dün akşam Salavat getirmeyi unutmuşsun, bu akşam söylesin, buyurdu. Ben ise borçlu bir kimseyim benim borcumu ödemeniz için Peygamberimiz beni sana gönderdi, deyince adam heyecanlandı. Yüreği O'nun sevgisi ile kıpır kıpırdı. Gözlerinden mutluluk yaşları dökülüyordu. Âlemlerin Efendisi'nden kendisi gibi bir garibe selam gelmesi hayatında aldığı en büyük hediye idi. Efendimiz'in (sas) gönderdiği insan da mutlaka iyi biri olmalıydı. Gönderen kimdi bir kere. Bu müjde karşısında adamı en iyi şekilde ödüllendirmeye karar vererek:

- Ne dedi, ne dedi, diye üç kez sordu.

Bekir aynı cümlelerle cevaplıyor, o da daha mutlu oluyordu. Ancak Bekir bu durumdan rahatsız olmuştu. Kızgın bir şekilde:

- Benimle alay mı ediyorsun, deyip geri döndü. Fakat zengin adam, hemen önünü kesip:

- Ben senin ağzından Rasûlullah'ın selamını daha fazla duymak için üç defa tekrarlattım. Her söylemene üç yüz altın veriyorum. Eğer daha fazla söyleseydin her biri için üç yüz altın verecektim, dedi.

Bekir'i eve buyur etti. Ona saygı gösterdi ve ikramda bulunduktan sonra 900 altın vererek onu uğurladı (Akkaya, 2006b: 101-103).

Örnek Hikâye 2:

İnşaallah Görürsün

Kadının biri büyük insan Hasan Basrî'nin huzuruna geldi ve:

- Efendim! Benim genç bir kızım vardı. Vefat edeli birkaç ay oldu. Fakat onun hasretine dayanamıyorum, öldükten sonra rüyamda da görmedim. Bana bir dua öğretiniz de, hiç olmazsa onu rüyamda görüp teselli olayım, dedi. Hasan Basrî kadına birkaç dua öğretip:

- İnşallah görürsün, diyerek uğurladı.

Kadın akşam olunca öğretilen duaları okudu. Yüce Allah'a kızını göstermesi için içtenlikle yalvardı. Sonra, gözyaşları ile uykuya daldı. Uykusunda kızını gördü ama gördüğüne de pişman oldu. Çünkü kızı öbür dünyada cezaya çarptırılmıştı. Bu hale anne yüreği dayanamazdı. Şimdi kalbindeki dayanılmaz hasret, yerini hüzne bırakmıştı. Derdine derman aramak için erkenden Hasan Basrî'nin kapısını çaldı. Gördüklerini ona anlattı. Hasan Basrî, kızının bu azaptan kurtulması için yapması gereken iyilikleri söyledi ve:

- Belki bu sayede kurtulur, Allah'tan ümit kesilmez, dedi.

Birkaç gün sonra Hasan Basrî kendisi bir rüya gördü. Rüyasında genç ve son derece güzel bir kız, Cennet bahçelerinden birinde altın bir tahtın üzerinde oturmakta ve etrafına güneş-gibi parlaklık saçmakta idi. Hasan Basrî'ye:

- Beni tanıdın mı, dedi.

- Hayır, tanımadım. Siz acaba hangi peygamberin kızı veya hanımısınız?

- Hiçbiri. Günahımın affı için sizden fikir isteyen kadının kızıyım.

- O kadın bana senin azap içinde olduğunu söylemişti. Ne oldu da kurtuldun o azaptan?

- Ey Ulu kişi! Allah'ın sevgili kullarından biri bizim bulunduğumuz kabristandan geçti ve oradan geçerken bir Fatiha üç İhlas sûresi okudu. Ardından üç defa da salavat getirip biz kabir ehlinin ruhuna hediye etti. Allah bu dostunun hürmetine bizi bağışladı. İşte ondan sonra "Bu kabristanda kabir azabı çekenlerden azabını kaldırın!" diye bir nida geldi. Cennet nimetleri bize ihsan olundu.

Hasan Basrî, gördüğü bu güzel rüyayı kadına anlatıp, kızının azaptan kurtulduğunu müjdeledi ve bol bol salavat-ı şerife okumasını tavsiye etti (Akkaya, 2006b:104-106).

Sunulan bu örneklerle, salavat dualarının hayatımızdaki yeri ve önemi vurgulanır.

Bu örneklerle öğrenci, "Salavat dualarını ezbere okur ve anlamını söyler." kazanımını elde edebilir.

2.3.3. Altıncı Sınıf :“Son Peygamber Hz. Muhammed”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ Hz. Muhammed’e gelen ilk âyetlerin içeriğini belirtir.
- ✓ Hz. Muhammed’in İslâm’a çağrısını neden yakın çevresinden başlayarak yaygınlaştırdığını açıklar.
- ✓ Nasr sûresini ezbere okur ve anlamını söyler.

2.3.3.1. Yakın Çevreye Çağrı

Hz. Muhammed’in (sas) yakın çevresi tanıtılır. O’na gelen ilk âyetler ve içeriği hakkında bilgi verilir. Hz. Muhammed’in (sas) İslâm’a davete ilk önce yakın çevreden başladığı vurgulanır. Davete yakın çevreden başlamanın önemi anlatılır. Konu ile ilgili aşağıdaki örnek verilebilir.

Örnek Okuma Parçası:

Hz. Ali’nin İslâm’ı Kabulü

Hz. Muhammed, amcası Ebû Talip’in oğlu Hz. Ali’yi bakmak için yanına almıştı. O zamanlar Hz. Ali küçük yaştaydı, Hz. Muhammed, onun eğitimine ve yetişmesine büyük önem verdi.

Hz. Muhammed, peygamberlik geldikten sonra eşi Hz. Hatice’ye, indirilen âyetleri okurdu. Bir gün Hz. Ali onlara ne yaptıklarını sordu. Hz. Muhammed de kendisine Allah tarafından indirilen âyetleri okuduğunu anlattı. Hz. Ali’yi de İslâm dinine davet etti. Hz. Ali de tereddüt göstermeden İslâm dinini kabul etti (Komisyon, 2006:129).

Hz. Ali’nin fedakarlıklarından bahsedilir. Ayrıca Ehl-i Beyt sevgisinin önemi anlatılır.

Bu örnekle öğrenci, “Hz. Muhammed’e gelen ilk âyetlerin içeriğini belirtir.”, “Hz. Muhammed’in İslâm’a çağrısını neden yakın çevresinden başlayarak yaygınlaştırdığını açıklar.” kazanımını elde edebilir.

2.3.3.2. Nasr Sûresi ve Anlamı

Nasr Suresinin fazileti ve sunduğu mesajlar anlatılır, sûre ve meali öğrencilere ezberlettirilir. Aşağıda verilen örneklerle konunun daha iyi kavranması sağlanabilir.

Örnekler:

Son İndirilen Sûre

İbn Abbâs bir gün arkadaşı Utbe'ye sordu:

- *Ey İbn Utbe, Kur'an'dan son nazil olan sûreyi biliyor musun?*

O da:

- *Evet, "Allah'ın nusreti ve fetih geldiğinde..." sûresidir, dedi.*

İbn Abbas onu tasvip etti:

- *Doğru söyledin (Müslim, Tefsir,21).*

Sen Olacaksın

Peygamberimiz bir gün kızı Hz. Fatıma'ya gizlice şöyle dedi:

"Bana ölüm haberim geldi."

Bunun üzerine Hz. Fatıma ağladı.

Peygamberimiz bir şey daha söyledi ve gül kızı Hz. Fatıma bu sefer güldü.

Onların bu konuşmasına şahit olan Hz. Âişe Fatıma'nın tavırlarına bir anlam verememişti. Durumu sorunca Fatıma şöyle açıkladı:

Rasûlullah aleyhissalâtu vesselam ölüm haberinin kendisine geldiğini söyleyince önce ağladım. Sonra bana şöyle fısıldadı:

"Sabret! Çünkü ailemden bana ilk ulaşan sen olacaksın." buyurdu.

Bunun üzerine sevinip güldüm (Akkaya, 2006b: 35-36).

Nasr Sûresi'nin önemi ve son indirilen sûre olduğu vurgulanır.

Bu örnekle öğrenci, "Nasr sûresini ezbere okur ve anlamını söyler." kazanımını elde edebilir.

2.3.4. Yedinci Sınıf: "Bir İnsan ve Peygamber Olarak Hz. Muhammed"

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ Hz. Muhammed’i diğer insanlardan ayıran en önemli özelliğın, Allah’tan vahiy alması olduğunu bilir.
- ✓ Hz. Muhammed’in insanları baskı ve zor kullanmadan uyarma ve aydınlatma görevinin olduğunu fark eder.
- ✓ Hz. Muhammed’in tutumlarından hareketle kendi davranışlarını değerlendirir.

2.3.4.1. Hz. Muhammed İnsanlar İçin Bir Uyarıcıdır

Hz. Muhammed’in insanlar için uyarıcı olarak gönderildiği vurgulanır. O’nun davetine icabet edenlerin kazançlarından, davetini reddedenlerin de kayıplarından bahsedilir. Konu ile ilgili aşağıdaki örnekler sunulabilir.

Örnek Âyetler:

“Ey Peygamber! Biz seni bir şahit, bir müjdeleyici, bir uyarıcı, Allah’ın izniyle onun yoluna çağırın bir davetçi ve aydınlatıcı bir ışık olarak gönderdik” (Ahzab Sûresi, 45-46. âyetler).

“Biz, seni ancak bütün insanlara müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bilmezler” (Sebe Sûresi, 28. âyet).

Örnek Okuma Parçası:

İlkeler Çıkaralım

Hz. Peygamber, uyarının önemini şu örnekle açıklamıştır: “Allah emir ve yasaklarına giren konuları uygulayan kimse ile yasakları işleyen kimselerin durumları bir gemiye binip kura çekerek geminin alt ve üst katlarına yerleşen yolculara benzer. Öyle ki alt katta oturanlar, su ihtiyaçlarını giderirken üsttekilerin yanından geçip onları rahatsız ediyorlardı. (Alttakiler bu duruma son vermek için) bir balta alarak geminin dibini delmeye başlasalar, üsttekiler hemen gelip:

“Yahu ne yapıyorsunuz?” diye sorunca alttakiler:

“Biz su ihtiyacımızı görürken sizi rahatsız ediyorduk, halbuki suya muhtacız, şimdi sizi rahatsız etmeden yerimizi delerek bu şekilde elde edeceğiz.” deseler ve üsttekiler bu işte onlara engel olsalar hem kendilerini kurtarırlar, hem onları kurtarmış olurlar. Eğer

yaptıkları işte serbest bıraksalar, hem onları helak ederler, hem de kendilerini helak ederler (Canan, 1995: 385-386).

Bu örnekle, insanların yaptıkları yanlışlar karşısında duyarsız kalınmaması gerektiği, aksi takdirde zararın tüm topluma olacağı vurgulanabilir.

Bu örneklerle öğrenci ayrıca, “Hz. Muhammed’i diğer insanlardan ayıran en önemli özelliğin, Allah’tan vahiy alması olduğunu bilir.”, “Hz. Muhammed’in insanları baskı ve zor kullanmadan uyarma ve aydınlatma görevinin olduğunu fark eder.”, “Hz. Muhammed’in tutumlarından hareketle kendi davranışlarını değerlendirir.” kazanımlarına ulaşabilir.

2.3.5. Sekizinci Sınıf: “Hz. Muhammed’in Hayatından Örnek Davranışlar”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ Güzel davranışlara Hz. Muhammed’in hayatından örnekler verir.
- ✓ Hz. Muhammed’in örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini kavrar.
- ✓ Hz. Muhammed’in olaylar karşısındaki tutumlarından hareketle örnek davranışlarına yönelik çıkarımlarda bulunur.

2.3.5.1. Hz. Muhammed İnsanlara Değer Verirdi

Hz. Muhammed’in (sas), insanlara verdiği değer vurgulanır. İnsanlarla olan ilişkilerinden örnekler verilir. Bu konuda bize önerdiği olumlu davranışlar anlatılır. Örneklerle de konu pekiştirilebilir.

Örnek Hadis:

Hz. Peygamber; selamlaşmayı, davete katılmayı, öğüt isteyeneye öğüt vermeyi, aksırana, ‘Allah sağlık ve afiyet versin’ demeyi, hastayı ziyaret etmeyi, cenazeye katılmayı müslümanın müslümana karşı görevi olarak belirtmiştir. (İbn Mâce, Cenâiz,1)

Örnek Okuma Parçası:

Yaşlı Kadına Verdiği Değer

Bir gün Peygamberimizin (sas) huzuruna bir kadın geldi: “Ey Allah’ın Resülü! Benim size arz edecek bir ihtiyacım var” dedi. Bu yaşlı bir kadındı, belki de bunamıştı, buna

rağmen Peygamberimiz (sas), her insana verdiği değeri ona da verdi: “Ey kadın! Medine’nin herhangi bir yerinde, nerede istersen geleyim, ihtiyacını söyle, halletmeye çalışayım.” dedi. Kadın, yardım istediği yere gitti. Peygamberimiz (sas) de onu takip etti ve ihtiyacını gidererek hoşnut etti (Algül, 2002: 197).

Bu örnekler öğrencinin, “Güzel davranışlara Hz. Muhammed’in hayatından örnekler verir.”, “Hz. Muhammed’in örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini kavrar.”, “Hz. Muhammed’in olaylar karşısındaki tutumlarından hareketle örnek davranışlarına yönelik çıkarımlarda bulunur.” kazanımlarını elde etmesine katkı sağlayabilir.

2.3.5.2. Hz. Muhammed Güvenilir Bir İnsandı

Hz. Muhammed’in (sas), insanlar arasında ne derece güven kazandığı vurgulanır. İnsanlarla olan ilişkilerinden örnekler verilir. Bu konuda bize önerdiği olumlu davranışlar anlatılır. Örneklerle de konu pekiştirilebilir.

Örnek:

Hz. Hatice, onun dürüstlüğü hakkında şöyle demiştir:

“Ey Muhammed! Sen iyi, doğru, güvenilir ve güzel ahlâklı birisin” (Afzalu’r Rahman, 1996: c.1,s.69).

Örnek:

Devenin Parası

“Sen büyük bir ahlâk üzerindesin” (Kalem Sûresi, 68. âyet).

Bir defasında Medine yakınlarında bir kervan konaklamıştı. Peygamberimiz (sas) oradan geçerken kırmızı bir deve gördü. Fiyatını sordu. İstenilen fiyatı pazarlıksız kabul etti ve deveyi alıp götürdü. Fakat parasını vermemişti. Kervanda bulunanlardan bazıları söylenmeye başladılar. Parasını peşin olarak almadıkları için, sattıklarına pişman olmuşlardı. Fakat içlerinden bir kadın:

“Üzülmeysin, biz bu civarda onun kadar güzel yüzlü, temiz ahlâklı bir adam görmedik. Böyle birisi yalan söylemez ve bizi aldatmaz.” deyince, hazır bulunanlar sustular.

Akşam olmuştu. Peygamberimiz (sas) devenin parasıyla birlikte, kervandakilerin yemeklerini de gönderdi.

Peygamberimiz (sas) bir gün Medine çarşısını dolaşırken bir hububat yığınının önünde durdu. Elini içine daldırdı. Eline bir ıslaklık dokundu ve altından, üstünde olmayan şeyler çıktı. Satıcıya döndü:

“Nedir bunlar?” diye sordu.

Mal sahibi: “Ey Allah’ın Resulü (sas), yağmur yağmıştı. Ondan ıslanmış olacak.” Dedi.

Peygamberimiz (sas), “Neden ıslak kısmını herkesin görebileceği şekilde üste koymadın?” şeklinde azarladıktan sonra:

“Aldatan bizden değildir.” buyurdu (Paksu, 2006:134).

Bu örnekler öğrencinin, “Güzel davranışlara Hz. Muhammed’in hayatından örnekler verir.”, “Hz. Muhammed’in örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini kavrar.”, “Hz. Muhammed’in olaylar karşısındaki tutumlarından hareketle örnek davranışlarına yönelik çıkarımlarda bulunur.” kazanımlarını elde etmesine katkı sağlayabilir.

2.3.5.3. Hz. Muhammed Merhametli ve Affediciydi

Hz. Muhammed’in (sas), merhamet ve affetme gibi özellikleri vurgulanır. İnsanlarla olan ilişkilerinden örnekler verilir. Bu konuda bize önerdiği olumlu davranışlar anlatılır. Örneklerle de konu pekiştirilebilir.

Örnek Âyet:

“Andolsun, size içinizden öyle bir peygamber geldi ki sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. Çünkü o size çok düşkün, mü’minlere karşı çok şefkatli ve merhametlidir” (Tevbe Sûresi, 128. âyet).

Örnek Okuma Parçası:

Göz Yaşarır Yürek Sızlar

Sevgili Peygamberimizin küçük oğlu İbrahim, sütannesinin yanında yaşıyordu. İbrahim bir buçuk yaşındayken hastalanmıştı. Sütanesi peygamberimize haber gönderdi. Hz. Peygamber, yanına bazı arkadaşlarını alarak yola koyuldu. Oğlu İbrahim’in yanına

geldi İbrahim ağır hastaydı. Onun hasta bedenini üzüntü içerisinde süzdü ve kucağına aldı. Son nefeslerini veren İbrahim'in acısına dayanamadı. Gözlerinden yaşlar akmaya başladı. Hem ağlıyor, hem İbrahim'i bağına basıyor, kokluyor ve öpüyordu. Peygamberimizin yanında bulunan arkadaşları bu duruma çok şaşırılmışlardı. "Siz de mi ağlıyorsunuz?" diye sordular. Sevgili Peygamberimiz şaşkınlık içinde kendisine bakan arkadaşlarına dönerek şöyle dedi: Göz yaşarır, yürek sızlar. Rabbi'mizin hoşuna gitmeyen söz söylemeyiz.

Bil ki ey İbrahim! Ayrılığına dayanamıyoruz" (Müslim, Fedail, 62).

Örnek Okuma Parçası:

Peygamberimiz'in (Sas) Çocukların Ağlamasına Dayanamaması

Peygamberimiz (sas) çocukların ağlamalarına dayanamaz, onların susturulmasını, yorulmamasını isterdi. Şefkati çocukların ağlamasına dahi müsaade etmezdi.

Hanımlarını sıkı sıkı tembih eder, Hz. Hüseyin'den söz ederek "Bu çocuğu ağlatmayın" der ve şöyle buyururdu.

"Kim ağlayan çocuğu susturuncaya kadar çaba gösterirse, Cenab-ı Hak ona cennette memnun olacağı kadar nimet verir."

Öyle ki, bazen ağlayan bir çocuk sesi duysa namazını bile kısaltır, annesinin çocukla meşgul olmasına imkan verirdi.

Ashab bu hususu şöyle anlatmaktadır:

Resulullah (sas) bize sabah namazını kıldırmişti. Namazda iki kısa sûre okudu. Namaz bitince Ebû Said el-Hudrî sordu:

"Ey Allah'ın Resulü (sas) bugün daha önce yapmadığınız bir şekilde namazı kısa kıldırdınız..."

Peygamberimiz (sas) şöyle buyurdu:

"Geride, kadınlar safındaki çocuk sesini duymadın mı? Annesinin onunla ilgilenmesini temin edeyim dedim."

Bir gün bedevînin birisi gelerek Peygamberimize (sas):

- Ey Allah'ın Resulü (sas), siz çocukları öper misiniz? Biz onları öpmeyiz, dedi. Peygamberimiz (sas) bu soruya:

- Allah senin kalbinden merhamet duygusunu almışsa ben ne yapabilirim, buyurdu.

Çocuk sevmenin ve öpmenin çok büyük bir sevap olduğunu Peygamberimizden (sas) öğreniyoruz:

- Çocuklarınızı çok öpün. Çünkü her öpücük için size cennette bir derece verilir ki, iki derece arasında beş yüz senelik mesafe vardır. Melekler öpücüklerinizi sayarlar ve sizin defterinize sevap yazarlar, buyurmuştur (Paksu, 2006:90).

Bu örnekler öğrencinin, “Güzel davranışlara Hz. Muhammed’in hayatından örnekler verir.”, “Hz. Muhammed’in örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini kavrar.”, “Hz. Muhammed’in olaylar karşısındaki tutumlarından hareketle örnek davranışlarına yönelik çıkarımlarda bulunur.” kazanımlarını elde etmesine katkı sağlayabilir.

2.3.5.4. Hz. Muhammed Sabırlı ve Cesaretliydi

Sabır ve cesaret kavramları tanımlanır. Bunların, müslümanlarda bulunması gereken özellikler olduğu vurgulanır. Hz. Muhammed’in (sas) sabrı ve cesaretiyle ilgili bilgiler verilir. Sunulacak değişik örneklerle konunun daha iyi kavranması sağlanabilir.

Örnek Âyetler:

“Sabredenlere ödülleri hesapsız verilecektir” (Zümer Sûresi, 10. âyet).

“...Üzülme! Allah bizimle beraberdir” (Tevbe Sûresi, 40. âyet).

(Hicret esnasında, müşrikler tarafından yakalanmak üzere oldukları bir anda Hz. Muhammed’in, Hz. Ebû Bekir’i teselli etmek için söylediği sözler olduğu açıklanabilir.)

Örnek:

Cesur Peygamber (sas)

Bir gece Medine’nin düşman tarafından basıldığı sanılıyordu. Hz. Muhammed (sas), Ebû Talha’nın (ra) eğersiz atına bindi, sesin geldiği tarafa koşturdu, ashâbı geride bırakmıştı. Etrafı araştırdıktan sonra geri döndü ve ashâbına hiçbir tehlike olmadığını, rahat etmelerini söyledi (Algül, 2002:188).

Bu örnekler öğrencinin, “Güzel davranışlara Hz. Muhammed’in hayatından örnekler verir.”, “Hz. Muhammed’in örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini kavrar.”, “Hz. Muhammed’in olaylar karşısındaki tutumlarından hareketle örnek davranışlarına yönelik çıkarımlarda bulunur.” kazanımlarını elde etmesine katkı sağlayabilir.

2.3.5.5. Hz. Muhammed Zamanı İyi Değerlendirirdi

Zamanı kullanmanın önemine işaret edilerek, Hz. Muhammed’in zamanı nasıl değerlendirdiği konusunda örnekler sunulur.

Örnek Âyet:

“Boş kaldın mı hemen başka bir işe koyul” (İnşirah Sûresi, 7. âyet).

Örnek Hadis:

“İki nimet vardır ki insanların çoğu bunda aldanmıştır: Biri boş vakit, diğeri de sağlıktır” (Buhârî, Rikak, 1).

Örnek Atasözü:

“Dağdan dağa kuş uçurdum, vaktimi boşa geçirdim” (Atasözü) (MEB, 2001a:86).

Örnek Hikâye:

Önce Büyük Taşlar

Bir gün, üniversitede işletme okuyan bir grup öğrenci, zaman yönetimi uzmanı hocalarından ummadıkları bir ders aldılar. Hocaları, karşısında yarım daire halinde oturan öğrenci grubuna: “Evet! Şimdi sınav zamanı!” diye seslendi ve masanın altından geniş ağızlı büyükçe bir küp çıkardı. Masaya koyduğu küpün içine, yine masanın altından çıkardığı yumruk büyüklüğündeki taşları dikkatli biçimde koymaya başladı.

Küp ağzına kadar dolup da daha fazla taş alamayınca, “Küp doldu mu?” diye sordu. Sınıftaki herkes birlikte bağırdı: “Evet!”

“Öyle mi?” diye karşılık verdi zaman yönetimi uzmanı. Masanın altından bir kova çakıl taşı çıkardı. Küpü önce sallayıp daha sonra içine çakıl taşlarını koydu. Küpü tekrar

salladı. Böylece küçük taşlar büyük taşların arasında kendilerine yer buldular. Ve aynı soruyu bir kez daha sordu: “Küp şimdi doldu mu?”

Sınıftaki öğrenciler, uzmanın ne yapmak istediğini yavaş yavaş anlamaya başlamışlardı, içlerinden birisi “Herhalde hayır!” diye cevapladı bu soruyu.

“Güzel!” dedi uzman ve masanın altından bu defa bir kova kum çıkardı. Kumü küpe boşaltmaya başladı. Kumlar büyük taşlarla çakıl taşları arasındaki boşlukların hepsini doldurdu. Sorusunu bir defa daha sordu: “Küp doldu mu?”

Öğrenciler bir ağızdan “Hayır!” diye bağırdı.

Bir defa daha “Güzel!” dedi ve masanın altından bu defa bir sürahi su çıkardı ve küpe ağzına kadar su doldurdu. Küpün artık tamamen olduğu söylenebilirdi.

Hocaları öğrencilerine dönüp sordu:

“Bu örnek bize neyi gösteriyor?”

Çalışkan bir öğrenci elini kaldırdı ve çıkardığı dersi özetledi:

“Programınız ne kadar dolu olursa olsun, gerçekten gayret ederseniz, o programa birkaç şey daha ilave edebilirsiniz.”

“Hayır” dedi uzman. “Bu örneğin bize öğrettiği şey şu: Eğer büyük taşları önce koymazsanız, bir daha asla koyamazsınız.”

Sonra konuşmasına devam etti

“Sizin hayatınızdaki büyük taşlar ne? Öncelik sıralamanızda ilk sırayı ne teşkil ediyor? İşte o büyük taşlar ne ise hayat küpünüze önce onları koyun. Yoksa daha sonra bunu yapmaya fırsat bulamazsınız.”

Hz. Peygamberimizin (sas) hayat küpüne koymuş olduğu ilk taşlar ibadetleriydi. Eğer bizim de zaman çizelgemizde Allah Resulü'nün (sas) yaptığı gibi ilk taşlarımız ibadetlerimiz olursa hem bu dünyada hem de ahirette sonsuz saadete erişiriz (Çiftkaya, 2003a:77).

Bu örneklerle, Hz. Muhammed'in (sav) insani özellikleri, davranışlarındaki güzellikler, zamanı kullanımı konusundaki tavrı anlatılır.

Bu örnekler aynı zamanda öğrencinin, “Güzel davranışlara Hz. Muhammed’in hayatından örnekler verir.”, “Hz. Muhammed’in örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini kavrar.”, “Hz. Muhammed’in olaylar karşısındaki tutumlarından hareketle örnek davranışlarına yönelik çıkarımlarda bulunur.” kazanımlarını elde etmesine katkı sağlayabilir.

2.4. Kur’an Ve Yorumu Öğrenme Alanı

2.4.1. Dördüncü Sınıf: “Kur’an-ı Kerim’i Tanıyalım”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ Kur’an’ın, Allah tarafından insanlara gönderilen son ve evrensel bir kitap olduğunu bilir.
- ✓ Kur’an’ın Hz. Muhammed’e indiriliş sürecini açıklar.

2.4.1.1. Son İlahi Kitap Kur’an-ı Kerim

Kur’an-ı Kerim hakkında bilgi verilir. Özellikleri ve içerdiği mesajlar anlatılır. Kur’an-ı Kerim’in son ilahi kitap olduğu ve kimse tarafından değiştirilemeyeceği vurgulanır. Değişik örneklerle, konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Örnek Âyetler:

“Şüphesiz o Kur’an’ı biz indirdik. Onun koruyucusu da şüphesiz biziz” (Hicr Sûresi, 9. âyet).

“İnsanları Rablerinin izniyle karanlıklardan aydınlığa, o her şeye galip övgüye layık olanın yoluna çıkarasın diye bu kitabı sana indirdik” (İbrahim Sûresi, 1. âyet).

Örnek Okuma Parçası:

Mektup

Bize tanıdığımız birinden mektup gelse heyecanlanır, içinde neler yazdığını merak ederiz.

Bu mektup çok ünlü birisinden gelse daha çok merak eder, ne yazdığını hemen öğrenmek isteriz. Hele hele bu mektup yabancı bir ülkenin devlet başkanından gelse içindekileri okumak için mutlaka tercüme ettiririz.

İnsan, sevdiği ve önem verdiği kimseden gelen haberlere karşı büyük bir ilgi duyar. Acaba bana ne yazdı? Benden ne istiyor? diye meraklanır.

Eğer bu mektup yerlerin, göklerin, yıldızların ve bütün kâinatın sahibinden gelmişse ne kadar büyük bir heyecan duyarız.

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim de her şeyin sahibi olan Allahu Teâlâ'nın bize bir mektubudur.

Rabbimiz bu yüce kitapta, bize kendisini tanıtmış, bizden neler istediğini bildirmiş, dünyada yapmamız gerekenleri açıklamıştır.

Demek ki güzel kitabımız Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah, bize sesleniyor. Rabbimiz bize değer veriyor, bizi kendine muhatap kabul ediyor. Bu, bizim için kelimelerle ifade edilemeyecek kadar büyük bir şereftir. Öyle ise Rabbimizin bize bir mektubu, bir mesajı olan Kur'an'ı öğrenip, okumaya, anlamaya ve hayatımızda uygulamaya çalışmalıyız (Pakdemirli, 2004: 49).

Bu örneklerle öğrenci, “Kur'an'ın, Allah tarafından insanlara gönderilen son ve evrensel bir kitap olduğunu bilir.” kazanımını elde edebilir.

2.4.1.2. Kur'an-ı Kerim'in Hz. Muhammed'e İndirilişi

Kur'an-ı Kerim tanıtılır. Hz. Muhammed'e nasıl inmeye başladığı hakkında bilgi verilir. İndiriliş süreci izah edilir. Kur'an'ın, bizim hayat ve rehber kitabımız olduğu vurgulanır. Özellikleri anlatılır. İndirilen ilk âyetler hakkında açıklama yapılır. Verilecek örneklerle konu pekiştirilir.

Örnek Âyetler:

“Oku! Seni yaratan Rabbinin adıyla oku! Ki O, insanı pıhtılaşmış bir kandan yarattı. Oku ki, senin Rabbin kalemle yazı yazmayı öğreten, insana bilmediğini bildiren, bol kerem ve ihsan sahibidir” (Alak Sûresi, 1-5. âyetler).

“(Ey Muhammed) de ki: ...Bu Kur’an sizi ve eriştiği herkesi uyarayım diye bana vahyolunmuştur” (En’am Sûresi, 19. âyet).

Örnek Okuma Parçası:

İlk Vahiy: “Oku!”

Sene milâdî 610.

Peygamber Efendimiz (sas) kırk yaşında. Senelerden beri devam edip gelen bir âdetleri vardı. Her senenin Ramazan ayını Hirâ Dağı’nın tepesindeki mağarada geçirirdi. Orada düşünür, ibâdet ve dua ederdi.

Ömürlerinin bu kırkıncı senesine rastlayan Ramazan ayını da yine Hirâ Dağı’nda geçirecekti. Muhterem hanımı Hz. Hatice’nin hazırladığı aziğıyla Hirâ Dağı’na doğru ilerliyordu. Her taraf sessiz ve sakindi. Sanki her şey onun attığı adımları takip ediyordu. Düşünceli düşünceli yoluna devam etti. Dağın tepesindeki mağaraya vardı. Artık orada ibadet, dua ve sadece Allah’ı düşünmekle meşguldü.

Ramazan ayının on altı gecesini böyle geçirmişti. Ayın on yedisi, pazartesi gecesini idi. Hirâ (Nur) Dağı derin ve manâlı bir sessizliğe bürünmüştü. O civarda her şey onunla birlikte sessizdi, sakindi.

Seher vakti yaklaşmıştı. O en güzel vakit. Bülbüllerin ötmeye başladığı vakit. Güllerin bütün güzellikleriyle etrafa koku dağıttıkları vakit Allah’ı zikredenlerin coşup sonsuz hazza eriştikleri müstesna vakit.

Beklenen an gelmişti.

Vahiy Meleği Cebrail (a.s.), ıslıl ıslıl nurlar içinde ibadetiyle meşgul olan Peygamber Efendimize (sas) göründü. Gür, fakat tatlı bir sesle, Ona, “Oku!” diye seslendi.

Peygamber Efendimiz (sas), hem korktu, hem şaşırıldı. Şimdiye kadar görmediği, işitmediği bir şeydi bu. Yüreği ürperiyordu:

- Ben, okuma bilmem, diye cevap verdi: Hazret-i Cebrail tekrar, “Oku!” dedi.

Peygamber Efendimiz (sas) hâlâ hayretini üzerinden atamamıştı:

- Ben, okuma bilmem, diye cevap verdi tekrar.

Hazret-i Cebrail yine, “Oku!” diye seslendi.

Peygamber Efendimiz (sas) bu sefer, “Ben, okuma bilmem, söyle ne “okuyayım?” dedi.

Bunun üzerine Cebrail (a.s.) şunları okudu:

- “Oku!
- Seni yaratan Rabbinin adıyla oku!
- Ki O, insanı pıhtılaşmış bir kandan yarattı.
- Oku ki, senin Rabbin kalemlle yazı yazmayı öğreten, insana bilmediğini bildiren, bol kerem ve ihsan sahibidir.”

Peygamber Efendimiz (sas) heyecan ve korku içindeydi. Konuştuğu lisanla Allah tarafından gelen bu ilk âyetleri kelimesi kelimesine tekrarlardı. Artık, inen bu ilk âyetler, Peygamberimizin (sas) hem diline, hem kalbine yerleşmişti.

O anda vazifesi sona eren Hz. Cebrail de birdenbire yok oluverdi. Bu hâdise ile Efendimiz Hz. Muhammed’e peygamberlik vazifesi verilmiş oluyordu.

Omzuna tevdi edilen bu büyük vazifenin heyecan ve hayreti içinde mağaradan ayrıldı. Mekke’ye doğru gelirken bir takım garipliklere şâhid oldu. Dağ, taş ve ağaçlar, “Allah’ın selâmı senin üzerine olsun ey Allah’ın Peygamberi” diyerek onu selamlıyorlardı. Vazifesini tebrik ediyorlardı.

Evine varınca, hanımı Hz. Hatice onu kapıda karşıladı. Hürmetle içeri aldı. Efendimiz (sas) olup bitenleri anlatınca, Hz. Hatice, “Ne üzül, ne de kork,” dedi. “Allah senin gibi dürüst bir kulunu hiçbir zaman utandırmaz. Sen, hep doğruyu söylersin. Emâneti gözetirsin. Akrabalarına yakın ilgi gösterirsin. Komşularına nazik ve şefkatli davranırsın. Fakirlere yardım elini uzatırsın. Gariplere evinin kapısını açıp onları misafir edersin. Uğradıkları felâket ve musibetlerde halka yardım etmekten geri durmazsın.” Sonra da ilâve etti:

- “Vallahi, ben senin bu ümmetin peygamberi olacağından eminim.” Evet, artık Efendimiz Hz. Muhammed (sas), bütün insanlığa peygamber gönderilmişti (Suruç, 1996:3).

Bu örneklerle öğrenci, “Kur’an’ın Hz. Muhammed’e indiriliş sürecini açıklar.” kazanımına ulaşabilir.

2.4.2. Beşinci Sınıf: “Kur’an’da Kıssalar”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ Kıssa kavramını açıklar.
- ✓ Kur’an’da kıssalara yer verilmesinin nedenlerini belirtir.
- ✓ Hz. İbrahim’in Allah’a inanç konusunda ne tür çabalar gösterdiğini fark eder.
- ✓ Hz. Yusuf’un yaşadığı zorluklara rağmen ahlâklı davranmayı seçmesinin nedenlerini tartışır.
- ✓ Hz. Eyyûb kıssasından hareketle sabrın güçlükler ve olumsuzlukları aşmadaki rolünü kavrar.
- ✓ Fil sûresini ezbere okur ve anlamını söyler.

Ünite başında, kıssa kavramı ve Kur’an’da kullanılışı hakkında bilgi verilir. Kur’an’da niçin kıssalara yer verildiği hakkında açıklama yapılır. Daha sonra kıssa örneklerine geçilebilir.

Örnek Şiir:

Çağ çağ, dalga dalga

Mısır’dan ve Roma’dan

Kudüs’ten ve Mekke’den, Medine’den

Karanlığı yırtar yırtar

Bazen ateşten, bazen bir kuyudan

Bazen bir balığın karnından

Bazen Kızıldeniz’den

Destanlar çağıldatarak

Vahiyle arındı

Vahiyle yoğruldu zaman (Özbahçe, 2006:80).

Bu şiirden sonra, peygamberlerin hangi bölgelere gönderildiği konusu hakkında açıklama yapılabilir.

Konunun sonunda öğrenci, “Kıssa kavramını açıklar.”, “Kur’an’da kıssalara yer verilmesinin nedenlerini belirtir.” kazanımlarını elde edebilir.

2.4.2.1. Allah’ı Arayan İnsan: Hz. İbrahim

Hz. İbrahim hakkında bilgi verilir. Hz. İbrahim’in Allah’ı arama ve bulma konusunda aklı nasıl kullandığı anlatılır. Ünite anlatılırken, En’am Sûresi 76-79. âyetlerin mealleri verilebilir.

Örnek Kıssa:

Hz. İbrahim Kıssası

Hz. İbrahim, yıldızlara ve onların yeryüzündeki temsilcileri kabul ettikleri putlara tapınan Bâbillilere peygamber olarak gönderilmiştir. İsmi Kur’ân’da en çok geçen ikinci peygamberdir. Ona ait kıssalar çeşitli sûrelerde değişik üsluplarla tekrar edilmiştir. Bu kıssaların özeti şöyledir:

İbrahim’in babası Âzer isminde bir şahıstır ve putperesttir. İbrahim ise henüz ergenlik çağına gelmeden fikrî olgunluğa erişmiş, daha sonra vahye mazhar olmuş, kendisine “suhuf” verilmiştir. Yahudi ve Hristiyan değildir, tek Tanrı inancını esas alan Hanif dininin temsilcisidir. Bu nedenle daha sonra gelen hak din mensuplarına “İbrahim milleti” denilmiştir. Ayrıca “üsve-i hasene” (güzel örnek) olarak da nitelendirilmiştir. Bütün bu özellikleriyle İbrahim putperestlikle ve başta babası olmak üzere putperestlerle mücadele etmiştir.

Bu nedenle de onlar tarafından ateşe atılmış, ancak Allah’ın ateşe “Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol” buyurmasıyla ateş onu yakmamıştır.

Bu olaydan sonra İbrahim (as) “âlemlere bereketli kılınan bir yer” olarak nitelendirilen Filistin’e göç etmiştir. Burada Allah kendisine İsmail ve İshak isminde iki oğul vermiştir. Ancak İbrahim, gördüğü bir rüya üzerine oğullarından birisini kurban etmek istemiş, Allah da ona büyük bir kurbanlık göndermiştir.

Daha sonra İbrahim (as), eşi Hacer ve oğlu İsmail’i, Allah’ın emri doğrultusunda Mekke’nin bulunduğu bölgeye getirmiştir. Bir müddet sonra da burada oğlu İsmail ile birlikte Kâbe’yi inşa etmiştir (Abay, 2007:77).

Kur'an'ın “Kıssa” metodundan bahsedilir. Hz. İbrahim'in Allah'ı arama ve bulma konusunda akli nasıl kullandığı anlatılır. Bu kıssadan çıkarılabilecek dersler öğrencilere sorulup onların bu konudaki görüşleri alınabilir.

Bu örnekle öğrenci, “Hz. İbrahim'in Allah'a inanç konusunda ne tür çabalar gösterdiğini fark eder.” kazanımına ulaşabilir.

2.4.2.2. Sevgi ve Merhamet Örneği: Hz. Yusuf

Hz. Yusuf hakkında genel bir bilgi verilir. Hz. Yusuf'un, hayatında çektiği sıkıntılardan ve babasının olaylar karşısında gösterdiği sabırdan bahsedilir.

Hz. Yusuf'un ahlâkından çıkarılacak dersler belirtilebilir. Aşağıda verilen ayrıntılı kıssa ile onun hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olunması sağlanabilir.

Örnek Âyet:

“Andolsun, Yusuf ve kardeşlerin (in kıssaların)de, (hakikati arayıp) soranlar için ibretler vardır” (Yusuf Sûresi, 7. âyet).

Örnek Kıssa:

Hz. Yusuf Kıssası

Hz. Yusuf, Hz. Yakub'un, o da Hz. İshak'ın oğludur. Yani Hz. Yusuf, Hz. İbrahim'in torununun oğludur. Allah Teâlâ onları doğru yolu gösteren önderler kılmış, kendilerine hayırlı işler yapma, namaz kılma ve zekât vermeyi vahyetmiş ve daima Allah'a ibadet eden kimseler yapmıştır. Yakub'un lakabı İsrail idi. Bundan dolayı onun soyundan gelenlere İsrailoğulları; Yakub'un oğullarının soyundan gelenlere de “torunlar” anlamına gelen “esbât” denilir.

Yusuf kıssasının özeti şöyledir:

Bir gün, Yusuf, babasına on bir yıldız, Güneş'i ve Ay'ı kendisine boyun eğer vaziyette gördüğünü söyledi. Babası da rüyasını kardeşlerine anlatmamasını, yoksa kendisine tuzak kurabileceklerini, Allah'ın kendisini seçerek olayların yorumunu öğreteceğini, atalarına verdiği nimetleri kendisine de vereceğini söyledi.

Yusuf'un kardeşleri kendi aralarında, daha güçlü oldukları halde, babalarının Yusuf'u ve (ana-baba bir) kardeşini daha çok sevdiğinden, bu yüzden de yanlış içinde olduğundan bahsettiler. Yusuf'u öldürdükleri takdirde babalarının kendilerini daha çok seveceğini düşündüler.

İçlerinden birisi Yusuf'u öldürmek yerine kuyuya atmayı, bu durumda bir kervanın onu bularak alıp götürebileceğini, bunu yapmanın daha uygun olduğunu söyledi.

Babalarına, Yusuf hakkında kendilerine niçin güvenmediğini sorarak, halbuki onun iyiliğini istediklerini, ertesi gün kendileriyle birlikte gelmesine izin vermesini istediler ve onu koruyacaklarını söylediler. Yakub da onu götürmelerine üzüleceğini ve bir kurdun onu kapıp götürmesinden korktuğunu söyledi. Oğulları ise Yusuf'u koruyacaklarına söz verdiler.

Yusuf'u kuyuya bırakıp akşamleyin ağlayarak babalarına geldiler, yarıya giriştiklerini, Yusuf'u da eşyalarının yanında bıraktıklarını, döndüklerinde ise onu kurdun yediğini söylediler. "Her ne kadar doğru söylesek de sen bize inanmazsın" dediler. Bir de üzerine kestikleri bir hayvanın kanından sürdükleri gömleğini getirdiler. Yakub, kardeşlerinin Yusuf'a bir tuzak kurduklarını anladı ve nefislerine aldanıp bir işe sürüklendiklerini, kendisine ise sabretmek düştüğünü söyledi.

Yoldan geçen bir kervan su almak için kovayı kuyuya sarkıtığında bir oğlan gördü ve müjde diyerek bağırdı. Yusuf'u alıp ticaret malı olarak sakladılar ve onu çok ucuz fiyata sattılar. Onu satın alan Mısırlı bir asilzade, hanımına, çocuğa iyi bakmasını, kendilerine faydalı olabileceğini, hatta evlat bile edinilebileceğini söyledi.

Olgunluk çağına erişince, Allah ona hikmet ve ilim verdi.

Bir gün, kendisini yetiştiren kadın Yusuf'tan yararlanmak istedi ve evin kapılarını kilitledikten sonra "Hadisene!" diyerek onu tahrik etmek istedi ise de o Allah'a sığınarak bu isteği reddetti. Ancak kadın ona göz koymuştu. Yusuf ondan kaçarken kadın, onun gömleğini arkadan yırttı.

O sırada kapıda hanımın efendisine rastladılar. Kadın hemen Yusuf'un kendisine kötülük yapmak istediğini, bunun için de zindana atılması gerektiğini söyledi. Ancak

Yusuf, asıl kadının kendisinden yararlanmak istediğini belirtti.

Kadının yakınlarından birisi, Yusuf'un gömleği önden yırtılmış ise kadının doğru söylediğini, arkadan yırtılmış ise Yusuf'un doğru söylediğini ifade etti.

Kadının kocası Yusuf'un gömleğinin arkadan yırtıldığım görünce, karısının bir tuzak kurduğunu anladı ve Yusuf'a bundan kimseye bahsetmemesini, karısının da günahına tövbe etmesini istedi.

şehirde birtakım kadınlar, asilzadenin karısının hizmetçisine âşık olduğuna dair dedikodu yapmaya başladı. Kadın bu dedikoduları duyunca kadınlara haber gönderip evine çağırđı. Onlara ikramda bulundu ve ellerine birer bıçak verdi. Yusuf'un da kadınların yanına çıkmasını istedi. Kadınlar onu gördüklerinde şaşkınlıklarından ellerini kestiler ve "Bu insan değil! Bu olsa olsa bir melektir" dediler. Asilzadenin karısı, kadınlara hitaben, kendisini kinadıkları şahsın bu olduğunu, kendisinin ona sahip olmak istediğini, ama onun iffetli kalmayı tercih ettiğini söyledi. Kendi istediğini yapmadığı takdirde onu zindana atıracağına veya zillete uğratabacağına dair yemin etti.

Yusuf, kadınların tuzağına düşmektense zindanın kendisi için daha hayırlı olacağını ifade ederek kendisini koruması için Allah'a dua etti. Allah, onun duasını kabul etti ve kadınların tuzaklarını ondan uzaklaştırdı. Yusuf'un suçsuzluğunu ortaya koyan delilleri gördükleri halde onu bir süre zindana atmayı uygun buldular.

Onunla beraber zindana iki delikanlı daha girdi. Biri, rüyasında şaraplık üzüm sıklığını, diğerı de, rüyasında başının üstünde ekmek taşıdığını, kuşların da bu ekmeği gagaladığını gördü. Yusuf'tan gördükleri rüyaları yorumlamasını istediler.

Yusuf da rüyaları yorumlamayı kendisine Allah'ın öğrettiğini, Allah'a inanmayan ve ahireti inkâr edenlerin dinini bırakarak ataları İbrahim, İşhak ve Yakub'un dinine uyduğunu, Allah'a ortak koşmasının söz konusu olmadığını belirttikten sonra arkadaşlarına "Ayrı ayrı ilahlar mı daha iyidir, yoksa mutlak hâkimiyet sahibi olan tek Allah mı?" sorusunu sordu. Allah'ın düzmece tanrılar hakkında herhangi bir delil indirmediğini, kendisinden başka hiçbir şeye tapılmamasını emrettiğini, ama yine de birçok insanın bundan gafil olduğunu söyledi. Daha sonra rüyaların yorumuna geçti.

Yusuf, arkadaşlarına "Biriniz eskisi gibi efendisine şarap sunacak, diğerı ise maalesef asılacak ve kuşlar başından yiyecektir" dedi. Kurtulacağını düşündüğü kişiden,

efendisinin yanında kendisini anmasını istedi. Fakat şeytan onu efendisine hatırlatmayı unutturdu. Bu yüzden o, birkaç yıl daha zindanda kaldı.

Bir gün kral, rüyasında yedi zayıf ineğin yedi semiz ineği yediğini; ayrıca yedi yeşil başak ve yedi de kuru başak gördüğünü söyleyerek ileri gelenlerden bu rüyayı yorumlamalarını istedi. Ancak onlar, gördüklerinin karmakarışık düşler olduğunu, kendilerinin bunların yorumunu bilmediklerini ifade ettiler. O sırada zindandan kurtulmuş olan kişi uzun zaman sonra Yusuf'u hatırladı ve bunun yorumunu öğrenebileceğini belirtti. Zindana giderek Yusuf'a rüyanın tabirinin ne olabileceğini sordu. Yapacağı yorumdan sonra belki Yusuf'un kıymetini anlarlar temennisinde bulundu.

Yusuf rüyayı şöyle yorumladı: "Yedi yıl âdetiniz üzere ekin ekeceksiniz. Yiyeceğiniz az bir miktar hariç, biçtiklerinizi başağında bırakın. Sonra bunun ardından yedi kurak yıl gelecek, saklayacağınız az bir miktar hariç bu yıllar için biriktirdiklerinizi yiyip bitirecek. Sonra bunun ardından insanların yağmura kavuşacağı bir yıl gelecek. O zaman bol rızka kavuşacaklar."

Bu yorumu duyan kral Yusuf'un yanına getirilmesini istedi. Elçiler Yusuf'a kralın kendisini istediğini söylediklerinde o, kralın, kendisinin suçsuz olduğunu öğrenmesini arzu ettiğini belirtti.

Kral, kadınlara, dertlerinin ne olduğunu sordu, onlar da Yusuf'un bir kötülüğünü görmediklerini söylediler. Asilzadenin karısı da "Artık gerçek ortaya çıktı; asıl ben ondan yararlanmak istemiştım; o doğru dürüst bir insandır" dedi.

Yusuf da niçin böyle bir yola başvurduğunu anlatarak, maksadının, gıyabında efendisine hainlik etmediğinin bilinmesi, olduğunu beyan etti. Bununla birlikte kendisini tezkiye etmediğini, nefsin daima kötülüğü emrettiğini, ama Allah'ın bağışlayıcı ve merhametli olduğunu söyledi.

Bütün bunları öğrenen kral, Yusuf'a kendi katında yüksek bir mevki vereceğini söyledi. O da tarım depolarına bakabileceğini ve bu konuda kendisine güvenilebileceğini söyledi.

Böylece Allah Yusuf'a, dilediği yerde oturmak üzere ülkede imkân ve iktidar verdi.

Bir gün Yusuf'un kardeşleri çıkageldiler ve yanına girdiler. Yusuf onları tanıdı, onlar ise Yusuf'u tanımadılar. Yusuf, onların yüklerini hazırlatınca varsa diğer kardeşlerini de getirmelerini, bu takdirde daha çok buğday vereceğini, eğer onu getirmezler ise kendilerine verecek bir şeyi olmadığını söyledi ve bu maksatla huzuruna bir daha çıkmamalarını istedi.

Kardeşleri, geride kalan kardeşlerini babasından izin alıp getireceklerini söylediler. Yusuf da, belki bu lütuf sayesinde tekrar geri gelirler düşüncesiyle adamlarına, kardeşlerinden alınan ücretin yüklerinin arasına konulmasını emretti.

Kardeşleri, babalarına geri döndüklerinde diğer kardeşi de kendileriyle birlikte göndermesini, aksi takdirde zahire verilmeyeceğini söylediler. Yakub onlara güvenemeyeceğini söyledi.

Bu sırada yüklerini açınca ödedikleri ücretin geri verildiğini fark ettiler. Bununla yeni zahire alabileceklerini, kardeşleri de yanlarında olursa daha fazla zahire alabileceklerini, mevcut zahirenin az olduğunu söylediler.

Babaları, kardeşlerini geri getireceğine dair söz verdikleri takdirde onu gönderebileceğini söyledi ve oğullarına şehre farklı kapılardan girmelerini tavsiye etti.

Nihâyet kardeşleri tekrar Yusuf'un huzuruna girdiklerinde; ana-baba bir kardeşini bağrına bastı ve gizlice kendisinin Yusuf olduğunu söyledi.

Yusuf, onların yüklerini hazırlatırken krala ait değerli bir kadehi kardeşinin yüküne koydurdu. Sonra da bir çığırtkan aracılığıyla onların hırsızlık yaptıklarını söyledi.

Kardeşler, ne kaybettiklerini sordu. Hükümdarın su kabının kaybolduğu, onu getirene ödül verileceği cevabını aldılar. Kardeşler, kendilerinin çalmadığını söyledilerse de inandıramadılar. Yusuf'un adamları, yalan söylüyorsanız cezası ne olsun, diye sordular, kardeşler de su kabı kimde çıkarsa onu alıkoyarsınız cevabını verdiler.

Bunun üzerine Yusuf, önce diğer kardeşlerinin yüklerini, sonra da öz kardeşinin yükünü aradı ve kap onun yükü arasında bulundu. Bu sayede Yusuf, Allah'ın izniyle kardeşini yanında tutma fırsatını elde etmiş oldu.

Kardeşler, o çalmış ise, daha önce onun bir ana-baba bir kardeşi de; o da çalmıştı diyerek Yusuf'u hırsızlıkla itham ettiler, ama Yusuf bu durumu kardeşlerine belli etmedi. Yusuf'tan, onun yerine başkasını alıkoymasını istedilerse de o, bunun haksızlık olacağını söyleyerek isteği reddetti.

Büyük kardeşleri, bu kardeşlerini geri getirmek için babalarına söz verdiklerini, daha önce de Yusuf'a karşı bir kusur işlediklerini, artık babaları kendilerini affedinceye kadar asla buradan ayrılmayacağını söyledi ve kardeşlerinin geri dönerek babalarına, oğlunun hırsızlık ettiğini, kendilerinin de buna engel olmalarının mümkün olmadığını iletmelerini istedi.

Kardeşler durumu babalarına anlattıktan sonra, doğru söylediklerini, isterse beraber geldikleri kervana sorabileceğini söylediler. Yakub ise, daha önce Yusuf kaybolduğunda gösterdiği metanet ve Allah'a teslimiyeti tekrar gösterdi ve Allah'ın hepsini kendisine getirmesi temennisinde bulundu.

Yakub etrafındakilerden yüz çevirdi ve üzüntüsünden iki gözüne ak düştü; acısını içinde saklıyordu. Oğulları, Yusuf'u hatırlamanın verdiği üzüntüyle helak olacağını söylediler. Yakub da üzüntüsünü Allah'a arz ettiğini, gidip Yusuf'u ve kardeşini araştırmalarını, Allah'tan ümit kesmemelerini söyledi.

Bunun üzerine Mısır'a dönüp Yusuf'un yanına geldiler ve geçim sıkıntısı çektiklerini ama yeterli sermayelerinin de bulunmadığını söyleyerek yeniden zahire istediler.

Yusuf onlara, Yusuf'a ve kardeşinize neler yaptığınızı biliyor musunuz, diye bir soru yöneltince onlar karşılardakinin Yusuf olup olmadığından şüphelendiler. O kendisinin Yusuf, yanındakinin de kardeşi olduğunu, sabır gösterdikleri için Allah'ın bu lütufları kendilerine verdiğini söyledi.

Kardeşleri hatalarını anladılar ve Allah'ın Yusuf'u kendilerinden üstün kıldığını, kendilerinin hata işlediklerini itiraf ettiler. Yusuf ise kardeşlerini kınamayacağını belirtti ve Allah'ın onları bağışlaması için dua etti.

Gömleğini babalarına götürüp yüzüne koymalarını, bu sayede gözlerinin görmeye başlayacağını, bütün ailelerini alıp yanına getirmelerini istedi.

Kervan Mısır'dan ayrılınca babaları, yanındakilere Yusuf'un kokusunu aldığını söyledi. Etrafındakiler onun hâlâ eski şaşkınlığına devam ettiğini söylediler.

Müjdecî gelip gömleği Yakub'un yüzüne koyunca gözleri açılıverdi. Yakub da etrafındakilere "Ben size, Allah tarafından, sizin bilemeyeceğiniz şeyleri bilirim demedim mi?" dedi. Oğulları da suçlarını babalarına itiraf ettiler ve bağışlanmaları için Allah'a dua etmesini rica ettiler.

Mısır'a gidip Yusuf'un huzuruna girdiklerinde; Yusuf ana babasını bağrına bastı ve "Allah'ın iradesi ile güven içinde Mısır'a girin" dedi. Ana babasını tahtın üzerine çıkardı. Hepsi ona saygı ile eğildiler.

Yusuf dedi ki:

"Babacığım! İşte bu, daha önce gördüğüm rüyanın yorumudur. Rabbim onu gerçekleştirdi. Şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra; Rabbim beni zindandan çıkararak ve sizi çölden getirerek bana çok iyilikte bulundu. Şüphesiz Rabbim, dilediği şeyde nice incelikler sergileyendir. Şüphesiz O, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir."

"Rabbim! Gerçekten bana mülk verdin ve bana sözlerin yorumunu öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Dünyada ve ahirette sen benim velimsin. Benim canımı Müslüman olarak al ve beni iyilere kat" (Yusuf Sûresi, 4-102. ayetler).

Yusuf kıssası ruh üzerinde bıraktığı tesirden dolayı Kur'an'daki en güzel kıssalardan birisidir. Araya kesinti girmeden olayları birbirini izleyen en etkili kıssadır. Kıssa aşkın, iffetin ve imanun sembolü olarak görülmüş ve bu nedenle hakkında pek çok çalışma yapılmıştır.

Kıssanın başında "Sana kıssayı en güzel biçimde anlatacağız" buyrulması, anlatılacak bir kıssanın nasıl olması gerektiğini de göstermektedir. Kıssada yer verilen olaylar, bunların ayrıntıları, aralarına serpiştirilen öğütler Kur'an'ın kıssa anlatım metodu için güzel bir örnek oluşturmaktadır. Bunun yanında kıssa daha pek çok hakikate ve davranış modeline de temas etmektedir.

Yusuf kıssasında ahlâk ve faziletin zaferi, heva ve şehvetin mağlubiyeti görülmektedir. Yusuf, kendisini ahlâksızlığa götürecek çağrılara karşı verdiği mücadeleyi kazanmıştır.

Asilzâdenin karısı, etkisi altına girerek esiri olduğu duygulardan kurtulmuş, kendi zayıflığını görerek hatasını itiraf etmiştir. Yusuf'un kardeşleri de içine düştükleri sapıklığın, çekememezliğin esaretinden kurtularak tövbe etmişler, pişman olmuşlardır.

Yine bu kıssa bir insanın nasıl hem çok güçlü, hem de çok zayıf olduğunu gözler önüne sermektedir. Eğer insan duygularının esareti altına girer, yularını nefesine kaptırırsa güçsüz bir varlık haline gelecektir. Ama aklının yönlendirmesine uyar, vicdanının sesini dinlerse güçlenecek, insanlığının farkına varacak, Allah'ın yeryüzündeki temsilcisi olduğunu hissedecektir.

Öte yandan bu kıssa, Hz. Peygamber ve ona haset eden Mekkeli "kardeş"lerinin durumuna da vurgu yapmaktadır. Nitekim onlar, Hz. Peygamber'i çekememişler ve onun Mekke'den çıkmasına sebep olmuşlar, ancak Allah Hz. Peygamber'e Medine'de hâkimiyet vermiş ve Mekkeli kardeşleri sonuçta kendisine itaat etmek mecburiyetinde kalmışlardır. Burada, Mekke'nin fethedildiği günde Hz. Peygamber'in halka söylediği "Bugün size bir kınama yok!" ifadesinin, Hz. Yusuf'un kardeşlerine söylediği ifadeyle aynı olması dikkat çekmektedir (Abay, 2007:85-94).

Bu kıssa, ders süresinin kısalığı dikkate alınarak özet olarak genel hatlarıyla anlatılmalıdır. Hz. Yusuf'un hayatındaki dönüm noktaları, Onun hayatından çıkarılabilecek dersler anlatılabilir.

Bu kıssa ile öğrenci, "Hz. Yusuf'un yaşadığı zorluklara rağmen ahlâklı davranmayı seçmesinin nedenlerini tartışır." kazanımına ulaşabilir.

2.4.2.3. Sabır Örneği: Hz. Eyyûb

Hz. Eyyûb hakkında bilgi verilir. Hz. Eyyûb'un çektiği sıkıntılardan ve sıkıntılara karşı gösterdiği sabır ve metanetten bahsedilip, Hz. Eyyûb'un hayatından çıkarılabilecek dersler anlatılır. Aşağıdaki kıssa ile de konu hakkında daha ayrıntılı bilgi verilebilir.

Örnek Kıssa:

Hz. Eyyûb Kıssası

Kur'an'da Hz. Eyyûb'un kıssasına tafsilatlı olarak yer verilmemiş, sadece iki yerde onun sabır göstermesi ve buna karşılık Allah'ın ona büyük lütufta bulunduğu

vurgulanmıştır. Ayrıca Hz. Peygamber'e gelen vahyi inkâr edenlere, bu vahyin daha önce birçok peygambere gelen vahiyden farklı olmadığına, Allah'ın bu nimeti dilediği kişiye vereceğine işaret edilmiştir.

Eyyûb kıssasının özeti şöyledir:

Eyyûb, şeytan tarafından kendisine yorgunluk ve azap dokundurulduğunu ifade ederek Allah'ın merhametine sığınmış, Allah da ayağını yere vurarak yıkanabileceği ve içebileceği soğuk bir su çıkarmasını emretmiştir. Daha sonra ailesini kendisine bağışlamış, daha fazlasını da vermiştir. Allah diğer dert ve kederlerini de gidermiştir. Ayrıca Allah Eyyûb'e, yaptığı bir yemini bozmaması için yol göstermiş ve onu gösterdiği sabırdan dolayı övmüştür. (En'am 6/84; Enbiya 21/83-84; Nisa 4/163; Sad 38/41-44). Enbiya sûresinde Eyyûb kıssasına, Hz. İbrahim, Hz. Lut, Hz. Davud, Hz. Süleyman, Hz. Eyyûb, Hz. İsmail ve Hz. İdris peygamberlere Allah'ın verdiği ihsanlar ve lütuflara kısaca temas edilmiş ve sonuç olarak, "Şüphesiz bu (İslâm), tek ümmet (din) olarak sizin ümmetiniz (dininiz)dir. Ben de Rabbinizim. Onun için sadece bana kulluk edin" denilmek sûretiyle Hz. Peygamber'e ve diğer mü'minlere hangi safta yer aldıkları gösterilmiş ve Allah'ın mutlaka Hz. Peygamber'e de lütufta bulunacağı ifade edilmiştir. Sad sûresinde de iman edip salih amel işleyenler ile yeryüzünde fesat çıkarıcıları Allah'ın bir tutmayacağına örnek göstermek üzere kısaca Hz. Eyyûb'e verilen lütuflara temas edilmiştir (Abay,2007: 97-98).

Dünyadaki değişik sıkıntılara hiç isyan etmeden göğüs gerip sabretmeyi öğreten bu kıssa ile sabrın hayatımızdaki yeri ve önemi vurgulanabilir.

Bu kıssa ile öğrenci, "Hz. Eyyûb kıssasından hareketle sabrın güçlükler ve olumsuzlukları aşmadaki rolünü kavrar." kazanımını elde edebilir.

2.4.2.4. Fil Sûresi ve Anlamı

"Fil Sûresi" ve "Fil Olayı" hakkında bilgi verilir. Surenin içerdiği mesajlar anlatılır. Sure ve meali öğrencilere ezberlettirilir. Sunulacak öğrencilerle konunun daha iyi kavranması sağlanabilir.

Örnek Okuma Parçası:

Sen Koru

Ebrehe, Habeşistan Krallığı'nın Yemen valisi idi.

Hıristiyan olan Ebrehe milâdî 570 yıllarında San'a şehrinde, Kulleys adı verilen muhteşem bir kilise yaptırmıştı.

Amacı, Kâbe ziyaretini azaltmak ve Arapların ziyaretlerini yaptırmış olduğu bu kiliseye çevirmektir.

Bu duruma tepki gösteren bir adam, Kulleys'e girip içine pisledi. Bu hakarete çok öfkelenen Ebrehe, Kâbe'yi yıkmaya karar verdi. Büyük bir ordu hazırlayarak Mekke'nin üzerine yürüdü. İçinde pek çok filin bulunduğu, Ebrehe'nin bu ordusunun önünde, uğurlu saydığı büyük bir fil vardı.

Bu sırada Mekke'de Kureyş kabilesinin başkanı Peygamberimiz'in dedesi Abdülmuttalib idi. Fil ordusu şehre girmeden önce, herkesin develeriyle birlikte Abdülmuttalib'in develerini de yağma edilmişti. Bunu haber alan Abdülmuttalib, develerini geri almak için Ebrehe'ye gitti. Ebrehe, Abdülmuttalib'i saygı ile karşıladı. Geliş sebebini sordu. Abdülmuttalib, develerin iadesi için geldiğini söyledi.

Ebrehe şaşkınlıkla:

- Ben senin Kâbe'yi yıkmamam için ricaya geldiğini sanıyordum. Halbuki sen kavminin önem verdiği Allah'ın evini bırakmış, kendi develerini istiyorsun dedi.

Abdülmuttalip:

- Ben, ancak develerimin sahibiyim onları istiyorum. O evin sahibi ise Allah'tır. O da onu koruyacaktır, dedi.

Bunun üzerine develer kendisine iade edildi.

Abdülmuttalip Kâbe'ye geldi ve Yüce Allah'a şöyle dua etti:

- Ey Rabbim, Ebrehe'nin azgın ordusuna yetecek gücümüz yok. Bütün güç, kuvvet sana ait. Sen kutsal evini koru!

Bütün Mekke halkı şehri boşaltıp dağlara çekildiler, merakla olacakları izlemeye başladılar. Kâbe'nin sahibinin onu koruyacağına gönülden inanıyorlardı.

Ebrehe, gururla Kâbe'ye doğru hareket etti. Kâbe görülmeye başlayınca büyük fil, yere çöktü. Onu kaldırmaya çalıştılar. Ne kadar uğraşılsa da başaramadılar. Geri döndürülünce oradan uzaklaşıyordu. Ama ileriye doğru bir adım bile atmıyordu. Tam bu sırada, göğü bir duman gibi karanlık kaplamıştı. Yüce Allah binlerce küçük Ebâbil kuşlarını göndermişti. Her kuşun gaga ve ayaklarında küçük taşlar vardı. Kuşlar bu taşları atmaya başladılar. Bu taşlar, isabet ettiği kimselerin başından girip topuklarından çıkıyor, onları kurt yemiş ekin yaprağı gibi yere yıkıyordu.

Kâbe'ye hiçbir zarar vermeden ordu perişan halde dağıldı. Böylece Allah, evini zalimlerden korudu. Ebrehe aldığı yara ile kaçmaya çalıştı ama yolda öldü.

Mekke'de gerçekleşen bu olay, Peygamber Efendimizin (sas) doğumundan 50-55 gün kadar önceydi.

Mekkeliler bu büyük olayı devamlı hatırlamak üzere o yılı 'Fil Yılı' olarak andılar.

Yüce Allah bu olayı hatırlatarak insanların üzerinde düşünüp ibret alması için Fil sûresini indirmiştir (Akkaya, 2006a: 86-89).

Kâbe'nin bizzat Allah tarafından korunduğu, O'na karşı gelenlerin uğrayabileceği akıbetler konusunda bilgi verilip Fil Sûresi'nin önemi belirtilebilir.

Bu örnek, öğrencinin, "Fil sûresini ezbere okur ve anlamını söyler." kazanımını elde etmesine katkı sağlayabilir.

2.5. Ahlak Öğrenme Alanı

2.5.1. Dördüncü Sınıf: "Sevgi, Dostluk ve Kardeşlik"

Bu ünitenin sonunda öğrenciler;

- ✓ Sevginin Allah tarafından insanlara verilen bir nimet olduğunu kavrar.
- ✓ Sevgi ifadesi olan davranışlara örnekler verir.
- ✓ Allah'ın yarattıklarını sevdiğine dair örnekler verir.
- ✓ Sevginin, dostluk ve kardeşlik bakımından önemini irdeler.

- ✓ İslâm'da sevgi ve barışın önemini örnekleri ile açıklar.
- ✓ Dostça ve kardeşçe yaşamaya özen gösterir.
- ✓ Sevginin, yaratılmışların hayatlarını sürdürmedeki önemini kavrar.

2.5.1.1. Dostluk ve Kardeşliğin Temeli Sevgidir

Dostluğun ve kardeşliğin öneminden bahsedilir. Sevginin, dostluğun ve kardeşliğin oluşmasındaki yeri ve önemi anlatılır. Sunulacak örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek Hadis:

“Küçüklerimize sevgi ve şefkat göstermeyen, büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir” (Tirmizî, Birr,15).

Örnek Hikâye :

Efendinin İkrâmı

Lokman bir köle idi ve efendisi onu çok severdi. Öyle ki, bir şey yiyeceği zaman, Lokman ile birlikte yesin isterdi. Bir gün efendisine bir kavun hediye ettiler. Efendi, kölelerinden birine Lokman'ı çağırmasını emretti.

Lokman gelince, efendi kavundan bir dilim keserek ona verdi.

Lokman, efendisinin ikramını afiyetle yedi. Efendi, kavundan bir dilim daha kesti ve yine Lokmana verdi. Lokman yine kavunu iştahla yedi.

“Lokman kavunu çok seviyor galiba” diye düşündü efendisi ve tek bir dilim kalana kadar tüm kavunu ona böyle dilim dilim ikram etti. Lokman da her bir dilimi iştahla yedi. En son dilime gelince efendisi:

“Bakalım nasıl tatlı bir kavunmuş bu” diyerek ısırırverdi. Ancak ısırır ısırılmaz, ağzının içini âdeta ateş kapladı. Kavun o derece acıydı. Acısından bir süre ne yapacağını bilemeyen efendi, nice sonra Lokman'a:

“Ey benim canım, sen nasıl oldu da böyle acı bir şeyi tatlı tatlı yedin bitirdin?” diye sordu. Lokman efendisine şöyle cevap verdi:

“Ben senin elinden bunca zamandır öyle tatlı nimetler yedim ki, şimdi bu elinle verdiğin için, acıdır yiyemem demeye utandım.”

Senden gelen bir acıdan feryad edersem, yüzlerce defa toprak başıma saçılınsın. Şükürler bağışlayan elinin tadı, bu kavunda nasıl acılık bırakır? Sevgiden acılar tatlılaşır, sevgi yüzünden bakırlar altın olur. Sevgi ile tortular durulur, arınır. Sevgiden dertler şifa bulur, sağlığa kavuşur. Sevgiden ölü dirilir, sevgi yüzünden padişah kul olur. Sevgiden hapisane, zindan gül bahçesi olur. Sevgi yüzünden karanlık evler aydınlanır, nurlanır. Sevgi yüzünden dikenler suzan olur. Sevgi olmayınca mum demir gibi katılaşır. Sevgi yüzünden nar, nur olur. Sevgiden dev huri kesilir.

Sevgiden kederler, üzüntüler neşe olur, sevinç olur. Sevgi yüzünden yol kesen, yol gösterici olur, hidâyete yol açar. Sevgi yüzünden hastalık, sıhhat ve afiyete çevrilir. Sevgiden kahr, rahmet olur (Gündüzalp, 2005b:82-84).

Bu örnekle, sevgi için yapılabilecek fedakarlıklardan bahsedilebilir. Yapılan iyiliklere daima iyilikle karşılık vermenin önemine işaret edilebilir.

Örnek Masal 1:

Karga ile Misk Kedisi

Geçmiş zamanların birinde, ulu ağaçlarla kaplı bir ormanda kara bir Karga ile uzun tüylü Misk Kedisi yaşamış. Kedi ile Karga, aynı ağacı mesken tutmuşlar. Kedi, ağacın kovuğunda, Karga dalında yuvalanmış.

Gel zaman, git zaman ulu ağacın bu iki sakini birbirleri ile dost olmuşlar. Ama ne dostluk! Sanki yürekleri birbirleri için çarpıyor, beyinleri birbirleri için çalışıyormuş. Bütün hayvanlar onların dostluklarını kıskanıyorlarmış.

Kara Karga ile Misk Kedisi bir gün, ağacın gölgesinde oturmuş konuşuyorlarmış. Birdenbire ormanda kulakları sağır eden bir kükreme duymuşlar. Bu, av arayan aç bir kaplanın kükremesi imiş. Üstelik de ses, çok yakından geliyormuş.

Karga, kanat çırpıp ağacın en yüksek dalına konmuş. Zavallı Kedi, korkuyla oraya buraya koşmuş. Ama saklanacak bir yer bulamamış. Çünkü aç kaplanın sesi, dağlarda

yankılandığı için hangi taraftan geleceği anlayamıyormuş. Bu yüzden Kediciik, hangi yöne kaçacağını bilememiş. Karganın da yapacağı bir şey yokmuş.

Elinden gelse kanatlarını çıkarıp kediye verirmiş, ama bu mümkün değilmiş.

Bu arada Karganın aklına parlak bir fikir gelmiş. Karşı dağda otlayan sürünün yanına uçmuş. Çoban köpeklerinin başını şiddetle gagalamış. Canı yanan köpekler, Karganın peşine düşünmüşler. Karga, alçaktan uçarak köpekleri peşinden sürüklemiş. Karga önde, çoban köpekleri arkada ormana varmışlar. Köpeklerin havlamaları ormanı çınlatmış.

Köpeklerin sesini duyan hayvanlar inlerine sinmişler. Av arayan aç kaplan da korku içinde inine geri dönmüş. Tehlike sona ermiş.

Karga, dostu Misk Kedisinin tehlikeyi atlattığını anlayınca, havalanıp köpeklerin onu göremeyeceği bir dala konmuş. Köpekler, Kargayı gözden kaybedince homurdanarak sürünün başına dönmüşler.

Cesur yürekli Karga, dostunun yanına gelmiş. Kedi de karşısında Kargayı görünce sevinçle miyavlamış.

— *Sevgili dostum, sen olmasaydın kaplana yem olacaktım. Çok teşekkür ederim, demiş.*

Karga, bu sözlere galklayarak gülmüş ve:

— *Dostluk böyle günlerde belli olur, demiş.*

İki dost, uzun yıllar birbirini kollayarak, barış, mutluluk ve sağlık içinde yaşamışlar.

Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine... Gökten üç, elma düştü. Biri, bu masalı anlatanın, biri Karga ile Kedinin, biri de dost olan insanların başına (Özeren, 2008:212-215).

Bu örneğin sonunda, “Dostluk her durumda dostun yanında olmayı, ona yardım etmeyi gerektirir. Dost kara günde belli olur.” sözünden hareketle, dostluğun her şartta kalıcı olması gerektiği vurgulanabilir.

Örnek Masal 2:

Kurbağa ile Fare

Bir göl kenarında yaşayan kurbağa ile toprağın derinliklerine yuva yapan fare bir gün karşılaştılar. Tanışıp arkadaş oldular.

Bir zaman sonra bu arkadaşlık öyle bir hâl aldı ki birbirlerinden ayrılamaz oldular.

Kurbağa sudan, fare deliğinden çıkıyor, uzun uzun konuşup şakalaşıyorlardı. Derken her gün buluşmak için bir yer tayin ettiler. İkisi de aynı saatte geliyor, orada konuşup hoşça vakit geçiriyorlardı. Bir gün fare dedi ki:

— Bazen günün olmadık bir saatinde seninle konuşmak istiyorum. Fakat o zaman sen gölün derinliklerinde oluyorsun. Seni her istediğimde çağırabilmek için bir yol buldum. Uzun bir ip bulalım. İpin bir ucunu benim kuyruğuma, bir ucunu da senin bacağına bağlayalım. Sana ihtiyacım olduğu vakit ipi çekeyim. Sen de sudan çık ve buraya gel. Senin bana ihtiyacın olduğunda da aynı şeyi yap. Böylece istediğimiz zaman birbirimizi görürüz, dedi.

Kurbağa, bu fikri çok beğendi.

— Gölün kenarında sazlıklar var, onlardan ip temin edebiliriz, dedi.

İki kafadar sazlığa gitti. İnce sazları büküp uzun bir ip elde ettiler. İpin bir ucunu kurbağanın bacağına, bir ucunu da farenin kuyruğuna bağladılar. Böylece her ne zaman isteseler ipi çekiyor, birbirlerini uyarıyorlardı.

Aradan bir hayli zaman geçti. Kurbağa da fare de hayatlarından memnun yaşıyorlardı. Derken bir gün karganın biri, çalılıklar arasında dolaşan fareyi gördü. Karnı çok açtı ve saatlerdir av peşindeydi. Aşağıya süzüldü, fareyi kaptığı gibi havalandı. Fare, havalanır havalanmaz, bacağından bağlı olan kurbağa da onunla birlikte havalandı. Karga bir taşla iki kuş vurmuştu.

Kurbağayı havada görenler:

— Dostunu iyi seçmeyenlerin hâli işte böyle olur, dediler.

Zavallı kurbağa, fare ile arkadaş olmanın bedelini, canıyla ödedi.

“Farklı dünyalardan insanların arkadaşlıkları zarar verir. Dostunu iyi seçmeyen kaybeder” (Özeren, 2008:20-22).

Örneklerle, “Farklı dünyalardan insanların arkadaşlıkları zarar verir. Dostunu iyi seçmeyen kaybeder.” Sözü doğrultusunda, dostluk, kardeşlik ve sevgi konuları pekiştirilir. Ayrıca dost seçerken dikkat edilmesi gereken hususlar anlatılabilir.

Bu örneklerle öğrenci, “Sevmenin ve sevilmenin bir ihtiyaç olduğunu fark eder”, “Sevginin Allah tarafından insanlara verilen bir nimet olduğunu kavrar”, “Sevgi ifadesi olan davranışlara örnekler verir.”, “Allah’ın yarattıklarını sevdiğine dair örnekler verir.”, “Sevginin, dostluk ve kardeşlik bakımından önemini irdeler.”, “İslâm’da sevgi ve barışın önemini örnekleri ile açıklar.” kazanımlarını elde edebilir.

2.5.1.2. İslâm Dini Dostça ve Kardeşçe Yaşamayı Öğütler

Dostça ve kardeşçe yaşamının önemine vurgu yapılarak, İslâm’ın konuya bakışı hakkında bilgi verilir. Sunulacak örneklerle konu detaylandırılabilir.

Örnek Âyet:

“İyilikle kötülük bir olmaz. Sen (kötülüğü) en güzel bir şekilde önle. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost olur” (Fussilet Sûresi, 34. âyet).

Örnek Hadis:

“...Ey Allah’ın kulları kardeş olunuz” (Buhârî, Edep, 57-58).

Örnek Şiir:

Kardeşlik

Hayati güldürür olursa sevgi,

Değeri yüceltir insanda saygı,

Kardeş arkadaşlık denilen duygu,

Mutluluk getirir size çocuklar!..

*Varsa kardeşlik, orda dirlik düzenlik,
Hayata bakışta da olur güzellik,
Dostluklar sıklaşır olur bir çelik,
Tüm kötülükler gelir dize çocuklar (Eryalaz, 2002:53).*

Bu örneklerle öğrenci, “İslâm’da sevgi ve barışın önemini örnekleri ile açıklar.”, “Dostça ve kardeşçe yaşamaya özen gösterir.” kazanımlarını elde edebilir.

2.5.1.3. Yaşatmak Sevgi İşidir

Sevgi kavramı ve öneminden bahsedilir. Her iyiliğin sevgi ile oluştuğu konusu vurgulanır.

Örnek Âyet:

“İyiliğin karşılığı iyilikten başka bir şey midir” (Rahman Sûresi, 60. âyet).

Örnek Hadis:

Bir adam yolda yürürken çok susadı. Yol üzerinde bir kuyuya rastladı. Kuyuya inip su içti. Suyunu içtikten sonra susuzluktan dili damağına yapışmış bir köpeğin yaklaştığını gördü. Kendi kendisine “Bu köpek de çok susamış.” deyip köpeğe su içirdi Yüce Allah bu kişinin davranışından memnun kaldı.

Hz. Peygamber bu olayı anlattıktan sonra kendisini dinleyen sahabelerden bazıları,

“Ey Allah’ın Resulü, yani bize hayvanlara yaptığımız iyilikler için de sevap var mıdır?” diye sordular. Peygamberimiz, “Evet, her canlıya yapılan iyilikte bir sevap vardır.” buyurdu (Buhârî, Edep, 27).

Örnek Atasözü:

“Gönülden kopan, ihsanın hayırlısıdır” (Atasözü) (MEB, 2001a:138).

Örneklerle iyilik kavramı pekiştirilebilir. Ayrıca, iyiliğin sadece insanlara değil, diğer canlılara da yapılması gerektiği vurgulanabilir.

Bu örneklerle öğrenci, “Sevginin, yaratılmışların hayatlarını sürdürmedeki önemini kavrar.” kazanımlarını elde edebilir.

2.5.2. Beşinci Sınıf: “Sevinç ve Üzüntülerimizi Paylaşalım”

- ✓ Paylaşmanın insan için bir ihtiyaç ve erdem olduğunun farkında olur.
- ✓ Dinî ve millî bayramlar ile kandil gecelerinin, sevgi ve paylaşma açısından önemini fark eder.
- ✓ Sevinç ve üzüntülerin paylaşılmasında millî ve dinî bayramlarımızın önemini kavrar.
- ✓ Tahiyat duasını ezbere okur ve anlamını söyler.

2.5.2.1. Sevinçlerimizi Paylaşalım

İnsanların sevinçli günlerini paylaştığında sevinçlerinin arttığı vurgusu yapılarak, her konuda olduğu gibi, sevinçlerin de paylaşılması gerektiği ifade edilir. Sevinçli zamanların başında dini bayramların geldiği hatırlatılarak, bayramlarda paylaşma ve dayanışma duygularının daha da ön plana çıktığı anlatılır.

Dini Bayramlarımız

Dini bayramların toplum hayatındaki yeri ve önemi anlatılır.

Örnek Bilmeceler:

Din Muhammed dini, taptığım tapı,

Yıkılmaz Hüda'nın yaptığı yapı,

On iki bahçede elli iki kapı,

Onların arasında açılan bir çift gül nedir (Yıl, haftalar, bayramlar) (Komisyon, 2007b:30).

Hasretleri kavuşturur,

Darginları barıştırır (Bayramlar) (Komisyon, 2007b:92).

Bu örneklerle öğrenci, “Paylaşmanın insan için bir ihtiyaç ve erdem olduğunun farkında olur.”, “Dinî ve millî bayramlar ile kandil gecelerinin, sevgi ve paylaşma açısından önemini fark eder.”, “Sevinç ve üzüntülerin paylaşılmasında millî ve dinî bayramlarımızın önemini kavrar.” kazanımlarını elde edebilir.

2.5.2.2. Üzüntülerimizi Paylaşalım

“Sevinçler paylaşıldıkça artar. Üzüntüler paylaşıldıkça azalır.” Sözünden hareketle, sevinçlerin yanı sıra, üzüntülerin de paylaşılması gerektiği vurgulanır.

Örnek Hikâye:

Paylaşmak

İki hasta adam bir hastanenin aynı odasında yatıyorlardı. Adamlardan birine, her gün bir saatliğine oturma izni veriliyordu. Bu hastanın yatağı odadaki pencerenin yanındaydı, Diğer hastanın ise hastalığından dolayı sırt üstü yatması gerekiyordu. Bu iki hasta birbirleriyle saatlerce konuşur, ailelerini, evlerini, işlerini, askerlik anılarını anlatırlardı.

Pencerenin yanındaki adam, her öğleden sonra pencereden görebildiklerini diğer hastaya anlatırdı. Pencere, içinde çok güzel bir gölü olan parka bakıyordu. Ördekler ve kuğularla birlikte çocuklar da gölde yüzüyorlardı. İnsanlar, çiçekler arasında dolaşıyorlardı. Yüksek yüksek ağaçlar etrafta bir orman görüntüsünü andırıyordu. Pencere kenarındaki adam bunları bütün ayrıntılarıyla anlatırken odanın diğer ucunda yatan adam gözlerini kapar ve bu muhteşem manzarayı hayalinde canlandırır.

Günler ve haftalar geçti. Pencere kenarında yatan hasta iyileşip hastaneden ayrıldı. Diğer hasta biraz iyileşince, pencerenin kenarındaki yatağa taşınmasını istedi. Hemşire memnuniyetle isteğini yerine getirdi. Adam yavaşça, duyduğu acıya aldırmadan, dirseğine yaslanarak dışarıya bakmak için doğruldu.

Sonunda, dışarıyı kendi gözleriyle görme zevkini yaşayabilecekti. Pencereden dışarı bakabilmek için yavaşça dönmeye çalıştı. Bir de ne görsün pencere, boş bir duvara bakıyordu. Adam, hemşireye, daha önceki oda arkadaşının niçin pencerenin dışında güzel şeyler gördüğünü sordu.

Hemşire, önceki adamın kör olduğunu ve pencerenin önündeki duvarı görmediğini belirterek, “Sanırım sizin üzüntünüzü hafifletmek istemiştir.” dedi (Komisyon, 2002: 107).

Örneklerle, sevinç ve üzüntülerin paylaşılması gerektiği vurgulanır. Ayrıca umutsuzluğa kapılmamak gerektiği belirtilir.

Sevinçlerin paylaşıldıkça arttığı, üzüntülerin de paylaşıldıkça azaldığı duygusu öğrencilere kazandırılabilir.

2.5.2.3.Geçmişlerimizi Anarız

Bizden önce ahirete göçmüş büyüklerimizin hayırla anılmasının önemi anlatılır.

Örnek Âyet:

“Bunların arkasından gelenler şöyle derler: Rabb’imiz! Bizi ve bizden önce gelip geçmiş imanlı kardeşlerimizi bağışla; kalplerimizde, iman edenlere karşı hiçbir kin bırakma! Rabb’imiz! Şüphesiz ki sen çok şefkatli, çok merhametlisin” (Haşr Sûresi, 10. âyet).

Örnek Hadis:

“Kabirleri ziyaret etmek isteyen ziyaret etsin. Çünkü kabir ziyareti bize ahireti hatırlatır” (Tirmizî, Cenâiz, 60).

Örnek Şiir:

Yunus Emre Diyor Ki

Biz dünyadan gider olduk

Kalanlara selam olsun

Bizim için hayır dua

Kılanlara selam olsun (Kemal, 2004:24).

Örneklerle, büyüklerimize karşı vazifelerimizin, onlar öldükten sonra da devam ettiği duygusu öğrencilere aşılabilir.

2.5.2.4.Tahiyyat Duası ve Anlamı

Tahiyyat duası ve anlamı hakkında bilgi verilir. Bu duanın bize sunduğu mesajlar hakkında ayrıntılı bilgi verilir. Tahiyyat duasının namazın hangi bölümünde okunması gerektiği izah edilir. Dua ve anlamı öğrencilere ezberlettirilir.

Örnek Okuma Parçası:

Ey Peygamber!

Birinci Akâbe biatından sonraydı. Rasûlullah (sas) insanları bıkmadan usanmadan İslâmiyet'e davet etmiş; ama çok az kişi O'na inanmıştı. Efendimiz kendisine ve inanlara yapılan baskıdan çok sıkılmıştı.

İslâm dininin 12. yılı, Receb ayının yirmi yedinci gecesi Mekke'de, vahiy meleği Cebrail gelerek Peygamberimiz'in göğsünü yardı ve kalbini çıkardı. Kalbinin içini "zemzem suyu" ile yıkadıktan sonra, içi hikmet ve imanla dolu altın bir tas getirip Peygamberimiz'in kalbinin içine boşalttı ve göğsünü kapattı.

İlginç olaylar böylece başlamış oldu. Yatsıdan sonra, Rasûlullah aleyhissalâtu vesselâmın binmesi için, katırdan küçük, merkepten büyük olan, beyaz, uzun, gemi vurulmuş ve eyerlenmiş olarak, Burak adında bir binek getirildi.

Bu bineğe Burak isminin verilmesi, hızlı gidişi, şimşeği andırışından dolayı idi. Peygamberimiz Burak'ın üzerine bindi. Cebrail ile birlikte Kudüs şehrindeki kutsal mescide, Mescid-i Aksa'ya, doğru yola koyuldular.

Burak ayağını, gözünün alabildiği yerin en son noktasına basarak hızla ilerliyordu. Bir müddet gittikten sonra, Cebrail aleyhissalâtu vesselam, Peygamberimiz'e: "İn de, namaz kıl!" dedi.

Peygamberimiz indi ve orada namaz kıldı.

Cebrail: "Sen nerede namaz kıldın, biliyor musun?"

Yüce Allah'ın Musa ile konuştuğu yerde!"

Daha sora Peygamberimiz, Mescid-i Aksa'ya girdi. İçlerinde İbrahim, Musa ve İsa'nın da bulunduğu bazı peygamberler orada Efendimiz için toplanmışlardı. Peygamberimiz onlara imam olarak iki rekat namaz kıldırdı.

Cebrail, Peygamberimiz'i Mescid-i Aksa'da bir kayanın üzerine çıkardı. Peygamberimiz bakınca, orada tabanı kayanın üzerinde, tepesi gökte, meleklerin inip çıktıkları, bakanların ondan daha güzel bir şey görmedikleri bir Mirac'ın kurulu olduğunu gördü.

Bu durumu Efendimiz şöyle anlatır:

“Mescid-i Aksa'dan ayrıldıktan sonra, Miraç'a götürüldüm. Ben, şimdiye kadar, ondan daha güzel bir şey görmedim. İnsanların ruhları, göklere onun üzerinde çıkarılır.

Arkadaşım Cebrail beni kanadının üstüne koydu, ona yükseltti. Gök kapılarından, Hafaza diye anılan kapıya kadar çıkardı.”

Peygamberimiz'in sonuna kadar, göklere yükselişi hep bu Miraç ile olmuştu.

Efendimiz birinci kat gökte Hazreti Âdem, ikincide İsa ve Yahya, üçüncüde Yusuf, dördüncüde İdris, beşincide Harun, altıncıda Musa, yedinci gökte ise İbrahim Peygamberle karşılaştı.

Daha sonra Cebrail, Peygamberimiz'i, yedinci kat göğün üzerinde bulunan ve Allah'tan başkasınca bilinmeyen yerlere yükseltti. Yüce Rabbi'nin:

“Korkma yâ Muhammed, yaklaş!” buyruğunu işitmeye başladı.

Sonunda, hiç kimsenin hiçbir zaman erişememiş olduğu “yakınlık derecesine” erişti.

Hız. Muhammed (sas), Miraç gecesinde Yüce Allah ile selamlaşmıştı. Allah ile O'nun arasındaki mesafe, iki yay kadar veya daha az kalınca, Allah'a selamlarını şöyle sundu:

“Bütün dualar, övgüler, malî ve bedenî ibâdetler, mülk, azamet Allah'a mahsustur.”

Yüce Allah da:

“Ey Peygamber! Selam sana. Allah'ın rahmet ve bereketi senin üzerine olsun.” buyurdu.

Hz. Muhammed (sas) yeniden söz aldı ve:

“Selam ve esenlik bize ve Allah’ın salih kullarının üzerine olsun.” dedi.

Yüce Allah ile Sevgili Peygamberi arasındaki bu güzel selamlaşmayı dinleyen vahiy meleği Cebrail de şöyle dedi:

“Ben şehâdet ederim ki, Allah’tan başka bir ilâh yoktur. Muhammed O’nun kulu ve Rasûludur.”

İşte bu güzel hatıradan dolayı Müslümanlar tahiyat duasını bütün namazlarında oturdukları zaman okurlar.

Bu kutlu ânı hatırlar ve Efendimiz’in bir ümmeti olarak onlarda bu vesileyle Yüce Allah ile selamlaşırlar (Akkaya, 2006b: 90-93).

Örneklerle, Peygamberimizin (sas) hayatından kesitler sunularak akılla izah edilemeyecek olağanüstü durumların peygamberimizin mucizeleri olduğu vurgulanır. Aynı zamanda Tahiyat duasını okurken de bu olayları hatırimıza getirmemiz gerektiği ifadeedilebilir.

Bu örnekler öğrencinin, “Tahiyat duasını ezbere okur ve anlamını söyler.” kazanımlarına ulaşmasına katkı sağlayabilir.

2.5.3. Altıncı Sınıf :“İslâm Dininin Sakınılmasını İstedığı Davranışlar”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ İslâmiyet’in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışları belirterek âyet ve hadislerden örnekler verir.
- ✓ İslâmiyet’in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışların bireysel ve toplumsal zararlarını irdeler.

2.5.3.1.Yalan Söylemek ve Hile Yapmak

Yalan söylemenin ve hile yapmanın ne denli çirkin davranışlar olduğu anlatılır. Toplumsal ve kişisel zararları vurgulanır. İslâm dininin konuya bakışı hakkında bilgi verilir. Örneklerle konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Örnek Âyetler:

“...Yalan sözden kaçının” (Hac Sûresi, 30. âyet).

“Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olun” (Mâide Sûresi, 8. âyet).

Örnek Hadis:

“Doğru sözlülük; iyiliğe, iyilik de cennete götürür... Yalan; kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür” (Buhârî, Edep,69).

Örnek Bilmece:

Yapılmamış duvarda

Doğmamış oğlan oturur,

Ekilmemiş bostanı

Yolma diye bağırır (Yalan) (Komisyon, 2007b:91).

Örnek Atasözleri:

“Perşembe günü yalan söyleyenin, Cuma günü yüzü kara çıkar” (Atasözü) (MEB, 2001b:108).

“Yalancının evi yanmış kimse inanmamış.”

“Yalancıda ne vefa olur, ne de ar, ne semtine uğra, ne yanına var” (Atasözü) (MEB, 2001b:149).

Örnek Masal:

Yalancı Çakal

Vaktiyle çakalın biri şehrin yakınlarını kendine mesken tutmuştu. Gündüz ininde saklanıyor, gece olunca şehre iniyordu. Sokaklarda, parklarda bulduğu kemiklerle, yemek artıklarıyla karnını doyuruyordu.

Bir gece, yine böyle ıssız şehirde dolaşırken açık bulduğu bir kapıdan içeri girdi. Meğer burası bir boyacı dükkânıydı. Çırak o gece kapıyı kilitlemeyi unutmuştu. Çakal, boya küplerini koklarken birinin içine yuvarlanıverdi. Boya küpünün içinde debelendi. Güç

bela kendini dışarı attı. Üstüne yapışan boyalardan kurtulmak için silkelenirken dengesini kaybedip bir başka küpün içine düştü. Onun içinden de zorla çıktı. Yorulmuştu ve sendeliyordu. Ayağı kaydı bu defa bir başka küpün içine daha düştü. Böylece dükkânda ne kadar küp varsa hepsinden nasibini aldı. Sokağa çıkıncaya kadar bütün gövdesi bin bir çeşit boyaya battı, çıktı.

Sabah yaklaşmıştı. İnsanlar uyanmadan şehir dışına çıkmalıydı. Rengârenk vücuduyla koşa koşa ormana geldi. Ormandaki hayvanlar ömürlerinde böyle alaca bulaca bir yaratık görmemişlerdi. Neyin nesi olduğunu anlayamadılar. Uzaktan uzağa boyalı çakala saygı duymaya başladılar.

Çok geçmeden çakal, kendine gösterilen saygının farkına vardı. Aklını kullanıp rahat yaşamanın yollarını aramaya başladı. Bütün güçlü hayvanları kendine muhafız yaptı. Bir çoğunu kapısına köle tayin etti. Aslanı ininden kovarak tahtına yerleşti. Fakat bu arada hayvanlar araştırıyor ancak bunun hangi soydan gelme bir hayvan olduğunu bulamıyorlardı.

Sonunda hayvanların cümlesi, alaca çakala baş eğdiler. Onu ormana kral tayin ettiler. Bundan sonra siz görün çakaldaki kibiri.... Aman Allah'ım! Küçük dağları o yarattı sanırsınız. Çalımından geçilmiyor, her işini zavallı hayvanlara yaptırıyor, bir eli yağda bir eli balda... Oh! ne rahat hayat!.. Gel gelelim aslan soyu, bu durumu hazmedemedi. Elllerinden tahtları taçları gidince kederlendiler. Bu alaca hayvanın hangi soydan gelme olduğunu anlamak için araştırmalarını sürdürdüler. Dünyada hiçbir şey gizli kalmaz. Elbet bir gün bu kendini beğenmiş yaratığın foyası ortaya çıkar, dediler.

Ancak, çakal gününü gün ediyor, krallığının tadını çıkara çıkara yaşıyordu. Öteki hayvanların kuşku ile bakmalarına aldırılmıyordu bile.

Aradan günler geçti. Bir gün alaca çakal, tahtına kurulmuş, karşısında emir bekleyen hayvanları süzüyordu. Mutluluktan kendinden geçmişti. Tam o sırada yakındaki bir çalılığa, bir sürü çakal geldi. Adetleri olduğu üzere bağırıp çağırmaya, uzun uzun ulumaya başladılar. Boyalı çakal birden bire boş bulundu, hemcinslerinin ulumalarına karşılık verdi. İşte ne olduysa, o anda oldu. Bütün hayvanlar, bu boyalı yaratığın aslında bir çakal oğlu çakal olduğunu anladılar. Oysa o, kendine “Ormanların Tavusu” adını takmıştı.

Aslanlar, sonunda amaçlarına ulaştılar. Bu ulumayı duyar duymaz koşup geldiler. Boyalı çakalın üzerine atladılar. İki dakika içinde alaca çakalı öteki dünyaya yolladılar (Özeren, 2008:180-183).

Bu örnek sonunda, “Yalan söyleyen aslında kendini kandırır”. “Yalan, hiçbir zaman gizli kalmaz, döner söyleyeni mahveder. Asla yalan söylememeliyiz.” fikirleri öğrencilere kazandırılabilir.

Örnek Hikâye 1:

Yalan Söylemeyen Çocuk

Doğru olan erkekler ve kadınlar (var ya) Allah onlara mağfiret ve büyük mükafat hazırlamıştır” (Ahzab Sûresi, 35. âyet).

Abdülkadir Geylanî Hazretleri henüz çocuktü. Babası ölmüştü. Fakat küçük Abdülkadir’in eğitimi için kırk altın bırakmıştı. Küçük Abdülkadir ilim öğrenmek için Bağdat’a gitmek istiyor ve durmadan annesine yalvarıyordu.

Nihâyet annesi dayanamayarak razı oldu. Babasından kalan kırk altını, kazağının kollarına sıkı sıkı dikti. Yol hem uzak, hem de tehlikelerle doluydu. Haydutlar sık sık yolu kesiyor, kervanları soyuyor, insanları öldürüyorlardı.

Annesi küçük Abdülkadir’i yola çıkmadan bir kaç dakika önce karşısına aldı:

- Sevgili evladım, dedi. Anandan son nasihat: “Ne olursa olsun yalan söyleme. Her şeyi dosdoğru konuş. Çünkü Allah doğru konuşanları sever ve onlara yardım eder.”

Abdülkadir, nasihati hiç unutmayacağına dair annesine söz verip vedalaştı. O zaman ulaşım develerle yapıyordu. Develerden meydana gelen bir kafileye de kervan deniliyordu. Küçük Abdülkadir bu kervanlardan biriyle Bağdat’a doğru yola çıkmıştı.

Birkaç gün sonra korktukları başlarına geldi. Haydutlar yolu kestiler ve herkesin kesesinde ne varsa aldılar. En sonunda haydutların şefi, küçük Abdülkadir’i yanına çağırıldı.

- Söyle bakalım küçük, paran var mı?

- Kırk altınım var. Kazağımın altında dikili.

Haydutlar pek inanmadılar, ama kazağın kollarını sökünce gözleri faltaşı gibi açıldı. Şef hayretler içinde:

- Niye söyledin?... diye sordu. Kazağın kollarında altın aramak aklımıza gelmezdi.

- Annemin öğüdü böyle. Kendisine yalan konuşmayacağıma dair sözüm var. Ayrıca Allah, yalan söyleyenleri sevmez.

Haydutların şefi kıpkırmızı oldu. Sonra sarardı. Derken, titremeye başladı. Birden başındaki külahı yere çaldı.

- Şu halimize bakın! Diye bağırdı. Parmak kadar çocuk bize ders veriyor. Zarar göreceğini bile bile doğru konuşuyor. Biz kazık gibi adamlar günde bin çeşit yalan konuştuğuktan başka, akla hayale gelmedik fenalıklar yapmaktan da sakınmıyoruz.

- Herkesin parasını geri verin. Ben bu işten vazgeçiyorum ve dinimin hizmetine giriyorum. Ömrüm oldukça dinime hizmet edip günahlarımı Allah'a affettirmeye çalışacağım. Bir daha tövbeler tövbesi olsun ki, kötülük yapmayacak, kimseyi incitmeyeceğim.

Yalan söylemeyen bir çocuk yüzünden kervan kurtulmuş, zalim bir haydut doğru yolu bulmuştu. Herkes çok memnundu.

Bu çocuk Abdülkadir Geylanî Hazretleri idi (Şahin, 2002:14).

Yalanın kötü bir şey olduğunu kavramanın daha çocukken başlaması gerektiği vurgusu yapılabilir. Ayrıca büyüklerin nasihatlerini dinlemenin önemine işaret edilebilir. İslâm tarihindeki önemli şahsiyetlerin bize ibret verici tavırları gözler önüne serilerek bunlardan dersler çıkarılması sağlanabilir.

Örnek Hikâye 2:

Yalancı

O gün, mahkemede bir kadınla bir erkeğin davası vardı. Kadı Efendi yerini alınca, duruşma başladı, ilk söz kadına verildi. Kadın yanındaki çelimsiz adamı göstererek:

- Bu adam bana saldırdı; namusumu iki paralık etti; davacıyım, diyerek ağlamaya başladı.

Adam kendini savundu:

- Yalan söylüyor, efendim! Ben sattığım koyunların parasını sayarken, bu kadın yanıma geldi ve kendisine para vermemi istedi. Aksi halde beni zor durumda bırakacağını söyledi. Teklifini kabul etmediğimi görünce, bağırıp çağırmaya başladı.

Kadı Efendi, onları söz ve tavırlarına bakarak kimin haklı, kimin haksız olduğunu anladı. Fakat bunu belli etmedi. Adama:

- Zavallı kadına hem saldır, hem de saldırmadım diye yalan söylersin ha! Çabuk cebindeki paraları ona ver. Yoksa seni hapse atarım, diye çıktı.

Kadı Efendinin bu davranışı herkesi şaşırttı.

Paraları sevinçle kavrayan kadın, Kadıya dua ederek gitti. O zaman Kadı Efendi adama dönerek kadının peşinden koşup elindeki paraları almasını söyledi. Neye uğradığını şaşırان adam, paralarına yeniden kavuşma ümidiyle dışarı fırladı.

Biraz sonra ikisini tekrar mahkemeye getirdiler. Adam sağını, solunu ovuşturarak sızlanıp duruyordu. Çizilen suratından kan sızıyordu, ilk söz yine kadına verildi. Kadın öfkeliydi:

- Kadı Efendi! Bu zorba adam, bu defa da sizin bana verdiğiniz paraları elimden almaya kalktı, dedi. Kadı Efendi:

- Peki alabildi mi? diye sordu. Kadın sırtarak:

- Bende şu siskaya para kaptıracak göz var mı? deyince Kadı Efendi gürlledi:

- Bre utanmaz kadın! Namuslu biri gibi davranarak bu adamın sana saldırdığını iddia ettin. Madem öyle idi, haksız yere aldığı paraları geri vermemek için çırpındığından daha çok namusunu korumak için çırpınman gerekmez miydi? Çabuk ver adamın paralarını!

Kadı Efendi yalancı kadını cezalandırmadan önce ona Peygamberimizin (sas) şu hadisi şerifini hatırlattı:

“Yalancılık ahlâksızlıktır. Ahlâksızlık adamı cehenneme götürür” (Kandemir, 1993: 6).

Örnek Hikâye 3:

Sahte Bal

Ahmet Bey gazetesini okuyordu. Enes ise raporlu olduğu için evdeydi. Çünkü kadar acı çekmiyordu. Babasının yanına geldi. Babası okuduğu gazetenin ekini Enes'e verdi. Gazete ekini karıştıran Enes'in, "Bizi aldatan bizden değildir" hadisi gözüne takıldı.

Enes okumaya devam etti.

İki adam, pazarda bal satıyorlarmış. Gelen giden onlardan bal almış, sonra şikâyet üzerine polisler o ikisini takip etmiş. Meğerse bal yerine, şekerli suya boya katıp satıyorlarmış. Doğru karakola götürmüşler.

Enes kendi kendine düşündü. "Demek ki, aldatanı hem Allah, hem de insanlar sevmiyor" (Karaçam ve Şahin, 2008:316).

Bu örneklerle öğrenci, "İslâmiyet'in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışları belirterek âyet ve hadislerden örnekler verir.", "İslâmiyet'in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışların bireysel ve toplumsal zararlarını irdeler.", "Kötü davranışlardan sakınmaya istekli olur." kazanımlarını elde edebilir.

2.5.3.2.Gıybet ve İftira

Gıybet ve iftiranın ne denli çirkin davranışlar olduğu anlatılır. Toplumsal ve kişisel zararları belirtilir. İslâm dininin konuya bakışı hakkında bilgi verilir. Örneklerle konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Örnek Âyetler:

"Arkadan çekiştirmeyi, yüze karşı eğlenmeyi ve başkalarını ayıplamayı... alışkanlık haline getirenlere yazıklar olsun" (Hümeze Sûresi, 1-2. âyetler).

Örnek Hadis:

Peygamberimiz zamanında yaşanan şu olay, gıybetin ne olduğunun anlaşılması bakımından önemlidir: Bir gün Peygamberimiz, sahabeye, "Gıybet nedir, biliyor musunuz?" diye sordu. Onlar, "Allah ve Resulü daha iyi bilir." dediler. Bunun üzerine Peygamberimiz, "Gıybet, kardeşinizden onun hoşlanmayacağı şekilde söz etmenizdir."

dedi. Onlardan biri, “Ey Allah’ın elçisi! Ya kardeşim benim konuştuğum gibi ise yine gıybet etmiş olur muyum?” diye sordu. Bunun üzerine Peygamberimiz, “O, konuştuğun gibi ise gıybet etmiş olursun, konuştuğun gibi değilse iftira etmiş olursun.” buyurdu (Müslim, Birr, 70).

Örnek Mâni:

Yüz yüze

Elli saydım yüz yüze

Bazı yüz güzel olur

Hiç benzer mi yüz yüze

Niçin gıybet iderler

Hiç bakmaz mı yüz yüze (Gıybet) (Komisyon, 2007b:130).

Örnek Hikâye:

Kıtlık Sebebi

Musa peygamber zamanıydı. Bu kimseler, Allah için çırpınıp duran, insanların düştüğü sapkınlık batağından kurtarmaya çalışan o yüce peygambere inanmışlardı inanmaya ama, bazı kötülüklerden de vazgeçmiyorlardı.

Günahları öyle bir noktaya geldi ki, musibetler celbetti. Cezaya müstahak olmuşlardı. Yağmurları kesildi, kuraklık baş gösterdi. Meyve ağaçları, ekinleri neredeyse kuruyacaktı. Hz. Musa’ya geldiler:

- Ya Musa, bizim için Allah’a dua et de yağmur göndersin, dediler. Yoksa susuzluktan yanıp kavrulacağız, ekinlerimiz kuruyacak.

Hz. Musa yanına aldığı insanlarla birlikte yağmur duasına gitti. Günlerce dua edildiği halde yağmur gelmedi. Cenab-ı Hak:

- İçinizde insanları çekiştiren, söz getirip götürten birisi var, dedi. O, bu davranışına devam ettiği müddetçe duanızı kabul etmem.

Hz. Musa:

- Onu bize bildir de öğrenelim, dedi.

Cenab-ı Hak:

- Ey Musa, dedi. Ben söz getirip götürmeyi yasaklamışken o adamı söyleyeyim de, ben de aynı duruma mı düşeyim.

Hz. Musa adamı nasıl bilecekti. Bu mümkün değildi onun için. Ancak şöyle bir formül buldu: insanları toplayıp onlara dedi ki:

- İçinizde böyle böyle biri varmış. Allah onun yüzünden dualarımızı kabul etmiyor. Onun için hep birlikte günahlarımıza tövbe edeceğiz. Belki o zaman Allah bizi yağışlar da yağmuru gönderir.

Dediği gibi yaptılar. Hepsi de içtenlikle tövbe etti. Sonra yağmur yağdı (Döğen, 1997:336).

Gıybet ve iftiranın toplumda yol açtığı zararlar anlatılır. Bu kötü davranışlardan kaçınılması gerektiği ısrarla vurgulanır, bu tür davranışların İslâmî prensiplere aykırı olduğu belirtilir.

Bu örneklerle öğrenci, “İslâmiyet’in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışları belirterek âyet ve hadislerden örnekler verir.”, “İslâmiyet’in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışların bireysel ve toplumsal zararlarını irdeler.”, “Kötü davranışlardan sakınmaya istekli olur.” kazanımlarını elde edebilir.

2.5.3.3. Hırsızlık

Hırsızlığın ne denli çirkin bir davranış olduğu anlatılır. Toplumsal ve kişisel zararları vurgulanır. İslâm dininin konuya bakışı hakkında bilgi verilir. Örneklerle konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Örnek Âyet:

“Ey iman edenler! Mallarınızı aranızda haksızlıkla değil, karşılıklı rıza ile yapılan ticaretle yiyin” (Nisa Sûresi, 29. âyet).

Örnek Hikâye:

Hırsız

Nuri Emmi, kendi halinde bir köylüydü. Kimsenin işine karışmadığı, gereksiz yere konuşmadığı için bazıları onu beceriksiz zannederdi.

Akıllı geçinenlerden biri, Nuri Emmi'nin eşeğini çaldı. O da yeni bir eşek satın almak için pazara gitti.

Orada bir aşağı bir yukarı dolaşırken kendi eşeğini görüverdi.

- Bu eşek benim. Geçen hafta çalmışlardı, dedi.

Hırsız pişkin bir adamdı:

- Yanılıyorsun; ben bunu küçük bir sığa iken alıp büyüttüm, dedi.

Nuri Emmi'nin aklına parlak bir fikir geldi. Elleriyle eşeğin gözlerini kapatarak hırsıza sordu:

- Eşek seninse, söyle bakalım hangi gözü kördür?

- Biraz bocalayan hırsız:

- Sağ gözü, dedi.

Nuri Emmi eşeğin sağ gözünü açtı:

- Görüyorsun ki, sağ gözü sağlam, dedi. Bu defa hırsız:

- Birden şaşırdım, dedi. Sol gözü kördü.

- Yine tutturamadın, dedi Nuri Emmi, eşeğin iki gözünün de sağlam olduğunu görünce, bu yalancı hırsızı yakalayıp polise teslim ettiler.

Nuri Emmi eşeğine binip köyüne döndü. Herkes onun ne akıllı bir adam olduğunu anladı.

Peygamber Efendimiz (sas) hırsızlık yapana beddua etmiş ve:

“Allah hırsıza merhamet etmesin!” buyurmuştur (Kandemir, 1993:36).

Örnek Fıkra:

Hırsızın Hiç mi Suçu Yok?

Hocanın bir gün eşegi çalınmıştı. Eşegini çaldırması olduğu için canının çok sıkkin olduğunu eşine dostuna söylemiş. Dostları onu suçlamaya ve öğüt vermeye başlamışlar:

“İnsan ahırın kapısını kilitlemeyi unutur mu?”

“Gece, ölü uykusuna mı yattın ki hiç ses duymadın?”

“Bahçe duvarını daha yüksek yapmak aklına gelmedi mi?”

Hoca bakmış ki habire kendisini suçluyorlar, sinirlenip bağırması:

“Yahu, bu hırsızın hiç mi suçu yok” (Remzi Yayın Kurulu, 1999:39).

Bu hikâyelerle, hırsızlığın kişi ve topluma verdiği zararlar anlatılır. Helal kazancın önemi vurgulanır.

Bu örneklerle öğrenci, “İslâmiyet’in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışları belirterek âyet ve hadislerden örnekler verir.”, “İslâmiyet’in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışların bireysel ve toplumsal zararlarını irdeler.”, “Kötü davranışlardan sakınmaya istekli olur.” kazanımlarını elde edebilir.

2.5.3.4.Kıskançlık (Haset)

Kıskançlığın ne denli çirkin bir davranış olduğu anlatılır. Toplumsal ve kişisel zararları vurgulanır. İslâm dininin konuya bakışı hakkında bilgi verilir. Örneklerle konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Örnek Âyet:

“De ki; ... Kıskandığı vakit kıskanç kişinin kötülüğünden sabahın Rabb’ine sığınırım” (Felak Sûresi, 1-5. âyetler).

Örnek Hadis:

“Kıskançlıktan kaçınınız. Çünkü ateşin odunu yakıp yok ettiği gibi kıskançlık da iyi şeyleri yok eder, bitirir” (İbn Mâce, Zühd, 22).

Örnek Okuma Parçası:

Yeryüzünde Dökülen İlk Kan

Hz. Adem'in Habil ve Kabil isimli iki oğlu vardı. Habil çok iyi kalpli, merhametli iken, Kabil tam tersi katı kalpli birisiydi. Allah Habil'in hediyesini kabul ederken, kalbi bozuk Kabil'in hediyesini beğenmemişti.

Kabil hediyesinin reddedilmesinden sonra Habil'e karşı kin ve düşmanlık beslemeye başladı. Bunda o kadar ileriye gitti ki, kardeşini öldürme gibi korkunç bir noktaya geldi. Zaten şeytan da hep ona "Kardeşini öldür" diye fısıldayıp durmaktaydı.

Kabil bir gün aklına koyduğunu yapmak niyetiyle Habil'in yanına yaklaştı ve:

- Ben seni öldüreceğim, dedi. Habil:

- Sen beni öldürmekle ne kazanacaksın?

Kabil içindeki kıskançlığı, çekememezliği bütün bütün dışarı döktü:

-Çünkü babam seni seviyor? Allah da seni seviyor. Allah bile benim hediyesi değil, senin hediyesi kabul etti.

- Beni öldürmekle eline bir şey geçmez. O zaman babam da sevmez, Allah da sevmez.

Kabil, Habil'in boğazına sarıldı:

-Senden kurtulmak istiyorum, dedi. Habil ise Kabil'den güçlü kuvvetli olmasına rağmen şöyle karşılık verdi:

-Sen beni öldürmek için elini uzatsan da ben sana uzatmam. Elimi senin kanına bulaştırmam. Çünkü ben alemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım.

Kabil'in gözünü öyle kan bürümüştü ki:

-Ben seni öldürmedikçe rahat etmeyeceğim, diyordu. Nihâyet kardeşi ondan ayrılıp giderken eline geçirdiği büyük bir taşı arkasından kafasına fırlattı. Habil kanlar içerisinde yere yıkıldı.

İşte yeryüzünde ilk kan böyle dökülmüş oluyordu (Döğen, 1997:333).

Bu hikâye ile kıskançlığın ne denli vahim sonuçlar doğuracağı anlatılarak, bu çirkin huydan uzak durmak gerektiği fikri verilebilir.

Örnek Masal:

Sihirli Leylek

Bir varmış, bir yokmuş, fakir mi fakir bir adam varmış.

Adamın evinde un uçmaz, kepek kaçmaz; kilere fareler uğramaz, ocağında tencere kaynamazmış.

Adamcağızın babadan kalma bir tarlası ile ahırında uyuz bir öküzü varmış. Öküz, zayıflıktan ayakta güç bela durur, tarla desen, yıllardan beri tohum yüzü görmeden yatarmış.

Adam, uyuz öküzü çiftte koşmuş. Gece dememiş, gündüz dememiş, tarlayı sürmüş, tohumu ekmiş.

Gelin görün ki leyleğin biri tarlaya musallat olmuş. Bir başından girip başakları yutuyormuş.

Adamcağız korkuluk dikmiş, olmamış, sopa ile kovalamış, olmamış. Leylek tarladan uzaklaşmamış. Adamcağızın canına yetmiş:

— Leylek, leylek! Ne istersin bencileyin fakirin tarlasından?

Masal bu ya!... Leylek dile gelmiş:

— Bu tarla benim rızkımdır. Şimdi sana bir eşek vereceğim, eşeğin gübresi altındır. Onu satar zengin olursun, demiş.

Tam o sırada anıra anıra gelen bir eşek görmüşler. Başka bir şey dememiş. Eşeği katmış önüne, düşmüş evin yoluna. Bir çeşme başına gelince eşeğe:

— Çüş! demiş. Tam o sırada eşek altın gübrelemiş. Az kalsın adamın akli başından gideyazacakmış. Altınları mendiline koyup eve gelmiş, eşeği ahıra bağlamış, Karısı, adamın neşeli olduğunu görünce:

— Hayrola efendi, neden böyle ağzın kulaklarına vartıyor? diye sormuş.

Adam, başından geçenleri karısına anlatıp altınları göstermiş.

*O günden sonra zengin olmuşlar. Yedikleri önlerinde, yemedikleri arkalarında...
Elbiselerin birini giyip ötekini çıkarıyorlar...*

Bir gün, beş gün... Almış mı muhtarı da bir merak!... Koşup gelmiş, dostum dediği fakir adama konuk olmuş. Adamın ağzından girip burnundan çıkmış, zenginliğinin kaynağını öğrenmiş. Kıskançlığından çatlamış. Sonra da:

— *Bunda şaşılacak birşey yoktur, dostum demiş. Bizim eşek de altın gübreler. Ama sizinki hasta ve güçsüz. Onu bana verin, benim eşeğimi siz alın. Bizde yonca yesin güçlensin.*

Fakir adam, muhtarın sözüne kanmış, altın gübre veren eşeği elinden çıkarmış.

Ertesi gün ahıra giden adam, muhtarın sağlıklı eşeğinin eşek oğlu eşek olduğunu görüp yaptığı hatayı anlamış.

“Bari tarlanın geri kalanını leyleğin elinden kurtarayım.” diye tutmuş tarlanın yolunu. Tarlaya varınca bakmış ki leylek, üçte birini yiyip bitirmiş. Leyleği kovalamaya başlamış.

— *Eşeği ne yaptın? diye sormuş leylek. Adam da olanları anlatmış. Leylek:*

—*Tarlayı bana bırak, şu bohça senin olsun! demiş. O sihirlidir. Açıl bohçam açıl, dersin, her istediğini verir.*

Adamın aklı yatmasa da bohçayı alıp evine gelmiş.

— *Açıl bohçam açıl! demiş.*

O demeye kalmamış, mutfak nefis yemeklerle dolup taşmış. Kadın da kocası da neşe içinde karınlarını doyurmuşlar.

Muhtar bir yolunu bulup, bohçayı başka bir bohçayla değiştirip evine gitmiş. Bizimkiler de eski fakir hâllerine dönmüşler.

Bari ekinin geri kalanını kurtarayım diye tarlaya gitmiş. Leyleğe olanları anlatıp ekinin geri kalanını bırakmasını söylemiş. Leylek:

— *Sana son kez bir iyilik yapacağım. Şimdi sana bir tokmak vereceğim. İn tokmağım kalk tokmağım, dersin çalışır; dur tokmağım dersin durur. Bu tokmak senin aklını başına getirir, demiş.*

Adam, köy meydanına inmiş ve önüne gelene:

—*Tarlanın leyleği bana bir tokmak verdi. Tarlanın leyleği bana bir tokmak verdi.*

Muhtar koşup gelmiş. Adamın ağzından girip burnundan çıkmış. Tokmağı görmek istemiş. Adamın da canına minnet.

- *Al tokmağı muhtar, demiş. Sihirli kelimeleri söylemiş. Tokmak muhtarın başına inip kalkmaya başlamış. Başında kırılmadık kemik bırakmamış. Muhtar canının acısıyla:*

— *Kurtar beni diye adama yalvarmış.*

— *Benden aldıklarını geri verinceye kadar kılımı bile kıpırdatmayacağım, demiş adam.*

Muhtar, kahyasına sihirli bohçayı ve sihirli eşeği getirtmiş. Onları fakir adama vermiş, canını kurtarmış (Özeren, 2008:356-360).

Bu hikâye sonunda, “Açgözlülük ve kıskançlık dostluğu bozar. Arkadaşlarımızın sahip oldukları ile övünmeliyiz. Kıskançlık yapmamalıyız.” duygusu verilebilir.

Bu örneklerle öğrenci, “İslâmiyet’in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışları belirterek âyet ve hadislerden örnekler verir.”, “İslâmiyet’in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışların bireysel ve toplumsal zararlarını irdeler.”, “Kötü davranışlardan sakınmaya istekli olur.” kazanımlarını elde edebilir.

2.5.3.5. Alay Etmek

Alay etmenin ne denli çirkin bir davranış olduğu anlatılır. Toplumsal ve kişisel zararları vurgulanır. İslâm dininin konuya bakışı hakkında bilgi verilir. Örneklerle konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Örnek Âyet:

“İnsanları arkadan çekiştiren, kaş göz hareketleriyle alay eden her kişinin vay haline” (Hümeze Sûresi, 1. âyet).

“Ey iman edenler! Bir topluluk diğer bir topluluk ile alay etmesin. Belki alay edilenler kendilerinden daha iyidirler” (Hucurât Sûresi, 11. âyet).

Örnek Hadis:

“Bir kimseye günah olarak Müslüman kardeşini küçümsemek yeter” (Buhârî, Edeb, 57).

Örnek Masal:

Göz Merhemi

Eski çağlarda, Bağdat kentinde, Harun Reşit derler, bir halife yaşarmış. Zaman zaman Harun Reşit, kılık değiştirip gezintiye çıkarmış. Böylece halkının nasıl yaşadığını kendi gözleriyle görürmüş.

Günün birinde Harun Reşit, yine kılık değiştirip gezintiye çıkmış. Yanına da gözde hanendesi (şarkıcısı) İsak ile Şair Nuvas'ı almış.

Dolaşırlarken, gözleri yaşlı, zayıf bir ihtiyarın, eşeğinin sırtında yoldan geçmekte olduğunu görmüşler. Halife, veziri Cafer'e:

— Sor bakalım, bu ihtiyar nereden gelip nereye gitmektedir? demiş.

Cafer, biraz da ihtiyar ile eğlenmek için onu durdurarak sormuş:

— Dede böyle nereden gelip nereye gidiyorsun?

— Basra'dan gelip, Bağdat'a gidiyorum,

— Peki hangi sebeple böylesine uzun bir yolculuğu göze aldın?

— Evladım, gözlerim uzun bir süredir ağrıyor. Basra'daki hekimler iyileştiremediler. Belki Bağdat'ta iyi bir hekim bulurum, diye gidiyorum.

— Dede, iyi olacak hastanın ayağına hekim gelirmiş. Ben bir göz hekimiyim. Seni iyileştirirsem ne verirsin?

—Allah senden razı olsun oğul, sen hele reçeteyi yaz, gerisine karışma.

— Dedeciğim, şimdi yanımda kağıt kalem yok. Söyleyeceklerimi aklında iyi tut. İlacın tarifini iyi dinle: Üç ölçü rüzgâr soluğu, üç ölçü gün ışığı, üç ölçü ay ışığı, üç ölçü de

fener ışığı al, bunları dipsiz bir havanda iyice döv. Dikkat et, iyi karışsınlar. Sonra da bu karışımı üç ay açık havada bırak! Kıvamına ulaşan karışımı üç ay ara vermeden karıştır. Derken dibi delik bir çanağa boşalt. Dibi delik çanaktaki merhemi toz haline getir. Her sabah bu tozdan bir tutam al ve gözüne sür. Görünmeyen bir tülbentle gözünü sar. Sabah Kaf Dağı'ndan getirilmiş Kizir suyu ile yıka. Allah'ın izniyle üç vakte kalmaz gözlerin iyileşir, demiş.

Reçetenin tarifini dinleyen ihtiyar, minnetle Cafer'in önünde eğilmiş.

— Allah senden razı olsun. Dur da muayene ve reçete ücretini ödeyeyim, demiş.

Eğilip heybesinden azık torbasını çıkarmış. Torbayı açmış ve içinden küçük bir torba daha çıkarmış. Bu torbada, sıcaklığın etkisiyle çürümüş ve kokmuş bir parça peynir varmış. Torbanın ağzını açınca ortalığa pis bir koku yayılmış. İhtiyar, Cafer'e:

— Şimdilik sana vereceğim reçete ücreti, bu kokudur. Çabuk topla da dağılmasın. Ama merak etme, Basra'ya gidince senin ücretinin geri kalanını rüzgârın kanadına yükleyip göndereceğim. Haydi bana eyvallah, demiş.

Vezir Cafer, olduğu yere çivilenip kalmış. İsak, Nuvas ve Halife Harun Reşit katıla katıla gülmüşler. Epey zaman sarayda Cafer'in reçetesi söylenir olmuş (Özeren, 2008:176-179).

Bu hikâye ile, “Başkası ile alay etmek kötü bir davranıştır. Asla bu davranışı yapmamalıyız. Başkalarıyla eğlenen aslında kendisiyle eğlenmiş olur.” ana fikri verilebilir.

Bu örneklerle öğrenci, “İslâmiyet'in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışları belirterek âyet ve hadislerden örnekler verir.”, “İslâmiyet'in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışların bireysel ve toplumsal zararlarını irdeler.”, “Kötü davranışlardan sakınmaya istekli olur.” kazanımlarını elde edebilir.

2.5.3.6. Büyüklenmek (Kibir)

Kibrin ne denli çirkin bir davranış olduğu anlatılır. Toplumsal ve kişisel zararları vurgulanır. İslâm dininin konuya bakışı hakkında bilgi verilir. Örneklerle konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Örnek Âyetler:

“Muhakkak ki O (Allah), kibirlenenleri sevmez” (Nahl Sûresi, 23. âyet).

“İnsanlardan (kendini büyük görerek) yüzünü çevirme, yolda böbürlenerek yürüme, zira Allah, büyüklük taslayıp, kendini beğenip övünen hiç kimseyi sevmez” (Lokman Sûresi, 18. âyet).

Örnek Hadis:

“Kimse kimseye eziyet etmesin, kimse kimseye karşı böbürlenmesin” (Ebû Dâvud, Edeb, 48)

Örnek Hikâye 1:

Dilbilimci ile Kayıkçı

Bir dilbilimci, kayığa binmiş gidiyordu.

Bir ara kayıkçıya sordu:

“Ey kayıkçı! Sen dilbiliminden anlar mısın?”

Kayıkçı:

“Yok efendim anlamam, nereden anlayacağım!” diye cevap verdi.

Dilbilimci bu cevap üzerine kayıkçıyı küçümseyerek:

“Vah vah!” dedi. “Gitti ömrünün yarısı!”

Kayıkçı bu lâfa, hem kızdı; hem de gücendi ama bir şey de söylemedi.

Aradan biraz daha zaman geçti. Derken ansızın gök karardı ve fırtına çıktı. O küçük kayık, kocaman bir girdaba doğru sürüklenmeye başladı. İşte o sırada kayıkçı dilbilimciye sordu:

“Efendi sen yüzmek bilir misin?”

“Dilbilimci korkuyla cevap verdi:

“Yok bilmem, nereden bileyim!”

Kayıkçı bu cevaptan keyiflenerek, şöyle dedi:

“Vah vah! O zaman gitti ömrünün tamamı! Çünkü bu kayık bu fırtınadan kurtulamaz batacağız” (Temel, 2008:24-25).

Örnek Hikâye 2:

Yarış

Hüsnü çok iyi bir çocuktur. Ne yazık ki, bir trafik kazasında gözlerini kaybetmişti. Fakat kendisini hiç bırakmamış, başkalarının yardımı olmadan yaşayabileceğini göstermişti. Hatta çoğu zaman köylerinden şehre tek başına gidip gelirdi.

Aynı köyden Murtaza adlı kendini beğenmiş bir çocuk, Hüsnü'yle alay etmek için:

-Benimle şehre kadar yarışa var mısın, Hüsnü? dedi. Hüsnü bu teklifi ciddiye aldı:

-Varım. Ama yarışı ben kazanırsam ceketini bana vereceksin? dedi. Murtaza bu şartta kahkahalarla güldü:

-Kazanırsan senin olsun, dedi.

Hüsnü:

- Bir şartım daha var. Ne zaman yarışacağımızı ben söyleyeceğim, dedi. Onun yarışı kazanmasına ihtimal vermeyen Murtaza:

- İstedğin şartı ileri sürebilirsin, diyerek gülmesine devam etti.

Zifiri karanlık bir gecede, orman yolunu takip ederek şehre kadar yarışacaklardı. Hüsnü için karanlık ile aydınlığın bir farkı yoktu. Yürüyüp gitti. Fakat Murtaza ormanda yolunu kaybetti. Hendeklere yuvarlandı, ağaç dalları yüzünü, gözünü yırttı. Şehre Hüsnü'den yarım saat sonra varabildi.

Zavallı Murtaza, Peygamber Efendimizin (sas) şu hadisini duysaydı belki de böyle davranmazdı;

“Hiçbir kimse diğerine karşı böbürlenmesin” (Kandemir, 1993:32).

Kibrin İslâm'ın yasakladığı bir huy olduğu vurgulanır. İnsanın her özelliğinin üstün olamayacağı, hiç umulmayan kişilerin de bazı özellikleri bakımından diğerinden üstün olabileceği fikri verilebilir.

Bu örneklerle öğrenci, “İslâmiyet'in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışları belirterek âyet ve hadislerden örnekler verir.”, “İslâmiyet'in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışların bireysel ve toplumsal zararlarını irdeler.”, “Kötü davranışlardan sakınmaya istekli olur.” kazanımlarını elde edebilir.

2.5.3.7. Kötü Zanda Bulunmak

Kötü zanda bulunmanın ne denli çirkin bir davranış olduğu anlatılır. Toplumsal ve kişisel zararları vurgulanır. İslâm dininin konuya bakışı hakkında bilgi verilir. Örneklerle konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Örnek Âyet:

“Ey iman edenler! Zandan çokça sakınınız; çünkü kimi zanlar günahdır” (Hucurât Sûresi, 12. âyet).

Örnek Hadis:

“Zandan çok sakınınız... Ayıp araştırmayınız, kusur gözetmeyiniz” (Buhârî, Edeb, 57).

Örnek Hikâye 1:

Üç Filtre

Bir gün, bir tanıdığı, bir bilgeye rastladı ve “Arkadaşınla ilgili ne duyduğumu biliyor musun?” diye sordu.

Bilge:

“Bir dakika bekle.” diye cevap verdi. Bana bir şey söylemeden önce senin küçük bir testten geçmeni istiyorum. Buna Üçlü Filtre Testi deniliyor.

“Üçlü Filtre de ne?” diye sordu adam.

Bilge:

“Birincisi, Gerçek Filtresi” dedi. “Bana birazdan söyleyeceğin şeyin tam anlamıyla gerçek olduğundan emin misin?”

“Hayır.” dedi adam. “Aslında bunu sadece duydum ve...”

Tamam, dedi bilge. Öyleyse sen bunun gerçekten doğru olup olmadığını bilmiyorsun. Şimdi ikinci filtreyi deneyelim. İyilik Filtresini... Arkadaşım hakkında bana söylemek istediğin şey iyi bir şey mi?”

“Hayır, tam tersi...”

“Öyleyse” diye devam etti bilge, “Onun hakkında bana kötü bir şey söylemek istiyorsun ve bunun doğru olduğundan emin değilsin. Fakat testi geçebilirsin, çünkü geriye bir filtre daha kaldı. Faydalılık Filtresi... Bana arkadaşım hakkında söyleyeceğin şey işime yarar mı?”

“ Hayır, işinize yaramayacak.”

“Peki,” diye tamamladı bilge, “Eğer bana söyleyeceğin şey doğru değilse ve faydalı değilse, bana niye söyleyesin ki” (Gündüzalp, 2005a:374).

Örnek Hikâye 2:

Annesinden Süt Emen Bebeğin Konuşması

Bir zamanlar bir çocuk annesini emiyordu. Oradan şahlanmış bir at üzerinde kılık kıyafeti güzel bir adam geçti. Onu gören kadın;

- Allah'im şu oğlumu bunun gibi yap! diye dua etti. Çocuk memeyi bırakarak adama doğru yönelip baktı ve:

- Allah'im, beni bunun gibi yapma! diye dua etti. Sonra tekrar memesine dönüp emmeye başladı. Sonra annenin yanından bir kalabalık geçti. Elllerinde bir cariye vardı. Onu dövüyorlar ve:

- Zina yaparsın, hırsızlık yaparsın ha! diyorlardı. Cariye ise:

- Allah bana yeter, o ne iyi vekildir! diyordu. Çocuğun annesi:

- *Allah'ım çocuğumu bunun gibi yapma! dedi. Çocuk yine emmeyi bıraktı, cariyeye baktı ve:*

- *Allah'ım beni bunun gibi yap! dedi. İşte burada anne-evlat karşılıklı konuşmaya başladılar: Anne dedi ki:*

- *Boğazı tıkanasınca! Kıyafeti güzel bir adam geçti. Ben: "Allah'ım, oğlumu bunun gibi yap" dedim. Sen: "Allah'ım! Beni bunun gibi yapma!" dedin. Yanımızdan cariyeyi döverek, zina ve hırsızlık yaptığını söyleyerek geçenler oldu, Ben: "Allah'ım, oğlumu bunun gibi yapma" dedim. Sen ise: "Allah'ım, beni bunun gibi yap!" dedin."*

Oğlu şu cevabı verdi; "Güzel kıyafetli bir adam geçti. Sen: "Allah'ım, oğlumu bunun gibi yap!" dedin. Ben ise: "Allah'ım beni bunun gibi yapma!" dedim. Yanımızdan bir cariyeyi geçirdiler. Onu hem dövüp hem de, "Zina ettin, hırsızlık ettin!" diyorlardı. Sen: "Allah'ım, oğlumu bunun gibi yapma!" dedin. Ben ise; "Allah'ım, beni bunun gibi yap!" dedim.

Sebebini açıklayayım: O atlı adam cebbar zalimin biriydi. Ben de: "Allah'ım beni böyle yapma!" dedim, "Zina ettin, hırsızlık yaptın!" dedikleri şu zavallı cariyeye ise ne zina yapmıştı, ne de çalmıştı! Ben de "Allah'ım beni bunun gibi yap!" dedim (Çiftkaya, 2003c:107).

Bu örneklerle öğrenci, "İslâmiyet'in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışları belirterek âyet ve hadislerden örnekler verir.", "İslâmiyet'in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışların bireysel ve toplumsal zararlarını irdeler.", "Kötü davranışlardan sakınmaya istekli olur." kazanımlarını elde edebilir.

2.5.3.8. Başkalarının Kusurlarını Araştırmak

Başkalarının kusurlarını araştırmanın ne denli çirkin bir davranış olduğu anlatılır. Toplumsal ve kişisel zararları vurgulanır. İslâm dininin konuya bakışı hakkında bilgi verilir. Örneklerle konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Örnek Âyet:

“...Birbirinizin kusurlarını araştırmayın” (Hucurât Sûresi, 12. âyet).

Örnek Hadis:

“Müslümanların kusurlarını örten kimsenin Allah da dünya ve ahrette ayıplarını örter” (Tirmizî, Birr ve Sıla, 30).

Örnek Okuma Parçası:

İslâm'da Şahsî Hayatın Dokunulmazlığı

Hz. Ömer, bir gece Abdullah bin Mes'ud'la birlikte şehri dolaşmaya çıkmıştı. Bu onun mutad âdetiydi. Şehrin güvenliğini bizâtihi kontrol eder, aç, açık, çıplak, dertli, hasta kim varsa, onların yardımuna bizzat koşar, şikâyetleriyle bizzat ilgilenirdi.

İbn-i Mes'ud'la epey dolaştıktan sonra, içerde ışık yanan bir eve rastgeldiler. Vakit gece yarısıydı ve şehirde ışık yanan bu evden başka da ev yoktu. Bu durum Hz. Ömer'in merakını celbetti. İbn-i Mes'ud'a yolda beklemesini söyleyerek, kendisi evin bahçe kapısından içeri girdi ve pencereye yaklaştı, içerde, bir masanın başına ihtiyar bir adam oturmuş, mum ışığı altında, önünde içki şişesi, bardaktan içki yudumlamaktaydı. Gördüğü manzara Hz. Ömer'i kızdırmıştı. İhtiyar bir adamın, Allah'ın kesinlikle yasakladığı böyle bir işi yapmasını çok çirkin bulmuştu. Derhal açık pencereden içeri girdi ve ihtiyara şiddetle çıkışmaya, yaptığı bu işin çok çirkin ve kötü bir şey olduğunu söylemeye başladı.

İhtiyar, Hz. Ömer'in bu hiddetine şu karşılığı verdi;

- Ey Müminlerin Emîri, evet benim bu yaptığım kötüdür. Ne var ki ben buna alıştım. Bir türlü kurtaramadım kendimi. Bu yüzden ailemden ve insanlardan gizli gizli içiyorum. Fakat senin yaptığın, benimkinden çok daha kötü ve günah değil mi? Çünkü, mü'minlerin hallerini tecessüs ve araştırma Allah tarafından yasak edildiği halde, sen benim gizli ahvâlimi araştırdın. Ve üstelik evime de kapıdan izin alarak değil, pencereden izinsiz girdin...

İhtiyarın bu ikazını duyunca Hz. Ömer, yaptığı hatayı anladı ve oradan ağlayarak çıkıp gitti. Giderken de bir yandan, şöyle söyleniyordu:

- Rabbin affetmezse helak oldun Ömer! Bu adam yaptığını ev halkında vesair insanlardan gizleyerek yapıyordu. Şimdi ise nasıl olsa halife gördü diye, alenî olarak işlemeye başlayacak... Daha fazla günahlara girecek...

İhtiyar bir müddet Hz. Ömer'in meclisine gelmedi, ortalıklarda görülmedi. Nihâyet bir zaman sonra, gizlene gizlene halifenin bulunduğu meclise girip, arka sıralardan birine oturmak istedi, Hz. Ömer, onu görür görmez:

- O ihtiyarı bana getirin, diye emretti. Herkes ihtiyara:

- Git seni Halife istiyor, diye adamı zorla Hz. Ömer'in yanına yolladılar. Adam, Hz. Ömer'in gördüklerini herkese anlatacağı korkusu içinde, çekine çekine halifenin yanına yaklaştı.

Hz. Ömer, ihtiyarın elinden tutarak yanına oturttu ve kulağına "eğilerek;

- İyi dinle, dedi. Hz. Muhammed'i (sas) Resul olarak gönderen Allah hakkı için, o gece gördüklerimi kimseye anlatmadım. Hattâ o gece yanımda olan İbn-i Mes'ud bile meseleyi bilmiyor. Hakkını helâl et bana olur mu? dedi.

İhtiyar Hz. Ömer'in bu sözlerine sevindi. O da halifeye şu cevabı verdi:

- Ey Mü'minlerin Emîri, sen de iyi dinle; "Allah'a yemin ederim ki, ben, o günden beri ağzıma bir damla bile içki koymadım. Derhal tevbe ederek "İçkiyi bıraktım..."

Şimdi sevinme sırası Hz. Ömer'deydi, ihtiyarda gördüğü durumu kimseye anlatmamakla ne iyi ettiğini, böylelikle bir kişinin islâhına sebep olduğunu düşünerek, yüksek sesle Allahu Ekber dedi.

Fakat huzurundakilerin hiçbirisi, bu tekbirin mânasını anlayamadılar (Dikmen, 1980:155).

Kötü zanda bulunmanın ve kusurları araştırmanın, İslâm'ın yasakladığı bir davranış olduğu hatırlatılarak konu ile ilgili âyet örneği verilebilir (Hucurât Sûresi, 12. âyet).

Bu örneklerle öğrenci, "İslâmiyet'in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışları belirterek âyet ve hadislerden örnekler verir.", "İslâmiyet'in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışların bireysel ve toplumsal zararlarını irdeler.", "Kötü davranışlardan sakınmaya istekli olur." kazanımlarını elde edebilir.

2.5.3.9. Anne, Baba ve Büyüklere Saygısızlık

Anne-baba ve büyüklere saygısızlık etmenin ne denli çirkin bir davranış olduğu anlatılır. Toplumsal ve kişisel zararları vurgulanır. İslâm dininin konuya bakışı hakkında bilgi verilir. Örneklerle konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Örnek Âyetler:

“Rabb’in, sadece kendisine kulluk etmenizi, anne babanıza da iyi davranmanızı emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa kendilerine öf bile deme; onları azarlama, ikisine de güzel söz söyle” (İsra Sûresi, 23-24. âyetler).

Örnek Hikâye:

Plastik Tabak

İhtiyar marangoz iyice yaşlanmıştı. Gözlerinde fer, ayaklarında derman kalmamıştı. Elleri titrediği için kaşığı tutamıyor, yemeği sofraya örtüsüne döküyordu. Oğlu ile gelini dikkatli davranmıyor, diye ona kızıyorlardı. Hele yemeğin çenesinden aşağı sızması onları çok rahatsız ediyordu. Sonunda ihtiyarın sofrasını ayırdılar. Kendileri masada yerken ona yer sofrası hazırladılar.

Küçük torunu Hasan, dedesinin durumuna çok üzülüyor; yemek yerken onun kolundan tutarak dökmeden yemesine yardım ediyordu.

Bir gün yaşlı adam, ıslak gözleriyle masadakileri seyrederken elindeki yemek tabağını düşürüp kırdı. Buna daha çok öfkeleniler. Kalbini kıracak sözler söylediler. Yemeğini plastik tabakla vermeye başladılar.

Bir gün ihtiyar marangozun oğlu, karısına meyveleri plastik tabağa koymamasını söylerken:

- Kaldır at bunları, dedi.

Hasan plastik tabaklardan ikisini ayırarak:

- Bunları atma anne; ileride lazım olacak, dedi. Babası merakla sordu:

- Ne yapacaksın onları? Hasan şunları söyledi:

- Yaşlandığınız zaman size bu kaplarla yemek vereceğim.

- Hasan'ın babasıyla annesi, ihtiyar adama yaptıklarına çok utandılar. Onu tekrar sofraya aldılar.

Marangozun oğlu ile gelini, insanı cennete götürecek şeyin ana-babaya iyilik etmek olduğunu bilselerdi, herhalde böyle davranmazlardı.

Peygamber Efendimiz (sas) ne güzel buyurmuş:

“Allah'ın rızası anne-babayı memnun etmekle kazanılır. Allah'ın gazabı anne-babayı öfkelenmekle çekilir” (Kandemir, 1993:58).

Kişinin büyüklerine karşı saygılı olması gerektiği vurgulanıp, bugünün küçüklerinin ileride büyükler olacağı hatırlatılabilir. İleride itibar görmek isteniyorsa iyi davranışlar sergilenmesi gerektiği öğütlenebilir.

Bu örneklerle öğrenci, “İslâmiyet'in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışları belirterek âyet ve hadislerden örnekler verir.”, “İslâmiyet'in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışların bireysel ve toplumsal zararlarını irdeler.”, “Kötü davranışlardan sakınmaya istekli olur.” kazanımlarını elde edebilir.

2.5.4. Yedinci Sınıf: “İslâm Dinine Göre Kötü Alışkanlıklar”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ İslâm dininin yasakladığı kötü alışkanlıkları âyet ve hadislerden örneklerle açıklar.
- ✓ Sigaranın birey ve toplum sağlığı açısından zararlarını araştırarak çevresinden örnekler verir.
- ✓ Kötü alışkanlık ve davranışlardan kaçınmaya yönelik çözüm önerilerinde bulunur.
- ✓ Başkalarına zarar vermenin kul hakkını ihlal anlamına geleceği bilinciyle kul hakkı konusunda duyarlı olur.

Örnek Şiir:

Sağlığımızı Koruyalım

*Sağlığını seven insan,
Sigarayı içmemeli.
Bir zehire köle olup,
Sağlığından geçmemeli.*

*Tanrım türlü nimet vermiş,
Mutlulukla ye iç demiş.
Sigara zehirli yemiş,
Paketini açmamalı.*

*Herkes kendini düşünsün,
İçkilerden hep kaçınsın.
Gülen yüzden gül açılsın,
Renkler solup uçmamalı.*

*Söylediğim sözüm hakır,
Ol kendine kendin doktor.
Sigaradan fayda yoktur,
Hastalığa koşmamalı Nazile Demir (Vural, 2002:388).*

Bu şiirle öğrenci, “Sigaranın birey ve toplum sağlığı açısından zararlarını araştırarak çevresinden örnekler verir.” kazanımını elde edebilir.

2.5.4.1. Başkalarına Zarar Vermek: Kul Hakkı

Kul hakkının dinimizde hoş görülmeyen davranışların başında geldiği belirtilir. Kişisel ve toplumsal zararları anlatılır. Sunulacak örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek Âyet:

“Yetimlerin mallarını haksızlıkla yiyenler, ancak ateş yerler. Ve onlar alev alev yanan cehennem ateşine atılacaklardır” (Nisa Sûresi, 10. âyet).

Örnek Hikâye 1:

Suyuma Haram Karıştırdın

Havalar soğumuştı. Abdest alıp camiye gidecekti. “Ah!” dedi, “Bir sıcak su olsa da abdest alsam.” Hizmetçi onun bu sözünü işitmiş olacak ki, çok geçmeden sıcak suyla çıkageldi.

Abdesti alacak olan Ömer bin Abdülaziz’di. Hz. Ömer’in torunu Emevi Halifesi ikinci Ömer diye ün salan Ömer bin Abdülaziz’in suyun çabucak ısıtılıp getirilişi dikkatini çekti. Hizmetçisine teşekkür etti. Fakat kafasına takılan bir nokta vardı. Hizmetçi, eve bu kadar çabuk nasıl varıp gelmişti. Suyu ısıtacağı odunu başka yerden almış olmalıydı. Sormadan edemedi:

- Bu suyu nerede ısıttın?

- Beytülmal’in mutfağında efendim.

Biraz önce hizmetçisine teşekkür eden halifenin, şimdi kaşları çatılmıştı. Kızgınlıkla:

- Suyumuza haram karıştırdın, dedi.

Sonra da hazine memurlarının yanına vardı. Yakılan odunun fiyatını sordu. Kendi parasından değerini ödedi.

- Oh, Allah’a şükür ki haram işlemekten kurtuldum dedi ve gönül huzuruyla camiye gitti (Döğen, 1997:330).

Kul hakkına riâyet etmenin ne denli önemli olduğu bu örnekle anlatılabilir.

Bu örnekle öğrenci, “Başkalarına zarar vermenin kul hakkını ihlal anlamına geleceği bilinciyle kul hakkı konusunda duyarlı olur.” kazanımını elde edebilir.

Örnek Hikâye 2:

Anka Kuşu ve Oduncu

Fakir bir oduncu ormanda derin bir uçurumun kenarında ağaç kesiyordu. Geç olmuştu ve oduncu yorulmuştu. Ağaç kesmeye, sabah güneşin ilk ışıklarıyla başlamıştı.

Yorulduğu için de balta darbeleri iyice güçsüzleşmişti. Baltayı tutmakta zorlanıyordu. Bu yüzden balta elinden kayıp uçuruma düştü.

Oduncu umutsuz ve çaresizdi. Baltası onun yaşamını sürdürmek için kazanç sağlayabileceği tek aletti. Yeni bir balta alabilecek parası da yoktu. Ellerini ovuşturup ağlamaya başladığı sırada çok güzel bir kuş yanında belirdi. Bu, Anka Kuşu'ydu. Anka Kuşu oduncuya üzüldüğü şeyin ne olduğunu sordu. Oduncu, kuşa başından geçenleri anlattı. Kuş uçurumdan aşağıya doğru uçtu ve oduncuya bir balta getirdi. Kuş yukarı çıktığında oduncu kuşun getirdiği baltanın altın olduğunu gördü.

Anka Kuşu oduncuya baltayı göstererek sordu: “Bu senin mi?”

Oduncu cevapladı: “Hayır, benim değil.”

Kuş, altın baltayı yere bırakıp uçurumun derinliğine doğru tekrar kanat çırpı. Bu sefer de gümüş bir balta ile geri döndü fakat oduncu baltasının odundan yapılmış sıradan bir balta olduğunu söyledi.

Kuş üçüncü kez uçuruma doğru uçtu. Bu defa geri geldiğinde pençelerinde, o zamana kadar başka oduncular tarafından kaybedilmiş olan tüm baltalar vardı. Oduncu baltalara baktı ve aralarından kendi baltasını seçti. Fakir oduncu baltasının bulunmasına çok sevinmişti; kuşa teşekkür etti. Kuş oduncunun dürüstlüğünü takdir etti. “Dürüstlüğüne hayran oldum.” dedi oduncuya. “Ödül olarak senin baltanın yanı sıra altın ve gümüş olan baltaları da alabilirsin.”

Mutlu oduncu hazinesiyle birlikte evine döndü. Dürüst oduncunun başından geçenler zaman içinde köy halkı tarafından duyuldu. Onun iyi şansını yakalamak isteyen herkes ormana koştu. Oraya buraya baltalarını saklayıp kaybettiklerini söyleyerek yalandan ağlamaya başladılar. Feryat ederek Anka Kuşu'nu yardıma çağırdılar. Elbette Anka Kuşu geldi. Her birine önce altın sonra gümüş baltaları getirdi. Oduncuların her biri açgözlü davranıp bu baltaların kendilerinin olduğunu söylediler. Fakat Anka Kuşu'nun getirdiği baltaları ellerine alır almaz baltalar oduncuların ellerinden yok oldu. Çaresiz köyelerine dönmeye karar veren oduncular saklamış oldukları baltalarını hiçbir yerde bulamadılar (Komisyon, 2007a:103).

İslâm'ın yasakladığı davranışlardan bahsedilir. Özellikle, yalan söylemenin zararları tekrar belirtilebilir, önceki yıllarda yaşayan büyük şahsiyetlerin bu konudaki hassasiyetlerine dikkat çekilebilir.

Bu örnekle öğrenci, “Kötü alışkanlık ve davranışlardan kaçınmaya yönelik çözüm önerilerinde bulunur.” kazanımını elde edebilir.

2.5.5. Sekizinci Sınıf: “Din ve Güzel Ahlâk”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ Bireyin güzel ahlâklı olmasında dinin rolünü fark eder.
- ✓ İslâm'da esas kabul edilen ahlâki tutum ve davranışlara Kur'an'dan ve Hz. Muhammed'in hayatından örnekler verir.
- ✓ Ahlâklı olmanın birey ve toplum hayatındaki önemini kavrar.
- ✓ Ahlâkî tutum ve davranışları yerine getirmeye istekli olur.
- ✓ Ahlâkî olmayan tutum ve davranışlara yönelik çözüm önerilerinde bulunur.

2.5.5.1. Emaneti Korumak

Emanet kavramı ve önemi anlatılır. Emaneti korumanın dinimizce tavsiye edildiği vurgulanır. Konu ile ilgili peygamberimizin hayatından kesitler sunulur. Örnekler çoğaltılarak konunun daha iyi kavranması sağlanabilir.

Örnek Âyet:

“Allah, emaneti, ehline vermenizi emrediyor” (Nisa Sûresi, 58. âyet).

Örnek Hikâye:

Allah Emaneti

Yaşlı kadın ağır ağır yürüyordu. Bir ara önüne çıkan bir keseyle irkildi. Birisi düşürmüş olmalıydı. Ne yapabilirdi?

Düşündü, aslında içindeki paralara ihtiyacı da yok değildi. Ancak herkesten çok sahibine lâyıktı. Etrafına bakındı. Az ilerde bir genç gitmekteydi. Seslendi:

“Gelir misin evlâdım?” dedi.

Delikanlı İmam-ı Âzam'dı. Yaşlı kadını kırmayıp geldi.

“Buyurun bir şey mi dediniz?”

“Şunu yerden alır mısınız?”

İmam-ı Âzam yaşlılığı dolayısıyla kadının para dolu keseyi yerden alamayacağını düşündü, yerden alıp “Buyurun!” dedi.

Fakat, kadın keseyi almadı. İmam-ı Âzam;

“Niçin almıyorsunuz, kese sizin değil mi?” diye sordu.

“Hayır, benim değil” dedi yaşlı kadın. Asıl sahibini bulup da ona veresiniz, diye sizi çağırdım.”

İmam-ı Âzam'ın rengi kaçtı, “Eyyvah!” çekti çekmesine, ama yapabileceği bir şey yoktu

“Beni bir Allah emanetinin sorumluluğu altına soktun!” dedi kadına. Sonra da kesenin sahibini bulmak için yola düştü (Döğen, 1997:174).

Bu örnekler öğrencinin, “Ahlâklı olmanın birey ve toplum hayatındaki önemini kavrar.”, “Ahlâkî tutum ve davranışları yerine getirmeye istekli olur.” kazanımlarına ulaşmasına katkı sağlayabilir.

2.5.5.2. Hoşgörü ve Bağışlama

Hoşgörü ve bağışlamanın toplumda huzurlu bir hayatın tesisi için önemine işaret edilir. Sunulacak çeşitli örneklerle konu daha iyi anlaşılır hale getirilebilir.

Örnek Âyet:

“...Bir kötülüğü bağışlarsanız, şüphesiz Allah çok affedicidir” (Nisa Sûresi, 149. âyet).

Örnek Hadis:

“...Allah affeden bir kimsenin ancak şerefini artırır” (Müslim, Birr ve sıla, 89).

Örnek Hikâye:

Affetmenin Dayanılmaz Ağırlığı

Bir lise öğretmeni bir gün dersine girdiği öğrencilerine bir teklifte bulundu:

“Bir hayat deneyimine katılmak ister misiniz?”

Öğrenciler çok sevdikleri hocalarının bu teklifini tereddütsüz kabul ettiler. “O zaman” dedi öğretmen. “Bundan sonra ne dersem yapacağınıza söz verin.” Öğrenciler bunu da yaptılar. Öğretmen devam etti: “Şimdi yarınki ödevinize hazır olun. Yarın hepiniz birer plastik torba ve beşer kilo patates getireceksiniz!”

Öğrenciler, bu işten pek bir şey anlamamışlardı. Ama ertesi sabah hepsinin sıralarının üzerinde patatesler ve torbalar hazırды. Kendisine meraklı gözlerle bakan öğrencilerine şöyle dedi öğretmen:

“Şimdi, bugüne dek affetmeyi reddettiğiniz her kişi için bir patates alın, o kişinin adını o patatesin üzerine yazıp torbanın içine koyun.”

Bazı öğrenciler torbalarına üçer beşer tane patates koyarken, bazılarının torbası neredeyse ağzına kadar dolmuştu.

Öğretmen, kendisine “Peki şimdi ne olacak?” der gibi bakan öğrencilerine ikinci açıklamasını yaptı:

“Bu torbaları bir hafta boyu nereye giderseniz gidin yanınızda taşıyacaksınız. Yattığınız yatakta, bindiğiniz otobüste, okuldayken sıranızın üstünde... Hep yanınızda olacaklar.”

Aradan daha bir hafta geçmişti. Hocaları sınıfa girer girmez, öğrenciler şikâyete başladılar:

“Hocam, bu kadar ağır torbayı her yere taşımak çok zor.”

“Hocam, patatesler kokmaya başladı. Vallahi, insanlar tuhaf gözlerle bakıyorlar bana artık... Hem sıkıldık, hem yorulduk...”

Öğretmen gülümseyerek, öğrencilerine şu dersi verdi:

“Görüyorsunuz ki, affetmeyerek asıl kendimizi cezalandırıyoruz. Kendimizi, ruhumuzda ağır yükler taşımaya mahkum ediyoruz. Affetmeyi karşımızdaki kişiye bir ihsan olarak düşünüyoruz, hâlbuki affetmek en başta kendimize yaptığımız bir iyiliktir” (Çiftkaya, 2003a:82).

Bu örnekler öğrencinin, “İslâm’da esas kabul edilen ahlâkî tutum ve davranışlara

Kur'an'dan ve Hz. Muhammed'in hayatından örnekler verir.”, “Ahlâklı olmanın birey ve toplum hayatındaki önemini kavrar.”, “Ahlâkî tutum ve davranışları yerine getirmeye istekli olur.”, “Ahlâkî olmayan tutum ve davranışlara yönelik çözüm önerilerinde bulunur.” kazanımlarına ulaşmasına katkı sağlayabilir.

2.5.5.3. Sözünde Durmak

Sözünde durmanın, hem insani bir davranış olduğu, hem de dinimizin bir gereği olduğu vurgulanır. Örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek Âyet:

“Ey iman edenler! Akitlerinizi yerine getirin” (Mâide Sûresi, 1. âyet).

“Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz” (Saff Sûresi, 2. âyet).

Örnek Hadis:

“Münafiğin üç alameti vardır: Yalan söyler, emanete hıyanet eder ve sözünde durmaz” (Buhârî, İman, 24).

Örnek Okuma Parçası:

Sözünde Dur

Abdullah bin Mübarek hazretleri anlatıyor:

Bir ateşperest ile çalışıyorduk. Namaz vakti gelince, namaz kılarken bana bir zarar vermeyeceğine dair ondan söz alarak namaza durdum. O gerçekten sözünde durdu. Namazda bana bir zarar vermedi. Sonra o da kendine göre ibadet etmek istedi. Benden, kendisine bir zarar vermeyeceğime dair söz aldı. Sonra ibadetine başladı. Fakat onun Allahu Teala'yı bırakıp, ateşe secde etmesine dayanamadım. Yerimden kalkıp üzerine atıldım. Sonra bir ses bana:

- Söz verdiğin zaman sözünde dur, dedi. Sonra vazgeçip yerime oturdum. Ateşperest işi bitince, bana sordu:

- Önce bana bir hamle yaptın, sonra vazgeçtin, bunun sebebi nedir?

- *Senin ateşe secde ettiğini görünce dayanamayıp seni öldürmek istedim. Fakat, 'Sözünde dur!' diye bir ses duydum. Bunun üzerine vazgeçtim.*

Ateşperest:

- *Gerçek Rab, senin Rabbindir. Kendi düşmanı için dostunu bile azarlıyor, işte huzurunda müslüman oluyorum, dedi (Demirci, 2003:138).*

Bu örneklerle de, İslâm'ın yapılmasını tavsiye ettiği davranışlara vurgu yapıp, hayatımızdan örnekler verilebilir.

2.5.5.4. Görgülü Olmak

Görgülü olmanın, hem insani bir davranış olduğu, hem de toplumsal hayatın bir gereği olduğu vurgulanır. Görgü kuralları hakkında bilgi verilir. Örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek Âyet:

"Ey iman edenler! Ev sahibinden izin istemedikçe ve onlara selam verip yakınlık kurmadıkça kendinizin olmayan evlere girmeyin" (Nur Sûresi, 27. âyet).

Örnek Hadis:

"Ey insanlar, birbirinize selam verin, akrabanızı gözetin, yemek yedin" (Buhârî, İman, 7).

Örnek Hikâye:

Felâket Haberi

Acı haberleri vermenin de bir yolu var, insana doğrudan doğruya: "Annen öldü" denmez. "Evin yandı" denmez. Böyle acı haberler alıştırma alıştırma verilir.

Ne yazık ki bazıları en acı haberleri pat diye söyleyiverirler de insanın yüreğini hoplatırlar.

Vaktiyle bir gurbetçi vardı. Uzun süre gurbette kaldığından ailesini görmemişti. Düşünüp gezinirken memleketten yeni gelmiş Hasan isimli hemşehrisine rastladı. Gözleri sevinçten pırıl pırıl parladı, boynuna sarıldı:

“Ah Hasancığım, seni bana Allah gönderdi, merak içindeydim. Acaba bizimkileri gördün mü?”

“Tabii.” dedi Hasan.

Sevdiği bir köpeği vardı, bir de atı. Sormaya onlardan başladı.

“Köpeğim nasıl?”

Anlayışsız hemşehrisi hiç tereddütsüz felâket haberini verdi:

“Köpeğin öldü dostum.”

“Nasıl, ne zaman?”

“Ölen atının kemiği gırtlakında kaldı da...”

“Sevgili atım da öldü demek, ne yapalım, zarar gelirse mala gelsin. Peki ama atım ne zaman öldü?”

Hiç umursamadan cevap verdi:

“Karının cenazesini kaldırırlarken.”

Adamın gözleri yuvalarından fırladı, çığlık çığlığa bağırdı:

“Karım öldü ha, peki hangi hastalıktan?”

Hasan yine umursamaz bir tavırla anlatıyor, sanki çok normal şeylerden söz ediyordu.

“Hastalıktan değil, oğlunun acısına dayanamadığından öldü dostum...”

Adam beyninden vurulmuşa dönmüşü, saçını başını yoluyor, yine de iyi haber alabilmek ümidiyle durmadan soruyordu:

“Ya oğlum ne zaman, nasıl öldü?”

Hasan omuzlarını silkti, kısaca düşündükten sonra cevap verdi:

“Yanlığ hatırlamıyorsam annenin ölümünden bir hafta sonraydı. Aldığı yaralardan dolayı öldü zavallı.”

“Vay başıma! Demek annemi de kaybettim.”

“Babanla birlikte yıkılan evinizin altında kaldı zavallılar.”

Adam acıdan yere yığıldı. Kıvrılırken hemşehrisi oradan ayrılıp uzaklaştı. Bir yandan da başını iki yana sallayarak söyleniyordu:

“Bir gün nasılsa hepimiz ölecek değil miyiz, ne var bunda bu kadar üzülecek?”

Ne demiş bakalım atalarımız? “Akılsız dostun olacağına, akıllı düşmanın olsun” (Şahin, 2002:175).

Bu örnekle, kişinin olaylar karşısında nasıl bir tavır takınması gerektiği vurgusu yapılabilir.

Bu örnekler öğrencinin, “İslâm’da esas kabul edilen ahlâki tutum ve davranışlara Kur’an’dan ve Hz. Muhammed’in hayatından örnekler verir.”, “Ahlâklı olmanın birey ve toplum hayatındaki önemini kavrar.”, “Ahlâkî tutum ve davranışları yerine getirmeye istekli olur.”, “Ahlâkî olmayan tutum ve davranışlara yönelik çözüm önerilerinde bulunur.” kazanımlarına ulaşmasına katkı sağlayabilir.

2.5.5.5. Savurganlıktan Kaçınmak

Savurganlığın zararları anlatılır. Savurganlıktan kaçınmak için yapılması gereken davranışlar hakkında bilgi verilir. Örneklerle konu pekiştirilebilir.

Örnek Âyet:

“Yiyiniz, içiniz, israf etmeyiniz. O israf edenleri sevmez” (A’raf Sûresi, 31. âyet).

Örnek Hadis:

“Sağlık ve boş vakit, halkın çoğunun aldanıp değerlendiremediği iki nimettir” (Buhârî, Rikak, 1).

“İstediğini ye, istediğini giyin! İnsanı yanlış yola götüren, israf ve büyüklenmedir” (Müslim, İman, 39).

Örnek Hikâye:

Kan ve Şarap

Binbaşı:

-Yazık oldu evlâtlarıma, diye mırıldandı. Hepsi de arkadan vurulmuşlar.

Beşi de yan yana yatırıldı Mehmetçiklerin. Dördünün üzerine kurşun delikleriyle parçalanmış bir battaniye, açıkta kalanının üzerine ise, Tendürek Dağları'nın güneşinden kavrulmuş bir gazete örttüler.

Komutan, okunan Fatiha'nun âminini bahane ederek gözyaşlarını sildikten sonra, beşinci askeri gösterip:

- En yamanları da buydu, dedi. Çatışmadan önce onu abdest alırken görüp saçlarını okşamıştım.

Bütün bakışlar, genç şehide yöneldi. Delikanlının sırtından giren kurşunlardan biri kalbini, diğeri ise ciğerini parçalamış ve üzerini örten gazetenin o kısımlarında kandan halkacıklar oluşturmuştu.

Binbaşı, Mehmet'in saçlarını tekrar okşamak için eğildiğinde, gözleri o halkacıklar içindeki yazılara takıldı.

Yazılardan birinde, teröristlerle çarpışan askerlere çelik yelek giydirilmesi için yüz milyar gerektiği yazıyordu. Diğer yazıda ise, meşhur işadamının kızına ait yüz milyarlık düğün de, kırmızı şarapların su gibi akıtıldığı (Suavi, 2002:62).

İsraftan kaçınmanın önemi anlatılır, bazıları için çok önemsiz olan bazı harcamaların diğerleri için son derece önemli olabileceğine işaret edilebilir.

2.6. Din Ve Kültür Öğrenme Alanı

2.6.1. Dördüncü Sınıf: “Aile ve Din”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır

- ✓ Ailenin birey ve toplum için önemini açıklar.
- ✓ Anne ve babaların, çocuklarının iyiliğini istediğinin farkında olur.
- ✓ Kardeşleriyle iyi geçinmeye istekli olur.
- ✓ Ailedeki sevgi, saygı ve yardımlaşmanın aile mutluluğundaki önemini kavrar.
- ✓ Aile içinde kendi sorumluluklarını yerine getirmeye istekli olur.
- ✓ Aile bireylerinin birbirlerini anlamalarının önemini kavrar.
- ✓ Sorunlarını aile bireyleri ile birlikte çözüme alışkanlığı kazanır.

2.6.1.1.Aile Toplumun Temelidir

Ailenin toplumdaki yeri ve önemi hakkında bilgi verilir. Aile içi ilişkilerin nasıl olması gerektiği anlatılır. Örneklerle konu detaylandırılabilir.

Örnek Âyet

“Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda sevgi ve merhamet var etmesi de onun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir” (Rûm Sûresi, 21. âyet).

Örnek Şiir:

Ailem

*İnsan yuva kurmalı,
Birlikte yaşamalı.*

*Çocuk sevgiye açtır.
Herkes ona muhtaçtır.*

*Fedakâr olmak iyi
Armağan ver sevgiyi.*

*Hoşgörü işin sırrı,
Saygı çizer sınırı.*

*Annem, babam her şeyim
Kardeşimi severim.*

*Ninem evin gülüdür,
Sabırlı görgülüdür,*

*Dedemden tarih dinle,
Geçmiş yaşar seninle.*

*Kedim “mur-mır” uyuyor.
Sanki huzur soluyor.*

Ailem emanettir,

Bir ufacak cennettir Ali Sacit Türker (Akgül, 2007a: 105).

Bu örnekler öğrencinin, “Ailenin birey ve toplum için önemini açıklar.”, “Ailedeki sevgi, saygı ve yardımlaşmanın aile mutluluğundaki önemini kavrar.” kazanımlarına ulaşmasına katkı sağlayabilir.

2.6.1.2. Anne -Babam Benim İyiliğimi İster

Anne ve babanın çocukları için yaptıkları fedakarlıklar anlatılır. Konu ile ilgili toplumdaki olumlu örnekler verilir.

Örnek Hadis:

“Çocuklarınıza hoşça davranın ve onları güzel terbiye edin” (İbn Mâce, Edeb, 3).

Örnek Hikâye:

Ücret

İlkokul birinci sınıfa giden küçük bir çocuğu Ahmet. Okumayı daha yeni öğrenmişti. O gün gazetede, “Her hizmetin bir ücreti vardır,” diye başlayan bir yazı okuyunca şöyle düşünmeye başladı:

“Evimizin bazı işlerini ben yapıyorum. Öyleyse yaptıklarımın karşılığını para olarak almalyım.”

Yaptığı işlerin listesini ve karşılığı olan ücreti yazmaya başladı hemen. Çöp dökmek elli bin lira bakkala gitmek yirmi bin lira...

Biraz da indirim yaptığını düşünerek günlük ücretinin iki yüz bin lira olmasında karar kıldı. Listeyi annesinin çantasına koyduğunda, şimdiden sevinçle gözleri parlıyordu.

Ahmet, ertesi gün, yatağının baş ucunda iki yüz bin lira ile küçük bir kâğıt buldu. Kendi hazırladığı listeye benzeyen ve annesinin imzasını taşıyan kâğıtta şöyle yazıyordu:

“Sevgili yavrum! Seni hayatım pahasına dünyaya getirmemin, yıllarca bezlerini yıkamamın, bin bir güçlük besleyip büyütmemin karşılığı sadece sevgin ve yanağından aldığım bir öpüktür. Kazandığın parayı güle güle harca” (Vural, 2002:40).

Ailenin toplum hayatındaki yeri ve önemine vurgu yapılır, aile büyüklerinin yaptığı fedakarlıklar anlatılır. Ayrıca çocuklara kendi ailelerindeki dayanışma örnekleri sorulabilir.

Örnek Masal:

Kaf Dağı'ndaki İlaç

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... Cinler cirit oynarken eski hamam içinde. Hay derken, hay ederken... Düğün dernek toy ederken, yolum Kaf Dağına düştü. Bir de baktım ki ne göreyim! Bir tarafta cinler cirit atıyor. Bir tarafta Zümrüdüanka kanat çırpıyor. Gözlerim kamaştı, aklım karıştı. Hele durun a dostlar... Size bir masal anlatayım da kendime geleyim.

Efendime söyleyeyim... Bir zamanlar köylerden bir köyde, bilmem hangi dağın dibinde, hangi gölün kenarında, bir ana ile oğul yaşarmış. Bu iki garibin birbirlerinden başka kimseleri yokmuş. Ne dışarıdan alıp getirenleri, ne içerden alıp götürülenleri varmış. Ana oğul az bulur az yerler, çok bulur çok yerlermiş. Kimsenin tavuğuna taş atmaz, etliye sütlüye karışmazlarmış.

Gel gelelim günün birinde oğlanın anası hastalanıvermiş. O diyarda ne kadar hekim varsa gelmiş, ama kadıncağızın derdine bir çare, yarasına bir merhem bulamamışlar. Oğlan dersiniz çaresizlik içinde başını hangi taşa vuracağını, anasının derdine nasıl derman olacağını bilememiş. Derken karşısına bir dede çıkmış. Dede ki, bir sakalı var yer süpürür, yüzünden nur akar, dilinden bal damlar.

— Ey oğul! demiş. Senin ananın derdine derman Kaf Dağı'nın ardındadır. Yolun uzun, işin zordur. Hızır İlyas yoldaşın ola, haydi durma çık yola. Geceyi gündüze kat. Anacığının ilacını bul!...

Ee oğlanı tutabilene aşk olsun! Bunları duyunca durur mu? Durmaz elbet. Çıkmiş yola... Ne sağa bakmış, ne sola... Az gitmiş, uz gitmiş, gide gide yedi yol ayırımına yetmiş. Yetmiş de akli karışmış. Hangi yoldan gideceğini şaşırılmış. Sağına soluna bakmışken bir de bakmış ki bir at ile bir it ulu bir ağaca bağlanmışlar. Atın önünde et var, yiyemez... İtin önünde ot var, yüzüne bakmaz “Allah Allah! Bu nasıl iştir böyle!” demiş oğlan. Eti almış itin önüne koymuş, otu almış atın önüne koymuş.

Masal bu ya... İt dile gelmiş:

— *Ey yiğit! Gideceğin yol gündoğumuna bakar!*

At dile gelmiş:

— *Ey yiğit! Bin sırtıma!*

Oğlan atın sırtına atlamış. Göz açıp kapayınca kadar ulu bir dağın dibini boylamış. Bakmış ki bir pınarın başında devler su içiyor. Oğlanı almış tasa... At ürkmüş, oğlan yere düşmüş. Devler başına üşüşmüş. Oğlancığın korkudan ödü kopmuş.

Devlerin biri demiş, bu indir; biri demiş bu cindir. Onlar birbirine düşerken yine o ihtiyar çıkagelmiş. Bastonunu havaya kaldırmasıyla devler kayboluvermiş. Ancak devlerin şahı az ilerde öğlen uykusunda olduğu için yattığı yerden kıpırdamamış. İhtiyar adam demiş ki:

— *Uyuyan devı uyandırmadan, pınarın suyunu bulandırmadan, devin başındaki üç kıldan birisini koparabilirsen amacına ulaşırsın.*

Oğlan sürüne sürüne varmış devin yanına. Başında sallanan kıllardan bir tanesini koparmış. O anda dev, kanatlı bir küheylan olmuş. Atmış oğlanı sırtına, uçmuş konmuş Kaf Dağı'nın başına.

— *Anacığının ilacı şu pınarın suyudur. Doldur testini! demiş.*

Oğlan testiıı doldurur doldurmaz irak yollar yakın olmuş. Kanatlı küheylan uçmuş, oğlanın köyüne konmuş.

Anası içmiş sudan iyileşmiş. Oğlanın yüreği ferahlamış. O günden sonra ana oğul mutluluk içinde yaşamışlar (Özeren, 2008:93-97).

Bu masalla “Ana hakkı hiçbir zaman ödenmez. Kaf dağının arkasından ilaç getirsen bile...” deyimine vurgu yapılır.

Bu örnekler öğrencinin, “Anne ve babaların, çocuklarının iyiliğini istediğinin farkında olur.”, “Ailedeki sevgi, saygı ve yardımlaşmanın aile mutluluğundaki önemini kavrar.”, “Aile içinde kendi sorumluluklarını yerine getirmeye istekli olur.”, “Aile bireylerinin birbirlerini anlamalarının önemini kavrar.” kazanımlarına ulaşmasına katkı sağlayabilir.

2.6.1.3. Ailemizde Birbirimize Saygı Gösterir, Yardım Ederiz

Aile içi ilişkilerin boyutları çizilir. Ailedeki saygı kavramı hakkında bilgi verilir.

Örnek Hadis:

“Allah ’ın hoşnutluğunu gözeterek ailenin ihtiyacına harcadığından, hatta yemek yerken eşine sunduğun lokmadan bile mükâfat göreceksin” (Müslim, Vasiyet, 5).

Örnek Hikâye:

Bir Baba Nasihati

Vaktiyle deneyimli, bilge bir baba, ölümünün yaklaştığını anlayınca çocuklarını çağırır ve onlardan birer çubuk getirmelerini ister.

Bilge baba, çocuklarının getirdiği çubukları bir araya getirip bir demet yaptıktan sonra, büyük oğluna verir ve bunları kırmamasını ister. Oğlu, çok uğraşırsa da çubukları kıramaz. Baba, çubuk demetini sıra ile diğer oğullarına verir, onlar da kıramazlar.

Bunun üzerine demeti çözer, çubukları ayırır ve oğullarına birer tane verir, onları kırmalarını ister. Onlar da kolaylıkla kırarlar,

Deneyimli baba çocuklarına döner ve şöyle der:

Evlatlarım!

Çubuklar bir araya gelince kırılmadığı halde, teker teker ayrılınca nasıl hemencecik kırıldığını gördünüz (Komisyon, 2002:73).

Bu hikâye ile, birlik ve dayanışma ile birçok zorluğun üstesinden gelinebileceği fikri aşılabilir.

Ayrıca bu hikâye ile öğrencinin, “Ailedeki sevgi, saygı ve yardımlaşmanın aile mutluluğundaki önemini kavrar.” kazanımını elde etmesine yardım edilebilir.

2.6.2. Beşinci Sınıf: “Vatanımızı ve Milletimizi Seviyoruz”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır

- ✓ Vatan ve millet kavramlarını tanımlayarak bu vatanda yaşayan herkesin bir millet olduğunun bilincinde olur.

- ✓ Her insanın neden vatan ve milletini sevmesi gerektiğini açıklar.
- ✓ Vatan ve milletine karşı kendisine düşen görevi yerine getirir.
- ✓ Bayrağa ve ulusal marşa saygı göstermenin nedenlerini açıklayarak Bayrağımıza ve İstiklal Marşı'mıza saygı gösterir.
- ✓ Gazilerimize saygı duyarak gereken değeri vermenin ve şehitlerimizi rahmet ve minnet duygusu ile anmanın bilincinde olur.
- ✓ Askerlik yapmanın neden vatan borcu olduğunu açıklar.

2.6.2.1. Biz Vatanımızı ve Milletimizi Çok Severiz

Vatan ve millet kavramı üzerinde durulur. Vatan ve millet sevgisinin önemine işaret edilir. Sunulacak örneklerle konunun önemine bir kez daha vurgu yapılabilir.

Örnek Hikâye:

Çanakkale'ye Yürüyen Top

Doğuda bir geceydi. Yurdun doğu ucundaki kış, batı ucundaki savaştan daha amansız ve ölümden beter bir soğuklukla bastırmıştı. Gece ve soğuk, gökten pelte pelte inen kara bürünerek bu doğu gecesini, sessiz bir yalnızlığın uykusuna götürüyordu.

Yağız bir yurt çocuğu, soğuğu zar zor örten kabanının kalkık yakasına başını gömmüş, kim bilir hangi gelinin göz nuruyla nakış nakış ördüğü eldivenin sıcaklığıyla tüfeğinin kayışına sarılmış, dev bir topun hemen bir adım ötesinde bekliyordu.

Fakat o gece, doğuda, batıdaki savaştan beter bir soğuk vardı. Bütün güçlerin üstünde, bütün dayanabilmelerin fevkinde öldürücü, ezici, kahredici bir soğuk vardı. Birden, olanca soğuğu yumuşatan ılık bir yel esti; yel, bütün yumuşaklığıyla geldi, o yağız yurt çocuğunu sarıp sarmaladı; ayaktayken, dimdikken ve en küçük bir çıt sesine karşı baştan başa patlayan hazır bir tetikken, uyuttu, fakat aynı anda yüzbaşı uyandı. O uyumayla bu uyanma arasında belki bir göz açımı zaman ya geçti ya geçmedi. Yüzbaşı topun yanına vardığında top yoktu.

O yağız yurt çocuğu ayakta o halde uyuyordu.

Uyandırıp götürdüler, hapsettiler. Bütün tabur birden seferber oldu, topu aradılar, aradılar, aradılar, bulamadılar. Sanki erimişti top, buğulanmıştı, uçmuştu... Ya da yer yarılmış, yerin içine girmişti.

Sabaha karşı, yorgun argın bütün tabur uykudayken yüzbaşı o yağız yurt çocuğunu sorguya çekiyordu: Topa ne olmuştu?

Delikanlı tertemiz, içli ve ağlamaklı: “Hiçbir şey olmadı, yüzbaşım” dedi; “Top orada; yerinde duruyor, eskisi gibi...” Ne dediyse, ne sorduysa yüzbaşı, hep bu cevabı aldı. Sonunda dayanamadı delikanlıyı aldı. Ve oraya topun bulunması gereken yere götürdü.

Top oradaydı! Dev gibiydi; fakat yorgun bir dev gibi...

“Nasıl olur?...” diye kekeleydi yüzbaşı; “Bütün tabur, bu gece bu topu dört bir yandan aradı; yoktu...”

Delikanlı, “Buradaydı...” dedi. “Buradaydı.” Başka bir şey demedi. Yüzbaşıyla o yağız yurt çocuğu arasındaki bu tartışma o kadar uzadı, o kadar uzadı ki sonunda, konuşulanlara dayanamamış bir ses cevap verdi:

“Burada değildim. Dün gece, yurdun batı ucunda savaş çok amansızdı; bir top, çerilerimize gülle yağdırıyordu. Yenilecektik. Oraya gittim... Ve orada çerilerimizle birlikte dövüştüm. Yendik! Bakın, namlum, hâlâ sıcaktır!...”

Konuşan toptu... Yüzbaşı korka korka elini topun namlusuna uzattı. Namlu sıcaktı. Hala sıcaktı. Sıcaklığı bütün o soğuk doğuyu... Sonra batıyı, sonra bütün yurdu ısıtıyor gibiydi (Refik, 2003:61).

Örnek Okuma Parçası:

Millet Malı Böyle Korunur

Hz. Ali halife iken bir gece, millete ait işler için çalışıyordu, O sırada birisi, özel bir iş için yanına girerek söze başladı.

Hz. Ali hemen ayağa kalktı ve orada yanmakta olan mumu söndürüp başka bir mum yaktı.

Bu durumdan bir şey anlamayan misafir Hz. Ali'ye:

“Her ikisi de mum, durup dururken birini söndürüp diğerini niçin yaktın? diye sormuş.

Hz. Ali, adama şu cevabı vermiş:

“Söndürdüğüm mum, millet parası ile alınmıştır. Seninle özel olarak görüşürken onu kullanmaya hakkım yoktu. Onun için, o mumu söndürdüm. Kendi paramla aldığım mumu yaktım (Yazıcı, 2006:238).

Örnek Güzel Sözler:

“Göçülen yurdun kıymeti, konulan yurtta bilinir.”

“Vatan, çalışkan insanların omuzları üzerinde yükselir.”

“Vatan sıhhat gibidir, kıymeti kaybedilince anlaşılır.”

“El, eli yıkar; iki el birleşir, yüzü yıkar” (Akgül, 2007b: 123).

“Geleceğe hazırlanan yurt çocuklarına hiçbir güçlük karşısında boyun eğmemelerini, olanca güçleriyle bıkmadan ve yılmadan çalışmalarını öğütlerim” M. Kemal Atatürk (Duman, 2006:17).

Sunulan bu örneklerle öğrenci, “Vatan ve millet kavramlarını tanımlayarak bu vatanda yaşayan herkesin bir millet olduğunun bilincinde olur.”, “Her insanın neden vatan ve milletini sevmesi gerektiğini açıklar.”, “Vatan ve milletine karşı kendisine düşen görevi yerine getirir.” kazanımlarına ulaşabilir.

2.6.2.2. Manevi Değerlerimizi Koruyup Saygı Gösteririz

Manevi değerlerimiz hakkında bilgi verilerek, bu değerlerimize saygı göstermenin bir görev olduğu anlatılır.

Örnek Okuma Parçası:

Çanakkale Savaşları'nı Kazandıran Ruh

“...Size Bombasırtı olayını anlatmadan geçemeyeceğim. Karşılıklı siperler arasında mesafeniz sekiz metre, yani ölüm kaçınılmaz... Birinci siperdekiler, hiçbiri kurtulmamacasına tamamen şehit oluyor. İkinci siperdekiler onların yerine gidiyor.

Fakat özenilecek büyük bir sükûnet ve inançla biliyor musunuz? Öleni görüyor, üç dakikaya kadar öleceğini en ufak bir korku bile göstermiyor; sarsılmak yok!

Okumak bilenler, ellerinde Kur'an-ı Kerim, cennete girmeye hazırlanıyorlar. Bilmeyenler kelime-i şehâdet çekerek yürüyorlar. Bu, Türk askerindeki ruh kuvvetini gösteren hayran olunacak ve tebrik edilecek bir örnektir. Emin olmalısınız ki Çanakkale Muharebesi'ni kazandıran bu yüksek ruhtur (MEB, 2001:463).

Sunulan bu örnekle öğrenci, “Gazilerimize saygı duyarak gereken değeri vermenin ve şehitlerimizi rahmet ve minnet duygusu ile anmanın bilincinde olur.” kazanımlarına ulaşabilir.

2.6.2.3. Bayrağımıza ve İstiklâl Marşımıza Saygı Duyarız

Bayrak ve marş kavramlarının bir ülke için ne anlama geldiği anlatılarak, onlara saygı göstermenin önemine işaret edilir.

Örnek Bilmece:

Gökten ayla yıldızı kopardılar,

Kanımızın içine koydular (Bayrak) (Komisyon, 2007b:20).

Örnek Şiir:

Bayrağımın Türküsü

Kundak olmuş al rengin,

Ayına yıldızına.

Gökler selam duruyor,

Nazlı rüya kızına.

Adını yazacağım,

Tarihi duya duya,

Resmini çizeceğim.

Dalgasız durgun suya,

Üstündeki ay yıldız,

Zaferlerin gök süsü.

Durmadan söylenecek

Bayrağımın türküsü (Şirin, 2002:163).

Bu örneklerle, vatan, millet, bayrak, marş gibi mânevi değerlerin toplumu ayakta tutan unsurlar olduğu fikri öğrencilere kazandırılmaya çalışılabilir.

Bu örneklerle ayrıca, “Bayrağa ve ulusal marşa saygı göstermenin nedenlerini açıklayarak Bayrağımıza ve İstiklâl Marşımıza saygı gösterir.” kazanımlarına ulaşılması sağlanabilir.

Örnek Okuma Parçası:

Mehmet Âkif Ersoy

“1873 yılında İstanbul’da doğdu. 1889 yılında veteriner olarak çalışmaya başladı. 1920’de Burdur milletvekili olarak Meclis’e girdi. Sırâtımüstakim ve Sebîlürreşat başta olmak üzere çeşitli dergilerde şiir ve yazıları yayımlandı. Şiirlerini “Safahat” adlı bir kitapta topladı. 1921 yılında Millî Eğitim Bakanlığının açtığı marş yarışmasına para ödüllü olduğu için katılmadı. 724 şiir katılmıştı. Fakat hiçbirisi, istenilen nitelikte değildi. Ona başvurular. Arkadaşları tarafından yarışmaya katılmaya ikna edildi. Marşı Ankara Tâceddin Dergâhı’nda 48 saatte yazdı. Yazdığı marş, 1 Mart 1921’de dönemin Millî Eğitim Bakanı tarafından, mecliste okundu. 12 Mart 1921’de, resmî millî marşımız olarak kabul edildi. Okunurken defalarca alkışlandı. Kazandığı ödülü kabul etmeyerek ihtiyaç sahiplerine ve öğrencilere dağıtılmak üzere ilgili kuruma verdi. Yazdığı marşı, milletin malı olduğu gerekçesiyle Safahat’ına almadı. 1936 yılında İstanbul’da vefat etti” (Karaman, 2004:36-39).

Sunulan bu örnekle öğrencinin, İstiklâl Marşı’nın yazarı Mehmet Âkif Ersoy hakkında bilgi sahibi olması sağlanabilir.

2.6.2.4. Askerlik Yapmak Vatan Borcumuzdur

Askerliğin önemi anlatılır. Bunun bir vatan borcu olduğu ifade edilir.

Örnek Mâni:

Gasıtura çeligden

Nam almışım feligden

Türk askeri gorkar mı

Vatan için ölmegden (Komisyon, 2007b:110).

Bu örnek öğrencinin, “Askerlik yapmanın neden vatan borcu olduğunu açıklar.” kazanımına ulaşmasına yardımcı olabilir.

2.6.3. Altıncı Sınıf: “İslâmiyet ve Türkler”

Bu ünite sonunda öğrencilerin aşağıdaki kazanımı elde etmeleri amaçlanmaktadır.

- ✓ Türkler arasında İslâm’ın yayılmasında ve İslâm anlayışının oluşmasında etkili olan şahsiyetleri tanır.

2.6.3.1. Ahmet Yesevî

Tarihe mâlolmuş şahsiyetlerin bazıları hakkında bilgi verilir.

Örnek Şiir:

Şüphesiz bilin, bu dünya bütün halktan geçer ha;

İnanma malına, bir gün elden gider ha.

Ata, ana, kardeşler nereye gitti, fikir eyle

Dört ayaklı tahta at bir gün sana yeter ha.

Dünya için gam yeme, Hakk’tan başkasını deme,

Kişi malını yeme, sırat üzerinde tutar ha.

Çoluk-çocuk, kardeş hiç kimse olmuyor yoldaş,

Yiğit ol garip baş, ömrün yel gibi geçer ha.

Kul Hoca Ahmet ibadet eyle, ömrün bilmem kaç yıl,

Aslını bilsen su ve toprak, yine toprağa gider ha (Yesevî, 2001:183).

Bu örneklerle öğrenci, Türkler arasında İslâm’ın yayılmasında ve İslâm anlayışının oluşmasında etkili olan şahsiyetleri tanır.

Ayrıca, ömrün geçici olduğu, dünyanın bir misafirhane olduğu, ahirete hazırlanmak gerektiği anlatılabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Değişen yeni DKAB öğretim programı ile birlikte öğretimde yeni bir anlayış gelişmiştir. Bu yeni anlayışla birlikte derslerin sunumunda kullanılacak yöntemlerin seçimi daha da önem kazanmıştır. Bu yöntemlerin içinde, yöntemlerle birlikte bazı yardımcı materyallerin kullanılması da oldukça önem arz etmektedir. Değişen ve gelişen teknoloji ile birlikte kullanılan araç-gereç çeşitleri bu doğrultuda değişmiş, gelişmiş ve artmıştır.

Teknoloji ne kadar gelişse de toplumda var olan ve süregelen sözel malzeme kültürünün daima etkinliğini devam ettirdiğini söyleyebiliriz. Bu bakımdan sözel malzemenin eğitime katkısı yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Sözel malzemenin öğretimde kullanılmasının, konuların daha iyi anlaşılması, daha zevkli bir şekilde öğrenilmesi için çok önemli bir yardımcı kaynak olduğu konusunda şüphe yoktur. Ancak bu malzeme kullanılırken bazı noktalara dikkat edilmezse fayda sağlamanın yanında zararlı sonuçlar da ortaya çıkabilir.

Yardımcı kaynak olarak sözel malzeme kullanımından tam verim alabilmemiz için şu noktalara dikkat etmek faydalı olacaktır:

- ✓ Her konuyla ilgili sözel malzeme kullanımı gerekli değildir.
- ✓ Kullanılan sözel malzeme konu ile ilgili olmalıdır.
- ✓ Gereksiz ayrıntıdan kaçınılmalıdır.
- ✓ Somut kavramlar kullanılarak sunulmalıdır.
- ✓ Kullanılan sözel malzeme konunun anlaşılmasını engelleyecek kadar uzun olmamalıdır.
- ✓ Kullanılan sözel malzeme ahlâkî prensiplere uygun olmalıdır.
- ✓ Kullanılan sözel malzemede oluşabilecek anlam kaymaları anında önlenmeli, hangi konuya vurgu yapıldığı izah edilmelidir.
- ✓ Sunum sırasında öğrencilerin dikkatini çekecek başka etkenler varsa ortadan kaldırılmalıdır.

- ✓ Kullanılan sözel malzeme öğrencilerin sınıf ve yaş seviyelerine uygun olmalıdır.
- ✓ Çocukları endişeye düşürecek aşırı korkutucu örnekler verilmemelidir.
- ✓ İnsanları rencide edici örneklerden kaçınılmalıdır.
- ✓ Sözel malzeme kullanılırken öğrencilerin anlatılanları bizzat yaşamalarının sağlanabilmesi için anlatımın monoton olmaması, ilgi çekici bir sunum yapılmasına dikkat edilmesi gerekir.

Sunduğumuz örneklerde, yorum ve önerilerimizde bu tavsiyelere dikkat etmeye çalıştık.

Bu hususlara dikkat edilerek kullanılacak sözel malzemenin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretimine büyük katkılar sağlayacağına inanıyoruz.

KAYNAKLAR

- ABAY, Muhammed (2007), *Kur'an Kıssaları*, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- AFZALUR RAHMAN (1996), *Sîret Ansiklopedisi I-VI*, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- AKAR, Mehmet (2001), *Mesel Denizi*, Nil Yayınları, İstanbul.
- AKDEMİR, Rıza (1991), *Dini ve Mili Şiirler Antolojisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- AKGÜL, Mehmet ve diğerleri (2007a), *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Materyali 4. Sınıf*, Devlet Kitapları, İstanbul,
- AKGÜL, Mehmet ve diğerleri (2007b), *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Materyali 5.Sınıf*, Devlet Kitapları, İstanbul.
- AKGÜL, Mehmet ve diğerleri (2007c), *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Materyali 6.Sınıf*, Devlet Kitapları, İstanbul.
- AKGÜL, Mehmet ve diğerleri (2007d), *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Materyali 7.Sınıf*, Devlet Kitapları, İstanbul.
- AKGÜL, Mehmet ve diğerleri (2007e), *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Materyali 8.Sınıf*, Devlet Kitapları, İstanbul.
- AKGÜN, Serdar (2002), *Her Şey Seni Anlatır Allah'ım*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- AKINCI, Adem (2001), *Din Eğitiminde Etkili Bir Yöntem–Hikâye*, Feza Gazetecilik İstanbul.
- AKKAYA, Veysel (2006a), *Hikâyelerle Namaz Süreleri 1*, Erkam Yayınları, İstanbul.
- AKKAYA, Veysel (2006b), *Hikâyelerle Namaz Süreleri 2*, Erkam Yayınları, İstanbul.
- ALGÜL, Hüseyin (2002), *Âlemlere Rahmet Hz. Muhammed (sas)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- AY, Mehmet Emin (2008), *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- BATUR, Suat (1998), *Açıklamalı Örnekli Türk Halk Edebiyatı*, Altın Kitaplar, İstanbul.

- BEYDEBA (2002), *Kelile ve Dimne*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- BİLGİN, Beyza (1993), *Beyza Teyzededen Hikâyeler 4*, Gün Yayıncılık, Ankara.
- BUHARÎ (1992), *Sahih-i Buhârî*, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- CANAN, İbrahim (1995), *Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ÇETİNER, Bedrettin (2003), *Fatiha'dan Nâs'a Esbâb-ı Nüzûl*, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- ÇAĞLAYAN, Ahmet (2003), *Din Kültürü Tatil Kitabı*, Şenyıldız Yayınevi, İstanbul.
- ÇİFTKAYA, Murat (2003a), *İlham Öyküleri*, Timaş Yayınları, İstanbul
- ÇİFTKAYA, Murat (2003b), *Gülümseyen Öyküler*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- ÇİFTKAYA, Murat (2003c), *Rahmet Öyküleri*, Timaş Yayınları, İstanbul,
- ÇİFTKAYA, Murat (2003d), *Başarı Öyküleri*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- DEMİRCİ, Beyhan (2003), *Dini Hikâyeler*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- DİB (2001), *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, (Heyet), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- DİKMEN, Mehmet (1980), *İslâm'da Fazilet Yarışı*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul.
- DOĞAN, Mehmet (1996), *Büyük Türkçe Sözlük*, İz Yayıncılık.
- DOĞAN, Recai ve Cemal TOSUN (2003), *İlköğretim 4 ve 5.Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, Pegem-A Yayıncılık, Ankara.
- DÖĞEN, Şaban (1997), *Altın Sayfalar*, Gençlik Yayınları, İstanbul.
- DUMAN, Tayyib (2006), *Atatürk'ün Eğitim Görüşü, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, Atatürk Özel Sayısı, MEB Yayınları, Ankara.
- EBU DÂVUD, (1992), *Sünen*, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- ERSOY, Mehmet Âkif (1985), *Safahat*, İnkılâb Yayınevi, İstanbul.
- ERYALAZ, M. Zekai (2002), *Din Ahlak ve Görgü Kuralları*, Hikmet Neşriyat, İstanbul.

- EVLYAOĞLU, Gökhan (1991), *Çocuk ve Dua*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- EVLYAOĞLU, Gökhan (2006), *Çocuk Ve Dua*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- GÖKŞEN, Cengiz, (2009), *Masalların Eğitim Yöntem ve Teknikleri Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Deneme*, Eğitim Dergisi, XXII.
- GÜCAL ŞAHİN, Şeyda (2007), *İlköğretim Birinci Kademedeki Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- GÜNDÜZALP, Selim (2005a), *Her Güne Bir Öykü*, Zafer Yayınları, İstanbul,
- GÜNDÜZALP, Selim (2005b), *Mevlana'nın Mesnevi'sinden Seçme Öyküler*, Zafer Yayınları, İstanbul,
- HAMİDULLAH, Muhammed (1990), *İslâm Peygamberi*, Çeviren, Salih Tuğ, İrfan Yayınları, İstanbul.
- İBN MÂCE, (1982), *Sünen*, Çeviren, Haydar Hatipoğlu, Kahraman Yayınları, İstanbul.
- İBN SA'D, (1985), *Et-Tabakatü'l-Kübra*, I-VIII, Beyrut.
- KABADAYI, Abdülkadir (2005), *Sosyal Bir Ders Materyali Olarak Bilmecelerin Çocukların Gelişim Alanlarına Katkılarının İncelenmesi*, Konya Örneği.
- KANDEMİR, M. Yaşar (1993), *Çocuklara Kırk Hadis*, Erkam Yayınları, İstanbul.
- KANDEMİR, M. Yaşar (2000a), *Allah'a İnanıyorum*, Damla Yayınevi, İstanbul.
- KANDEMİR, M. Yaşar (2000b), *Peygamberlere ve Kitaplara İnanıyorum*, Damla Yayınevi, İstanbul.
- KANDEMİR, M. Yaşar (2000c), *Ahirete İnanıyorum*, Damla Yayınevi, İstanbul.
- KANDEMİR, M. Yaşar; ÇAKAN, İ. Lütfi; KÜÇÜK, Raşit (1997), *Riyâzü's-Sâlihîn*, Erkam Yayınları, İstanbul.
- KANTARCIOĞLU, Selçuk (1991), *Eğitimde Masalın Yeri*, MEB, Yayınları, İstanbul.

- KARAÇAM, Ali ve Kevser ŞAHİN (2008), *Hikâyelerle 365 Gün Hadis*, Nesil Yayınları, İstanbul.
- KARADAĞ, Metin (1999), *Türk Halk Edebiyatı Anlatı Türleri*, Ürün Yayınları, Ankara.
- KARAMAN, Fikret (2004), *İstiklal Marşı Ve Manevi Boyutu*, Diyanet Aylık Dergi, Mart.
- KEMAL, Ali (2004), *Yunus Emre*, Parıltı Yayınları, İstanbul.
- KILIÇ, Recep ve diğerleri (2006), *Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı 5.Sınıf*, Önde Yayınları, İstanbul.
- KISAKÜREK, Necip Fazıl (1994), *Çile*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- KOMİSYON, (2007a), *Dinimizi Öğreniyoruz*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- KOMİSYON, (2007b), *Mânilerimiz Bilmecelerimiz Tekerlemelerimiz*, Çilek Yayınları, Ankara.
- KOMİSYON, (2001), *Atatürkçülük*, I-II-III, MEB Yayınları, İstanbul.
- KOMİSYON, (2002), *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Kılavuzu 4-8*, MEB Yayınları, İstanbul.
- KOMİSYON, (2006), *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Kılavuzu 4-8*, MEB Yayınları, Ankara.
- KUŞ, Zeki (1995), *Ninni Desem Nihar Olur*, Erdem Yayınları, İstanbul.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2001a), *Türk Atasözleri ve Deyimleri I*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2001b), *Türk Atasözleri ve Deyimleri II*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- MÜSLİM, (1992), *Sahih-i Müslim*, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- NESÂİ, (1981), *Sünen I-VII*, Çağrı Yayınları, İstanbul.

- NUMANOĞLU, Cengiz (2006), *Şuur (Bütün Şiirleri)*, Sahaflar Kitap Sarayı, İstanbul.
- OKUMUŞLAR, Muhiddin (2006), *Selçuk Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi*, Bahar, Konya.
- ONG J.Walter (1999), *Sözlü ve Yazılı Kültür*, Metis Yayınları, İstanbul.
- OTYAKMAZ, Hayati (1998), *Kefensiz Gömülenler*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- ÖZBAHÇE, Osman (2006), *Kitabımı Öğreniyorum*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- ÖZHAN, Mevlüt (1997), *Türkiye'de Çocuk Oyunları Kültürü*, Feryal Matbaası, Ankara.
- ÖZEREN, Sara Gürbüz (2008), *Masal Yağmuru*, Damla Yayınevi, İstanbul.
- PAKDEMİRLİ, Nur ve diğerleri (2004), *Dinimi Seviyorum-1 (10-11 Yaş)*, Muştu Yayınları, İstanbul.
- PAKSU, Mehmet (2006), *Peygamberimizin Örnek Ahlakı*, Nesil Yayınları, İstanbul.
- REFİK, İbrahim (2003), *Çanakkale'nin Ruh Portresi*, Albatros Yayınları, İstanbul.
- REMZİ YAYIN KURULU (1999), *Nasrettin Hoca'dan Seçmeler*, Çocuk Klasikleri, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- SADİ, Şirazi (1997), *Bostan*, Çeviren, Hikmet İlaydın, MEB Yayınları, İstanbul.
- SEVİM, Osman (2005), *Nasreddin Hoca Fıkraları*, Bilge Sanat Yapım Yayınları, İstanbul.
- SÖNMEZ, Veysel (2005), *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*, Anı Yayınları, Ankara.
- SUAVİ, Cüneyt (2002), *Hayatın İçinden*, Zafer Yayınları İstanbul.
- SURUÇ, Salih (1996), *Nur Dağından Yükselen Ses*, Nesil Yayınları, İstanbul.
- ŞAHİN, Ahmet (2002), *Dini Hikâyeler*, Cihan Yayınları, İstanbul.
- ŞİRİN, Mustafa Ruhi (2002), *Yıldız Sayan Ağaç*, İz Yayınları, İstanbul.

- TAN, Nail (1981), *Çocuklarımıza Folklor Hazinemizden Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- TEMEL, İbrahim Halil (2008), *Çocuklar İçin Mevlana'dan Öyküler*, Uğurböceği Yayınları, İstanbul.
- TİRMİZİ (1992), *Sünen*, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- TOPBAŞ, Osman Nuri (2008), *Mesnevi Bahçesinden Bir Testi Su*, Erkam Yayınları Altınoluk Dizisi.
- Türk Dil Kurumu, (2005), *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- ÜNVER, Süheyl (1967), *Hayat Tarih Dergisi*.
- VURAL, Mehmet (2002), *Ev ve Sınıf Etkinlikleri Antolojisi*, Yakutiye Yayıncılık, Erzurum.
- YALSIZUÇANLAR, Sadık (2003), *Kur'an'dan Öyküler*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- YAZGAN, Bestami (1991), *Çocuk Şiirleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- YAZICI, Seyfettin (2006), *Temel Dini Bilgiler*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- YESEVİ, Hoca Ahmet (2001), *Divan-ı Hikmet*, hazırlayan, Hayati Bice, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

1969 yılında Sakarya-Akyazı'da doğdu. 1988 yılında Akyazı İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldu. 1994 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. Aynı yıl öğretmenliğe başladı. Sırasıyla, Giresun-Görece İmam Hatip Lisesi, Zonguldak Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde meslek dersleri öğretmeni olarak görev yaptı.

Halen Sakarya-Adapazarı Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde meslek dersleri öğretmeni olarak görevine devam etmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.